

ชุด 1

ชำระประวัติศาสตร์ไทย ฉบับ หลักไท

อันเนื่องมาจากบทวิจารณ์

ของ

ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร

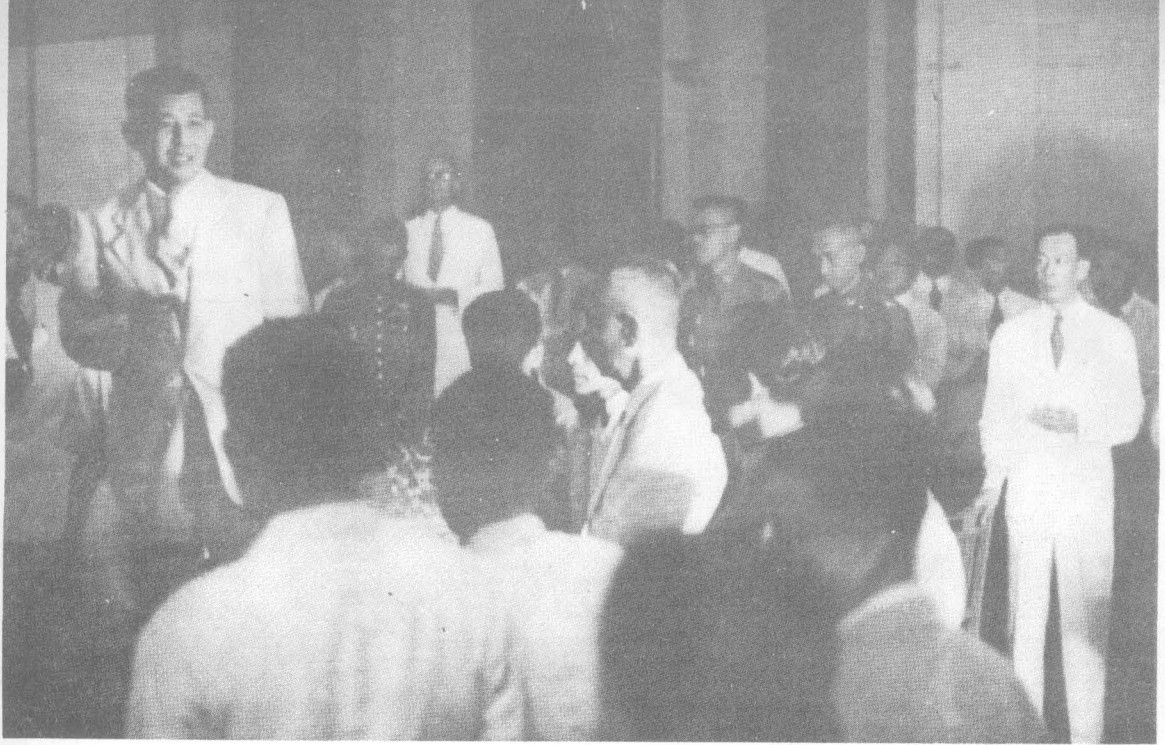
ต่อ

รัฐบุรุษอาวุโส

ปรีดี พนมยงค์

ชำระโดย

สุพจน์ ด่านตระกูล

เพิ่มความสง่างามให้แก่ชีวิต ของ
ฯพณฯ รัฐบุรุษอาวุโส
ปรีดี พนมยงค์
อ่าน
แผนฆ่าปรีดี พนมยงค์
โดยสุพจน์ ตำนตรระกูล

นักเขียนสารคดีผู้พิศการเขียนให้กับ ความบริสุทธิ์
และข้อสัจย์ ของนักการเมืองผู้ยิ่งใหญ่คนเดียว
ของประเทศไทย

ไม่ว่ากาลเวลาผ่านไปนานเท่าใด

ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ยิ่งใหญ่และสง่างามเสมอ

ชำระประวัติศาสตร์ฉบับหลักไทย

ชำระโดย
สุพจน์ ด้านตระกูล

จัดพิมพ์โดย

โครงการหนังสือประวัติศาสตร์การเมือง

สำนักพิมพ์ จีรวรรณนุสรณ์

จัดจำหน่ายโดย

บริษัท เคล็ดไทย จำกัด 303/7 ซอยสันติภาพ ถนนนเรศ บางรัก กทม. โทร. ๒๓๓๒๓๗๒

พิมพ์ที่ บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด

๓๕๕/๒๑ ถนนเจริญสุขนิทวงศ์ บางอ้อ บางกอกน้อย กทม. โทร. ๔๒๔๓๗๗

นายอุดม พรหมสกุลชัย ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๖

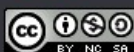

PRIDI-PHOONSUK
ปรีดี - พูนสุข พูนขงค์

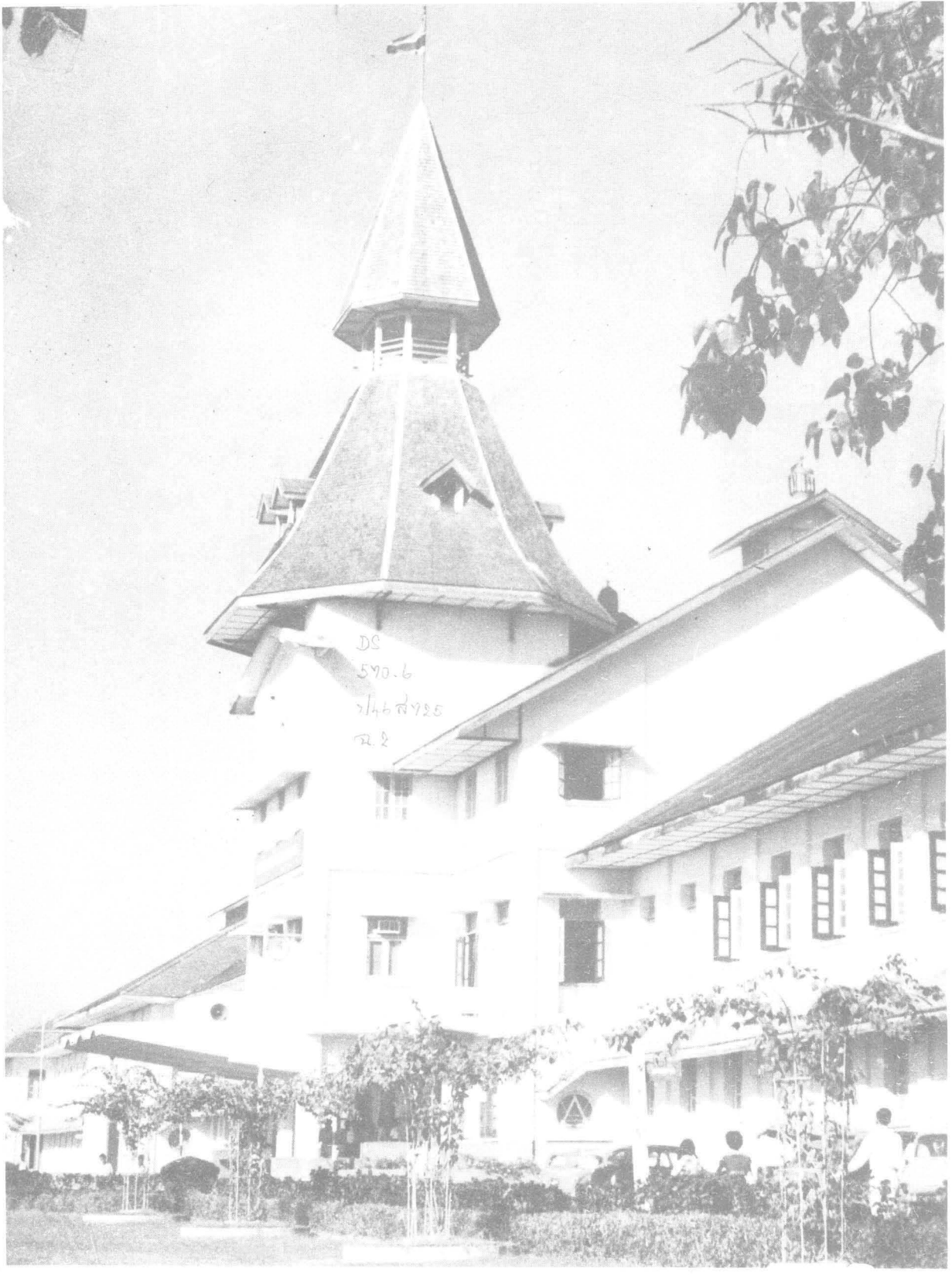
www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

ม.ร.ร. ราชบัณฑิตยสถาน กรุงเทพฯ.

เลี้ยงฉลองสันติภาพ 16 สิงหาคม
ณ ทำเนียบรัฐบาล

ด้วยหนังสือรายสัปดาห์ชื่อ “หลักไท” ได้ลงบทความของผู้ใช้นามว่า “ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร” มีข้อความที่ไม่ตรงต่อข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ในยุคราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญหลายประการ จะเป็นโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม แต่ผลของมันก็คืออาจทำให้บางคนที่ไม่ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ในยุคนี้อย่างรอบด้าน หลงเชื่อบทความที่ไม่ตรงต่อความจริงว่าเป็นความจริง อันยังความเสียหายให้แก่สังคมแห่งประวัติศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง

เพื่อพิทักษ์ไว้ซึ่งข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ และคุณธรรมอันดีงามของประชาชนที่จะพึงมีความเคารพและสำนึกคุณของบรรพชนที่ได้มีคุณูปการ

ต่อแผ่นดิน จึงจำเป็นต้องสำแดงความจริงให้ปรากฏ เพื่อชำระล้าง “บทความ” ดังกล่าว ดังต่อไปนี้

ข้อ 1

เกี่ยวกับปัญหาเสรีไทย “บทความ” กล่าวว่า

“...ผมเห็นเหตุการณ์ที่ทหารต่างชาติเข้ามาอยู่เต็มเมืองในประเทศไทย 2 ครั้ง ครั้งแรกทหารญี่ปุ่นเข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2484...ครั้งที่ 2 ทหารแขกในบังคับของนายทหารอังกฤษกับพลอังกฤษ เข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2488...

“ตอนที่ทหารญี่ปุ่นเข้ามามีคนกล่าวกันว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขายชาติ แต่ตอนที่ทหารแขกเข้ามาใครเป็นคนขายชาติยังถกเถียงกันอยู่...

“แต่ถ้ามีทหารต่างชาติอยู่เต็มบ้านเต็มเมืองในประเทศเรา เกิดจากการขายชาติของคนใดคนหนึ่งแล้ว ทหารญี่ปุ่นอยู่หรือทหารแขกอยู่ก็ย่อมเป็นการขายชาติอย่างเดียวกัน...” (หลักไท ฉบับที่ 86)

นี่คือบทความตอนหนึ่ง ถึงแม้ว่าบทความจะไม่ระบุตรง ๆ ว่าท่านปรีดีพนมยงค์ หรือขบวนการเสรีไทยขายชาติ เพราะยอมให้ทหารแขก (อังกฤษ) เข้ามา (ปลดอาวุธทหารญี่ปุ่น) แต่ความหมายของบทความก็ต้องการชี้ให้เห็นเช่นนั้น โดยยกเอาคำว่า “มีคนกล่าวกันว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขายชาติ” (เพราะยอมให้ทหารญี่ปุ่นเข้ามา) ดังนั้นคนที่ให้ทหารแขกเข้ามา ก็ขายชาติเหมือนกัน นี่เป็นการพูดแบบตรรกแบบนักได้วาทะ ซึ่งอาจพูดโดยอาศัยความสัมพันธ์ทาง

รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
ให้สัมภาษณ์ นสพ.เมื่อ 21 ก.ย. 2490

เหตุผลให้ชี้ดีกว่าทองก็ยังมี แต่ชี้จะดีกว่าทองเป็นลัทธิหรือไม่ สาธุนทั้งหลายก็ย่อมประจักษ์กันโดยทั่วไปแล้ว ก็เช่นเดียวกับการใช้ตรรก หรือความลัมพันธ์ทางเหตุผลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ย่อมจะถือเป็นลัทธิจะไม่ได้ ซึ่งเราจะทำความเข้าใจให้กระจ่างในประเด็นที่บทความได้กล่าวหาข้างต้นนั้น

ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ในช่วงนี้เป็นดังนี้

(1) วันที่ 7 ธันวาคม 2484 เวลาประมาณ 23.00 น. พลต.ต.อดุล อดุลเดชจรัส (ยศขณะนั้น) รองนายกรัฐมนตรี (จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี) ได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีเป็นการฉุกเฉิน (ขณะนั้นนายกรัฐมนตรีไม่อยู่) และได้แจ้งให้ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีทราบว่า ผู้แทนรัฐบาลญี่ปุ่น ประกอบด้วยเอกอัครราชทูตและทูตทหาร

ได้มาที่ทำเนียบนายกรัฐมนตรี (ขณะนั้นตั้งอยู่ที่วังสวนกุหลาบ) ยื่นบันทึกต่อรัฐบาลขอเดินทัพผ่านประเทศไทยเพื่อไปโจมตีอังกฤษ และเขาได้แจ้งว่าญี่ปุ่นได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกาแล้ว และเขาจะเข้าโจมตีพร้อม ๆ กัน ขออย่าให้ไทยขัดขวาง โดยเขารับรองว่าจะไม่มาทำลายอธิปไตยของไทย นอกจากนี้ จะขอผ่านทางกรุงเทพฯ และบางเมืองที่จำเป็นในทางการทหารเท่านั้น ขอให้เราตอบภายใน 02.30 ของวันที่ 8 ธันวาคม ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีไม่สามารถจะให้คำตอบตามเวลานั้นได้ เพราะต้องรอคอยนายกรัฐมนตรีซึ่งขณะนั้นยังไม่ทราบท่านอยู่ที่ไหน จึงขอยืดเวลาตอบคำขาดไปเป็น 05.00 น.

(2) ในขณะที่รอคอยตอบคำขาดนั้น ปรากฏว่าญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกประเทศไทยในแถบหัวเมืองภาคใต้หลาย

จังหวัด เช่น ปัตตานี สงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ และรวมทั้งชลบุรี สมุทรปราการ

(3) เวลา 06.50 น. นายกรัฐมนตรีได้เดินทางกลับจากพระตะบองเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรีได้รายงานถึงการปฏิบัติระหว่างที่นายกรัฐมนตรีไม่อยู่ ในที่สุดหลังจากที่อภิปรายกันแล้ว พอถึงเวลา 07.30 น. นายกรัฐมนตรีก็ได้สั่งการให้ทหารไทยและพลเรือนที่ทำการต่อสู้ขัดขวางการยกพลขึ้นบกของญี่ปุ่นให้หยุดการต่อสู้และได้ทำข้อตกลงกับญี่ปุ่น มีข้อความดังนี้

“ผู้ลงนามข้างทำนองนี้ ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องแล้วจากรัฐบาลของตน ตกลงกันดังต่อไปนี้

“1. เพื่อจะจัดการกับสถานการณ์เร่งด่วนในเอเชียตะวันออกเฉียง

พลพรรคเสรีไทยส่วนหนึ่ง
เดินสวนสนามไปตามถนนราชดำเนิน
เมื่อ 25 กันยายน 2488

ประเทศไทยจะอนุญาตให้กองทหารญี่ปุ่นผ่านดินแดนของประเทศไทยไปได้และจะให้ความสะดวกทุกอย่างเท่าที่จำเป็นเพื่อการผ่านดังกล่าวตลอดจนการดำเนินการต่าง ๆ โดยทันที เพื่อหลีกเลี่ยงความเป็นปฏิกิริยาต่อกันทุกอย่างอันอาจจะเกิดขึ้นได้ระหว่างกองกำลังทหารญี่ปุ่นกับกองกำลังทหารไทย

“2. รายละเอียดเพื่อการปฏิบัติตามวรรคแรก จะต้องตกลงกันระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของทั้งสองประเทศ

“3. ประเทศญี่ปุ่นให้ประกันว่าเอกราช อธิปไตย และเกียรติยศของประเทศไทยจะได้รับการเคารพ

“ทำไว้สองชุดที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 1941

“ดเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศฝ่ายไทย

“ท.ท. สุโขะมิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย”

(4) ภายหลังที่รัฐบาลไทยได้ตกลงยินยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยแล้ว เอกอัครราชทูตอังกฤษ (โจเซฟ ครอลบี้) ได้เข้าพบนายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ได้มอบสาส์นของเซอร์ซิลล์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษถึงจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีไทย ในสาส์นฉบับนั้นมีข้อความว่าดังนี้

“There is possibility of imminent Japanese invasion of your country. If you are attacked **defend yourself.** The preservation of the full independence and sovereignty of Thailand is a British interest

and we shall regard an attack on you as attack upon ourselves.”

แต่ภายหลังจอมพลป. พิบูลสงคราม อ้างว่าที่ท่านจำเป็นต้องร่วมมือกับญี่ปุ่นนั้น เพราะเซอร์ซิลล์บอกว่า ให้ช่วยตัวเอง คำกล่าวอ้างของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังกล่าวนี้นี้ ซึ่งบางคนได้นำมาโฆษณากันไม่ตรงกับข้อเท็จจริง เพราะข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า

ก. จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตกลงให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทย ก่อนหน้าที่จะได้รับสาส์นของเซอร์ซิลล์จากเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทย

ข. สาส์นของเซอร์ซิลล์ไม่บอกว่าให้ช่วยตัวเอง คือไม่ได้ใช้คำว่า **HELP YOURSELF** ที่แปลว่า ช่วยตัวเอง แต่ในสาส์นฉบับนั้นใช้คำว่า **DEFEND YOURSELF** คือป้องกันตัวท่าน และมีประโยคที่สำคัญต่อท้ายมาอีกว่า “การ

รักษาไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตย สมบูรณ์ของประเทศไทย เป็นประโยชน์ของบริติช และเราจะต้องให้การโจมตีต่อท่านเหมือนการโจมตีต่อเรา” ซึ่งก็หมายความว่าอังกฤษจะต้องช่วยไทยรบญี่ปุ่นนั่นเอง เพราะการช่วยไทยรบญี่ปุ่นก็คือการช่วยอังกฤษเช่นกัน

(5) นายทวี บุณยเกตุ อดีตนายกรัฐมนตรียุค อดีตรัฐสภาว่า รัฐธรรมนูญ และอดีตรัฐมนตรีหลายสมัย ได้บันทึกเหตุการณ์ในคณะรัฐมนตรีระหว่างเดือนธันวาคม 2484 ไว้ดังนี้

“ระหว่างวันที่ 10-12 ธันวาคม คือภายหลังได้เซ็นสัญญายอมให้ทหารญี่ปุ่นผ่านประเทศไทยได้ไม่กี่วัน รัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้เริ่มเจรจาขอกู้เงินจากไทยเป็นงวดแรก เพื่อใช้จ่ายในกิจการทหารของญี่ปุ่น นายปรีดิฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้เสนอความเห็นต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่า การที่จะให้รัฐบาลญี่ปุ่นกู้เงินไปเพื่อใช้จ่ายในกิจการทหารของเขา เขานั่น เข้าใจว่าคงจะไม่คุ้มเพียงแต่จำนวนเท่านั้น แต่จะต้องขอกู้มาอีกเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุดตามความจำเป็นในทางการทหารของเขา หากเราให้ก็ต้องพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้มีธนบัตรหมุนเวียนในท้องตลาดมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเป็นผลเสียหายทางเศรษฐกิจก็จะทำให้เกิดเงินเฟ้อ จึงเห็นควรให้ทหารญี่ปุ่นพิมพ์ธนบัตรของเขาขึ้นใช้เองในกองทัพของเขา เรียกว่า Invasion Notes จะดีกว่า ทั้งนี้เพื่อว่าเมื่อสงครามเสร็จจึ้นลงแล้วเราจะได้ประกาศยกเลิกธนบัตรเหล่านี้ เมื่อเสร็จสงครามแล้วการเงินและการเศรษฐกิจของประเทศก็จะได้ไม่ถูกกระทบกระเทือน และจะได้ไม่เกิดเงินเฟ้อขึ้น นายกรัฐมนตรี (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) ได้

กล่าวแย้งว่า การที่จะปฏิบัติตามความเห็น และตามข้อเสนอของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังนั้น แม้จะเป็นการป้องกันมิให้เกิดเงินเฟ้อขึ้นได้ก็ตาม แต่ก็เท่ากับเป็นการแสดงว่าเราได้เสียเอกราชและอธิปไตยไปแล้ว จึงไม่เห็นด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง จึงแถลงค้านว่า ก็การที่เรายอมให้ทหารญี่ปุ่นเข้ามาอยู่เต็มบ้านเต็มเมืองและทำอะไรต่าง ๆ นะ ไม่ได้แปลว่าเราได้เสียเอกราชและอธิปไตยแล้วดอกหรือ ในเรื่องนี้ได้มีการถกเถียงกันอย่างรุนแรงระหว่างนายกรัฐมนตรีกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง แต่ในที่สุดนายกรัฐมนตรีก็ถอยยืนยั้นในความเห็นที่จะให้กองทัพญี่ปุ่นยืมเงินบาท โดยพิมพ์ธนบัตรออกใช้เพิ่มเติมให้มากขึ้นตามความจำเป็น และต่อมาอีกไม่กี่วันก็ได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ ท่านปรีดิฯ ได้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2484)”

ในการที่ท่านปรีดิฯ ได้รับแต่งตั้งจากสภาผู้แทนราษฎรให้ไปดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ อันเป็นตำแหน่งอยู่เหนือการเมืองนั้น พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นนายพลตงฉินและเป็นเพื่อนรักสนิทกับจอมพลป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียนนายร้อยมาด้วยกัน ได้ให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรม สงคราม เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2488 มีความเกี่ยวกับตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของท่านปรีดิฯดังนี้

“ข้าฯ ได้ไปตั้งวังสวนกุหลาบซึ่งเป็นที่พักของนายกรัฐมนตรีในเวลานั้น ได้พบนายกรัฐมนตรีกับนายวินช ปานะนนท์ นายวินชฯ ได้พูดว่า ทางฝ่ายญี่ปุ่นมีความรังเกียจหลวงประดิษฐ

มนูธรรมและนายวิลาศ โอสถานนท์ เพราะสองคนนี้นั้นเอนเอียงไปทางอังกฤษ คณะรัฐมนตรีจะมีความคิดเห็นร่วมกับญี่ปุ่นด้วยประการใด ๆ ก็ทำไปไม่สะดวก เพราะสองคนนี้มีความคิดเห็นไม่ตรงกับญี่ปุ่น เขาจะให้สองคนนี้ออกจากคณะรัฐมนตรี เฉพาะหลวงประดิษฐฯ นั้นฝ่ายญี่ปุ่นเสนอว่าควรแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินที่ญี่ปุ่นมีความประสงค์จะให้หลวงประดิษฐฯ เป็นคณะผู้สำเร็จราชการนั้น ข้าฯ คิดเห็นว่าหลวงประดิษฐฯ ยังเป็นผู้มีอิทธิพล ข้าราชการและประชาชนนับถืออยู่มาก ถ้าได้เป็นผู้สำเร็จแล้วจะได้พ้นจากหน้าที่การเมือง และญี่ปุ่นคงคิดว่าจะไม่ทำให้ประชาชนเห็นว่าญี่ปุ่นรังแกหลวงประดิษฐ์ เมื่อนายวินชฯ ได้พูดกับข้าฯ ดังกล่าวแล้ว นายกรัฐมนตรีก็ได้พูดกับข้าฯ เช่นเดียวกันและขอร้องให้ข้าฯ เชิญหลวงประดิษฐ์ฯ นายวิลาศ โอสถานนท์ และนายทวี บุณยเกตุ มาปรับความเข้าใจแล้วดำเนินการต่อไป ข้าฯ จึงได้เชิญบุคคลทั้งสามมาที่วังสวนกุหลาบ ได้แจ้งเหตุการณ์และความประสงค์ให้ฟัง หลวงประดิษฐ์ฯ ตอบว่าจะต้องไปปรึกษากับพวกพ้องดูก่อน ส่วนนายวิลาศฯ นั้นว่าไม่ขัดข้องอะไร ครั้นเย็นในวันนั้นหลวงประดิษฐ์ฯ ได้ไปหาข้าฯ ที่วังปารุสกวัน ซึ่งเป็นที่พักของข้าฯ ได้ชี้แจงกับข้าฯ ได้หารือกับพวกพ้องแล้ว แต่ยังไม่รู้ลึกซึ้งชัดเจนจิตใจในการที่จะร่วมคณะผู้สำเร็จราชการนั้นเป็นการไม่เหมาะสมหรือไม่ดีงาม ข้าฯ ได้พยายามชี้แจงแสดงเหตุผลด้วยประการต่าง ๆ ว่ามีความจำเป็นเพื่อเหตุการณ์อันไกล ในที่สุดหลวงประดิษฐ์ฯ ก็ยอม แล้วนายทวี บุณยเกตุ ก็ได้ทำเรื่องราวดำเนินการให้หลวงประดิษฐ์ฯ และนายวิลาศออกจากรัฐมนตรี และให้หลวงประดิษฐ์ฯ ร่วมอยู่ใน

คณะผู้สำเร็จราชการต่อไป”

(6) ต่อมาในวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2484 รัฐบาลไทยภายใต้นายกรัฐมนตรีพิบูลสงคราม ได้ตกลงกับญี่ปุ่นยกเลิกข้อตกลงฉบับวันที่ 8 ธันวาคม 2484 และได้ทำกติกาสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่น ซึ่งมีใจความว่า ภาคของสัญญาแต่ละฝ่ายจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเมือง ทางเศรษฐกิจและการทหาร เมื่อภาคอีกฝ่ายหนึ่งมีกรณีขัดกันทางอาวุธกับประเทศภายนอก ซึ่งมีหนังสือแลกเปลี่ยนกับข้อกำหนดความเข้าใจกันคือมีพิธีสาร (Protocol) ลับซึ่งไม่เปิดเผย แต่ปรากฏตามคำให้การของนายหลุยส์ กามี เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยผู้ลงนามในหนังสือ กติกาสัมพันธมิตรนั้น ซึ่งได้ให้การต่อศาลทหารระหว่างประเทศ อันเป็นศาลอาชญากรรมสงครามของสัมพันธมิตร ตั้งอยู่ที่กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ 18 เมษายน ค.ศ. 1946 มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตัดสินใจร่วมโชคชะตากับญี่ปุ่น และต่อมาได้มีการเจรจาทำกติกาสันติภาพทางทหารกับญี่ปุ่นทันที กติกานี้ได้ลงนามกันเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 1941 โดยมีข้อความว่า ต่างฝ่ายต่างจะเคารพเอกราชและอธิปไตยซึ่งกันและกัน ภาคีแต่ละฝ่ายจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ในด้านการเมือง การทหารและเศรษฐกิจ ในกรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดขัดกันขึ้นกับประเทศที่สามและฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะไม่แยกทำสัญญาสันติภาพหรือสงบศึก กติกานี้มีพิธีสารลับซึ่งไม่เปิดเผยว่าญี่ปุ่นจะช่วยให้ไทยได้ดินแดนคืนจากอังกฤษและไทยสัญญาจะช่วยญี่ปุ่นในกรณีสงครามซึ่งมีอยู่แล้วระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศฝ่ายตะวันตก สัญญาฉบับนี้ยกเลิก

ฉบับเดิมที่เพียงอนุญาตให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่าน ฉบับลงวันที่ 8 ธันวาคม 1941”

และเมื่อคราวที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ตกเป็นจำเลยคดีอาชญากรรมสงคราม คณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม (พระยาอรรถกรกรมมนต์) โจทก์ ได้บรรยายฟ้องในข้อ 3(ข) (ค) ว่าดังนี้

“เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2484 และวันที่ 3 ธันวาคม 2484 เวลากลางวัน จำเลย (จอมพล พิบูลฯ) ได้กล่าวในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ชักจูงโดยอุบายด้วยประการต่าง ๆ ให้รัฐมนตรีเห็นดีเห็นชอบด้วยกับความคิดของจำเลยในการที่จะให้ประเทศไทย เข้าร่วมทำสงครามเข้าข้างประเทศญี่ปุ่น โดยจำเลยได้อ้างเหตุจริงใจเป็นใจความว่า ถ้าเข้ากับญี่ปุ่นรบอังกฤษจะเสียหายน้อยกว่าและถ้ารบชนะจะได้ดินแดนเก่าที่เสียไปกลับคืนด้วย ข้อความละเอียดปรากฏตามรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี 2 ฉบับ ตามเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ข. และ ก. เหตุเกิดที่ตึกประชุมคณะรัฐมนตรี ตำบลดุสิต อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร”

จากข้อเท็จจริงดังนี้ แสดงให้เห็นว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ฝึกใฝ่ที่จะเข้าข้างญี่ปุ่นก่อนที่จะญี่ปุ่นจะบุกประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 และในวันที่ญี่ปุ่นบุกประเทศไทย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ออกจากกรุงเทพฯ ไปอยู่เสียที่พระตะบอง ซึ่งในช่วงนั้นบุคคลสำคัญอย่างเช่นนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดไม่น่าจะออกจากพระนคร นอกเสียว่าจะออกไปตามแผนเพื่อเปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นบุกประ

เทศไทย

(7) รัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2485 คือภายหลังที่ทำกติกาสันติภาพเป็นสหัยศึกกับญี่ปุ่นแล้วเดือนเศษ ๆ และได้ส่งกองทหารออกไปรบกับทหารจีนทางภาคเหนือของประเทศ จึงเป็นอันว่านับแต่บัดนั้นประเทศไทยได้ก่อสถานการณ์ให้เกิดขึ้นแล้วกับบริเตนใหญ่ จีน และสหรัฐอเมริกา

(8) มีบางคนพูดเอาเองอย่างอัตวิสัยเพื่อปกป้องจอมพลพิบูลสงครามว่า ในการที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่และส.ร.อนั้น เพื่อช่วยเหลือคนอังกฤษและอเมริกันที่อยู่ในประเทศไทย ว่าเป็นการป้องกันไม่ให้ญี่ปุ่นจับคนสัญชาติเหล่านั้น เพราะเมื่อไทยประกาศสงครามแล้วไทยก็จัดการกับคนสัญชาตินั้นเสียเองอย่างอะลุ่มอล่วย

แต่ข้อเท็จจริงจากบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นและเป็นผู้ที่มีตำแหน่งถึงรองนายกรัฐมนตรี คือ พล.ต.อ. อุดุล อุดุลเดชจรัส ได้ให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2488 ในประเด็นนี้ว่าดังนี้

“ในวันที่ 25 มกราคม 2485 ซึ่งเป็นวันที่ประเทศไทยประกาศสงครามกับอังกฤษ-อเมริกา นั้น ข้าพเจ้าได้ว่าตรงกับวันอาทิตย์ ข้าพเจ้าได้พักอยู่ ณ ที่พักวังปารุส กวัน ได้มีการเรียกประชุมคณะรัฐมนตรีโดยด่วนเมื่อเวลาเที่ยงวัน ข้าพเจ้าได้ไปประชุม เมื่อถึงที่ประชุมคณะรัฐมนตรีปรากฏว่าประชุมกันเรื่องจะประกาศสงครามกับอังกฤษ-อเมริกา โดยกระหน

หัน ในการที่จะประกาศสงครามกับ อังกฤษ-อเมริกัน ข้าพเห็นว่าหลวง วิจิตรวาทการกับนายนิข ปานะนนท์ ได้เป็นตัวตั้งตัวตลิ่งให้ที่ประชุมทราบ คล้าย ๆ กับว่าสองคนนี้ได้ทำการติดต่อ หรือรู้เรื่องที่จะประกาศสงครามอยู่ก่อน แล้ว ส่วนรัฐมนตรีนอกจากนั้นรวมทั้ง ข้าพด้วยก็ยังไม่รู้ต้นสายปลายเหตุว่า เหตุใดจึงจะต้องประกาศสงครามกับเขา โดยกระทันหันเช่นนั้น ครั้นเมื่อได้ประกาศสงครามกับอังกฤษ-อเมริกาแล้ว ข้าพ ได้พยายามสืบสวนถึงมูลเหตุก็ได้ความว่า ก่อนที่จะประกาศสงครามวันหนึ่งหรือ สองวัน ปรากฏว่ามีหลวงวิจิตรวาทการ กับนายนิข ปานะนนท์ ได้ติดต่อกับ ญี่ปุ่นถึงขั้นผิดปรกติกว่าเดิม และก็ได มาติดต่อกับนายกรัฐมนตรีบ่อยขึ้น และได้ความต่อไปว่าสองคนนี้เป็นผู้ไปทาบ ทามฝ่ายญี่ปุ่นเพื่อจะขอประกาศสงคราม กับอังกฤษ-อเมริกา พลเรือนฝ่ายญี่ปุ่น ไม่ขัดข้อง แต่ทางทหารญี่ปุ่นไม่เห็น สมควรให้ประเทศ ข้าพได้อ่านรายงาน การประชุมคณะรัฐมนตรีพิเศษครั้งที่ 4/2485 วันอาทิตย์ที่ 25 ธันวาคม 2485 แล้ว ขอรับรองว่าเป็นการถูกต้อง ในการที่มีผู้วังแตเห็นเห็นชอบที่จะประกาศสงครามนี้ก็เพราะเหตุว่า ในขณะนั้น ญี่ปุ่นทำสงครามกำลังได้เปรียบ ทาง ด้านยุโรปเยอรมันก็ทำการรุกไปเกือบจะ ถึงสตาลินกราด แล้วก็จะพุ่งมาทางคอเค ซัสมาบรรจบทางอินเดีย และในขณะเดียวกันนั้นทางญี่ปุ่นก็กำลังตีพม่าเกือบจะได้ แรงหนุนอยู่แล้ว ทพทั้งสองฝ่ายก็จะได้ บรรจบกัน ข้าพขอให้เป็นที่สังเกตไว้ว่า ในการประชุมคณะรัฐมนตรีคราวนี้มี

รัฐมนตรีประชุมกันหลายคน แต่มีรัฐมนตรีน้อยคนที่ออกความเห็น ผู้ที่ออก ความเห็นก็เป็นผู้ที่วังแตเห็นหรือติดต่อ มาตั้งให้การมาแล้ว การประชุมได้ กระทำกันอย่างรวบรัด ฉะนั้นรัฐมนตรี ส่วนมากจึงไม่ได้ออกความคิดเห็นแต่ อย่างใด คำประกาศสงครามนี้ข้าพ ทราบว่าในเวลานั้นคณะผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์ก็ถามคนด้วยกัน แต่ได้ลงชื่อ เพียงสองคนเท่านั้น ส่วนหลวงประดิษฐ์ มนูญธรรมมิได้ลงนามในต้นฉบับคำประกาศสงคราม เพราะในวันนั้นหลวงประดิษฐ์ มนูญธรรมได้ไปจังหวัดอยุธยา หาได้ อยู่ในกรุงเทพฯ ไม่ เมื่อได้ประกาศสงครามแล้ว ในฐานะที่ข้าพเป็นอธิบดี ตำรวจ ได้สดับตรับฟังถึงความรู้สึกของ ประชาชนคนไทยรวมทั้งชาวต่างประเทศ ซึ่งได้พำนักอยู่ในประเทศไทย ปรากฏว่า รู้สึกเศร้าสลดใจแต่ไม่มีใครกล้าออก ความคิดความเห็นประการใดโดยชัดแจ้ง ออกมา

(9) ในช่วงของสงครามนั้นได้ มีขบวนการลับที่เรียกว่าขบวนการเสรี ไทยเกิดขึ้น เพื่อทำการต่อต้านญี่ปุ่นโดย ร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร ขบวนการนี้ มีท่านปรีดี พนมยงค์เป็นหัวหน้าใหญ่ ซึ่งขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งเป็นผู้ สำเร็จราชการแทนพระองค์ ขบวนการเสรี ไทยประกอบขึ้นด้วยคนไทยในสหรัฐอเมริกา คนไทยในอังกฤษและคนไทย ในประเทศเป็นพื้นฐาน

(10) ภาระหน้าที่ของขบวนการเสรีไทยมี 2 ด้าน คือ

ก. ต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน

ข. ปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศไทยไม่ตกเป็น

ฝ่ายแพ้สงครามและการผ่อนหนัก เป็นเบา

ท่านปรีดีได้เขียนไว้ในหนังสือ

“จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ฯลฯ” เกี่ยวกับการต่อสู้ 2 ด้านของเสรีไทย มีความบางตอนดังนี้

“การปฏิบัติด้าน 1”

“ต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน”

“คนไทยส่วนข้างมากที่สุด เป็นผู้รักชาติ จึงได้ต่อสู้ศัตรูผู้รุกราน หลายครั้งมาแล้วในประวัติศาสตร์ กระทั่งได้ความเป็นเอกราชของชาติไว้ เป็นมรดกตกทอดถึงชนรุ่นหลัง

“เมื่อญี่ปุ่นรุกรานประเทศไทยนั้น คนไทยที่ได้รับมรดกตกทอดความรักชาติ มาจากบรรพบุรุษ จึงได้ทำการต่อสู้ ญี่ปุ่นผู้รุกราน โดยต่อสู้แต่ละพ้องบ้าง รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ บ้าง ตามวิธีที่ถนัด

“แม้ว่าการต่อสู้ตามวิธีดังกล่าวจะได้ผลบ้าง แต่ก็เป็นการยากที่จะทำลายกองทัพญี่ปุ่นที่มีแสนยานุภาพนั้น ให้หมดไปจากประเทศไทยได้ ฉะนั้นกองบัญชาการเสรีไทยจึงได้จัดตั้ง “ขบวนการเสรีไทย” รวมผู้รักชาติ อย่างกว้างขวางเป็นขบวนการเดียวกัน เพื่อดำเนินการต่อสู้สมานกันตามยุทธศาสตร์เดียวกันซึ่งสมานกับยุทธศาสตร์ของสัมพันธมิตร

“กองบัญชาการเสรีไทยคำนึงถึง กำลังของฝ่ายญี่ปุ่นกับกำลังของฝ่ายไทย ซึ่งเห็นประจักษ์กันทั่วไปแล้วว่าญี่ปุ่นมีแสนยานุภาพเหนือกว่าหลายเท่าของ กำลังผู้รักชาติไทย ฉะนั้นขบวนการเสรีไทย จึงต้องร่วมกับสัมพันธมิตรในการต่อสู้ ญี่ปุ่น

“ประเทศมหาอำนาจที่ถูกรุกราน โดยฝ่ายอักษะในระหว่างสงครามโลก ครั้งที่ 2 นั้น ก็มีอาจต่อสู้ศัตรูให้พ่ายแพ้

ได้โดยกำลังลำพังของตนเอง คือจำเป็นต้องร่วมกับสัมพันธมิตร อาทิเช่นประเทศจีนมีพลเมืองมากกว่าประเทศใด ๆ ในโลก แต่รัฐบาลจีนและองค์การรักษาดินต่าง ๆ ก็ไม่อาจต่อสู้ญี่ปุ่นโดยลำพังในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังที่ข้อเท็จจริงประจักษ์อยู่แล้วว่าในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลแห่งชาติจีนซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็รับรองแล้วว่าเป็นรัฐบาลกลางของจีนนั้นได้ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหภาพโซเวียต ฯลฯ ซึ่งสมัยนั้นเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร

“ในการทำสงครามระหว่างหลายประเทศซึ่งเป็นสงครามโลกนั้น ฝ่ายสัมพันธมิตรแบ่งเขตบัญชาการระหว่างกันโดยมีผู้บัญชาการทหารสูงสุดของแต่ละเขต ดังที่คุณพระ (พระพิศาลสุขุมวิท) ได้เขียนไว้ถูกต้องแล้วว่าสัมพันธมิตรตกลงกันให้ยุทธภูมิในประเทศไทยขึ้นต่อกองบัญชาการทหารสูงสุดสัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์ ซึ่งมีลอร์ดหลุยส์ เมาท်แบตแทน เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด

“ส่วนเจียงไคเช็คเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรในยุทธภูมิจีน แต่เจียงไคเช็คได้พยายามที่จะให้สัมพันธมิตรยอมรับว่าเขตยุทธภูมิของท่านตอนใต้ นั้นจนถึงเส้นขนานที่ 16 หมายความว่าดินแดนไทยเหนือเส้นขนานที่ 16 คือประมาณตั้งแต่อำเภออุ้มผาง อำเภอบางมูลนาค อำเภอเขมราฐ กิ่งอำเภอหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง อำเภอบ้านฝาง อำเภอกระบือ จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอเสลภูมิ บ้านหนองหับม้า ขึ้นไปอยู่ในเขตยุทธภูมิจีนซึ่งเจียงไคเช็คจะยกกองทัพจีนเข้ามาได้ หลักฐานแห่งความปรารถนาของเจียงไคเช็คดังกล่าวนี้ รัฐบาล ส.ร.อ.ได้นำลงพิมพ์ไว้ในหนังสือ

ของรัฐบาลนั้นชื่อ FOREIGN RELATIONS OF THE UNITED STATES แปลชื่อเป็นภาษาไทยว่า “ความสัมพันธ์ต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา” ค.ศ. 1945 เล่ม 6 หน้า 1275 ต่อท้าย บันทึกลงวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ของอเมริกัน เกี่ยวกับปัญหาประเทศไทย”

“ถ้าหากความต้องการดังกล่าวของเจียงไคเช็คเป็นผลสำเร็จแล้ว ก็เป็นที่น่าหวาดเสียวยิ่งนักสำหรับชาติและราษฎรไทยที่รักชาติ เพราะประเทศไทยอาจถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนเหนืออยู่ภายใต้การยึดครองของจีน และส่วนที่เหลืออยู่ทางใต้ก็อยู่ภายใต้การยึดครองของอังกฤษ ประเทศไทยก็จะถูกแบ่งแยกออกเป็นประเทศไทยเหนือและประเทศไทยใต้ ผู้สนใจเหตุการณ์ของโลกย่อมทราบแล้วว่าเมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลง ประเทศที่ถูกสัมพันธมิตรแบ่งเขตยึดครองเช่นเกาหลีก็ต้องถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ คือเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ ฯลฯ”

กองบัญชาการเสรีไทยจึงได้ระมัดระวังมิให้ประเทศไทยต้องถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ

“กองบัญชาการเสรีไทยได้ส่งผู้แทนไปเจรจาทางการเมืองกับรัฐบาลจีน เพื่อให้รับรองว่าประชาชนไทยมิใช่เป็นคู่สงครามกับจีน แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับเขตยุทธภูมิจีนนั้นกองบัญชาการเสรีไทยได้พยายามมิให้ยุทธภูมิในประเทศไทยขึ้นต่อกองบัญชาการทหารสูงสุดจีนดังกล่าว

“ระบบกองทัพจีนต่างกับระบบกองทัพไทยอยู่อย่างหนึ่งคือกองทัพจีนมีนายทหารฝ่ายอำนาจการเมือง การเจรจาทางทหารที่เกี่ยวกับการเมืองต้องเสนอผ่านนายทหารฝ่ายอำนาจการเมืองวินิจฉัย

ก่อนถึงจอมทัพจีน นายทหารอังกฤษอเมริกัน และเสรีไทย ที่ประจำนครคุนหมิงก็ทราบดีว่านายทหารผู้ใหญ่จีนฝ่ายอำนาจการเมืองเกี่ยวกับประเทศไทยคือ ‘นายพลเอกโดลิ (โดลิ)’ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าใหญ่ตำรวจลับ เกสตาโป ด้วย สายลับก็มักตั้งในประเทศไทยขึ้นต่อนายพลโดลินายพลจีนคนนี้มีกลยุทธ์มากที่ใช้เพื่อหวังจะล่อให้ผู้เจรจากทหลุมพรางตามเป้าหมายแห่งการขยายเขตยุทธภูมิจีนสู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทย ฉะนั้นเสรีไทยจึงใช้ความระมัดระวังเพื่อมิให้ชาติไทยต้องตกหลุมพรางของเขา เรื่องนี้นายนิคคูล สมิธ ผู้แทนไอ.เอส.เอส.ที่เดินทางมาพบผมในต้นเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 ก็ได้แจ้งให้ผมทราบถึงกลยุทธ์ต่าง ๆ ของนายพลจีนคนนั้น ตลอดจนกลยุทธ์ที่นายพลจีนคนนั้นได้วางไว้เพื่อล่อเอาบุคคลสำคัญของรัฐบาลจอมพลพิบูลฯ ไปกักไว้เป็นตัวประกัน

“ต่อมาเมื่อพระจักรพรรดิญี่ปุ่นและประชาชนญี่ปุ่นยอมจำนนสัมพันธมิตรในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ผมจึงได้ขอให้นายทหารอเมริกันที่ประจำกองบัญชาการเสรีไทยส่งโทรเลขควมมากของผมไปยังรัฐบาลอเมริกันว่า ถ้ากองทัพจีนเข้ามาปลดอาวุธญี่ปุ่นในดินแดนส่วนเหนือของไทยแล้ว ‘ความไม่สงบเรียบร้อยจะเกิดขึ้น’

“ต่อมาอีก 18 วัน คือในวันที่ 2 กันยายนปีนั้น ประธานาธิบดีทรูแมนได้ออกคำสั่งทั่วไปหมายเลข 1 ให้กองกำลังทหารญี่ปุ่นทั่วทั้งดินแดนประเทศไทยยอมจำนนต่อผู้บัญชาการทหารสูงสุดสัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์ (ลอร์ดหลุยส์ เมาท်แบตแทน)

“...ณ เลี้ยวพะ ที่คนจีนจำพวก

หนึ่งได้ก่อตั้งที่บริเวณถนนเยาวราช ภายหลังสงครามโลก ก็เนื่องจากคนจีน จำพวกนั้นตั้งความหวังไว้ว่า กองทัพจีนจะยกเข้ามาในประเทศไทยเพื่อ “ให้บทเรียน” แก่ประเทศไทย แต่พวกเขาผิดหวังเพราะเห็นกองทหารอังกฤษของกองบัญชาการฯ อาเซียนาเนียกเข้ามาในกรุงเทพฯ คนจีนจำนวนนั้นจึงก่อการอาละวาดขึ้น

“ขบวนการเสรีไทยได้ร่วมกับสัมพันธมิตรตามสายงานการทหารของสัมพันธมิตร คือกองบัญชาการทหารสูงสุด สัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์ (ลอว์ด เมทท์แบตแต่น) ซึ่งมีองค์การทหารอเมริกันร่วมปฏิบัติการอยู่ด้วย โดยความเสียสละของเพื่อนเสรีไทยทั้งหลายที่ได้ทำการต่อสู้ญี่ปุ่นตามแผนยุทธศาสตร์ของกองบัญชาการเสรีไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งแห่งยุทธศาสตร์ร่วมกันของกองบัญชาการสัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์จึงเป็นคุณูปการสำคัญช่วยให้กองบัญชาการเสรีไทยได้ประสบความสำเร็จในการเจรจาให้ฝ่ายสัมพันธมิตรตกลงว่ากองทัพอังกฤษที่จะส่งไปยังประเทศภายหลังสงครามนั้นมีไข่เข้าไปยึดครองประเทศไทยหากเข้าไปเพื่อปลดอาวุธทหารญี่ปุ่น เสรีจันตัวก็ต้องถอนทหารอังกฤษออกจากประเทศไทยโดยเร็ว

“ปฏิบัติการด้าน 1 ดังกล่าวนั้นแล้วนั้น จึงสมานกับปฏิบัติการด้าน 2 ซึ่งจะกล่าวต่อไป

“การปฏิบัติด้าน 2

“ปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรอง

“ว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม

“และการผ่อนหนักเป็นเบา

“กองบัญชาการเสรีไทยมิได้คำนึง

เพียงด้านต่อสู้ญี่ปุ่นแต่ด้านเดียวเท่านั้น หากได้ปฏิบัติการอีกด้านหนึ่งประกอบด้วย คือปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามและการปฏิบัติเพื่อให้สัมพันธมิตรผ่อนหนักเป็นเบาในการเรียกร้องค่าเสียหายจากประเทศไทย เพราะเหตุที่รัฐบาลไทยสมัยนั้นได้ทำความเสียหายแก่สัมพันธมิตร

“คุณพระคงได้อ่านเอกสารหลักฐานที่สัมพันธมิตรเปิดเผยภายหลังสงครามบ้างแล้ว และรัฐบาล ส.ร.อ. ได้เปิดเผยเพิ่มเติมเมื่อเหตุการณ์พ้น 25 ปีแล้ว ส่วนรัฐบาลอังกฤษเปิดเผยเมื่อเหตุการณ์พ้น 30 ปีแล้วคุณพระ (พระพิศาลฯ) จึงได้ทราบ ว่า กองบัญชาการเสรีไทยรวมทั้งเสรีไทยหลายคนได้ปฏิบัติการเพื่อให้ ส.ร.อ. กับอังกฤษรับรองความจริงว่าการประกาศสงครามที่รัฐบาลไทยสมัยนั้นทำต่อประเทศทั้งสองนั้นเป็นโมฆะ และฝ่าฝืนต่อเจตนารมณ์ของประชาชนชาวไทย และได้ปฏิบัติการให้รัฐบาลจีนรับรองความจริงว่า การที่รัฐบาลไทยสมัยนั้นก่อสถานะสงครามต่อจีนเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ของประชาชนไทย ความพยายามของกองบัญชาการเสรีไทยและเพื่อนเสรีไทยหลายคนที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติการนั้นไม่อาจสำเร็จได้ง่าย ๆ อย่างที่คำพังเพยไทยตั้งแต่โบราณกาลเรียกว่า “ไม่ง่ายเหมือนละเลงขนมเบื้องด้วยปาก” เพราะถ้าทำได้ง่าย ๆ เพียงคำพูดเท่านั้นแล้ว ผู้รักษาที่มีความสามารถในการพูดของประเทศอื่น ๆ ที่รัฐบาลของเขามีสถานะสงครามกับสัมพันธมิตรก็จะต้องใช้วิธีดังกล่าวช่วยให้ประเทศของตนหลุดพ้นจากการเป็นฝ่ายแพ้สงครามได้ง่าย ๆ และเมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงก็จะมีมีประ

เทศใดตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามเลย อนึ่งคนไทยส่วนมากก็สังเกตได้ว่าสัมพันธมิตรซึ่งได้รับความเสียหายจากการที่รัฐบาลของประเทศหนึ่งได้ประกาศสงครามหรือก่อสถานะสงครามก็มีโชคนับบุญอ่อนที่ยอมรับถือเอาคำพูดง่าย ๆ นั้นว่าเป็นการเพียงพอแล้ว ฉะนั้นสัมพันธมิตรก็ต้องพิจารณาการปฏิบัติของขบวนการรักษาติแห่งประเทศที่รัฐบาลของประเทศนั้นได้มีสถานะสงครามด้วยว่า ได้มีการต่อสู้ศัตรูร่วมกันจริงจึงตามแผนยุทธศาสตร์ของสัมพันธมิตรและมีคุณูปการแก่สัมพันธมิตรมากน้อยเพียงใดบ้าง

“ขบวนการเสรีไทยไม่ได้ใช้วิธีเจรจาโดยปากพูดกับสัมพันธมิตรเท่านั้น หากได้มีการปฏิบัติในการต่อสู้ญี่ปุ่นตามแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันของสัมพันธมิตรประกอบด้วย ต่อมาเมื่อสัมพันธมิตรเห็นการกระทำของเสรีไทยว่าปฏิบัติจริงด้วยความซื่อสัตย์ตามแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันและปฏิบัติการเป็นคุณูปการต่อสัมพันธมิตร สัมพันธมิตรจึงยอมรับว่าการประกาศสงครามและก่อสถานะสงครามดังกล่าวเป็นโมฆะแต่ทางทำของ ส.ร.อ. อังกฤษ จีน ที่ยอมเลิกสถานะสงครามกับประเทศไทยนั้นต่างกัน คือ

“1. รัฐบาลแห่งชาติจีนในระยะแรกแห่งมหาสงครามก็แสดงเพียงความไม่พอใจที่รัฐบาลไทยสมัยนั้นร่วมมือกับญี่ปุ่น แต่ต่อมารัฐบาลไทยนั้นได้มีการปฏิบัติทางสงครามกับจีนดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลจีนก็โกรธประเทศไทยยิ่งขึ้น รัฐบาลแห่งชาติจีนถือว่าตนเป็นผู้ใหญ่ จึงใช้ธรรมเนียมของจีนโบราณที่จะต้อง “ให้บทเรียน” หรือ “ทำการสั่งสอน” เด็ก คือประเทศไทยที่ไม่เกรงใจผู้ใหญ่ สถานะวิทยุกระจายเสียงจึงของรัฐบาลกลางจีน (เจียงไคเช็ค) ก็ได้คุกคาม

พลพรรคเสรีไทยส่วนหนึ่ง
เดินสวนสนามไปตามถนนราชดำเนิน
เมื่อ 25 กันยายน 2488

ทำนองดังกล่าวหลายครั้ง และคุกคามหนัก
ยิ่งขึ้นตอนที่รัฐบาลไทยรับรองรัฐบาล
“汪อิงไว” ดังที่คุนพระทราบแล้วจาก
เอกสารหลักฐานที่นายดิเรก ชัยนาม ได้
อ้างไว้ในหนังสือชื่อ “ไทยกับสงคราม
โลกครั้งที่ 2” หน้า 270 มีความตอน
หนึ่งดังต่อไปนี้

“การรับรองรัฐบาล汪อิงไวครั้งนี้
รัฐบาลเจียงไคเช็คโกรธมาก เมื่อสง
ครามมสิ้นสุดลงหนังสือพิมพ์ตากูงเป้า
ในจุงกิง ถึงกับลงบทความขอให้รัฐบาล
ไทยทำพิธียอมแพ้เช่นประเทศศัตรูอื่น ๆ
และให้จับตัวบุคคลสำคัญ ๆ ในรัฐบาล
รวมทั้งจอมพลพิบูลสงคราม ส่งไปขึ้น
ศาลอาชญากรรมสงคราม

“คุนพระจึงทราบแล้วว่า เมื่อทำ
ทางของรัฐบาลแห่งชาติจีน ซึ่งพรรค
คอมมิวนิสต์จีนก็รับรองแล้วว่าเป็นรัฐ
บาลกลางของจีน ต้องการ “ให้บทเรียน”

หรือ “สั่งสอน” ประเทศไทยขนาด
หนักดังกล่าวแล้ว กองบัญชาการเสรีไทย
และเพื่อนเสรีไทยซึ่งได้ไปพบเจียงไคเช็ค
และที่ประจำอยู่ ณ นครจุงกิงนั้น ก็
ได้พยายามหาทางผ่อนหนักเป็นเบาใน
ส่วนที่เกี่ยวกับจีนให้คลายความโกรธประ
เทศไทยเป็นส่วนรวมที่มีได้เป็นศัตรูของ
จีน

“2. ส่วนอังกฤษกับสหรัฐอเมริกา
ที่ถูกรัฐบาลไทยประกาศสงครามและมี
การปฏิบัติทางสงคราม ก็เป็นธรรมดา
ที่ประเทศใด ๆ ซึ่งถูกเข้าเช่นนั้นจะต้อง
ไม่พอใจ หลักฐานเอกสารของสัมพันธ
มิตรหลายฉบับที่เปิดเผยก็แสดงถึง
ความจริงดังกล่าวแล้ว

“แต่นำหนักแห่งความไม่พอ
ใจของอังกฤษต่อประเทศไทยต่างกับ
ส.ร.อ. ทั้งนี้เพราะผลประโยชน์ของ
อังกฤษและส.ร.อ.เกี่ยวกับประเทศไทยใน
กาลสมัยนั้นถูกกระทบกระเทือนมาก

น้อยต่างกันคือ

“สมัยก่อนสงครามโลก อังกฤษ
เป็นเจ้าของอาณานิคมแห่งสหภาพมลายูและ
สหภาพมา (รวมทั้งสหพันธรัฐฉาน)
อาณานิคมดังกล่าวถูกรุกรานโดยญี่ปุ่น
ใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพ และรัฐบาล
ไทยในระหว่างสงครามได้มีส่วนในการ
นั้นด้วย เช่นการยกกองทัพอียัตครองรัฐ
เชียงตุง เมืองพาน ฯลฯ และการเอาไทร
บุรี ปลิศ กลันตัน ตรัง กานู มาอยู่ใต้
ปกครองไทย อังกฤษ เป็นประเทศทุนนิยม
ใหญ่ที่กุมเศรษฐกิจของไทยไว้ เช่น
มีธนาคารอังกฤษ 3 ธนาคาร มีสัมป
ทานป่าไม้สักหลายแห่ง มีสัมปทาน
เหมืองแร่หลายแห่ง มีการค้าการเดินเรือ
และวิสาหกิจมากมาย ฯลฯ ฉะนั้นอังกฤษ
จึงไม่พอใจมากที่ตนได้รับความเสีย
หายจากการกระทำของรัฐบาลไทยสมัย
นั้น แม็ลลอร์ด เมาท์แบตเตน ผู้บัญชา
การทหารสูงสุดสัมพันธมิตรได้ยอม

รับรองขบวนการเสรีไทยที่ให้ความร่วมมือในการรบญี่ปุ่นก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่อังกฤษซึ่งเป็นฝ่ายการเมืองและการเศรษฐกิจก็พยายามที่จะให้รัฐบาลอังกฤษถือว่าสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับอังกฤษคงมีอยู่ ประเทศไทยจึงจะต้องตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม กองบัญชาการเสรีไทยได้เจรจาและส่งเพื่อนเสรีไทยหลายคนและหลายชุดไปเจรจากับอังกฤษหลายครั้ง แต่ฝ่ายอังกฤษก็รับรองอยู่โดยไม่รับรองให้แน่ชัดลงไปว่าการประกาศสงครามของรัฐบาลไทยต่อบริเตนใหญ่นั้นเป็นโมฆะ

"3 ส่วน ส.ร.อ.สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีผลประโยชน์มากในประเทศอื่น ๆ เช่น ส.ร.อ.เป็นเจ้าอาณานิคมฟิลิปปินส์ และส.ร.อ.มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากในประเทศจีน เช่น ธนาคารอเมริกันใหญ่ ๆ มีสาขาตั้งอยู่ในประเทศจีน วิสาหกิจการค้าเดินเรือของอเมริกันมีมากมายในประเทศจีน ฯลฯ ฉะนั้นคนจีนจึงมีความคิดถูกต้องตามธรรมชาติของจีนแล้วที่ถือว่าสมัยนั้น ส.ร.อ.เป็นประเทศนายทุนใหญ่ประเทศหนึ่งในประเทศจีน แต่สมัยเดียวกันนั้น ส.ร.อ.มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจน้อยมากในประเทศไทยเมื่อเทียบส่วนกับที่ส.ร.อ.มีในประเทศจีน และเมื่อเทียบส่วนกับอังกฤษที่มีในประเทศไทย เช่น ส.ร.อ. มิได้มีสาขาธนาคารอเมริกันในประเทศไทย ส.ร.อ. มีบริษัทการค้าเล็ก ๆ อยู่บริษัทเดียว เพราะเหตุที่ ส.ร.อ. สมัยนั้นมีผลประโยชน์น้อยในประเทศไทย สถานทูตอเมริกันสมัยนั้นจึงมีพนักงานการทูตเพียง 3 คนเท่านั้น คืออัครราชทูตกับเลขานุการ 2 คน บางครั้งก็เหลือเลขานุการคนเดียว ซึ่งคุณพระรู้จัก ฉะนั้นธรรมชาติของคนไทยสมัยนั้นจึงเห็นตามรูปธรรมที่ประจักษ์ว่า ส.ร.อ.สมัยนั้นมีผลประโยชน์

โยชน์ทางเศรษฐกิจน้อยในประเทศไทย ต่างกับคนจีนที่มีธรรมชาติถูกต้องโดยเฉพาะของจีนตามสภาพ โดยเฉพาะของจีนแม้กระนั้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลจีนและคนจีนก็ขอความช่วยเหลือ ส.ร.อ. ในการต่อต้านญี่ปุ่นซึ่งเป็นศัตรูร่วมกัน รัฐบาลจีนจึงอนุโลมตามความเห็นของรัฐบาลอเมริกันเกี่ยวกับเรื่องประเทศไทย เช่นเรื่องเขตยุทธภูมิ เพราะถ้าประธานาธิบดีไม่ออกคำสั่งหมายเลข 1 ดังกล่าวแล้ว กองทัพจีนก็จะเข้ามาทางภาคเหนือของประเทศไทย"

สรุปแล้วขบวนการเสรีไทยต้องต่อสู้ทั้งด้านการทหารการเมือง และการทูต ควบคู่กันไป เพื่อให้สัมพันธมิตรยอมรับว่าประเทศไทยไม่แพ้สงคราม

(11) การที่ขบวนการเสรีไทยต้องต่อสู้ 2 ด้าน ดังที่ท่านปริดี กล่าวนั้นก็เพราะว่ารัฐบาลไทยขณะนั้นคือรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ทำการศึกษาสัญญาเป็นสหราชอาณาจักรกับญี่ปุ่น และได้ประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกาและทั้งได้ก่อสถานะสงครามกับประเทศจีน ซึ่งแตกต่างจากประเทศอินโดจีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ พม่าและอินเดีย ที่เป็นประเทศอาณานิคมของสัมพันธมิตรบางประเทศอยู่แล้ว และอยู่ข้างฝ่ายสัมพันธมิตรอยู่แล้ว ภาระหน้าที่ของประเทศเหล่านี้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 คือต่อสู้ทางการทหารกับญี่ปุ่นแต่ด้านเดียวเท่านั้น

(12) ดังนั้น เมื่อภายหลังที่ญี่ปุ่นยอมจำนนแล้ว บางประเทศอาณานิคมเหล่านี้ จึงประกาศเอกราชไม่ยอมขึ้นกับเจ้าอาณานิคมต่อไป ซึ่งเจ้าประเทศอาณานิคมบางประเทศก็ยินยอมปลดปล่อยเอกราชให้โดยสันติ แต่เจ้าประเทศอาณานิคมบางประเทศไม่ยินยอม

จึงต้องใช้กำลังอาวุธต่อสู้อีกครั้งหนึ่งหลังจากที่ได้ร่วมกันต่อสู้กับญี่ปุ่นผู้รุกรานมาแล้ว เรียกว่าสงคราม "กู้ชาติ" หรือ "ปฏิวัติประชาชนชาติ" อย่างกรณีอินโดนีเซียที่ต้องรบกับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสหรืออินโดนีเซียที่ต้องรบกับเจ้าอาณานิคมฮอลันดา เป็นต้น

(13) สำหรับประเทศไทยหัวท

อาจจะทำอย่างประเทศอาณานิคมเพื่อให้ได้ เพราะไทยเป็นประเทศเอกราชว่าเป็นสหราชอาณาจักรกับญี่ปุ่น ประกาศสงครามและกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา แครวได้ปฏิบัติการทางทหารและการเมืองที่ไม่ยอมให้เกิดสถานะสงครามกับจีนและฝรั่งเศสขึ้นปฏิบัติการเช่นนั้น คือรบด้วยกบฏทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยจนแหลกลาญก็หาใช่จะทำให้สถานะสงคราม (ตามกฎหมายระหว่างประเทศ) ระหว่างประเทศไทยกับสัมพันธมิตรยุติลงได้ แต่ตรงกันข้ามสถานะสงครามระหว่างไทยกับสัมพันธมิตรยังคงดำรงอยู่ และจะดำรงอยู่ตลอดไปตราบเท่าที่ประเทศผู้สงครามยังไม่ได้เจรจาสงบศึกเพื่อยุติสถานะสงคราม และเมื่อสถานะสงครามดำรงอยู่คู่สงครามก็มีสิทธิที่จะใช้กำลังโจมตีเพื่อบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมจำนน

ถ้าขบวนการเสรีไทยใช้วิธีการรบญี่ปุ่นด้านเดียว โดยไม่ติดต่อสัมพันธมิตรทางการเมืองการทหารกับฝ่ายสัมพันธมิตร และไม่ยอมรับรู้สถานะสงครามที่ประเทศไทยมีอยู่กับสัมพันธมิตรแล้ว ประเทศไทยก็ต้องรบกับฝ่ายสัมพันธมิตรอีกต่อไป หลังจากบดขยี้กองทหารญี่ปุ่นลงไปแล้ว อันมีบริเตนใหญ่ สหรัฐอเมริกา จีนและฝรั่งเศส ที่มีสถานะสงครามกับไทย ซึ่งเป็นการเหลือวิสัยที่ไทยจะเอาชนะได้ และผลที่สุดก็จะทำให้ประ

ประเทศไทยกลายเป็นประเทศผู้แพ้สงคราม
อย่างสมบูรณ์แบบเท่านั้นเอง

(14) ต่อมาในวันที่ 15 สิงหาคม 2488 พระจักรพรรดิญี่ปุ่น ได้สั่งให้กองทัพบกและประชาชนญี่ปุ่นยอมจำนน (แพ้) สัมพันธมิตร และลอร์ด เมาที้แบตเตน ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลอังกฤษ (แอทลี หัวหน้าพรรคแรงงานเป็นนายกรัฐมนตรี) ให้แจ้งมายัง "รูธ" แนะนำให้รีบประกาศว่าการประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่ และสหรัฐอเมริกาของรัฐบาลพิบูลสงครามของจอมพลพิบูลสงครามนั้นเป็นโมฆะ คำแนะนำของลอร์ดเมาที้แบตเตนดังกล่าวนี้ อังกฤษแจ้ง ให้สหรัฐอเมริกา รับทราบด้วย เพราะว่าการประกาศสงครามของจอมพลพิบูลสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริการั้งนี้ ได้ประกาศร่วมกัน สาส์นของลอร์ดเมาที้แบตเตนฉบับนั้น สหรัฐอเมริกาได้จัดพิมพ์รวมอยู่ในหนังสือชื่อ "ความสัมพันธ์กับต่างประเทศของ ส.ร.อ." ค.ศ. 1945 เล่ม 6 หน้า 1278-1279

(ก) กระทรวงการต่างประเทศ อังกฤษได้อนุญาตเมาที้แบตเตน แนะนำเป็นส่วนตัวมายัง "รูธ" ให้ประกาศโดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้ ภายหลังญี่ปุ่นยอมจำนนในที่สุดแล้วนั้น บอกปฏิเสธการประกาศสงครามของไทยต่อบริเตนใหญ่และ ส.ร.อ.อีกทั้งมาตรการทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากการนั้น ที่ดำเนินไปเป็นที่เสียหายแก่สัมพันธมิตร ยกเลิกการเป็นพันธมิตร และข้อตกลงอย่างอื่นทั้งสิ้นกับญี่ปุ่น ให้ประเทศไทยและกองกำลังไทยบริการ สัมพันธมิตรและแถลงว่าพร้อมที่จะส่งผู้แทนไปยังนครแคนดิดีห์เพื่อติดต่อกับ สัมพันธมิตร บริติชได้เสนอว่าประ

740.0011 PW/S-1545: Telegram

The Secretary of State to the Ambassador in the United Kingdom.

(Winant)

Washington, August 15, 1945 - 3 p.m.

6922: British Embassy has informed us.

a) that FonOff has authorized Mountbatten personally to advise RUTH to make announcement as soon as possible after final Japanese surrender disavowing Thai declaration of war upon Great Britain and United States and all measures flowing therefrom which may operate to prejudice of Allies, repudiating alliance and all other agreements with Japan, placing Thailand and its armed forces at service of Allies, and declaring his readiness to send a representative immediately to Kandy to get in touch with Allies. British suggested that announcement might also state that RUTH had informed British and American Governments at an earlier stage that resistance movement wished to initiate overt action against the enemy and refrained only on express request of Allies for operational reasons.

b) that FonOff also informed Mountbatten if RUTH takes necessary initiative as advised, British are disposed, because of support by Thai resistance movement and of Allied request not to take action last May, to forego pressing for separate act of unconditional surrender which under existing circumstances would be considered normal procedure, and to mold their policy according to Thai readiness to make restitution for the past and to cooperate for the future.

c) that if RUTH follows advice and sends representative to Kandy, British propose to communicate with Dept before commencing negotiations regarding the terms on which they would be prepared to terminate state of war.

BYRNES

ภาคนั้นออกกล่าวด้วยว่า "รูธ" ได้แจ้งแก่รัฐบาลบริติชและอเมริกาตั้งแต่ระยะเนิ่น ๆ แล้วว่าขบวนการต่อต้านต้องการริเริ่มปฏิบัติการต่อสู้ศัตรูอย่างเปิดเผย และที่ยับยั้งไว้ก็เพราะคำร้องขอโดยเฉพาะเจาะจงของสัมพันธมิตรเพื่อการปฏิบัติทางการทหาร

"(ข) ให้เมาที้แบตเตนแจ้งด้วยว่า ถ้า "รูธ" ริเริ่มที่จำเป็นตามคำแนะนำนั้น บริเตนก็พร้อมแล้วเพราะความอุปการะของขบวนการต่อต้านของไทยและคำร้องขอของสัมพันธมิตรที่มีให้ลงมือปฏิบัติการเปิดเผยเมื่อเดือนพฤษภาคมที่แล้วมา ในการที่

(บริติช) ไม่ดำเนินต่อไปซึ่งการบังคับให้ (ไทย) ทำเอกสารการยอมจำนน (ยอมแพ้) โดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ก็เป็นวิธธรรมดา (ที่ต้องทำเช่นนั้น) และ (บริติช) จะปรับปรุงนโยบายของตนตามที่ไทยพร้อมจะคืนให้ซึ่งสิ่งที่แล้วมาในอดีต และที่จะร่วมมือในภายหน้า

"(ค) ถ้า "รูธ" ทำตามคำแนะนำ และส่งผู้แทนไปยังนครแคนดิดีห์ บริติชเสนอที่จะติดต่อกับกระทรวงการต่างประเทศอเมริกันก่อนที่จะตั้งต้นเจรจาเกี่ยวกับข้อความที่เขา (ไทย) เตรียมทำ ให้สถานะสงครามสิ้นสุดลง"

(15) ในวันที่ 16 สิงหาคม

2488 ซึ่งเป็นวันเดียวกับที่ท่านปรีดิฯ ได้รับสาส์นจากลอร์ดเม้าท์แบตแตน ดังกล่าวในข้อ 14 ท่านปรีดิฯ ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้เชิญนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีและนายทวี บุญยเกตุ รัฐมนตรีสั่งราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ไปปรึกษาที่จะประกาศสันติภาพ และเห็นควรว่านายทวี บุญยเกตุ เป็นผู้เหมาะสมที่จะลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ประกาศนั้นมีความดังนี้

ประกาศสันติภาพ

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้า

อยู่หัวอานันทมหิดล

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทน

ราษฎร ลงวันที่ 1 สิงหาคม

พุทธศักราช 2487)

ปรีดี พนมยงค์

โดยที่ประเทศไทยเคยถือนโยบาย

อันแน่วแน่ที่จะรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด และจะต่อต้านการรุกรานของต่างประเทศทุกวิถีทาง ดังปรากฏเห็นได้ชัดจากการที่ได้มีกฎหมายกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบเมื่อพุทธศักราช 2484 อยู่แล้วนั้น ความจำนงอันแน่วแน่ว่าได้แสดงให้เห็นประจักษ์แล้วในเมื่อญี่ปุ่นได้ยাত্রาทัพเข้าในดินแดนประเทศไทยในวันที่ 8 ธันวาคม พุทธศักราช 2484 โดยได้มีการต่อต้านการรุกรานทุกแห่งและทหารตำรวจ ประชาชนพลเมืองได้เสียชีวิตไปในการนี้เป็นอันมาก

เหตุการณ์อันปรากฏเป็นลักษณะพิพยานนี้ ได้แสดงให้เห็นอย่างแจ่มแจ้งว่า การประกาศสงครามเมื่อวันที่ 25 มกราคม พุทธศักราช 2485 ต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ตลอดจนการกระทำทั้งหลายซึ่งเป็นอุปสรรคต่อสหประชา

ชาตินั้น เป็นการกระทำอันผิดจากเจตจำนงของประชาชนชาวไทย และฝ่าฝืนขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายบ้านเมือง ประชาชนชาวไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งอยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลือสนับสนุนสหประชาชาติผู้รักที่จะให้มีสันติภาพในโลกนี้ ได้กระทำกรทุกวิถีทางที่จะช่วยเหลือสหประชาชาติ ดังที่สหประชาชาติส่วนมากย่อมทราบอยู่แล้ว ทั้งนี้เป็นการแสดงเจตจำนงของประชาชนชาวไทยอีกครั้งหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยต่อการประกาศสงครามและการกระทำอันเป็นอุปสรรคต่อสหประชาชาติดังกล่าวมาแล้ว

บัดนี้ ประเทศญี่ปุ่นได้ยอมปฏิบัติตามคำประกาศของสหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ จีน และสหภาพโซเวียต ซึ่งได้กระทำ ณ นครปอตสדםแล้ว สันติภาพจึงกลับคืนมาสู่ประเทศไทย อันเป็นความประสงค์ของประชาชนชาวไทย

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงขอประกาศโดยเปิดเผยแทนประชาชนชาวไทยว่า การประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกาและบริเตนใหญ่เป็นโมฆะไม่ผูกพันประชาชนชาวไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับสหประชาชาติ ประเทศไทยได้ตัดสินใจที่จะให้กลับคืนมาซึ่งสัมพันธไมตรีอันดีอันเคยมีมากับสหประชาชาติเมื่อก่อนวันที่ 8 ธันวาคม พุทธศักราช 2484 และพร้อมที่จะร่วมมือเต็มที่ทุกทางกับสหประชาชาติในการสถาปนาเสถียรภาพในโลกนี้

บรรดาดินแดนซึ่งญี่ปุ่นได้มอบให้ไทยครอบครองคือ รัฐกลันตัน ตรังกานุ ไทรบุรี ปลิศ เชียงตุง และเมืองพานนั้น ประเทศไทยไม่มีความปรารถนาจะได้ดินแดนเหล่านี้ และพร้อมที่จะจัดการเพื่อ

ส่งมอบในเมื่อบริเตนใหญ่พร้อมที่จะรับมอบไป ส่วนบรรดาบทกฎหมายอื่น ๆ ที่อันมีผลเป็นปฏิปักษ์ต่อสหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่และเครือจักรภพจะพิจารณายกเลิกไปในภายหน้า บรรดาความเสียหายอย่างใด ๆ จากกฎหมายเหล่านั้นก็จะได้รับชดใช้โดยชอบธรรม

ในที่สุดนี้ขอให้ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย ตลอดจนชนต่างด้าวซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรไทย จงตั้งอยู่ในความสงบและไม่กระทำการใด ๆ อันจะเป็นการก่อกวนความสงบเรียบร้อย พึงยึดมั่นในอุดมคติซึ่งได้วางไว้ในข้อตกลงของสหประชาชาติ ณ นครซานฟรานซิสโก

ประกาศ ณ วันที่ 16 สิงหาคม พุทธศักราช 2488 เป็นปีที่ 12 ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ทวี บุญยเกตุ

รัฐมนตรี"

(16) ในวันที่ 25 กันยายน ตอนเย็น ท่านปรีดิฯ ในฐานะหัวหน้าใหญ่ขบวนการเสรีไทย ได้เชิญผู้แทนกองกำลังของเสรีไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีทั้งทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจและผู้แทนของหน่วยพลพรรค ไปร่วมสโมสรสันนิบาต ณ หอประชุมใหญ่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง หลังจากทีในตอนเช้าผู้แทนกองกำลังของเสรีไทยทั่วประเทศได้มาเดินสวนสนามสำแดงพลัง ณ ถนนราชดำเนิน

ในท่ามกลางสโมสรสันนิบาต ท่านปรีดิฯ ได้กล่าวคำปราศรัยดังต่อไปนี้ "สหายทั้งหลาย

ข้าพเจ้าเชิญท่านมาร่วมสโมสรในวันนี้ ไม่ใช่ในฐานะตำแหน่งราชการของข้าพเจ้าหรือของท่าน ข้าพเจ้าเชิญ

ท่านมาในฐานะสหายที่มาร่วมกันรับใช้ประเทศ ข้าพเจ้าจึงต้องขอยกยาสหายอื่นอีกมากมายที่ข้าพเจ้าไม่สามารถเชิญท่านมาในคราวเดียวพร้อมกันได้หมด เนื่องจากสถานที่คับแคบเกินกว่าจำนวน ฉะนั้นจึงขอร้องท่านทั้งหลายช่วยติดต่อไปยังสหายตามหมวดหมู่ต่าง ๆ ให้ทราบถึงคำปรารภของข้าพเจ้าในวันนี้โดยทั่วกันด้วย

ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะแสดงเปิดเผยในนามของสหายทั้งหลาย ถึงเจตนาอันบริสุทธิ์ ซึ่งเราทั้งหลายได้ถือเป็นหลักเป็นคติในการรับใช้ชาติครั้งนี้ว่า เรามุ่งจะทำหน้าที่ในฐานะที่เราเกิดมาเป็นคนไทย ซึ่งจะต้องสนองคุณชาติ เราทั้งหลายไม่ได้มุ่งหวังที่จะดำรงตำแหน่งในราชการมาเป็นรางวัลตอบแทน การกระทำทั้งหลายไม่ใช่ทำเพื่อประโยชน์ของบุคคลหรือหมู่คณะใด แต่ได้ทำไปเพื่อประโยชน์ของคนไทยทั้งมวล

การกระทำคราวนี้มีได้ก่อตั้งเป็นคณะหรือพรรคการเมือง แต่เป็นการร่วมงานกันประกอบกิจ เพื่อให้ประเทศชาติได้กลับคืนสู่สถานะก่อนวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 แม้ว่าการดำเนินงานจะได้จัดให้มีองค์การบริหาร คือกองบัญชาการสำนักงานหรือสาขาใด ๆ ขึ้น ก็เพื่อความจำเป็นที่จะให้งานนี้ได้มีระเบียบอันนำมาซึ่งวินัยและสมรรถภาพ สมาคมซึ่งมีสมาชิกน้อยกว่าผู้ร่วมงานคราวนี้ต้องมีกรรมการฉันใด ผู้ร่วมงานคราวนี้ซึ่งมีจำนวนมากก็ยิ่งจำต้องมีองค์การบริหารฉันนั้น เมื่อองค์การในการรับใช้ชาติจำเป็นต้องมีขึ้นดังกล่าวแล้ว ก็จำเป็นจะต้องมีนามสำหรับในการนี้ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชนชาวไทยอยู่ในต่างประเทศได้รับความรับรอง

ตลอดมา ก็มีความจำเป็นที่จะต้องเรียกองค์การและผู้ร่วมงานในต่างประเทศว่า "เสรีไทย" เพราะเวลานั้นต่างประเทศเข้าใจว่า ประเทศไทยอยู่ภายใต้ครอบครองของญี่ปุ่น เสรีไทยไม่ใช่ผู้ที่อยู่ใต้ครอบครองของญี่ปุ่น ความหมายก็คือ ไทยที่เป็นเสรีหรือไทยทั้งหลายที่ต้องการให้ประเทศของตนเป็นอิสระ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ต่างประเทศรับรองการกระทำของผู้ที่อยู่ในต่างประเทศ หากใช่เป็นคณะหรือพรรคการเมืองไม่ส่วนองค์การต่อต้านภายในประเทศนั้น ในขั้นเดิมไม่มีชื่อเรียกองค์การว่าอย่างไร การชักชวนให้ร่วมงานตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม 2484 เป็นต้นมาก็ชักชวนเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นให้พ้นประเทศ และเมื่อองค์การภายในและภายนอกประเทศได้ติดต่อกันแล้วในขั้นหลัง สาสนที่เจ้าหน้าที่ต่างประเทศได้มีมายังข้าพเจ้าเรียกขานองค์การที่เราร่วมงานระหว่างคนไทยทั้งภายในและภายนอกนี้ว่า **Free Siamese Movement** หรือขบวนการเสรีไทย เป็นนามสมญาที่ควรยอมรับข้าพเจ้าก็ได้ถือเอานามนี้ได้ตอบกับต่างประเทศโดยใช้นามองค์การว่า องค์การขบวนการเสรีไทย ซึ่งเราทั้งหลายก็จะเห็นได้ชัดอีกว่า ไม่ใช่เรื่องคณะพรรคการเมือง

วัตถุประสงค์ของเราที่ทำงานคราวนี้มีจำกัดดังกล่าวแล้วและมีเงื่อนไขเวลาสุดสิ้น กล่าวคือเมื่อสภาพการเรียบร้อยลงแล้ว องค์การเหล่านี้ก็จะเลิกและสิ่งซึ่งจะเหลืออยู่ในความทรงจำของเราทั้งหลายก็คือ มิตรภาพอันดีในทางส่วนตัวที่เราได้ร่วมรับใช้ชาติด้วยกันมา โดยปราศจากความคิดที่จะเปลี่ยน

สภาพองค์การเหล่านี้ให้เป็นคณะหรือพรรคการเมือง และเพราะเหตุที่การกระทำคราวนี้เป็นการสนองคุณชาติ ผู้ใดจะรับราชการในตำแหน่งใดหรือไม่นั้นจึงต้องเป็นไปตามความสามารถตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนเหมือนดังคนไทยอื่นทั้งหลาย เราพึงพอใจด้วยความระลึกและด้วยความภูมิใจว่า เราได้ปฏิบัติหน้าที่ที่เกิดมาเป็นคนไทย จริงอยู่ในระหว่างที่ละสายให้สภาพของประเทศกลับเข้าสู่ฐานะเดิม ได้มีผู้ร่วมงานคราวนี้บางคนรับตำแหน่งในราชการ แต่ทั้งนี้ขอให้เข้าใจว่า บุคคลเหล่านั้นเข้ารับหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายโดยพระบรมราชโองการให้ปฏิบัติ หรือนัยหนึ่งเป็นการปฏิบัติตามคำสั่ง เพื่อจัดการเรื่องที่เกี่ยวข้องอยู่กับนานาประเทศให้เสร็จสิ้นไปเท่านั้น หากใช่เป็นการเอาตำแหน่งราชการมาเป็นรางวัลไม่

ผู้ที่ได้ร่วมงานกับข้าพเจ้าคราวนี้ ถือว่าทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้ชาติ มิได้ถือว่าเป็นผู้กู้ชาติ การกู้ชาติเป็นการกระทำของคนไทยทั้งปวง ซึ่งแม้ผู้ไม่ได้รับร่วมในองค์การนี้โดยตรง ก็ยังมีอีกประมาณ 17 ล้านคนที่ได้กระทำโดยอิสระของตน ในการต่อต้านด้วยวิถีทาง ที่เขาเหล่านั้นสามารถจะทำได้ หรือเอากำลังใจช่วยขับไล่ให้ญี่ปุ่นพ้นไปจากประเทศไทย โดยเร็วก็มีหรือแม้แต่คนไทยที่นิ่งอยู่โดยไม่ทำการขัดขวางต่อผู้ต่อต้านญี่ปุ่นหรือผู้รับใช้ชาติ ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้ผู้รับใช้ชาติทำการได้สะดวก ฯลฯ เป็นต้น คนไทยทั้งปวงเหล่านี้ทุกคนร่วมกันทำการกู้ชาติของตนด้วยกันทั้งสิ้น ส่วนผู้ที่คอยขัดขวางการต่อต้านของผู้รับใช้ชาติจะ

เป็นโดยทางกาย ทางวาจา หรือทางใจ นั้นก็มีบ้างเล็กน้อยเป็นธรรมดา แต่เขาเหล่านั้นในทางพฤติกรรม ไม่ใช่คนไทย เพราะการกระทำของเขาเหล่านั้นไม่ใช่การกระทำของคนที่เป็นไทย เขามีสัญชาติไทยแต่เพียงโดยนิตินัยคือเป็นคนไทย เพราะกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงกล่าวได้ในนามของ สหายทั้งหลายว่า ราษฎรทั้งปวงประมาณ 17 ล้านคน ที่เป็นไทยทั้งโดยทางนิตินัย และพฤติกรรมนั่นเอง เป็นผู้ชาวไทย ฉะนั้น ผู้ซึ่งข้าพเจ้าจะต้องขอขอบคุณ อย่างสูงยิ่งก่อนอื่นก็คือ คนไทยทั้งปวงนี้

ในส่วนผู้ร่วมงานกับข้าพเจ้าในการรับใช้ชาติ ข้าพเจ้าขอขอบใจหม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช และขอขอบคุณคนไทยในสหรัฐอเมริกา คนไทยในอังกฤษ คนไทยในจักรภพของอังกฤษและคนไทยในประเทศจีน ผู้ที่ได้ช่วยเหลือกิจการอยู่ในต่างประเทศ

ส่วนภายในประเทศข้าพเจ้าขอขอบใจหัวหน้าผู้ใหญ่ในกองบัญชาการ คือ นายทวี บุณยเกตุ นายพลตำรวจเอก อุดล อุดลเดชจรัส พลเรือตรี สังวร สุวรรณชีพ นายติเรก ชัยนาม พลโทสินาดโยธารักษ์ นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย ซึ่งได้เป็นหัวหน้าบัญชาการในการต่อต้านให้ดำเนินไปด้วยดี ข้าพเจ้าขอขอบใจหัวหน้ารองและผู้ทีประจำในกองบัญชาการ ขอบใจหัวหน้าพลพรรคและพลพรรคอื่นทั้งหลาย ซึ่งถ้าจะระบุนามในที่นี้ก็จะเป็นการยืดเยื้อ การกระทำของท่านเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในสมุดที่ระลึก ซึ่งข้าพเจ้าจะสั่งให้รวบรวมขึ้น ข้าพเจ้าขอขอบใจทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศและตำรวจ ที่ได้ร่วมมือร่วมใจกับข้าพเจ้าในงานรับใช้ชาติคราวนี้โดยทั่วกัน

ในงานปฏิบัติหน้าที่คราวนี้ ได้มีสหายของเราเสียชีวิตไปหลายคน อาทิ พระองค์เจ้าจรัสศักดิ์ นายกำจัด พलगูร นายสมพงศ์ ศัลยพงศ์ นายการะเวก ศรีวิจารณ์และพลพรรคอื่นอีกหลายคนซึ่งหัวหน้าพลพรรคกำลังสำรวจรายงานขอให้สหายทุกคนซึ่งอยู่ ณ ที่นี้ ตั้งจิตอธิษฐานให้วิญญาณของผู้ซึ่งได้เสียชีวิตไปแล้วในงานนี้ จงอยู่โดยผาสุกในสัมปรายภพ

ในที่สุดนี้ ขอให้สหายทั้งหลายจงพร้อมใจกันเปล่งเสียงไชโย เพื่อสดุดีคนไทยทั้งปวง โดยขอให้คนไทยทั้งปวงเสวยความสุขเกษมสำราญในสันติภาพอันถาวร และอวยพรให้ชาติไทยตั้งมั่นเป็นเอกราชอยู่ชั่วกาลปาวสาน"

(17) ดังกล่าวดังกล่าวแล้วประเทศไทยได้ประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร จึงถึงแม้ว่าสงครามนี้จะยุติลงแล้ว แต่สงครามตามกฎหมายระหว่างประเทศคือ "สถานะสงคราม" ระหว่างไทยกับฝ่ายสัมพันธมิตรยังดำรงอยู่ ทหารสัมพันธมิตรจำนวนหนึ่งภายใต้บังคับบัญชาสูงสุดของลอร์ด-หลุยส์ เมาทแบตเตน จึงได้ยাত্রาเข้าสู่ประเทศไทย เพื่อทำการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่น แทนที่จะเข้ามาบังคับให้ประเทศไทยยอมแพ้และทำสัญญาสันติภาพ อย่างประเทศผู้แพ้สงครามเช่นญี่ปุ่น และเมื่อกองทหารของสัมพันธมิตรได้ปฏิบัติภารกิจลุล่วงไปแล้วก็ได้ถอนตัวออกจากประเทศไทยไป

ทั้งนี้เพราะเหตุผลของการของขบวนการเสรีไทยที่ได้ร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรในระหว่างสงครามตลอดมา อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าสัมพันธมิตรจะไม่บังคับให้ไทยเป็น "แพ้สงคราม" อย่างที่ฝ่ายชนะจะพึงกระทำก็จริง แต่ "สถานะสงคราม" ระหว่างไทยกับสัมพันธมิตร

ยังมีอยู่ดังกล่าวดังแล้ว

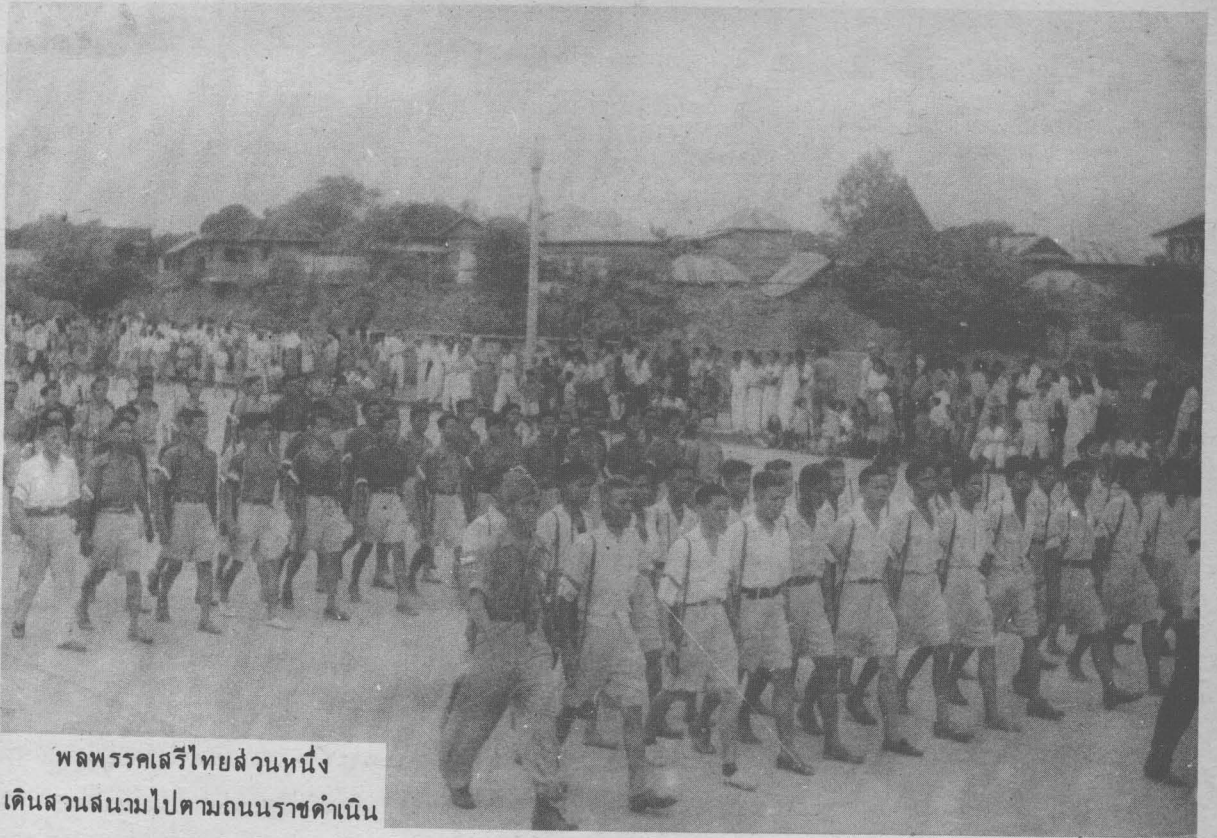
(18) ในการเจรจายกเลิก "สถานะสงคราม" นั้น ท่านปรีดีฯ ได้บันทึกไว้ในหนังสือ "จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ฯลฯ" มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

"แม้ว่ารัฐบาล ส.ร.อ. มีความปรารถนาดีต่อประเทศไทยดังกล่าวแล้ว ก็ดี แต่พิธีการที่จะเลิกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับส.ร.อ.ก็มิอาจทำได้โดยวิธีเจียบหายไปประจวบคลื่นกระทบฝั่ง เพราะรัฐบาลไทยสมัยนั้นมีการ "ประกาศสงคราม" ต่อส.ร.อ. อนึ่ง รัฐบาลไทยสมัยนั้นมิได้แยกทำประกาศสงครามต่อส.ร.อ. ฉบับหนึ่งและทำประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่อีกฉบับหนึ่ง หากรัฐบาลไทยนั้นได้ผูกส.ร.อ.กับบริเตนใหญ่ไว้ในประกาศสงครามฉบับเดียวกัน"

"นอกจากที่กล่าวแล้ว หลายคนที่เราสนใจได้ถึงปัญหาการเมืองระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ทราบกันอยู่แล้วว่าประเทศสัมพันธมิตรได้ทำความตกลงระหว่างกันว่าประเทศใดประเทศหนึ่งจะไม่แยกทำสัญญาสงบศึกกับประเทศที่มีสถานะสงครามกับตน"

"ฉะนั้นกองบัญชาการเสรีไทยจึงไม่อาจขอให้รัฐบาล ส.ร.อ.แยกออกจากรัฐบาลอังกฤษในการประกาศเลิกสถานะสงครามกับประเทศไทย พิธีการประกาศว่าการประกาศสงครามต่อส.ร.อ.และบริเตนใหญ่เป็นโมฆะจึงต้องทำเป็นประกาศฉบับเดียว"

"กองบัญชาการเสรีไทยได้เจรจาเป็นการลับในระหว่างสงครามกับส.ร.อ. และอังกฤษจนถึงการที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ประกาศโมฆะกรรมแห่งประกาศสงครามต่อประเทศทั้งสอง แต่ส.ร.อ.ก็ได้ขอให้ยับยั้งไว้จนกว่าจะถึง

พลพรรคเสรีไทยส่วนหนึ่ง
เดินสวนสนามไปตามถนนราชดำเนิน

เวลาสมควร”

“ฝ่ายอังกฤษก็ยังนิ่งเฉยไม่ยอมตกลงด้วยง่าย ๆ เพราะอังกฤษได้รับความเสียหายจากประกาศสงครามดังกล่าวมากกว่าส.ร.อ. ยิ่งกว่านั้น “สงครามเสีย” (PHONY WAR) ซึ่งวิทยุกระจายเสียงของรัฐบาลไทยสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ทำต่ออังกฤษได้ดำเนินไปอย่างรุนแรงมาก คนไทยที่ได้ฟังวิทยุกระจายเสียงของรัฐบาลย่อมระลึกได้ว่ามีหลายครั้งที่วิทยุนั้นได้ใช้วิจิตรพระเจ้ากรุงอังกฤษตลอดทั้งบรรพบุรุษของพระองค์ด้วย ชาวอังกฤษส่วนมากที่นับถืออย่างสูงในองค์พระประมุขของเขาลังแค้นเคือง...”

“แต่ด้วยความพยายามของขบวนการเสรีไทย ได้เจรจากับรัฐบาลอเมริกา และทำความเข้าใจกับประชาชนอเมริกันผ่านทางรัฐสภาของเขา จึงทำให้ประเทศนั้นยกเลิก “สถานะสงคราม” กับไทย

และรวมทั้งรัฐบาลจีนของเจียงไคเช็คก็ได้ยินยอมยกเลิก “สถานะสงคราม” ตามไปด้วย สำหรับรัฐบาลอังกฤษนั้นก็ได้ประกาศยกเลิก “สถานะสงคราม” กับรัฐบาลไทยเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2489 หลังจากที่รัฐบาลเสนีย์ ปราโมช ได้ลงนามใน “ความตกลงสมบูรณแบบ” กับอังกฤษ และอินเดีย คำปรารภในความตกลงสมบูรณแบบนั้นมีดังนี้

“โดยที่ตามประกาศซึ่งได้กระทำ ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แห่งประเทศไทย ได้ประกาศในพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทยว่า การประกาศสงครามซึ่งประเทศไทยได้กระทำเมื่อวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1942 ต่อสหราชอาณาจักรเป็นโมฆะ ด้วยเหตุที่ได้กระทำไปโดยขัดกับเจตจำนงของประชาชนไทย และเป็น

การฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญและกฎหมายของประเทศไทย และ

“โดยที่ในวันเดียวกัน ประกาศลงวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ดังกล่าวแล้ว ได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย และโดยที่รัฐบาลไทยได้บอกปฏิเสธพันธไมตรีซึ่งประเทศไทยได้กระทำกับญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 1941 กับทั้งบรรดาสันติสัญญา กติกาสัญญา หรือความตกลงอื่น ๆ ซึ่งได้กระทำไว้ระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น และ

“โดยที่รัฐบาลไทยมีความใฝ่ใจที่จะเข้ามามีส่วนอย่างเต็มที่ในการบรรเทาผลแห่งสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินกระบวนการอันมีความมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือการกลับสถาปนาความมั่นคงระหว่างประเทศและสวัสดิภาพทางเศรษฐกิจทั่วไป และ

“โดยที่รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรและรัฐบาลอินเดียอาศัยข้อคำนึงเนื่องด้วยการกระทำในการปฏิเสธซึ่งรัฐบาลไทยได้ปฏิบัติไปแล้ว และระลึกอยู่ด้วยเหมือนกันถึงความอุปการะที่ขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านในประเทศไทยได้อำนวยให้ในระหว่างสงครามกับญี่ปุ่น จึงมีความปรารถนาที่จะให้สถานะสงครามสิ้นสุดลงโดยทันที”

เป็นอันว่า “สถานะสงคราม” ระหว่างไทยกับอังกฤษก็ยุติลง และในวันเดียวกันนั้นรัฐบาลได้ประกาศแถลงการณ์เรื่องการยกเลิก “สถานะสงคราม” กับบริเตนใหญ่ ดังนี้

“แถลงการณ์

เนื่องจากรัฐบาลไทยสมัยหนึ่งประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่ ฉะนั้นบริเตนใหญ่จึงได้ถือว่า สถานะสงครามเกิดขึ้นระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

โดยปกติการที่จะเลิกสถานะสงครามระหว่างสองประเทศนั้น ฝ่ายที่ชนะย่อมจะเรียกร้องบังคับให้ฝ่ายที่แพ้ทำสัญญาสันติภาพ เมื่อได้ลงนามในสัญญาสันติภาพแล้ว สถานะสงครามจึงจะสิ้นสุดลง ประเทศไทยได้ตกอยู่ในภาวะเช่นนี้ด้วย แต่ว่าด้วยเหตุที่คนไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ได้ร่วมมือกันตั้งขบวนการต่อต้านประเทศที่เป็นศัตรูกับสัมพันธมิตรขึ้น และได้แสดงเจตจำนงที่จะร่วมกับสหประชาชาติ ประกอบทั้งคณะรัฐบาลที่รับผิดชอบในการก่อให้เกิดสถานะสงครามขึ้นได้ล้มไปแล้ว บริเตนใหญ่จึงได้ตกลงใจใช้วิธีใหม่ด้วยน้ำใจอันกว้างขวาง กล่าวคือแทนที่จะให้ประเทศไทยทำสัญญาสันติภาพ บริเตนใหญ่ได้

เรียกร้องแต่เพียงให้ประเทศไทยยอมรับข้อกำหนดบางประการ เกี่ยวกับการที่จะทำให้ทรัพย์สินอันได้เสียหายไปในระหว่างสงครามได้กลับคืนมา และให้ประเทศไทยร่วมมือในการบูรณะเศรษฐกิจและร่วมมือในการจัดประกันความมั่นคงและส่งเสริมสันติภาพระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันมิให้เกิดมีสงครามขึ้นในภายหน้า

ข้อกำหนดที่บริเตนใหญ่เรียกร้องให้ประเทศไทยปฏิบัตินั้นได้ทำความตกลงซึ่งได้ลงนามกันระหว่างผู้แทนของสองประเทศ ที่สิงคโปร์ในวันที่ 1 มกราคม พุทธศักราช 2489 เมื่อได้ลงนามในความตกลงนี้แล้ว สถานะสงครามระหว่างบริเตนใหญ่และประเทศไทย เป็นอันสิ้นสุดลง ความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสองประเทศซึ่งเคยมีมาเป็นอันตัดทอนก่อนและต้องมาหยุดชะงักลงนั้น เป็นอันกลับคืนมาดังเดิม

บรรดาการใด ๆ อันจะต้องตรากฎหมายขึ้นเพื่อดำเนินการตามข้อกำหนดในความตกลงนั้น ก็จะได้เสนอต่อสภาโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

เท่าที่ปรากฏในความตกลงระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่นั้น ย่อมเป็นที่หวังได้ว่า บริเตนใหญ่ได้เรียกร้องแต่เพียงเท่าที่ควรเรียก และทั้งจะรู้สึกเห็นอกเห็นใจและผ่อนผันในการที่จะใช้บังคับตามความตกลงนั้น บริเตนใหญ่ได้แสดงเจตนาให้เห็นแล้ว โดยเสนอที่จะช่วยเหลือในทางการคลังและการเงินให้ประเทศไทยได้ฟื้นฟูเศรษฐกิจได้โดยเร็ว นอกจากนั้นยังถือว่าสถานะสงครามเป็นอันยุติลง และจะดำเนินการโดยทันทีในอันจะกลับเจริญความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศไทย และแลกเปลี่ยนผู้แทนทางทูตกันอีก ทั้งรับรองด้วยว่าจะสนับสนุน

สนุนการที่ประเทศไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกแห่งสหประชาชาติ เจตจำนงทั้งนี้ย่อมเป็นพยานอย่างหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นความตั้งใจดีของบริเตนใหญ่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สำนักนายกรัฐมนตรี

วันที่ 1 มกราคม 2489

(ร.อ. เล่มที่ ๑๖ ตอน 4 หน้า 15)

และหลังจากได้ลงนามในสัญญาสมบูรณ์แบบกับอังกฤษและอินเดีย เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2489 แล้ว ในต้นเดือนนั้นเอง กองทหารสัมพันธมิตรที่เข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยได้เดินสวนสนามตามแนวถนนราชดำเนิน เป็นการถวายความเคารพต่อพระพักตร์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ซึ่งประทับเป็นองค์ประธาน ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย มีพลเรือเอก ลอร์ดหลุยส์ เม้าท์แบตเตน ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรประจำภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ ยืนถวายความเคารพอยู่ใกล้พระองค์

ต่อมาในวันที่ 2 มีนาคม 2489 ได้มีการลงนามในสัญญาสมบูรณ์แบบกับออสเตรเลียอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งทำให้สถานะสงครามที่ไทยมีอยู่กับออสเตรเลียสิ้นสุดลงเช่นกัน

แต่เนื่องจาก “ความตกลงสมบูรณ์แบบ” หรือที่เรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า “สัญญาสมบูรณ์แบบ” ได้ผูกมัดไทยไว้หลายประการ ซึ่งรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และรัฐบาล ควง อภัยวงศ์ รัฐบาลปรีดี พนมยงค์ และรัฐบาลถวัลย์ อารัง นาวาสวัสดิ์ ได้พยายามเจรจาปลดปล่อยข้อผูกมัดเหล่านั้นเป็นลำดับมา

เช่นในสัญญาเรียกร้องให้รัฐบาลไทยปฏิบัติดังนี้คือ

✓ “ร่วมมือในการจับกุมและฟ้องร้อง

บุคคลที่ต้องหาว่าเป็นอาชญากรสงคราม หรือบุคคลที่รู้กันทั่วไปแล้วว่าได้ช่วยเหลืออย่างเอาการเอางานให้แก่ญี่ปุ่น หรือให้แก่ศัตรูของสัมพันธมิตร”

ท่านปรีดีฯ ได้บันทึกไว้ในหนังสือที่อ้างแล้วในประเด็นนี้ว่าดังนี้

“แต่เพื่อรักษาอธิปไตยของชาติไทยซึ่งมีสิทธิพิจารณาคนไทยที่มีการกระทำเป็นอาชญากรสงคราม รัฐบาลเสนาบดีจึงได้เสนอ พ.ร.บ.อาชญากรสงคราม พ.ศ. 2488 ต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ศาลฎีกาไทยมีอำนาจชำระคนไทยที่มีการกระทำเป็นอาชญากรสงคราม แทนที่จะส่งผู้ต้องหาให้แก่สัมพันธมิตรนำไปชำระที่ศาลของสัมพันธมิตร สภาฯ เห็นชอบด้วยแล้วได้มีประกาศใช้ พ.ร.บ.อาชญากรสงครามเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2488 รัฐบาลนั้นจึงได้ปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ดังกล่าว โดยจับผู้ต้องหาหลายคน รัฐบาลแห่งชาติจึงยับยั้งการเรียกให้รัฐบาลไทยส่งตัวบุคคลที่จีนถือว่าเป็นอาชญากรสงครามให้แก่จีน” (ก่อนหน้านั้นรัฐบาลจีนเรียกร้องให้รัฐบาลไทยส่งตัวจอมพล ป. พิบูลสงครามและคณะไปขึ้นศาลอาชญากรสงครามที่สัมพันธมิตรจัดตั้งขึ้น ซึ่งถ้าเป็นไปตามความต้องการของจีนในขณะนั้น จอมพล ป. พิบูลสงครามก็คงจะถูกแขวนคอเช่นเดียวกับอาชญากรสงครามคนสำคัญอื่น ๆ)

รายงานฯ สภาผู้แทนราษฎร ปี 2488 (สามัญ) ครั้งที่ 25 วันที่ 27 กันยายน (ป.ช.ศ. ปี 2488 เล่ม 58 หน้า 410) ได้บันทึกไว้สรุปได้ดังนี้

“วันที่ 27 กันยายน รัฐบาลได้เสนอร่างพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามต่อสภาผู้แทนราษฎร โดยมีเหตุผลว่า โดยที่อาชญากรสงครามเป็นภัยอัน

ร้ายแรงต่อความสงบของโลก สมควรที่จะจัดให้บุคคลที่ประกอบกรรมไว้ ได้สนองความชั่วที่ตนได้กระทำตามโทษานุโทษ เพื่อเป็นการคุ้มครองรักษาความสงบของโลก อันเป็นยอดปรารถนาของประชาชนชาติไทย”

“ได้มีสมาชิกอภิปรายคัดค้านเป็นทำนองว่า กฎหมายฉบับนี้มีการบัญญัติความผิดซึ่งย้อนหลัง ขัดกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่ความเห็นของสมาชิกส่วนข้างมาก เห็นสมควรรับหลักการ และประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2488”

(19) เนื่องจากคุณูปการของขบวนการเสรีไทยต่อสัมพันธมิตรในระหว่างสงคราม ข้อมูลมรดกในสัญญาสมบูรณแบบจึงค่อยได้รับแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เป็นผลดีแก่ไทยยิ่งขึ้น ๆ เป็นลำดับ ดังที่ท่านปรีดีฯ ในฐานะนายกรัฐมนตรีหลังจากที่ได้เจรจาแก้ไขสัญญาสมบูรณแบบกับอังกฤษจากการให้ข้าวฟรี ๆ 1,500,000 ตัน เป็นการขายตามราคาตลาดโลก ได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร (สามัญ) ครั้งที่ 33 วันที่ 2 พฤษภาคม 2489ฯ ดังนี้

“รัฐบาลมีเรื่องที่จะแจ้งให้สมาชิกทราบ 2 เรื่อง คือเรื่องต้นเป็นเรื่องซึ่งเมื่อวานนี้ทางรัฐบาลได้ทำข้อตกลงกับทางฝ่ายอังกฤษในเรื่องการที่แก้ไขสัญญาสมบูรณแบบ อันว่าด้วยการที่เราจะต้องส่งข้าวให้แก่ฝ่ายอังกฤษเปล่า ๆ นั้น บัดนี้ได้มาทำความตกลงกันว่า แทนที่ฝ่ายไทยจะส่งข้าวให้แก่อังกฤษเปล่า ๆ นั้น แต่นี้ต่อไปทางฝ่ายอังกฤษเป็นฝ่ายที่จะได้มาซื้อข้าวจากรัฐบาลไทย...”

ในประเด็นเดียวกันนี้ พระยามาน

วราชเสวี ประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้กล่าวต่อที่ประชุมสภาฯ ในวันปิดสมัยประชุม เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2489 ดังนี้

“...ข้าพเจ้าขอเป็นพยานในที่นี้ว่า ท่าน (ปรีดี-ผู้เขียน) ได้ดำรงตัวของท่านมาอยู่ในความสัตย์ความจริงในความบริสุทธิ์สมควรที่เราจะเคารพนับถือ และแม้ในคราวสุดท้ายที่หานายกรัฐมนตรีไม่ได้ ข้าพเจ้าก็ได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง แต่เมื่อได้ไปหาท่านด้วยได้รับมอบหมายจากท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายนี้ ท่านยินดียรับ ทำให้ข้าพเจ้าผู้มีหน้าที่ในฐานะที่เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรหมดความห่วงใย และยังมีหวังว่าท่านจะแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ของการกระทำที่ได้เป็นมาแล้วให้ตลอดรอดฝั่ง และท่านก็ได้แก้ไขสัญญาการให้ข้าวเปล่าได้เป็นการซื้อขาย...”

(20) ในเดือนพฤศจิกายน 2489 ท่านปรีดีฯ ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโส และผู้นำขบวนการเสรีไทย ได้รับเชิญให้ไปเยือนมิตรประเทศในระหว่างสงคราม มี สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส จีน เป็นต้น และในการไปครั้งนี้ รัฐบาลอิตาลี อารังนาอาสวัลดี ได้ขอให้ท่านปรีดีฯ เป็นทูตพิเศษสันถวไมตรีของประเทศไทยไปยังประเทศนั้น ๆ ท่านปรีดีฯ ได้พบกับประธานาธิบดีทรูแมน แห่งสหรัฐ นายกรัฐมนตรีแอตลี แห่งอังกฤษ รวมทั้งได้เข้าเฝ้ารับพระราชเสลี่ยงนำจากพระราชอิศริยยศและพระราชินีแห่งอังกฤษ ที่ฝรั่งเศสได้พบกับ มร.เลอองบลูม ผู้ทำหน้าที่ประธานาธิบดีแห่งประเทศนั้น และได้พบกับเจียงไคเช็คแห่งประเทศจีน ในการพบกับท่านเหล่านี้ ท่านปรีดีฯ ขอรับรองให้ประเทศนั้น ๆ ได้ให้ความสนับสนุน

สนุนประเทศไทยในการที่จะได้เข้าเป็นสมาชิกแห่งองค์การสหประชาชาติ ต่อมาในเดือนธันวาคม 2489 ประเทศไทยก็ได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาตินั้น ในสมัยรัฐบาลถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์นั่นเอง ซึ่งเท่ากับเป็นการรับรองของนานาชาติในความเป็นเอกราชของชาติไทย

(21) ในพ.ศ. 2490 รัฐบาลอารังนาวาสวัสดิ์ ได้แต่งตั้งให้นายติเรก ชัยนาม เป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน โดยมอบหมายนโยบายสำคัญให้นายติเรกฯ รับไปปฏิบัติ คือ ให้เจรจายกเลิกความตกลงสมบูรณแบบให้ได้เร็วที่สุด เพื่อให้ความสัมพันธ์กับอังกฤษสู่สภาพปกติเหมือนก่อนสงคราม เพราะจะเป็นทางให้เราฟื้นตัวได้เร็วที่สุด ในวันที่ 6 กันยายน 2490 รัฐบาลไทยได้ยื่นบันทึกช่วยจำต่อเอกอัครราชทูตอังกฤษและอุปทูตอินเดีย ในปัญหาเรื่องนี้

แต่ในที่สุดการเจรจายกเลิกสัญญาสมบูรณแบบที่ได้เริ่มไว้ในสมัยรัฐบาลอารังฯ ก็เป็นอันต้องชะงักลงโดยการรัฐประหาร 8 พ.ย. 2490 เพราะรัฐบาลอังกฤษไม่ยอมรับรับรองรัฐบาลไทยที่ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับใต้ค้อน นายติเรกฯ ได้บันทึกไว้ในหนังสือ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2” หน้า 362-363 มีความดังนี้

“ส่วนการเจรจาเลิกหรือแก้ไขความตกลงสัญญาสมบูรณแบบก็เป็นอันระงับชั่วคราว ต่อมาในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีการแลกเปลี่ยนแก้ไขหนังสือบางเรื่อง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม และ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1950) และวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2494 (ค.ศ. 1951) รัฐบาลจอมพล ป.

พิบูลสงคราม ยอมชำระเงินก่อนที่เจรจาได้อยู่ในสมัยข้าพเจ้าเป็นทูตที่ลอนดอนดังกล่าวแล้ว เงินก่อนที่รัฐบาลตกลงชำระในครั้งนั้นเป็นเงิน 5,224,220 ปอนด์ แม้จะชำระเงินให้แล้วก็ดี แต่ต่อมาอีก 3 ปี จึงได้มีการแลกเปลี่ยนหนังสือเลิกความตกลงสมบูรณแบบเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2497 (ค.ศ. 1954)”

(22) เมื่อประเทศไทยได้หลุดพ้นจากการเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สงคราม จนกระทั่งได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติอย่างประเทศเอกราช ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2489 แล้ว ต่อมาอีก 11 เดือนก็ได้เกิดรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน 2490 ที่นำโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และด้วยความสนับสนุนร่วมมือของนายควง อภัยวงศ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แห่งพรรคประชาธิปัตย์ อันเป็นตัวแทนของพวกเศษเดนศักดิ์ดินา โคนล้มระบอบประชาธิปไตยของรัฐบาลถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ และนับแต่บัดนั้นจนบัดนี้ที่ประเทศไทยได้ตกอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการรัฐสภาและเผด็จการรัฐประหารผลัดเปลี่ยนกันมาตลอดระยะเวลา 40 ปี อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากรัฐประหาร 8 พ.ย. 2490 นั้นเอง

(23) มีบางคนกล่าวหาเองอย่างอหังการ (เช่นเดียวกับข้อ 8) เพื่อปกป้องจอมพลพิบูลสงครามว่า การที่จอมพลพิบูลสงครามทำกติกาสัญญาเป็นสหราชอาณาจักรกับญี่ปุ่นนั้นเป็นเพียงกลอุบายเท่านั้น ที่แท้จริงแล้วจอมพลพิบูลสงครามก็ต่อต้านญี่ปุ่นเช่นกัน

แต่ข้อเท็จจริงที่เป็นเอกสารหลักฐานเชื่อถือได้ปรากฏอยู่ที่กระทรวงการต่างประเทศขณะนี้สรุปได้ว่า

“ภายหลังประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกาแล้วไม่กี่วัน

คือในเดือนกุมภาพันธ์ 2485 นั้น จอมพลพิบูลฯ ได้สั่งให้หลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศขณะนั้นเขียนหนังสือราชการไปถึงนายกรัฐมนตรี ชัยนาม ซึ่งขณะนั้นเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโตเกียว สั่งให้นายติเรกฯ ติดต่อกับรัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่น เพื่อขอสมัครเป็นภาคีอักษะ (กลุ่มเผด็จการฟาสซิสต์และนาซีเยอรมัน อิตาลี และเผด็จการนายทหารญี่ปุ่น) โดยให้เหตุผลแก่นายติเรกฯ ว่าดังต่อไปนี้

“ถ้าเสร็จสงครามแล้ว อักษะชนะ ไทยเราจะเสียเปรียบ เพราะอาจถูกปฏิบัติในฐานะเป็นประเทศเล็กซึ่งไม่มีสิทธิ์ลุ่มเสียอะไร ฉะนั้นจึงให้เจรจากับรัฐบาลญี่ปุ่นเพื่อเข้าเป็นอักษะให้ได้ ไทยเราจะได้มีลุ่มเสี่ยงในโตะสันติภาพได้”

“นายติเรก ชัยนามได้ติดต่อกับรัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่น ฝ่ายญี่ปุ่นเห็นว่าไทยกับญี่ปุ่นได้ร่วมมือกันเป็นที่น่าพอใจแล้ว ไม่เห็นมีความจำเป็นจะต้องไปพึ่งผู้อื่น เราเอเชียด้วยกัน เราพึ่งซึ่งกันและกันดีกว่า นายติเรกฯ ได้รายงานรัฐบาลว่า การที่ญี่ปุ่นไม่ประสงค์ให้ประเทศไทยเข้าอักษะนั้น เพราะขัดกับหลักการก่อตั้งวงไพบูลย์ร่วมกันในมหาเอเชียบูรพา (ต่อมาญี่ปุ่นก็ถือว่าประเทศไทยเข้าอยู่ในวงไพบูลย์ร่วมกันแห่งมหาเอเชียบูรพาภายใต้การนำของญี่ปุ่น)”

ต่อมานายติเรกฯ ได้เขียนในหนังสือไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าดังนี้

“จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้สั่งให้หลวงวิจิตรวาทการ ตอบรับขอบใจและเห็นด้วยกับข้าพเจ้าทุกประการในการที่ได้ปฏิบัติไป มีผู้ที่ได้อ่านรายงานนี้ที่กรุงเทพฯ ได้เขียนบอกไปยังข้าพเจ้าเป็น

ส่วนตัวว่า นายกรัฐมนตรีถึงกับเขียนคำสั่งในรายงานของข้าพเจ้าฉบับนี้ว่า ขอให้ทุกคนรักษาเป็นความลับที่สุด ถ้าปรากฏว่ารั่วไหลจากผู้ใด จะถูกประหารชีวิต เมื่อข้าพเจ้ากลับมารับราชการในตอนหลัง ก็ได้เรียกเรื่องนี้มาดูก็ได้เห็นคำสั่งนี้"

แล้วอย่างนี้จอมพลพิบูลสงครามต่อต้านญี่ปุ่นหรือว่าเข้ากับญี่ปุ่นจนสุดจิตสุดใจ ก็ขอให้พิจารณา

กันดู

จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ พอจะให้คำตอบแก่สาธารณชนได้แล้วว่า การเข้ามาของทหารญี่ปุ่นผู้รุกรานกับการเข้ามาของทหารฝ่ายสัมพันธมิตรที่ "บทความ" เรียกว่า "ทหารแขก" เป็นการเข้ามาในลักษณะเดียวกันหรือต่างกัน

ฉะนั้น ในการที่ "บทความ" กล่าวว่า "...ทหารญี่ปุ่นอยู่หรือทหารแขกอยู่ก็ย่อมเป็นการขายชาติอย่างเดียวกัน..." จึงเป็นคำกล่าวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งอคติ 4 ประการอย่างบริบูรณ์ (ฉันทาคติ = ลำเอียงเพราะรัก, โทสาคติ = ลำเอียงเพราะโกรธ, โมหาคติ = ลำเอียงเพราะหลง, ภัยาคติ = ลำเอียงเพราะกลัว)

ทหารสัมพันธมิตรเดินสวนสนามถวายตัวต่อหน้าพระพักตร์พระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

ท่านปรีดี พนมยงค์
เซ็นสัญญาแก้ไขใหม่กับสหรัฐอเมริกา

ข้อ 2

เกี่ยวกับปัญหาการแก้ไข
สนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับ
ต่างประเทศภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน
2475 “บทความ” ของหลัก
ไทกล่าวไว้ว่า

“—นอกจากนั้นความเสมอภาคที่
เขียนไว้ในสนธิสัญญาแก้ไขใหม่ก็เป็น
ความเสมอภาคในตัวหนังสือ ไม่ใช่ความ
เสมอภาคในความเป็นจริง ตัวอย่างสนธิ
สัญญาใหม่กับอังกฤษมีข้อความตอน
หนึ่งว่า

“คนในบังคับอังกฤษผู้ทำสัญญา
แต่ละฝ่ายมีสิทธิ (ก) ที่จะเข้ามาเดินทาง
และมีถิ่นฐานที่อยู่และออกไปจาก
อาณาเขตแห่งอังกฤษผู้ทำสัญญาอีกฝ่าย
หนึ่ง—(ข) ประกอบการพาณิชย์ หัตถ

กรรม อุตสาหกรรม วิชาชีพและอาชีพ
และค้าสินค้าได้ทุกชนิดที่ค้าขายได้โดย
ชอบด้วยกฎหมายใช้ตัวแทนตามที่ตน
เลือกสรรและโดยทั่วไป การทำการใด ๆ
ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นแก่การค้า และ
รับมรดกครอบครองเช่าและยึดถือทรัพย์สิน
ไม่ว่าสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์
ที่ตนครอบครองอยู่โดยชอบ
ด้วยกฎหมายนั้น โดยการขายแลกเปลี่ยน
ให้สมรส พินัยกรรม หรือวิธีอื่นใดตาม
เงื่อนไขอย่างเดียวกับที่ตั้งขึ้นหรือจะ
ได้ตั้งขึ้น สำหรับในบังคับแห่งอัครราชผู้ทำ
สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง”

“และสนธิสัญญากับญี่ปุ่นมีความ
ตอนหนึ่งว่า

“คนญี่ปุ่น ย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกับ
คนในบังคับพื้นเมือง ในอันจะดำเนินการ
พาณิชย์และหัตถกรรมและสินค้า
ทุกชนิดที่ค้าได้โดยชอบด้วยกฎหมาย
ไม่ว่ากระทำด้วยตนเองหรือตัวแทน โดย

ลำพังหรือมีหุ้นส่วนกับคนต่างด้าวหรือ
คนในบังคับพื้นเมือง”และ“จะได้รับ
อนุญาต”ให้เป็นเจ้าของหรือเช่าและยึดถือ
โรงเรียน โรงหัตถกรรม คลังสินค้าและโรง
ร้านที่จำเป็น และเช่าที่ดินเพื่อเป็นประ
โยชน์แก่การเป็นถิ่นที่อยู่ การพาณิชย์
การอุตสาหกรรม การศาสนา การกุศล
และการอื่น ๆ ที่ชอบด้วยกฎหมาย และ
เพื่อใช้เป็นสุสานอย่างเดียวกับคนในบังคับ
พื้นเมือง”

“นี่คือตัวอย่างของสนธิสัญญา
ใหม่ที่คณะราษฎรได้แก้ไขกับต่างประเทศ
และในการแถลงเรื่องนี้ต่อสภาผู้แทน
ราษฎรเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2480
อาจารย์ปรีดีในฐานะรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการต่างประเทศ ได้แถลงว่า
“ในประเทศของเขา เราได้ขอร้องที่
จะได้ฐานะของคนไทยในประเทศ
ของเขานั้น ได้รับสิทธิในฐานะที่เขา
ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง”

“การที่ต่างฝ่ายได้รับสิทธิในฐานะที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง(ภาษาการทูต) เช่นนี้ ตามตัวหนังสือย่อมแสดงความเสมอภาค แต่ตามความเป็นจริงคือไทยเสียเปรียบ เพราะประเทศเหล่านั้นเป็นเศรษฐกิจ ประเทศไทยเป็นคนจน ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจระหว่างเศรษฐกิจกับคนจน ก็คือให้โอกาสแก่เศรษฐกิจเอากับคนจน และคนจนเสียเปรียบเศรษฐกิจ การปฏิบัติความเสมอภาคดังกล่าว ก็จะมีแต่คนอังกฤษคนญี่ปุ่นเท่านั้นมาประกอบเศรษฐกิจในประเทศไทย แต่ไม่มีคนไทยไปประกอบเศรษฐกิจในอังกฤษและในญี่ปุ่น ผลของการแก้ไขสนธิสัญญาดังกล่าว ก็คือไทยเสียเปรียบทางเศรษฐกิจต่อมหาอำนาจหนักลงทุกที ดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน...” (หลักไถฉบับที่ 87)

นี่คือ “บทความ” ของหลักไถ วิจารณ์การแก้ไขสนธิสัญญากับต่างประเทศภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองก่อนที่จะพิจารณาบทความนี้ว่าถูกต้องตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์หรือไม่ ขอให้เราได้ศึกษาคำอภิปรายของท่านปรีดิฯ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่ง“บทความ” ได้ยกเอาคำอภิปรายเพียงประโยคเดียวมารองรับสิ่งที่“บทความ”เรียกว่า “สนธิสัญญาใหม่” ที่“บทความ”ยกตัวอย่างสนธิสัญญาใหม่ระหว่างไทย-อังกฤษและไทย-ญี่ปุ่นซึ่งเป็นข้อความเกี่ยวเนื่องกับปัญหาเศรษฐกิจขึ้นมาเป็นเป้า แล้วเอา“ประโยคหนึ่ง”ของคำอภิปรายของท่านปรีดิฯที่พูดถึงความเสมอภาค(ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง)ระหว่างไทยกับนานาชาติจากผลของการแก้ไขสนธิสัญญาใหม่ ซึ่ง“บทความ”ได้นำมาชี้ให้เห็นอย่าง“ตรรกะ”ว่า เป็นความเสมอภาคระหว่างเศรษฐกิจกับคนจน ซึ่ง

ผลของมันก็คือ

“ไทยเสียเปรียบทางเศรษฐกิจต่อมหาอำนาจหนักลงทุกทีดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน...”

หมายความว่าที่เศรษฐกิจของไทยย่ำแย่อยู่ทุกวันนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการแก้ไขสนธิสัญญาที่คณะราษฎรที่มีท่านปรีดิฯ พนมยงค์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้กระทำในครั้งนั้น “บทความ” จึงเรียกร้องในคอลัมน์ถัดไป

“ทั้งนี้ก็เพื่อให้คนรุ่นหลังได้พิจารณาว่า การที่คณะราษฎรยกย่องการแก้ไขสนธิสัญญา“เสมอภาค”ทางเศรษฐกิจเสียเลิศลอย และปลูกฝังกันมาเป็นเวลายาวนานนั้น เป็นสิ่งที่ควรสลัดทิ้งเสีย ไม่ควรยึดถือเป็นแบบฉบับอีกต่อไป เพราะนั่นคืออุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จของการปฏิวัติประชาธิปไตยในประเทศไทย”

ดังกล่าวแล้วว่าก่อนที่จะเราจะพิจารณาว่า “บทความ” ดังกล่าวเคารพต่อลัทธิจะทางประวัติศาสตร์หรือไม่ เราก็ควรจะศึกษาคำอภิปรายตัวจริงของท่านปรีดิฯที่ “บทความ” ได้อ้างถึงเสียก่อนดังนี้

ประเทศต่าง ๆ ที่ลงนามเพื่อแก้ไขสัญญากับประเทศสยามรวม 13 ประเทศ มีดังนี้

(1) ประเทศอังกฤษ (2) ประเทศสวีเดน (3) ประเทศสวีเดน (4) ประเทศเดนมาร์ก (5) ประเทศสหรัฐอเมริกา (6) ประเทศนอร์เวย์ (7) ประเทศเบลเยียม (8) ประเทศอิตาลี (9) ประเทศฝรั่งเศส (10) ประเทศญี่ปุ่น (11) ประเทศเยอรมัน (12) ประเทศเนเธอร์แลนด์

(13) ประเทศปอร์ตุเกศ

ครั้นวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2480 รัฐบาลจึงได้นำสัญญาที่แก้ไขนี้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขอความเห็นชอบตามรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาเรื่องนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้แถลงต่อสภาว่า

“รัฐบาลขอเสนอหนังสือสัญญาซึ่งรัฐบาลได้ลงนามกับนานาประเทศดังปรากฏความตามที่ท่านประธานสภาได้แจกแก่สมาชิกทั้งหลายแล้ว

“ในการที่รัฐบาลจำเป็นต้องขอความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรเสียก่อนที่จะให้สัตยาบันนั้น ก็เพราะเหตุว่าหนังสือสัญญาเหล่านี้ จำเป็นที่จะต้องมีการออกพระราชบัญญัติในภายหลังอีก

“ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะได้ขอชี้แจงถึงข้อความทั่วไปอันเกี่ยวกับหนังสือสัญญาซึ่งรัฐบาลได้เสนอมานในชั้นต้น สภานี้ย่อมจะทราบอยู่แล้วว่า หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีการค้าขายและการเดินเรือ ซึ่งเราได้มีอยู่แต่ก่อนนั้น มีข้อที่ควรจะต้องแก้ไข 3 ประการ เพราะเหตุว่าในประการแรกหนังสือสัญญาเหล่านั้นได้มีข้อจำกัดอิสรภาพ ดังเช่นในเรื่องอำนาจศาลเป็นต้น

“ในเรื่องอำนาจศาลนั้น ตามหนังสือสัญญาที่มีอยู่ก่อนได้มีข้อกำหนดไว้ว่าประเทศยกเว้นเยอรมันกับสวีเดนและแลนด์ มีสิทธิ์ที่จะถอนคดีได้ จนกว่าจะได้ออกประมวลกฎหมายครบถ้วนเป็นเวลา 5 ปี นี่ก็นับว่าเป็นการจำกัดอิสรภาพของสยามได้อีกอย่างหนึ่ง และนับตั้งแต่วันที่เรได้ออกประมวลครบถ้วนมานั้น ยังหาได้ถึง 5 ปีไม่ ด้วยเหตุผลฉะนั้นเมื่อเราถึงคราวในการเจรจาสัญญาครั้งนี้ โดยเหตุว่าทางฝ่ายเราพยายามร้องขอ

นานาประเทศได้สละสิทธิถอนคดีเสียในทันทีทันใด นี่เป็นผลก็ปรากฏอยู่แล้วว่า นานาประเทศซึ่งส่วนมากได้ยอมสละสิทธิถอนคดีไว้ในทันที ซึ่งทั้งนี้ถ้าหากว่าเขาจะกระทำได้อย่าในกรอบแห่งรัฐธรรมนูญของเขา แต่ว่าประเทศใดซึ่ง ในกรอบแห่งรัฐธรรมนูญของเขา ซึ่งไม่อาจจะสละได้โดยทันที ประเทศนั้นก็ย่อมที่จะให้คำมั่นไว้ในระหว่างนี้ว่าเขาจะไม่ใช้สิทธิถอนคดี และในเรื่องอำนาจศาลนี้ แทนที่เราจะใช้สิทธิถอนอาณาเขตให้หลุดพ้นจากสยามแล้ว เราได้พยายามอีกชั้นหนึ่ง คือว่าในประเทศของเขา เราได้ขอร้องที่จะให้ฐานะของคนไทยในประเทศของเขานั้น ได้รับสิทธิในฐานะที่เขาได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง ทั้งนี้ท่านทั้งหลายก็ย่อมได้ทราบอยู่แล้วว่านานาประเทศที่มีเมืองขึ้นนั้นย่อมมีศาลอยู่สองชนิด คือ ศาลสำหรับชาวยุโรปอย่างหนึ่ง และศาลสำหรับคนพื้นเมืองอย่างหนึ่ง และในการทั่วไปในเมืองขึ้นต่าง ๆ เหล่านั้นคนไทยที่ไปเกิดคดีขึ้น แทนที่จะไปชำระในศาลพื้นเมือง คนไทยเราก็จะได้ชำระในศาลที่เขาได้มีไว้ใช้สำหรับคนยุโรป นั่นก็เป็นอีกชั้นหนึ่งซึ่งเราได้ก้าวออกไป นอกจากข้อจำกัดอิสรภาพนั้น ก็มีในเรื่องกับภาษีอากร ซึ่งตามสัญญาในทุกวันนี้ก็ได้มีข้อจำกัดมิให้เก็บภาษีสินค้านำเข้าอย่างมีกำหนดเวลา 10 ปี นี่เช่นกับว่าในเรื่องสินค้านำเข้าและในเรื่องรถยนต์เป็นต้น ซึ่งมีกำหนดกันไว้แต่เดิมว่าเราจะเก็บได้แต่เพียงเท่านั้นเท่านั้น แต่ว่าในสัญญาต่อไปนี้สิทธิในเรื่องเก็บภาษีศุลกากร เราได้กำหนดไว้ในสัญญาโดยแท้จริงว่า การเก็บศุลกากรให้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศนั้น ทั้งนี้ก็มีความว่าในกรณีของสยามนั้น ข้อจำกัดต่างๆ เหล่านี้ก็เป็นอันหมดไป และเราก็ได้

เขียนไว้ให้ชัดเจนในสัญญานั้น นอกจากนั้นยังมีข้อที่ผูกมัดประเทศสยามฝ่ายเดียวอีก ข้อนี้เราก็ควรจะจัดการแก้ไขเสียให้เสร็จสิ้นไป และข้อผูกมัดจำกัดประเทศสยามฝ่ายเดียว มีในเรื่องให้คืนอากรในเมื่อนำของกลับออกไปอย่างหนึ่ง หรือข้อผูกมัดมิให้เก็บศุลกากรในเขต 25 กิโลเมตรตามชายแดนแม่น้ำโขง เรื่องนี้ได้สืบมาตั้งแต่สัญญา ร.ศ. 112 และเป็นสัญญาซึ่งเราไม่สามารถจะยกเลิกได้แต่ว่าในการเจรจาสัญญาคราวนี้ทางฝ่ายฝรั่งเศสก็ได้เจตนาที่จะยอมยกเลิกข้อกำหนดนี้ให้เราเก็บศุลกากรในเขต 25 กิโลเมตรนั้น และนอกจากนั้นยังมีข้อผูกมัดที่ให้นั้นในบังคับอังกฤษฝรั่งเศสถือกรรมสิทธิอสังหาริมทรัพย์ได้เหมือนกับอย่างคนไทย ในเรื่องนี้เราก็ได้พยายามที่จะปิดเป่าหรือแก้ไขไป เพราะเหตุว่าในสัญญาที่ได้มีอยู่แต่เดิมนั้น เมื่อคนในบังคับอังกฤษและคนในบังคับฝรั่งเศสมีสิทธิในอสังหาริมทรัพย์เหมือนอย่างคนไทยแล้ว ประเทศอื่นๆ ที่ได้ทำสัญญากับสยามแม้ว่าจะมิได้เขียนไว้ในข้อนี้เหมือนกับคนในบังคับอังกฤษก็ดี แต่ว่าผลแห่งสัญญานั้นก็ย่อมทำให้ชาติต่าง ๆ นั้นได้สิทธิเหมือนอย่างคนในบังคับอังกฤษ จริงอยู่การเซ็นสัญญาทางไมตรีกับนานาประเทศก็อาจจะให้เราถือหลักในเรื่องนี้ คือถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันหมายความว่าเขาก็ยอมให้คนไทยมีกรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศสยาม แต่ว่าเราเห็นโดยสภาพของการณ์แล้วคนไทยเราที่จะไปอยู่ในนานาประเทศนั้นน้อยกว่าที่คนต่างประเทศจะเข้ามาอยู่ในสยาม เหตุฉะนั้นในการเจรจาคราวนี้ เราจึงได้ปลดปล่อยมิให้มีข้อที่ถ้าพูดตามหลักการแล้ว ตามตัวหนังสือก็มีสิทธิเสมอภาคกัน แต่ว่าใน

ทางปฏิบัติไม่มีสิทธิเสมอภาค เราจึงได้แก้สัญญาเสียใหม่ไปในทำนองที่ว่า อสังหาริมทรัพย์อันจัดว่าเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินนั้น เราจะสงวนไว้ให้แก่คนไทย ก็แปลว่าเราได้ก้าวไปอีกขั้นหนึ่งที่เราจะได้สงวนทรัพย์สินอันสำคัญไว้ให้แก่คนไทยของเรา และเพื่อจะได้สงวนทรัพย์สินอันนี้ไว้ให้แก่ลูกหลานภายหน้าด้วย นอกจากนี้ยังมีข้อผูกมัดในเรื่องบุตรของชาวยุโรปและชาวเอเชียที่เกิดในประเทศสยาม จดทะเบียนเป็นคนชาติอังกฤษและฝรั่งเศสได้ ข้อสัญญาเหล่านี้ที่ได้ทำกับต่างประเทศบางสัญญาเป็นสัญญาซึ่งไม่มีกำหนดระยะที่เราจะบอกเลิกได้เหมือนกัน แต่ว่ามาในคราวนี้ประเทศที่ได้มีสัญญากับเราอันเป็นการผูกมัดดังกล่าวแล้วได้ยอมที่จะให้เราแก้ไขในข้อนี้ เหตุฉะนั้นข้อผูกมัดอันเกี่ยวแก่ในเรื่องสัญญาเราจึงได้แก้ไขให้ปลดปล่อยไป มีเป็นต้นว่า ตั้งแต่วันใช้สัญญาใหม่มุบุคคลใด ๆ ที่เกิดในประเทศสยามจะถือว่าเป็นคนชาติสยามทั้งหมด ยกเว้นแต่ฝ่ายอังกฤษซึ่งได้ร้องขอว่า ผู้ที่มีสิทธิจดทะเบียนอยู่ก่อนวันใช้หนังสือสัญญาใหม่นั้น ขอให้ได้รับยกเว้นจากการรับราชการทหาร และฝ่ายฝรั่งเศสร้องขอว่าทราบใดที่คนไทยซึ่งเกิดในประเทศฝรั่งเศสเลือกเป็นคนไทยได้ ก็ขอให้รัฐบาลพิจารณาด้วยดีในคำขอสละสัญชาติสยามของคนชาติฝรั่งเศสที่เกิดในสยามเพื่อเป็นการถ้อยถ้อยปฏิบัติกัน นี่ตามที่เราได้ตกลงต่อกัน ทั้งนี้ก็แปลว่าได้ถูกต้องตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศอยู่แล้ว และกฎหมายระหว่างประเทศก็มีอยู่ว่า บุคคลต่างด้าวซึ่งได้ประสงค์จะอยู่ในประเทศหนึ่งประเทศใด ก็ถือว่าเป็นคนที่มีสัญชาติของประเทศนั้น และ

เมื่อบุคคลนั้นบรรลุนิติภาวะก็มีสิทธิ์ที่จะเลือกถือสัญชาติตามบิดาของเขาได้ นี่สำหรับคนไทยเราซึ่งไปเกิดในอินโดจีนเราก็มีสิทธิ์เช่นนี้เหมือนกัน เพราะฉะนั้นคนชองเขาที่มาเกิดในสยามก็ต้องยอมให้สิทธิ์เช่นเดียวกัน แต่ว่าการที่เขาจะสละสัญชาติหรือไม่ นั้นเป็นข้อเท็จจริงเมื่อถึงบรรลุนิติภาวะแล้ว ถ้าหากว่าประโยชน์ที่เขาจะพึงได้จากการที่เป็นคนไทยดีกว่าจะเป็นคนต่างด้าว ถ้าเช่นนั้นแล้วก็ไม่คิดสละสัญชาติ ถ้าจะว่าไปแล้วก็เป็นสิ่งที่ได้เปรียบหรือเสียเปรียบอะไรต่อกัน แต่กลับเป็นตรงกันข้ามคือว่าสัญชาติเราผูกมัดไว้แต่เดิม เราได้ปลดปล่อยมานานจากนั้นสัญญาซึ่งได้มีอยู่ก่อนแล้วยังมีข้อห้ามอีกหลายอย่าง เช่นในเรื่องการผูกขาด เราได้แก้ไขหมดสิ้นไปคือหมายความว่าต่างฝ่ายต่างมีสิทธิ์ที่จะตั้งการผูกขาดหรือที่เรียกว่าโมโนโพลิ (MONOPOLY) นอกจากนั้นยังมีข้อจำกัดนโยบายที่ไม่สะดวกคือในการเรียกเพื่อราชการทหาร หรือตามที่เคยได้ทราบกันอยู่แล้วว่า ทางฝ่ายเราได้มีพระราชบัญญัติอุดหนุนราชการทหาร แต่เดิมมาเราก็เรียกร้องได้แต่คนไทยเท่านั้น แต่ต่อไปนี้ไม่ว่าคนไทยหรือคนต่างด้าวก็เรียกร้องได้เช่นเดียวกัน รวมใจความสำคัญที่รัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขเจรจาสัญญาก็มีอยู่ดังได้กล่าวมาแล้ว

“ที่นี่ ส่วนข้อสัญญาต่าง ๆ นั้นในขั้นแรกทีเดียว ทางรัฐบาลได้ยื่นไปตามรูปอันเดียวกันหมดในทุกประเทศ แต่ว่าในการเจรจาสัญญาเป็นธรรมดาอยู่เองที่เราจะยอมอนุโลมตามแบบของแต่ละประเทศของเขาเหมือนกัน เพราะเหตุว่าแต่ละประเทศก็มีแบบสัญญาอยู่อย่างหนึ่ง และ

ทางฝ่ายเราก็ประสงค์ให้มีแบบอีกอย่างหนึ่ง นี่ในการเจรจาต้องผ่อนสั้นผ่อนยาว ให้มีรูปเช่นเดียวกัน ซึ่งสาระสำคัญนั้นก็คือว่า สิ่งใดซึ่งจะเกี่ยวแก่การจำกัดอิสรภาพของเรากดี หรือว่าสิ่งใดที่จะทำให้ไม่มีการเสมอภาคกันก็ดี ซึ่งนับว่าเป็นสาระสำคัญ สัญญาทุกฉบับที่ได้ทำมา ส่วนนั้นก็ให้มีหลักเกณฑ์เป็นไปในทำนองเดียวกันทั้งนั้น ส่วนในข้อปลีกย่อยต่าง ๆ นั้น ปรากฏอยู่ในหนังสือสัญญาซึ่งได้นำมาเสนอต่อสภาฯ และซึ่งได้แจกต่อท่านสมาชิกทั้งหลายแล้ว

“ที่นี่มีอยู่อีกอย่างหนึ่งซึ่งควรจะต้องแจ้งต่อท่านทั้งหลาย ก็คือว่าในระหว่างที่หนังสือสัญญากำหนดไป เพราะเหตุที่เราได้บอกเลิกสัญญาเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2479 ตามปกติแล้วสัญญาที่เราได้ทำนั้นมีกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่กรณีจำเป็นซึ่งเราได้ทำเพียง 6 เดือน กาลก็ล่วงเลยพ้นกำหนดแล้ว คือหมายความว่าหนังสือสัญญาที่กำหนดผูกพันไม่ แต่ทางฝ่ายเราได้ยอมที่ได้ทำความตกลงชั่วคราวเพื่อให้คงได้ใช้สิทธิเดิมไปก่อน ทั้งนี้ก็เป็นไปตามแบบแห่งธรรมเนียมระหว่างประเทศ แต่เราเพื่อจะให้แลกเปลี่ยนสัตยาบันเป็นไปอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงได้กำหนดไว้ 4 เดือนเป็นอย่างมาก คือหมายความว่าในการที่รัฐบาลได้กระทำลงไปนั้นก็ได้เพียงแต่ให้คำมั่นที่จะรักษาสันติสุขของเขาเท่านั้น หมายความว่าไม่เป็นการที่จะผูกมัดทางฝ่ายนิติบัญญัติแต่อย่างใดเลย เว้นไว้แต่กับประเทศอังกฤษนั้น อังกฤษต้องการที่จะให้เราให้ถ้อยคำที่จะให้คำมั่นสัญญาทีเดียว ในกรณีเกี่ยวกับอังกฤษเราจึงได้เกี่ยวไปว่าเมื่อเราให้คำมั่น คำมั่นที่เราให้นั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทน

ราษฎรเสียก่อน ดังปรากฏในหนังสือท้ายสัญญาของอังกฤษแล้ว

“เท่าที่ข้าพเจ้าได้ชี้แจงมา ดังได้กล่าวมาแล้ว ก็เพื่อที่จะให้สภาฯ ได้ทราบถึงหลักการสำคัญแห่งการที่ได้เจรจาแก้ไขหนังสือสัญญาใหม่ แต่ว่าในการที่จะพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ นั้น รัฐบาลเห็นว่าหนังสือสัญญานี้ย่อมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับประเทศ เหตุฉะนั้นการที่เราจะวินิจฉัยกันให้เสร็จไปรวดเร็วขึ้นย่อมเป็นการไม่ควร รัฐบาลจึงได้เสนอขอให้สภาฯ ได้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อไปพิจารณาเรื่องนี้ก่อนที่สภาฯ จะให้ความเห็นชอบ ถ้าหากว่าสภาฯ ได้วินิจฉัยว่าสมควรที่จะตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นไปพิจารณาเสียก่อนแล้ว นี่ในกรณีเช่นนั้นรัฐบาลจะไม่ร้องขอให้เป็นการประชุมลับ แต่ถ้าหากว่าทางสภาฯ เห็นว่าไม่สมควรที่จะตั้งคณะกรรมการไปพิจารณาก่อนให้ความเห็นชอบนี้ในเรื่องเช่นนั้นก็จะต้องมีการอภิปรายอะไรกันไปมากมาย และรัฐบาลก็จะขอให้มีการประชุมลับ

“ในขั้นนี้ขอให้สภาฯ ได้โปรดวินิจฉัยในเบื้องต้นเสียก่อนว่าสมควรจะตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นไปพิจารณาไปสอบสวนเรื่องนี้หรือไม่ก่อนที่จะให้ความเห็น ชอบ และอีกประการหนึ่งในวันนี้รัฐบาลได้ลงนามหนังสือสัญญากับประเทศเนเธอร์แลนด์ ข้าพเจ้าได้พยายามที่จะแจกแก่ท่านสมาชิกให้ทันก่อนเข้าประชุม แต่หาว่าไม่สามารถที่จะแจกให้ทันได้เพราะเหตุว่าเพิ่งได้ลงนามกันเสร็จเมื่อเที่ยงวันนี้เอง และได้พยายามพิมพ์ทั้งคำภาษาอังกฤษและคำภาษาไทย เหตุฉะนั้นการแจกหนังสือสัญญาที่ได้เซ็นกับประเทศเนเธอร์แลนด์นั้น จึงยังแจกท่านไม่ได้ก่อนเวลาหนึ่งชั่วโมง แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้ขออภัยมายังสภาฯ

แล้ว ขอให้พิจารณาสัญญาที่รัฐบาลได้เซ็นกับประเทศเนเธอร์แลนด์ไปชุดเดียวกันกับสัญญาที่ได้เสนอมาก่อนแล้ว ถ้าหากว่าสภาเห็นไปในทางที่จะให้ตั้งคณะกรรมการแล้ว ก็ขอให้โปรดพิจารณาสัญญาซึ่งรัฐบาลได้เซ็นกับประเทศเนเธอร์แลนด์นั้นพร้อมกันไปด้วย ในบัดนี้ก็ประเด็นมีอยู่เพียงอย่างเดียวว่าสภาจะตั้งคณะกรรมการวิชาการวิสามัญขึ้นไปสอบสวนเสียก่อนหรือไม่"

ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติตั้งกรรมาธิการรวม 11 นาย เพื่อพิจารณาสัญญาเหล่านี้เสียก่อนแล้วรายงานต่อสภา

เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ภายหลังเมื่อคณะกรรมการได้รายงานการพิจารณาสัญญาและสอบสวนสัญญาตามที่รัฐบาลเสนอแล้ว ที่ประชุมสภาได้ลงมติเห็นชอบในสัญญาเหล่านั้นทุกฉบับตามที่รัฐบาลเสนอมา

(รายงานสภายุ่ยนราชฎรปี 2480 ครังที่ 14 หน้า 780 คัดจากหนังสือ"รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี" บันทึกลงโดยนายประเสริฐ ปัทมสุคนธ์ อดีตเลขาธิการรัฐสภา)

ดังที่ยกมาอ้างนี้คือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ในการแก้ไขสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับต่างประเทศภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475

แต่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวนี้ "บทความ" ในหลักไทยิกยกมาข้างต้น(โปรดย้อนกลับไปบทวนพิจารณาใหม่อีกครั้งหรือไปอ่านบทความดังกล่าวในหลักไทยิกฉบับที่ 87) ได้"ปิดเป็น"ไปให้เห็นในชั่วร้าย เช่น

คำอภิปรายของท่านปรีดิในตอนต้นที่มีข้อความประโยคหนึ่งว่า "...คือว่าในประเทศของเขา(ต่างประเทศ-ผู้เขียน) เราได้ขอร้องที่จะให้ฐานะของคนไทยในประเทศของเขา(นั่น) (ต่างประเทศ

เทศ-ผู้เขียน) ได้รับสิทธิในฐานะที่เขา(ต่างประเทศ-ผู้เขียน) ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง(คือเท่ากับสิทธิที่ต่างประเทศได้รับจากประเทศสยามหรือนัยหนึ่งคือมีสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน-ผู้เขียน)"

ก่อนที่ท่านปรีดิจะอภิปรายมาถึงประโยคข้างบนนี้ ท่านได้พูดถึงการแก้ไขสนธิสัญญาเรื่องความเสมอภาคในทางศาล ซึ่งท่านได้กล่าวว่าในสนธิสัญญานั้นนอกจากจะแก้ไขยกเลิกสภาพนอกอาณาเขต คือหมายความว่าคนต่างด้าวมาทำผิดในเมืองไทยจะต้องขึ้นศาลไทยแล้ว ในสัญญานั้นยังได้ก้าวไปอีกขั้นหนึ่งคือคนไทยที่ไปทำผิดในต่างประเทศอาณานิคมของฝรั่งหรือแม้ในเมืองฝรั่งเองก็ให้มีสิทธิขึ้นศาลฝรั่งอย่างเท่าเทียมกับฝรั่ง เพราะในประเทศอาณานิคมของฝรั่งนั้นมีศาลสำหรับพิจารณาคดีคนพื้นเมืองศาลหนึ่งและสำหรับพิจารณาคดีของคนยุโรปอีกศาลหนึ่ง ก่อนที่จะมีการแก้ไขสัญญาดังกล่าวนี คนไทยที่ไปทำผิดในประเทศอาณานิคมไม่ว่าจะในมลายู

ในอินโดจีน ในอินโดนีเซีย ในพม่า ฯลฯ จะต้องขึ้นศาลคนพื้นเมือง แต่เมื่อแก้ไขสัญญาอันอุปถัมภ์นี้แล้วคนไทยที่ไปทำผิดในดินแดนเหล่านั้นมีสิทธิที่จะขึ้นศาลของคนผิวขาวอย่างเสมอเหมือน กับฝรั่งผู้เป็นเจ้าของอาณานิคมนั้น ๆ อย่างนี้แหละที่เรียกว่า "ได้รับอนุเคราะห์" คือมีความเสมอภาคกัน ก็เช่นเดียวกับในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่มีศาลอยู่ 2 ชนิด คือสำหรับพิจารณาคดี โพรฟ้า ข้าแผ่นดินศาลหนึ่ง สำหรับไว้พิจารณาคดีพระราชวงศ์ศาลหนึ่ง ขึ้นอยู่กับกระทรวงวัง แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ เมื่อ 24 มิถุนายน 2475 แล้ว จึงได้ยกเลิกศาล

พระราชวัง คนไทยทุกคนไม่ว่าโพรหรือเจ้าเมื่อมีคดีเกิดขึ้นก็จะพิจารณาในศาลเดียวกัน คือได้รับอนุเคราะห์ยิ่งเท่าเทียมกัน

แต่"บทความ"หลักไทยิกมีเจตนาเขียนอย่างฉ้อฉลบิดเบือนโดยยกเอาประเด็นปัญหาเศรษฐกิจขึ้นมาพูด แล้วยกตัวอย่างบางตอนของสัญญากับอังกฤษและญี่ปุ่นที่ว่าด้วยปัญหาเศรษฐกิจ ไปเชื่อมโยงกับคำอภิปรายของท่านปรีดิที่กล่าวถึงความเสมอภาคทางศาล "บทความ" ได้เชื่อมโยงอย่างฉ้อฉลดังนี้

"นี่คือตัวอย่างของสนธิสัญญาใหม่ที่คณะราษฎรได้แก้ไขกับต่างประเทศ และในการแถลงเรื่องนี้ต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2480 (หลักไทยิกว่า 2490) อาจารย์ปรีดิในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้แถลงว่า "ในประเทศของเราเราได้ขอร้องที่จะได้ฐานะของคนไทยในประเทศของเขา(นั่น) ได้รับสิทธิในฐานะที่เขาได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง(เท่ากับคนต่างด้าวของประเทศเหล่านั้นได้รับสิทธิในฐานะที่เขาได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง)"

อนึ่ง ข้อความในวงเล็บเป็นข้อความที่"บทความ"หลักไทยิกใส่เอาเอง แต่ใส่เครื่องหมายแสดงว่าเป็นคำอภิปรายของท่านปรีดิ เพราะคำอภิปรายตัวจริงที่ผมคัดลอกมาพิมพ์ไว้ข้างต้นนั้นไม่มีข้อความดังกล่าว ก็ไม่เสียหายอะไรหากเป็นการขยายความให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่ก็ไม่ควรจะจับยัดเข้าไปในคำอภิปราย เพราะผู้อภิปรายไม่ได้กล่าวถ้อยคำเช่นนั้น ผมจึงใส่วงเล็บเอาไว้ให้เป็นที่ยึด

แล้ว"บทความ"ก็จวกเข้าให้ว่า "การที่ต่างฝ่ายได้รับสิทธิในฐานะที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง(ภาษาการทูต) เช่นนี้ตามตัวหนังสือย่อมแสดงความเสมอภาค

แต่ตามความเป็นจริงคือไทยเสียเปรียบ เพราะประเทศเหล่านั้นเป็นเศรษฐกิจ ประเทศไทยเป็นคนจน ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจระหว่างเศรษฐกิจกับคนจน ก็คือให้โอกาสแก่เศรษฐกิจเอาเปรียบคนจน และคนจนเสียเปรียบเศรษฐกิจ การปฏิบัติความเสมอภาคดังกล่าว ก็จะมีแต่คนอังกฤษคนญี่ปุ่นเท่านั้นมาประกอบเศรษฐกิจในประเทศไทย แต่ไม่มีคนไทยไปประกอบเศรษฐกิจในอังกฤษและญี่ปุ่น....”

ถูกแล้ว, ถ้าฟังตามความสัมพันธ์ของเหตุและผลหรือตรรกแล้ว ก็เป็นอย่างที่ “บทความ” กล่าวอ้าง แต่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับข้อความที่ท่านปรติดิอภิปรายตอนนี้มันเป็นอีกเรื่องหนึ่งคือปัญหาเรื่องศาลดังกล่าวมาแล้ว แต่“บทความ”หลักให้อาศัยความเจเนจัดในตรรกบิตเบียนให้อ่านที่ไม่ได้ศึกษาเรื่องนี้มาอย่างรอบด้านหลงเข้าใจผิดไปจากความเป็นจริง จึงเป็นการประกอบอาชญากรรมทางปัญญาน่าละอาย

แล้ว“บทความ”ก็เอาใจเข้าไปขัดคณะราษฎรว่า “ผลของการแก้ไขสนธิสัญญาดังกล่าว ก็คือไทยเสียเปรียบทางเศรษฐกิจต่อมหาอำนาจหนักลงทุกทีดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน....”

คือหมายความว่าที่เศรษฐกิจแย่แยอยู่ในปัจจุบันนี้ก็สืบเนื่องมาจากการแก้ไขสนธิสัญญาดังกล่าวนั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตามประเด็นของการแก้ไขสัญญาเกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจ คำอภิปรายของท่านปรติดิได้อภิปรายไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าทำให้เรามีอิสระดีขึ้น หรือว่าเลวลงอย่างที่“บทความ”วิจารณ์ และใน“บทความ”นั้นได้อ้างคำอภิปรายของท่านปรติดิ จึงเป็นการยืนยันได้ว่าผู้เขียน“บทความ” นั้นได้อ่านคำอภิปรายของท่านปรติดิมาแล้ว จึงน่าจะรู้และต้องรู้

ว่าคำอภิปรายของท่านปรติดิกล่าวได้ชี้ให้เห็นผลประโยชน์ที่สยามจะได้รับจากการแก้ไขสัญญานั้นอย่างไรบ้าง ไม่ใช่เป็นเพียงความเสมอภาคตามตัวหนังสือเท่านั้น เพราะในประเด็นนี้ท่านปรติดิอภิปรายว่าดังนี้

“จริงอยู่การเซ็นสัญญาทางไมตรีกับนานาประเทศก็อ้างเนื้อหาที่จะให้เราถือหลักในเรื่องนี้ คือถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน หมายความว่าหากให้ยอมให้คนไทยมีกรรมสิทธิ์ในเมืองเขา หรือเขาขอรับรองว่าจะให้คนของเขาได้มีกรรมสิทธิ์ที่ดินในประเทศสยาม แต่ว่าเราเห็นโดยสภาพของการณแล้ว คนไทยเราที่จะไปอยู่ในนานาประเทศนั้นน้อยกว่าที่คนต่างประเทศที่จะเข้ามาในสยาม เหตุฉะนั้นในการเจรจาคราวนี้ เราจึงได้ปลดปล่อยมิให้มิข้อที่ถ้าพูดตามหลักการแล้ว ตามตัวหนังสือก็มีสิทธิเสมอภาคกัน แต่ว่าในทางปฏิบัติไม่มีสิทธิเสมอภาค เราจึงได้แก้สัญญาเสียใหม่ไปในทำนองที่ว่า อสังหาริมทรัพย์อันจัดว่าเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น เราจะสงวนไว้ให้แก่คนไทย....”

นายดิเรก ชัยนาม อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ อดีตนักการทูตคนหนึ่งของเมืองไทย ผู้เขียนหนังสือ“ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2” อันเป็นหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์ไทย ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 อันทรงคุณค่ายิ่ง ได้เขียนหนังสือว่าด้วยผลของการแก้ไขสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับนานาประเทศภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน ๒๔๗๕ มีความบางตอนดังต่อไปนี้

สนธิสัญญาเสมอภาคนี้ได้ทำขึ้นตามหลักการถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกันถือหลักความเป็นธรรมและหลักคุณประ

โยชน์แก่กันและกัน และเป็นไปตามแบบเสมอภาคอย่างสมบูรณ์ บทที่ไม่เป็นการเสมอภาคกับบทที่จำกัดเสรีภาพของประเทศไทยไว้โดยใช่เหตุในอันจะจัดวางนโยบายแห่งชาตินั้น ได้เป็นอันหมดสิ้นหมายความว่าประเทศไทยได้รับอิสรภาพเต็มบริบูรณ์ ในทางราชการและทางอำนาจศาลกลับคืนมาแล้ว

หลักการสำคัญที่เนื่องมาจากสนธิสัญญาเหล่านี้ คือ

ก. อำนาจอศาล

เมื่อ ค.ศ. 1855-1856 ฝ่ายไทยได้ทำสนธิสัญญากับอังกฤษมีข้อความหลายข้อหลายประการ ข้อที่เกี่ยวกับอำนาจอศาลนั้นมีว่า คดีทั้งหลายจะเป็นคดีอาญาก็ดีหรือคดีแพ่งก็ดี ซึ่งมีคู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นคนในบังคับอังกฤษ ให้กงสุลอังกฤษมีอำนาจพิจารณาพิพากษา ฝ่ายเดียว ในสนธิสัญญาที่ฝ่ายไทยได้กระทำกับประเทศอื่น ๆ ในยุคนั้น ข้อที่เกี่ยวกับอำนาจอศาลก็ได้ดำเนินการทำนองที่กล่าวนั้น ระบียบการศาลที่ว่านี้ทำให้เกิดความไม่สะดวกอยู่บ้าง เช่น แม้คดีที่เกิดขึ้นในหัวเมืองห่างไกลก็ดี ก็ต้องนำมาให้กงสุลต่างประเทศที่เกี่ยวข้องซึ่งอยู่ประจำกรุงเทพฯ ได้พิจารณาพิพากษาไม่สะดวกแก่คู่ความและพยาน ต่อมาใน ค.ศ. 1892 ฝ่ายไทยได้จัดระเบียบการศาลใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย เนื่องด้วยเหตุเหล่านี้ ต่างประเทศที่เกี่ยวข้องจึงได้ยอมผ่อนผันให้ไทยได้รับอำนาจอศาลคืนมาเป็นลำดับ จนถึง ค.ศ. 1920-1926 สนธิสัญญาในยุคนั้นมิโปรโตคอล ว่าด้วยอำนาจอศาลยอมให้คนในบังคับต่างประเทศที่เกี่ยวข้องขึ้นศาลไทยทั้งหมด โดยมีข้อสงวนว่าภายในกำหนด 5 ปี หลังจากฝ่ายไทยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาแล้ว เจ้า

พนักงานทูตหรือกงสุลที่เกี่ยวข้อง มีสิทธิที่จะถอนคดีเป็นอันระงับไปภายหลังกำหนด 5 ปีดังกล่าวนั้น ก็โดยฝ่ายเราได้คาดหมายไว้ว่าฝ่ายเราคงจะจัดทำประมวลกฎหมายได้สำเร็จ และประกาศใช้ประมวลกฎหมายครบถ้วนใน 2-3 ปีภายหลังวันใช้สนธิสัญญาที่ได้ทำในยุคนั้น ถ้าการเป็นไปตามที่ได้คาดหมายไว้ สิทธิถอนคดีดังกล่าวนั้นก็คงจะระงับไปก่อนสนธิสัญญาเหล่านั้นสิ้นอายุ 10 ปี แต่เมื่อพิจารณาการจัดทำประมวลกฎหมายของฝ่ายเราได้กินเวลานานกว่าที่คาดหมายไว้ และฝ่ายเราได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายครบถ้วนเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 คือเมื่อก่อนสิ้นอายุ 10 ปี ของสนธิสัญญา ค.ศ. 1920-1926 ไม่นานนัก ต่างประเทศที่เกี่ยวข้องจึงยังคงมีสิทธิถอนคดีดังกล่าวข้างต้นนั้นอยู่ต่อไปอีก 5 ปี คือจนถึงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2483

เมื่อ พ.ศ. 2479 ก่อนที่ฝ่ายไทยจะบอกเลิกสนธิสัญญา ค.ศ. 1920-1926 ได้มีปัญหาว่า การบอกเลิกสนธิสัญญาที่กล่าวนั้นจะเป็นการบอกเลิกไปโดยตลอดด้วยอำนาจศาล ซึ่งคิดท้าวหนังก์สัญญาและสิ่งที่กำหนดอายุของคนต่างหาก (คือ 5 ปี ภายหลังที่ฝ่ายไทยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายครบถ้วนแล้ว) ด้วยในตัวหรือไม่ ปัญหานี้เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เปิดให้มีการถกเถียงกันได้มาก แต่เพื่อหลีกเลี่ยงการถกเถียงปัญหานี้ขึ้นกับต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เมื่อรัฐบาลไทยได้บอกเลิกสัญญา ค.ศ. 1920-1926 ในพ.ศ. 2479 รัฐบาลไทยได้ใช้วิธีขอร้องให้ต่างประเทศเหล่านั้นยินยอมด้วยดีในอันที่จะยกเลิกสิทธิถอนคดีเสีย ซึ่งเป็นมรดกชิ้นสุดท้ายที่ตกทอดมาจากระบอบการสภาพภายนอกอาณาเขตในกาลก่อน คำขอร้องของฝ่ายไทยนี้

ต่างประเทศที่เกี่ยวข้องทั้งหลายได้ยินยอมตามด้วย กล่าวคือ

1) ประเทศที่มีสิทธิถอนคดีได้ตามวิถิทางรัฐธรรมนูญ ก็ได้ละสิทธินั้น อาทิ อังกฤษ, อิตาลี, นอร์เวย์, เดนมาร์ก, เบลเยียม, เนเธอร์แลนด์, โปรตุเกส

2) ประเทศที่ละสิทธิถอนคดีไม่ได้ตามวิถิทางรัฐธรรมนูญของตน แต่ยอมให้ยกเลิกสิทธิถอนคดีโดยสนธิสัญญาที่ทำการใหม่ และรับรองได้ว่าจะไม่ใช้สิทธินั้นในระหว่างเวลาที่สนธิสัญญาใหม่ยังไม่ประกาศใช้ก็ได้ให้คำรับรองเช่นนั้น อาทิ สวีเดน, ฝรั่งเศส, (สนธิสัญญาฉบับใหม่กับสวีเดนและฝรั่งเศสได้ประกาศใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2480 และ 27 มกราคม 2481 เป็นต้นไปตามลำดับ)

3) ประเทศซึ่งตามวิถิทางรัฐธรรมนูญของตนละสิทธิถอนคดี หรือรับรองว่าจะไม่ใช้สิทธินั้นไม่ได้ ก็ได้ยอมให้ยกเลิกถอนคดี โดยสนธิสัญญาที่ทำการใหม่ อาทิ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สนธิสัญญากับญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาได้เป็นอันใช้แล้วแต่วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2480 และ วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2481 เป็นต้นไปตามลำดับ ฉะนั้น สำหรับประเทศดังกล่าวนี้ สิทธิถอนคดี ก็ได้ระงับสิ้นไปแล้วเหมือนกันตั้งแต่วันที่ที่กล่าวนั้น

ส่วนสเปนนั้น เมื่อรัฐบาลไทยได้ขอร้องให้ฝ่ายสเปนยินยอมด้วยดีในอันที่จะยกเลิกสิทธิถอนคดีเสีย ฝ่ายสเปนมิได้หักท้วงมาประการใด จึงเป็นอันถือได้ว่าในกรณีนี้สเปนนี้สิทธิถอนคดีได้ระงับไปแล้ว

จึงเป็นอันว่าคนต่างด้าวทุกคนในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นคนชาติของประเทศที่มีสนธิสัญญากับประเทศไทย หรือไม่ก็ตาม ต้องขึ้นศาลไทยและไม่ได้รับสิทธิ

พิเศษอย่างหนึ่งอย่างใดในเรื่องนี้ยิ่งไปกว่าคนไทย กล่าวคือ กงสุลต่างประเทศที่เกี่ยวข้องไม่มีสิทธิที่จะเข้านั่งฟังพิจารณาในศาล และแสดงความเห็นเกี่ยวกับคดีที่พิจารณาได้ต่อไป แต่ถ้าจะเข้าไปฟังการพิจารณาของศาลอย่างประชาชนนั้นย่อมทำได้ ศาลไม่จำเป็นต้องส่งสำนวนคดีไปยังกงสุลของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องและกงสุลไม่มีสิทธิที่จะทำความเห็นคดีไว้ในสำนวนคดี ทั้งเจ้าพนักงานหรือกงสุลต่างประเทศ ก็ไม่มีสิทธิถอนคดีไปจากศาลไทยได้ และในคดีที่คนต่างด้าวเป็นคู่ความกัน หรือเป็นเจ้าทุกข์ชั้นก็ไม่จำเป็นต้องมีที่ปรึกษากฎหมาย หรือผู้พิพากษาที่เป็นชาวยุโรปนั่งฟังการพิจารณาอยู่ด้วย และคนต่างด้าวทุกคนมีสิทธิฎีกาได้ในปัญหาข้อกฎหมาย และทั้งจะฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงก็ย่อมทำได้ภายในขอบข่ายแห่งกฎหมายเช่นเดียวกับคนไทย

พิกัดอัตราศาลการ

ในสนธิสัญญาที่ไทยได้ทำกับต่างประเทศในยุคปี ค.ศ. 1855-1856 นั้น มีข้อกำหนดให้ฝ่ายไทยตั้งสถานศาลการหรือที่เรียกกันว่าโรงภาษีขึ้นเพื่อทำการตรวจสินค้าที่นำขึ้นจากเรือและเก็บอากรจากสินค้านั้น ๆ แต่มีข้อจำกัดอยู่ว่าสำหรับสินค้าที่นำเข้ามาในประเทศไทยนั้นให้รัฐบาลไทยเรียกเก็บอากรขาเข้า หรืออากรศาลการได้เพียงในอัตราร้อยละสามแห่งราคาสินค้านั้น ๆ เป็นอย่างสูง หรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกกันว่าภาษีร้อยละสาม ซึ่งประเทศมหาอำนาจเป็นผู้กำหนดขึ้น และเราจำเป็นต้องปฏิบัติตาม

ต่อมาใน ค.ศ. 1893 (ร.ศ. 112) ไทยได้ทำสนธิสัญญากับฝรั่งเศสอีกฉบับหนึ่ง ข้อความหลายข้อ ข้อที่เกี่ยวกับอากรขาเข้านั้นมิว่าในระหว่างที่ไทยกับฝรั่งเศส

ยังไม่ได้ทำข้อตกลงพาณิชย์ และศุลกากร นั้น รัฐบาลไทยรับว่าจะไม่เก็บอากรศุลกากร ในเมืองพระตะบองและเมืองนครเสียมราฐกับในดินแดนทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงในเขต 25 กิโลเมตรจากฝั่งแม่น้ำโขง ส่วนฝรั่งเศสนั้นรับว่าจะไม่เก็บอากรศุลกากรจากสินค้าต่าง ๆ ที่บังเกิดในเมืองและดินแดนเขตที่กล่าวแล้ว ในขณะที่ทำสนธิสัญญานับปี ค.ศ. 1893 นี้ เมืองพระตะบองและเมืองนครเสียมราฐเป็นของไทยอยู่ จึงได้มีอยู่ในสนธิสัญญาด้วย แต่ภายหลังเมืองทั้งสองนี้ได้ตกเป็นของฝรั่งเศสไป ในส่วนที่เกี่ยวกับเมืองทั้งสองนี้ข้อสัญญาที่กล่าวนั้น จึงเป็นอันตกไปด้วย และเขตปลอดศุลกากรคงกินความเฉพาะ 25 กิโลเมตรจากฝั่งขวา (ฝั่งไทย) ของแม่น้ำโขงเท่านั้น

อย่างไรก็ดี รายได้ที่ได้จากการเก็บอากรขาเข้าในอัตราร้อยละสามนั้น ปรากฏว่า เพียงพอกับความต้องการของประเทศไทยในสมัยนั้น แต่ต่อมาบ้านเมืองของเราเจริญยิ่งขึ้น และมีการสร้างรถไฟ มีการชลประทาน การประปา มีการขยายโครงการศึกษา ฯลฯ ค่าใช้จ่ายของประเทศ จึงทวีเพิ่มขึ้นมากกับทั้งราคาเงินก็ได้เปลี่ยนแปลงไปมากด้วย เมื่อฝ่ายไทยยอมอยู่ในฐานะที่ลำบาก จึงจำเป็นต้องแสวงหารายได้จากทางอื่น และได้พยายามขอแก้นิธิสัญญาที่กล่าวข้างต้นนั้นเรื่อยมา

ครั้นถึง ค.ศ. 1920 สหรัฐอเมริกาได้ตกลงยอมแก้นิธิสัญญากับไทยซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับอากรศุลกากรนั้น สหรัฐอเมริกาได้ยอมยกเลิกข้อจำกัดเกี่ยวกับพิกัดอัตราร้อยละสามเสีย และขอรับผลปฏิบัติอย่างเดียวกับที่ฝ่ายไทยให้แก่ประเทศอื่น ๆ แทนต่อมาใน ค.ศ. 1924-

1926 ประเทศอื่น ๆ ก็ได้ยอมแก้นิธิสัญญากับไทยในทำนองเดียวกันเหมือนกัน แม้สนธิสัญญาที่ทำในยุคนี้ทุกฉบับจะมีหลักการว่าให้ไทยมีอิสระภายในทางราชการก็ดี แต่ปรากฏว่าบางฉบับยังมีบทผูกมัดฝ่ายไทยว่าในระหว่างเวลา 10 ปีแรก ฝ่ายไทยจะไม่เรียกเก็บอากรศุลกากรจากสินค้าบางอย่างสูงกว่าอัตราที่ระบุไว้ เช่น ด้ายดิบ ด้ายเย็บผ้า ผ้าและสิ่งอื่น ๆ ที่ทำด้วยฝ้ายไม่เกินร้อยละ 5 แห่งราคา หมวกไม่เกินร้อยละ 10 แห่งราคา รถยนต์นั่งและรถยนต์บรรทุกไม่เกินร้อยละ 10 แห่งราคา เหล่านี้เป็นต้น

ส่วนเขต 25 กิโลเมตรจากฝั่งขวา (ฝั่งไทย) ของแม่น้ำโขงนั้นยังเป็นเขตปลอดศุลกากรอยู่ตามเดิม เพราะฝ่ายไทยกับฝรั่งเศสยังไม่ได้ทำข้อตกลงพาณิชย์ และศุลกากรกัน

ตามสนธิสัญญาที่ฝ่ายไทยได้ทำกับต่างประเทศในปี 2480-2481 นั้นฝ่ายไทยได้รับอิสระ ภาพเต็มที่ทางราชการ โดยไม่มีข้อจำกัด ผูกมัดอย่างไรจึงเป็นอันว่าประเทศเราได้รับเอกราชทางเศรษฐกิจคืนมาแล้วส่วนหนึ่งคือทางด้านศุลกากรซึ่งฝ่ายไทยเราจะเรียกเก็บอากรศุลกากรอย่างไรก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร

แต่ก็มีข้อที่ควรจะสังเกตถึงเหมือนกันคือสำหรับพิกัดอัตราศุลกากรนั้นสนธิสัญญาใหม่ให้เป็นไปตามกฎหมายแห่งประเทศที่สินค้าถูกนำเข้าไปในอาณาเขตและให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง หมายความว่าเราจะเรียกเก็บอากรศุลกากรจากสินค้าอย่างใดในอัตราเท่าใด เช่นจะเรียกเก็บตามราคาหรือตามสภาพก็ย่อมทำได้ตามที่เราเห็นสมควร แต่เราจะต้องเรียกเก็บให้เหมือนกันหมดทุกประเทศ คือสินค้าอย่างเดียวกันที่มาจากประเทศต่าง ๆ นั้น จะต้องเรียกเก็บ

อากรศุลกากรในอัตราเดียวกัน จะเลือกปฏิบัติว่า ถ้ามาจากประเทศนั้นเก็บในอัตราหนึ่ง และถ้ามาจากประเทศนี้เก็บในอีกอัตราหนึ่งนั้นไม่ได้

อนึ่ง ในคราวทำสนธิสัญญาใหม่กับต่างประเทศคราวนี้ ฝ่ายไทยได้ถือโอกาสขอทำข้อตกลงพาณิชย์และศุลกากรกับฝรั่งเศสในส่วนที่เกี่ยวกับอินโดจีนด้วย ข้อตกลงนี้ได้ลงนามกัน ณ กรุงเพทฯ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1937 และมีหลักการสำคัญเกี่ยวกับพิกัดอัตราศุลกากร ดังนี้คือ-

1) ให้ยกเลิกเขตปลอดศุลกากร 25 กิโลเมตรจากฝั่งขวา (ฝั่งไทย) ของแม่น้ำโขงตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญานปี ค.ศ. 1893 นั้นเสีย

2) สินค้าที่ประเทศทั้งสองฝ่ายประสงค์จะเก็บอากรที่ชายแดนนั้นได้แก่ไม้ขีดไฟ, บุหรี่ซิการ์ บุหรี่ซิการ์เรตต์และยาสูบที่จัดทำแล้วอย่างอื่น ๆ น้ำมันเบนซิน น้ำมันเตาโรซินและน้ำมันหยอดเครื่องอัลกอฮอล์และเครื่องดื่มที่มีอัลกอฮอล์, โสม, สีย้อมผ้าที่จัดทำแล้ว, แพรผืนและเครื่องนุ่งห่มไหมแท้ แพรผืนและเครื่องนุ่งห่มไหมผสมไหมล้วนเกินกว่าร้อยละ 50 เครื่องจักร เครื่องกลไกและส่วนต่าง ๆ รถยนต์ เครื่องอุปกรณ์และส่วนต่าง ๆ (บัญชีสินค้าเหล่านี้อาจเพิ่มเติมต่อไปได้)

3) ส่วนสินค้าอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ราษฎรในชายแดนนั้นจะเก็บอากรก็ต่อเมื่อสินค้านั้น ๆ ผ่านแนวศุลกากรของแต่ละฝ่ายที่ได้ตกลงกันไว้

ข้อตกลงพาณิชย์และศุลกากรที่ว่านี้ได้เป็นผลเนื่องมาจากการแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับนานาประเทศที่รัฐบาลไทย โดยท่านปรีดี พนมยงค์ ได้เป็นตัวแทนแก้ไข และลงนามในสนธิสัญญาเหล่านั้นซึ่งปรากฏหลักฐานอยู่

ที่กระทรวงการต่างประเทศขณะนั้น ฉะนั้น จึงกล่าวได้โดยไม่กระดากปากว่าท่าน ปรีดีเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งในการปลดปล่อยพันธะอันไม่เป็นธรรมที่ต่างประเทศ ได้ผูกมัดไทยไว้ นั่นก็คือท่านปรีดีได้กอบกู้เอกราชของชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากการแก้ไขสนธิสัญญา เพื่อความเสมอภาคและยุติธรรมดังกล่าวแล้ว ได้ยังผลให้เกิดข้อตกลงและข้อกำหนดอันเป็นผลดีแก่ไทยเรานั้น หลายประการเช่น

ก. กรรมสิทธิที่ดิน

สนธิสัญญาซึ่งไทยทำกับต่างประเทศในยุค ค.ศ. 1855-1856 มีบทว่าด้วยการที่คนในบังคับของประเทศเหล่านั้น จะถือกรรมสิทธิที่ดินในประเทศไทยอยู่ด้วยเหมือนกัน เป็นการกำหนดเขตที่ให้ขายให้เขาแก่พวกฝรั่ง กล่าวคือที่ภายในกรุงเทพฯ และภายในเขตที่ห่างกำแพงพระนครออกไป 20 เส้นเข้ามาโดยรอบนั้น อนุญาตให้คนในบังคับของประเทศเหล่านั้นเขาได้ แต่จะถือกรรมสิทธิที่ดินนั้นไม่ได้ เว้นไว้แต่จะได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้วถึง 10 ปีหรือได้รับอนุญาตเป็นพิเศษจากรัฐบาลไทยแล้ว จึงจะถือกรรมสิทธิได้ ส่วนที่ห่างกำแพงพระนคร 20 เส้น ออกไปเพียงเรือพายเรือแจวจะไปถึงได้ใน 24 ชั่วโมงออกไปเท่านั้น จะเขาหรือถือกรรมสิทธิที่ดินไม่ได้

ในปี พ.ศ. 2399 ได้มีพระกระแสงบรมราชโองการฉบับหนึ่ง กำหนดเขตที่ดินที่ให้ขายให้เขาแก่พวกฝรั่ง ประกาศฉบับนี้เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ประกาศรัชกาลที่ 4” และเขตที่ดินที่กำหนดให้ขายให้เขาแก่พวกฝรั่งนั้น ก็เป็นอย่างเดียวกันกับที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาที่กล่าวข้างต้นนั่นเอง แต่ตามถ้อยคำที่ใช้ในประกาศปรากฏชัดว่าประกาศนั้นใช้แต่เฉพาะคนผิวขาวหรือที่เรียกว่า “ฝรั่งนอก” เท่านั้น

ไม่ว่าจะเป็นคนในบังคับของประเทศที่สนธิสัญญากับไทยหรือไม่ก็ตาม คนที่มีโฉนดผิวขาว เช่นจีน เป็นต้น จึงไม่อยู่ในในบังคับของประเทศนั้น อนึ่ง คำว่า “ฝรั่งนอก” นั้นชวนให้เห็นว่ามี “ฝรั่งเดิม” ซึ่งได้แก่ชาวโปรตุเกสและพวกฝรั่ง ซึ่งได้อยู่ในประเทศไทยมาก่อนแล้ว

ใน ค.ศ. 1907 และ 1909 เนื่องจากฝรั่งเศส และอังกฤษได้ยอมผ่อนผันในเรื่องอำนาจศาลให้แก่ไทยยิ่งขึ้น ฝ่ายไทยจึงได้ยอมให้คนเชื้อชาติเอเชียในบังคับหรืออารักขาของฝรั่งเศส (ตามสนธิสัญญากับฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1907) และยอมให้คนในบังคับอังกฤษทั้งหลายไม่ว่าเชื้อชาติใด (คือทั้งที่เป็นฝรั่งและที่ไม่เป็นฝรั่ง) ตามสนธิสัญญากับอังกฤษ ค.ศ. 1909 ถือกรรมสิทธิที่ดินในประเทศไทยอย่างเดียวกับคนไทย

ตามสนธิสัญญาที่มีอยู่กับต่างประเทศ เมื่อก่อนหน้าไทยบอกเลิกเสียในปี พ.ศ. 2479 นั้น บางฉบับไม่มีบทว่าด้วยการถือกรรมสิทธิในที่ดินเลยเช่น สนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกา และสวิตเซอร์แลนด์ บางฉบับให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์หึง คือมีกรรมสิทธิเท่าเทียมกับคนต่างด้าวอื่น ๆ เช่น ญี่ปุ่น, เดนมาร์ก, เนเธอร์แลนด์, นอร์เวย์, โปรตุเกส, สเปน, สวีเดน และเยอรมันนี มีบางฉบับให้ผลปฏิบัติอย่างคนชาติพื้นเมือง คือมีสิทธิเท่าเทียมกับคนไทย เช่น อังกฤษ, ฝรั่งเศส, อิตาลี และเบลเยียม

• แต่ตามสนธิสัญญาฉบับใหม่ ที่ได้ทำกันภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญฐานะในเรื่องการถือกรรมสิทธิที่ดินในประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไป คือประเทศต่าง ๆ (นอกจากประเทศโปรตุเกส, อังกฤษ, ฝรั่งเศสและอิตาลี) ได้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์หึง โดยมีเงื่อนไขว่า

ต้องเป็นการถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติต่อกัน ทั้งนี้หมายความว่า กฎหมายของประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องยอมให้คนไทยถือกรรมสิทธิที่ดินในประเทศนั้น ๆ ได้ คนของเขาจึงจะถือกรรมสิทธิที่ดินในประเทศไทยได้ ส่วนคนของแต่ละฝ่ายจะมีสิทธิถือแค่ไหนนั้นเป็นอันมีสิทธิเท่าเทียมกับคนต่างด้าวอื่น ๆ เท่านั้น ห้ามมีสิทธิเท่าเทียมกับคนไทยไม่

เฉพาะโปรตุเกสนั้นไม่ปรากฏว่า สนธิสัญญาฉบับใหม่มีบทว่าด้วยการถือกรรมสิทธิที่ดิน

ส่วนอังกฤษ, ฝรั่งเศสและอิตาลี สามประเทศก็ได้มีสิทธิเท่าเทียมกับคนไทยเหมือนอย่างแต่ก่อนแล้ว แต่ในสนธิสัญญาใหม่กับประเทศทั้งสามนี้ก็ได้อ้างหลักไว้ว่า ให้คนของประเทศเหล่านั้นถือกรรมสิทธิที่ดินในประเทศไทยได้ โดยมีเงื่อนไขลงว่า ประเทศเจ้าของอาณาเขตจะวางเงื่อนไขอย่างไรเพื่อความมั่นคงของชาติก็ได้ ทั้งนี้ ได้มีหนังสือแลกเปลี่ยนกันโดยชัดเจนว่าฝ่ายไทยจะได้ส่วนที่ดินแห่งสาธารณะสมบัติของแผ่นดินไว้ให้แก่คนไทย ส่วนที่ดินเอกชน มีทรัพย์สินอยู่แล้วนั้น ก็จะอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิได้ เพื่อการต่าง ๆ นอกจากประกอบเกษตรกรรม

ตามนี้ สนธิสัญญาใหม่เหล่านี้มิได้ห้ามในตัวว่า มิให้คนของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องถือกรรมสิทธิในที่ดินแห่งสาธารณะสมบัติของแผ่นดินหรือมิให้ถือกรรมสิทธิที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรม ความจริงบทในสนธิสัญญาเหล่านี้หมายความว่าเพียงเท่านั้นคือฝ่ายไทยได้ส่วนสิทธิไว้ว่าอาจจะห้ามเช่นนั้นได้ ซึ่งถ้าจะห้ามเช่นนั้นแล้วก็จะต้องออกกฎหมายอีกขึ้นหนึ่ง เพื่อให้ใช้บังคับทั่วไปตลอดถึงคนของประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญากับไทยด้วย

เป็นอันว่าตามสนธิสัญญาฉบับใหม่ เหล่านี้ ฝ่ายไทยมีสิทธิที่จะสงวนที่ดิน ส่วนมากในประเทศไทยไว้ให้แก่คนไทยได้ ซึ่งต่อมารัฐบาลไทยก็ได้ออกกฎหมาย เกี่ยวกับเรื่องนี้ เพื่อรักษานโยบายของ คนไทยและชาติไทย ดังที่ปรากฏอยู่ในทุกวันนี้

ข. การจับสัตว์น้ำในน่านน้ำ อาณาเขตและการค้าขายชายฝั่ง

เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ และประโยชน์ได้เสียอันสำคัญของชาติ ในสนธิสัญญาฉบับใหม่ทุกฉบับ ก็ได้มี บทสงวนไว้ให้เป็นไปตามกฎหมายบ้าน เมืองแต่ละฝ่าย หมายความว่าแต่ละฝ่าย จะออกกฎหมายอย่างไรในเรื่องเหล่านี้ก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร แม้ถึงว่าจะออก กฎหมายสงวนการเหล่านี้ไว้ให้แก่คน ของชาติตนโดยเฉพาะเท่านั้นก็ย่อมทำได้ แต่ทั้งนี้ก็มีหลักทั่วไปว่าจะต้องไม่จงใจ เลือกปฏิบัติ ให้คนต่างด้าวประเทศหนึ่ง เสียเปรียบคนต่างด้าวอื่น ๆ คือจะต้อง ให้คนต่างด้าวทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นคน ชาติของประเทศที่มีสนธิสัญญากับเรา หรือไม่ก็ตาม ได้รับผลเท่าเทียมกันและกัน ในเรื่องเหล่านี้ในพฤติการณ์อย่างเดียวกัน

ค. การเข้าเมืองและการแปลง สัญชาติ

เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับคน ต่างด้าวโดยเฉพาะ และตามสนธิสัญญา ฉบับใหม่ ฝ่ายไทยก็ได้สงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะออกกฎหมายอย่างไรในเรื่องเหล่านี้ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร ข้อสำคัญมีอยู่ว่าใน เรื่องเหล่านี้ ฝ่ายเราจะไม่จงใจเลือกปฏิบัติ ให้คนต่างด้าว ซึ่งเป็นคนชาติของประเทศ หนึ่งเสียเปรียบคนต่างด้าวอื่น ๆ ในพฤติ การณ์อย่างเดียวกันดังกล่าวแล้วข้างต้น

ง. การอาชีพ

สำหรับเรื่องนี้ สนธิสัญญาฉบับ

ใหม่ให้ผลปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับ อนุเคราะห์ยิ่ง ตามนี้หมายความว่าคนชาติ ของประเทศที่มีสนธิสัญญากับเราไม่มี สิทธิในเรื่องนี้เท่าเทียมกับคนไทย แต่ หากมีสิทธิเท่าเทียมกับคนต่างด้าวอื่น ๆ เท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้าหากฝ่ายเราเห็น สมควรที่จะสงวนการอาชีพบางอย่างไว้ให้ แก่คนไทยโดยเฉพาะ ก็ย่อมทำได้

จ. สิทธิขึ้นศาล

ในเรื่องนี้สนธิสัญญาฉบับใหม่ ให้ผลปฏิบัติอย่างคนชาติพื้นเมือง และ คนของชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ คือให้คน ชาติของแต่ละฝ่ายมีสิทธิเท่าเทียมกันกับ คนต่างด้าวอื่น ๆ

สำหรับประเทศที่มีอาณานิคมนั้น ในอาณานิคมบางแห่งเขามีศาล 2 ชนิด คือศาลสำหรับชำระคดีเกี่ยวกับฝรั่งเศส หนึ่ง และศาลสำหรับชำระคดีเกี่ยวกับคน ที่เป็นชาวพื้นเมืองในอารักขาของเขาคือ ศาลหนึ่ง เมื่อสนธิสัญญาให้ผลปฏิบัติ ในการขึ้นศาลเท่าเทียมกับคนชาติที่ ได้รับอนุเคราะห์ยิ่งด้วยแล้ว คนไทยที่อยู่ใน อาณานิคม เช่นว่านั้นก็ย่อมมีสิทธิเท่า เทียมกับคนต่างด้าวอื่น ๆ ในส่วนนี้รวม ทั้งคนต่างด้าวที่เป็นฝรั่งด้วย เมื่อเป็น เช่นนี้คนไทยก็ย่อมมีสิทธิขึ้นศาลเดียวกับพวกฝรั่ง

ฉ. การผูกขาด

สนธิสัญญากับต่างประเทศ ฉบับ ซึ่งฝ่ายเราได้บอกเลิกไปนั้น ส่วนมากมี บทยอมให้ฝ่ายไทยตั้งการผูกขาดได้ ไม่ว่า จะผูกขาดสินค้าใด ๆ ก็ตาม แต่สนธิสัญญา กับสหรัฐอเมริกาฉบับที่ ค.ศ. 1920 มีบทห้ามแต่ละฝ่ายมิให้ตั้งการผูกขาดสิน ค้า ซึ่งผลิตหรือทำหัตถกรรมในอาณาเขต ของแต่ละฝ่ายโดยมิข้อยกเว้นบางประการ ส่วนสนธิสัญญากับอังกฤษและฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ. 1925 นั้น มิได้ห้ามการตั้ง

การผูกขาด แต่หากกำหนดว่าในการที่ แต่ละฝ่ายจะต้องการผูกขาดนั้น ในกรณี ฝรั่งเศสจะต้องปรึกษาหารือกับอีกฝ่าย หนึ่งก่อนเพื่อให้การผูกขาดนั้น กระทบ กระเทือนอย่างน้อยที่สุดถึงความสัมพันธ์ ทางพาณิชย์ของประเทศทั้งสอง และใน กรณีอังกฤษนั้น อาจมีปัญหาเรื่องการ ใช้ค่าทดแทนแก่คนในบังคับอังกฤษที่ เกี่ยวข้องเลย

แต่ตามสนธิสัญญาใหม่นั้น ข้อผูก พันว่าด้วยการผูกขาดดังกล่าวข้างต้น เป็นอันยกเลิกหมด ฉะนั้นต่อไปฝ่ายเรา จะตั้งการผูกขาดสินค้าใด ๆ ก็ได้โดยไม่ จำเป็นต้องปรึกษาหารือประเทศอื่นใด ก่อน กับทั้งไม่มีปัญหาในเรื่องค่าทดแทน ด้วย

การแก้ไขสนธิสัญญาอันไม่ชอบ ธรรมทั้งหลาย ที่นานาประเทศได้ผูกมัด เราไว้ทั้งในด้านการศาล และการเศรษฐกิจ (รัชฎากร) ซึ่งรัฐบาลไทยในสมัย สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ก็ได้พยายามที่จะ แก้ไขสนธิสัญญาอันไม่ชอบธรรมเหล่านี้น้อยตลอดเวลาเหมือนกัน แต่เงื่อนไข และสภาวะแวดล้อมไม่อำนวยความสำเร็จให้ดังนั้นภาวะสภาพนอกอาณาเขตกิติ หรือภาชีชาเข้าที่เราถูกบังคับให้เก็บเพียง ร้อยละสามของราคาสินค้าซึ่งเรียกกันว่า ภาชีร้อยชักสามก็ต้อนเป็นซากเดนของ สภาพกึ่งเมืองขึ้นที่เลือดค้ำงมาจาก ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อันล้าหลังนั้น ก็พึงจะมาแก้ไขสนธิสัญญาเพื่อความยุติ ธรรมฐานะเท่าเทียมกันได้สำเร็จในสมัย รัฐบาลประชาธิปไตย ยุคพระยาพหลพล- เสนา เป็นนายกรัฐมนตรี และท่านปรีดี พนมยงค์ หรือในนามบรรดาศักดิ์ ว่าหลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศซึ่งเป็นตัวการอันสำคัญในการแก้ไขสนธิ สัญญาดังกล่าวนี้นี้ ดังปรากฏเอกสารหลัก

ฐานทั้งที่เป็นหนังสือและรูปภาพ (ภาพการลงนามแก้ไขสนธิสัญญาระหว่าง ท่านปรีดีในนามรัฐบาลไทยกับบรรดา ทูตานุทูตในนามของรัฐบาลนานาชาติ) อยู่ที่กระทรวงการต่างประเทศขณะนี้ และตั้งแต่บัดนั้นมาประเทศไทยเราก็มี เอกราชสมบูรณในทางศาลเช่นเดียวกับ นานาประเทศตะวันตกทั้งหลาย สภา นอกอาณาเขตเป็นอันสิ้นสุดลงแต่นั้นมา และเอกราชในทางเศรษฐกิจเฉพาะใน ด้านที่เกี่ยวกับการเก็บภาษี ก็เป็นอันว่ามี สิทธิสมมบูรณที่จะเรียกเก็บเอาได้ตาม ความพอใจเฉกเช่นประเทศเอกราชทั้งหลาย

อนึ่ง ภายหลังจากที่สภาได้ ให้ความเห็นชอบในการแก้ไขสัญญา ดังกล่าวแล้ว รายงานสภาผู้แทนราษฎร ปี 2480 (สมัยสามัญ) ครั้งที่ 18 หน้า 1073 ได้บันทึกไว้ดังนี้

นายกิมเล็ง สินธุเสก ผู้แทน ราษฎรจังหวัดราชบุรี ได้เสนอญัตติต่อ สภาเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ขอให้ สภาลงมติขอบคุณรัฐบาล ที่ได้ดำเนินการ เจริญแก้ไขสนธิสัญญากับนานาชาติ จนให้สยามได้เอกราชในทางศาล ทางเศรษฐกิจ และทางการเมือง เท่า เทียบกับนานาชาติที่เป็นเอกราช ทั้งหมด

ที่ประชุมสภาฯ ได้ลงมติเห็น ชอบด้วยและแสดงความขอบคุณ ด้วยการปรบมือ

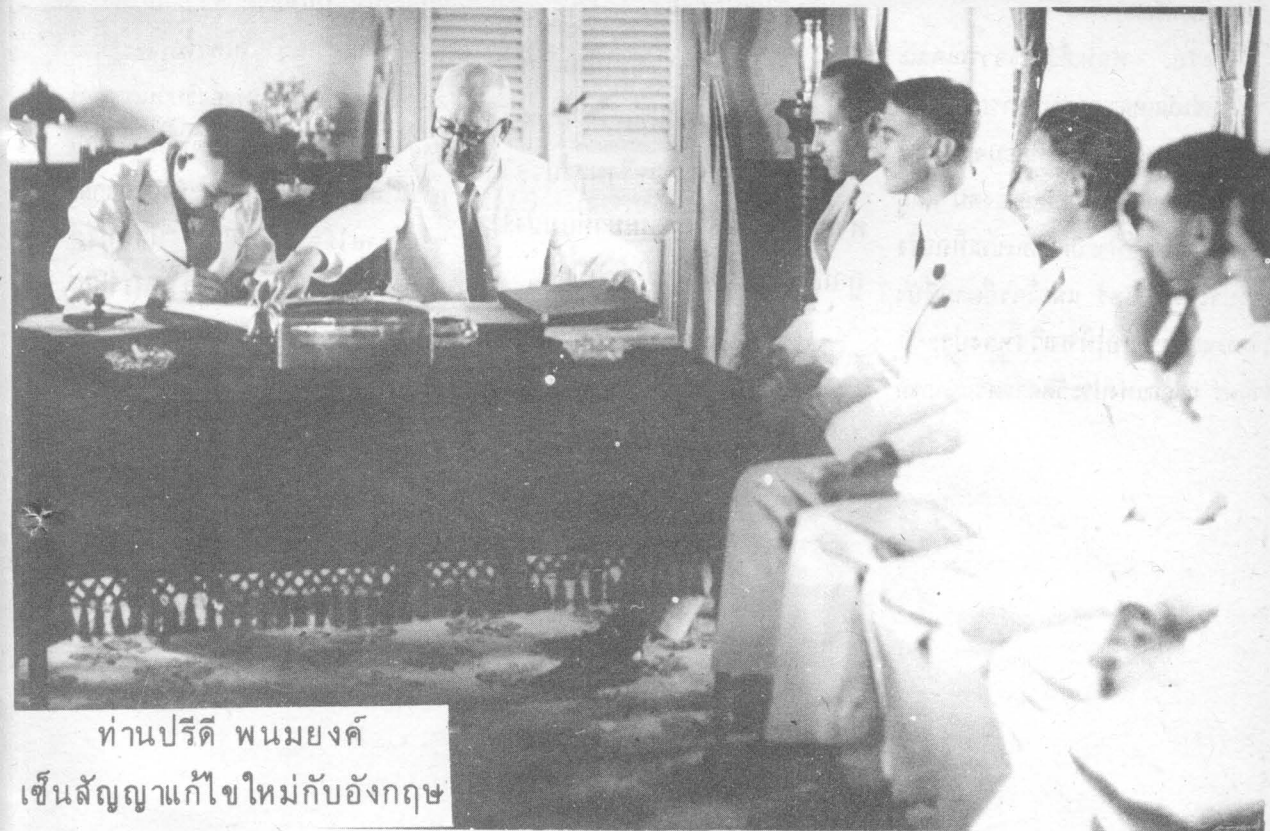
“หลวงประดิษฐมนูธรรม ได้กล่าว ขอบคุณสภาในนามของรัฐบาลว่าข้าพเจ้า ขอถือโอกาสขอบคุณท่านกรรมาธิการ และท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหลาย ในการที่ได้ช่วยพิจารณาหนังสือ สัญญา ซึ่งประเทศสยามได้ทำกับนานา ประเทศด้วยดี จนกระทั่งสภาได้

ให้ความเห็นชอบของท่านทั้งหลายที่ ได้กล่าวมาแล้วได้รับความขอบคุณ จากรัฐบาลด้วย”

เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูคุณงาม ความดีของผู้รับใช้ชาติรัฐบาลในสมัยต่อ มาคือรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลาเข็ม ราชکارแผ่นดินให้แก่ท่านปรีดีและหม่อม เจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ เป็น บำเหน็จความดีความชอบ ดังคำประกาศ ของสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ศุกร์ที่ 10 มีนาคม 2481 มีข้อความละเอียดดังนี้

นายกรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็น ว่า ตามที่ประเทศสยามได้แก้ไขสนธิ สัญญากับนานาชาติเสร็จสิ้นลงรวม 13 ชาติแล้วนั้น นับว่าชาติไทยเราได้รับ สิทธิเสมอภาคทุกประการ ซึ่งย่อมเป็น เกียรติและเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ เป็นอันมาก และเนื่องจากผลอันนี้เมื่อวันที่

ท่านปรีดี พนมยงค์
เซ็นสัญญาแก้ไขใหม่กับอังกฤษ

30 มกราคม ค.ศ.นี้ กระทรวงการคลังได้
สั่งเปิดด้านศุลกากรบางแห่งตามชายแดน
แม่น้ำโขงแล้วด้วย ในการที่ได้ทำสนธิ
สัญญาใหม่จนเป็นผลสำเร็จนี้ หลวงประ
ดิษฐ์มนูธรรม เมื่อยังดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
ได้เป็นผู้ดำเนินการตลอดมากับได้รับความ
ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากหม่อมเจ้า
วรณไวทยากร วรวรณ ที่ปรึกษาสำนัก
นายกรัฐมนตรีและที่ปรึกษาฝ่ายไทยใน
กระทรวงการต่างประเทศ นับว่าเป็น
ความชอบในราชการของชาติเป็นอย่างยิ่ง
จึงได้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อ
พิจารณาขอพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา
เข็มราชการแผ่นดินให้แก่หลวงประดิษฐ์
มนูธรรม และหม่อมเจ้าวรณไวทยากร
วรวรณ เพื่อเป็นบำเหน็จความชอบต่อไป
“คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษา
ลงมติเมื่อวันที่ 13 เดือนนี้ (กุมภาพันธ์)
เห็นชอบด้วย และได้้นำความกราบบังคม

ทูลต่อไป เมื่อคณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวทราบเรื่องแล้ว ก็ได้ลงมติเห็นว่า
เป็นเรื่องการควรอย่างยิ่งแล้วเพราะท่าน
ทั้งสองนี้ได้กระทำประโยชน์ให้แก่ประ
เทษชาติเป็นอันมากนับว่าเป็นความ
ดีความชอบยิ่งนัก และในโอกาสนี้ยังได้
แสดงความขอบใจและชมเชยหลวงประ
ดิษฐ์มนูธรรม และหม่อมเจ้าวรณไวท
ยากร วรวรณ เป็นพิเศษอีกด้วย”

จากการแก้ไขสนธิสัญญาที่นา
นาประเทศผูกมัดเราไว้ทั้งด้านการเมือง
การศาล และการเศรษฐกิจ มาเป็นอิสระ
แก่ตัวเองทั้ง 3 ด้าน จนกระทั่งสภา
ผู้แทนราษฎรมีมติให้แสดงความขอบ
คุณรัฐบาล คณะผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์แสดงความชื่นชมยินดี
และประวัติศาสตร์ก็ได้บันทึกไว้
ว่าในการแก้ไขสัญญาครั้งนั้นเป็น

คุณูปการอย่างใหญ่หลวงทั้งด้านการ
ศาลและเศรษฐกิจ

แต่“บทความ”ของหลักไทยกลับ
เยียบย่ำทำลายและเยาะเย้ยถากถางว่า

“อย่างไรก็ดี การที่ผมพูดถึงการ
แก้ไขสนธิสัญญาทางเศรษฐกิจให้เกิด
“ความเสมอภาค”ของคณะราษฎรตาม
ที่กล่าวมานี้ โปรดอย่าเข้าใจว่าผมคัด
ค้านการแก้ไขสนธิสัญญาที่มหาอำนาจ
ทำผูกมัดไทยมาแต่ก่อน ผมสนับสนุน
อย่างเต็มที่ในการแก้ไขสนธิสัญญาทาง
เศรษฐกิจให้เสมอภาค แต่ไม่ใช่เสมอ
ภาคอย่างของคณะราษฎร และก็ไม่ใช่วิ
จารณ์คณะราษฎรในการทำสนธิสัญญา
เสมอภาคทางเศรษฐกิจแบบนั้น เพราะ
ผมรู้ดีว่าเมื่อคณะราษฎรทำการ
ปฏิวัติประชาธิปไตยตามลัทธิโดย
ไม่ร่วมมือกับประชาชน ก็ย่อมจะทำ
สนธิสัญญาเสมอภาคทางเศรษฐกิจ

ได้เพียงแค่นั้น”

ครับ, พทท.ก็เคยวิจารณ์คณะ
ราษฎรเช่นนั้นแหละ และจะวิจารณ์อย่างไร
ก็เป็นสิทธิ์ของผู้วิจารณ์ ที่ย่อมจะกระทำ
ได้ตามทรรศนะแห่งจุดยืนของตน แต่ผู้
วิจารณ์ไม่มีสิทธิ์ที่จะบิดเบือนข้อเท็จจริง
ทางประวัติศาสตร์ และใครก็ตามที่บัง
อาจบิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวั
ติศาสตร์ กงล้อแห่งประวัติศาสตร์นั่นเองที่

จะบดขยี้ให้เป็นผุยผง

ผมยังจะขำระข้อเท็จจริงทาง
ประวัติศาสตร์ต่อไปอีก ตราบที่ยังมี
การบิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวั
ติศาสตร์กัน และตราบเท่าที่ผมยังไม่
ถูกกำจัดด้วยวิธีการใด ๆ

ครับ, ผมอ่อนในยุทธวิธี แต่ในเมื่อ
ผมยืนอยู่กับลัทธิด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ผมจึงไม่จำเป็นต้องมียุทธวิธีกับใคร

อนึ่ง ท่านผู้เฝ้าในความรู้และลัทธิจะ
ต้องการทราบบทบาทของขบวนการเสรี
ไทยในภาระกิจรับใช้ชาตินับแต่ขบวนการ
นั้นก่อกำเนิดขึ้นจนกระทั่งปิดฉากลง
จะหาอ่านได้จากหนังสือ “ท่านปรีดี
พนมยงค์ เล่าเรื่องขบวนการเสรีไทย”
ซึ่งผมได้รวบรวมจัดพิมพ์ขึ้นอย่าง
สมบูรณ์ที่สุด

“บนกำแพงของกาลเวลา”

ความเงิบเหงาและว้าเหว่จู่โจมเข้ามาจับหัวใจ
เมื่อความร้อนจัดแผดเผาอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่งไกลแสนไกล
ห่างออกไปตามความยาวของเวลา ๕ ชั่วโมง
แต่สามารถรู้สึกได้จากกระแสคลื่นร้อนที่แผ่กระจายเป็นวงกว้าง
ระยิบระยับเป็นพยับเหมือนเปลวแดดที่กระพือเหนือปฐพี
น้ำค้างบนกลีบดอกไม้วีระเหยหายในความกรมเกรี้ยว
แปรแปลงไปเื่อในดวงตาที่หม่นหมอง
อินทรีขีที่มีสมองและสองแขนสลายสภาพ.....

กระแสน้ำโค้งงามเหมือนคอฟ่านจากห้วงอวกาศ
ไหลรี่เรื่อยผ่านเรือแพเล็กที่จอดอยู่ริมฝั่งพระนคร
ระลอกคลื่นปะทะกราบเหมือนไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย
เช่นเดียวกับพลังงานที่เข้ามาสู่และกระจายออกไป
เหนือทุ่งราบกว้าง ท้องไร่ท้องนา ป่าดง และขุนเขา
บนที่ราบสูง ชาวบ้านและครูประจำบาล แล้วยางปรับพื้นที่ให้โล่งเตียน
สำหรับรับคนและสัมภาระที่เครื่องบินจะมาทิ้งลง
เรือนคัลเล็กไต่คลื่นเท้งเต้งนอกชายฝั่งเพื่อรอสัญญาณ
ที่จะหุดขึ้นมาจากท้องทะเลในความมืดของราตรี
เสียงกระสุนเสียดสีอากาศก้องอยู่ในหุบเขาในการฝึกเพื่อความชำนาญ
คลื่นวิทยุซ่อนในรหัสซ่อนรหัส
แหวกว่ายผ่านฟ้าเข้าออกข้ามพรมแดนทั้งตะวันตกและตะวันออก

เหมือนกระแสน้ำที่ไหลไม่หยุดนิ่ง
กาลเวลาไหลไปสู่ทะเลแห่งประวัติศาสตร์
ขบวนการที่ได้ปฏิบัติการอีกอันยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของชาติเล็ก ๆ
ได้สลายตัวกลับสู่สภาพเดิมตามฐานานุรูปของเขาโดยสงบ
ด้วยปณิธานดั้งเดิมที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงที่จะได้ทอดตัวลงรับใช้ชาติ
ตั้งแต่ห้วงขบวนจนทางแถว ตามความปรารถนาของคนทั้งปวงในชาติ
ที่ไม่ต้องการอะไรตอบแทน ไม่ว่าตำแหน่งหรือรางวัลใดอื่น
อย่างมากเพียงขอสิทธิรักษาประสพการณ์ไว้ในความทรงจำ
อย่างเงิบ ๆ เหมือนตัวอักษรที่ปราศจากเสียง
ตอกตรึงบนกำแพงของกาลเวลา

ประวัติศาสตร์สร้างบุคคล และบุคคลสร้างประวัติศาสตร์

อะไรเล่าจะสถตรันทนเท่ากับการบิดเบือนประวัติศาสตร์

โฮเซ ซานมาร์ติน และซิมอน โบลิบาร์ สันใจนอกแผ่นดินที่เขาสู้

จนได้เอกราชจากสเปน

ถิ่นกอถันและคานธีจับชีวิตด้วยลูกปืนจากมือของคนที่ยึดไม่ปกติ

แต่กิจกรรมของเขาอยู่ในแสงสว่างของความชอบธรรม

ชาติใดถึงจะด้อยเพียงใดก็มีคนดี

และคนดีนั้นไม่แย่งที่คนดีอื่น

เพราะยังมีที่ว่างอีกมากสำหรับบรรพชนดีทั้งหลาย

ทั้งในเบื้องนี้และเบื้องหน้า ถ้าจริง

เกียรติพึงมีพึงได้แก่ผู้มีเกียรติ

ความร้อนระอุที่แผดเผาหลายตัวลง

ความดีงามอันได้บำเพ็ญมาจะเปล่งประกายจากกองถ่านนั้น

เชื้อเกิด สัมบูรณ์ทั้งหลาย !

เสนีย์ เสาวพงศ์

มคชนวาทิน

9 พฤษภาคม 2526

โครงการหนังสือประวัติศาสตร์การเมือง

สำนักพิมพ์จักรวรรดินิยม

ฟื้นฟูอุปสรรคกับกระแสธรรม

เพื่อเสริมฐานอันยิ่งใหญ่ ชีวิตอันบริสุทธิ์

และสัจยข้อต่อประเทศชาติ ราชบัลลังก์ และ
มวลชนของ

ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์

ด้วยการเสนอ ๑๑ สารคดียิ่งใหญ่

๑. ข้อโต้แย้งกรณีสวรรคต และความเห็นแย้ง
ของหลวงประดิษฐมนูธรรม (ผู้พิพากษา
ศาลอุทธรณ์)
๒. คำให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม
ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์
ทิพอาภาและนายทวี บุญยเกตุ กรณีจอม
พล ป. พิบูลย์สงคราม ตกเป็นอาชญากรรม
สงคราม
๓. คำให้การเป็นพยานจำเลย ของ นายปรีดี
พนมยงค์ กรณีพระสารสาสน์พลบัณฑิต ตก
เป็นจำเลยอาชญากรรมสงคราม และคำให้การ
พล. อ. อุดม อุดมเดชจรัส
๔. แผนการปลงพระชนม์ ร. ๘ ของนาย
ปรีดี พนมยงค์
๕. แผนการฆาตกรรมของ ดร. ปรีดี พนม
ยงค์
๖. พระปกเกล้าฯ ทรงโต้แย้งธุรกิจแบบปรีดี
พนมยงค์
๗. ข้อโต้แย้งบางประการ เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ
โศ
๘. ข้าราชการประวัติศาสตร์ฉบับหลักไ้ กรณีประ-
เสริฐ ทรัพย์สุนทร วิจารณ์รัฐธรรมนูญ
ปรีดี พนมยงค์
๙. แนวทาง ปรีดี พนมยงค์
๑๐. พระปกเกล้าฯ กับคณะราษฎร
๑๑. มรดก ปรีดี พนมยงค์

ทุกเล่มวางตลาดแล้ว

ชุด ๒

ชำระประวัติศาสตร์ไทย ฉบับ หลักไท

อันเนื่องมาจากบทวิจารณ์

ของ

ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร

ต่อ

รัฐบุรุษอาวุโส

ปรีดี พนมยงค์

ชำระโดย

สุพจน์ ตำนตระกุล

เพิ่มความสง่างามให้แก่ชีวิต ของ
ฯพณฯ รัฐบุรุษอาวุโส
ปรีดี พนมยงค์
อ่าน
แผนมาปรีดี พนมยงค์
โดยสุพจน์ ตำนตรระกุล

นักเขียนสารคดีผู้อุทิศการเขียนให้กับ ความบริสุทธิ์
และซื่อสัตย์ ของนักการเมืองผู้ยิ่งใหญ่คนเดียว
ของประเทศไทย

ไม่ว่ากาลเวลาผ่านไปนานเท่าใด

ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ยิ่งใหญ่และสง่างามเสมอ

ชำระประวัติศาสตร์ฉบับหลักไทย

ชำระโดย
สุพจน์ ด้านตระกูล

จัดพิมพ์โดย
โครงการหนังสือประวัติศาสตร์การเมือง
สำนักพิมพ์ จีรวรรณนุสรณ์

จัดจำหน่ายโดย
บริษัท เกล็ดไทย จำกัด 303/7 ซอยสันติภาพ ถนนนเรศ บางรัก กทม. โทร. ๒๓๓๒๓๘๒

พิมพ์ที่ บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด
๓๕๕/๒๑ ถนนจรัญสนิทวงศ์ บางอ้อ บางกอกน้อย กทม. โทร. ๔๒๔๓๘๗๗
นายอุดม พรหมสกุลชัย ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๖

กถากรรม

ครบรอบ ๑๐๐ วัน แห่งการออกกฎหมาย
รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
อังคาร ที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๒๖

ฐิติ

คนทีไวยมิกอม	ฐิติ กันพอ
ที่แก้คอจับที่	หาร้าย
รายน้อยกลับทอยหรี	ถวิลเพิ่ม มากนา
หรือมิถิลคิกป้าย	โปะร้อนขันธม.
ที่ชุมเช่นนี้ซาก	อุณงาม
ที่แก้กอชั่วลาม	เสอะเบื่อน
ที่จริงส่งเสริมความ	ที่หัว กันแธ
ที่ทานที่ทนเอื้อน	ออกอ้างสร้างที่.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
กรุงเทพมหานคร

ในการชำระประวัติศาสตร์ฉบับ“หลักไท” ฉบับที่แล้ว ผมเริ่มต้นด้วยข้อความว่า “ด้วยหนังสือรายสัปดาห์ชื่อหลักไท ได้ลงบทความของผู้ใช้นามว่า “ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร” -----” แล้วผมก็ใช้คำว่า “บทความ” ว่าอย่างนั้นอย่างนี้ แทนที่จะใช้อ้างนาม “ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร” อันเป็นบุคคลที่ผมให้ความเคารวะเสมออาจารย์

และก็ได้ตั้งความหวังไว้ว่าข้อผิดพลาดในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์จะด้วยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม ที่อาจารย์ประเสริฐได้สำแดงให้ปรากฏในนิตยสารหลักไท จะสิ้นสุดยุติลงเสียทีเดียว แต่ความหวังของผมก็ต้องพังทลายลงเมื่ออาจารย์เสริฐยังคงสำแดงความผิดพลาดในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ให้ปรากฏในนิตยสารหลักไทอยู่ต่อไป อันอาจทำให้ผู้อ่านนิตยสารฉบับนั้นหลงผิดเข้าใจผิดไปจากความเป็นจริง และโดยที่ผมก็ได้บอกไว้แล้วในท้ายเล่ม “ชำระประวัติศาสตร์ฉบับหลักไท” ฉบับที่แล้วว่า

“ผมยังจะชำระข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ต่อไปอีก ตราบที่ยังมีการบิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์กัน และตราบเท่าที่ผมยังไม่ถูกกำจัดด้วยวิธีการใด ๆ”

ดังนั้นในฉบับนี้ผมจึงจำเป็นต้องชำระข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ต่อไป และเพื่อความซื่อสัตย์สุจริต ผมจะระบุชื่ออาจารย์เสริฐแทนคำว่า “บทความ” และถึงแม้ว่าบางถ้อยคำอาจเป็นการล่วงละเมิดอาจารย์เสริฐไปบ้างตามเนื้อถ้อยกระทงความ แต่ผมก็ยังให้ความเคารวะอาจารย์เสริฐอยู่เสมอ

- 1 -

ไหน ๆ ก็ชำระข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์แล้ว ก็ขอชำระย้อนหลังไปยังหลักไทฉบับที่ 80 วันที่ 25 สิงหาคม 2526 ในประเด็นเกี่ยวกับคำว่า “คณะราษฎร”

โดยที่ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ หรือที่เรียกอย่างสามัญว่าเป็น

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบกษัตริย์อยู่เหนือกฎหมายมาเป็นกษัตริย์อยู่ใต้กฎหมาย คณะที่ดำเนินการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้นใช้ชื่อคณะอย่างเป็นทางการว่า “คณะราษฎร”

คำว่า “คณะราษฎร” ดังกล่าวนี้นั้น พคท.หรือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเคยโจมตีในที่หลายแห่งว่า คณะราษฎร แอบอ้างชื่อ “ราษฎร” มาตั้งเป็นชื่อคณะของตน เพราะในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 เป็นการกระทำของข้าราชการกลุ่มหนึ่งที่มีฐานทางชนชั้นเป็น “ชนชั้นเจ้าสมบัติ” หรือ “กฏุมพี” (BOURGEOISIE) ไม่ได้มีการจัดตั้ง “มวลชน” แต่ประการใด ในขณะที่เดียวกันพวกศักดินาหรือพวกที่นิยมระบอบราชาธิปไตยก็โจมตี “คณะราษฎร” ในทำนองเดียวกับ พคท.

อาจารย์เสริฐ จะมีความคิดเห็นเช่นเดียวกับพคท.และศักดินาหรือไม่ผมไม่ทราบ แต่ก็เห็นสิทธิ์ของอาจารย์เสริฐ แต่อาจารย์เสริฐก็เขียนเป็นทำนองว่าประปรายเกล้าๆ ก็ปฏิเสธคำว่า “คณะราษฎร” มีตอนหนึ่ง อาจารย์เสริฐเขียนไว้ดังนี้

“แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่ทรงเรียกผู้ยึดอำนาจว่า คณะราษฎร แต่ทรงเรียกว่าคณะทหารบ้าง คณะผู้ก่อการบ้าง...”

“ในพระราชบันทึกเสนอต่อรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรก่อนทรงลงราชสมบัติน้อย มีข้อความว่า “เมื่อพระยาพหลฯและ คณะผู้ก่อการฯ ร้องขอให้ข้าพเจ้าอยู่ครองราชสมบัติ เป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น ข้าพเจ้าได้อนับรับรอง...” ในที่นี้ทรงเรียกผู้ยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปก

ครองว่า คณะผู้ก่อการฯ และก็ทรงเรียกเขื่อนี้โดยตลอด นอกจากแห่งเดียวในพระราชกำหนดนิโทษกรรม การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ที่ทรงใช้ว่า “คณะราษฎรคณะหนึ่ง” ดังประโยคแรกที่ว่า “การที่คณะราษฎรคณะหนึ่ง ซึ่งมีความปรารถนาแรงกล้า ในอันจะแก้ไขขจัดความเลื่อมโทรมบางประการของรัฐบาลสยามและชาติไทยให้หายไป...” แต่ก็ไม่ทรงเรียกว่า คณะราษฎร เลย ๗ ทรงเรียกว่า คณะราษฎรคณะหนึ่ง ซึ่งก็คงจะหมายถึงคณะผู้ก่อการฯ นั้นเอง และความจริงร่างพระราชกำหนดนี้ คณะราษฎรเป็นผู้ร่างและทูลเกล้าฯ ถวายให้ทรงลงพระปรมาภิไธย ผมเองไม่เคยเห็นสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงเรียกผู้ยึดอำนาจว่า คณะราษฎร เห็นแต่ทรงเรียกว่า คณะผู้ก่อการฯ...”

สรุปว่า อาจารย์เสรีต้องการชี้ให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่ยอมรับรองชื่อ คณะราษฎร และไม่ทรงเรียกชื่อคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองว่า คณะราษฎร นอกจากครั้งเดียวในพระราชกำหนดนิโทษกรรมเท่านั้น ซึ่งอาจารย์เสรีรูเองว่า ไร้อย่างนั้น ดังที่ท่านเขียนไว้ว่า

“ผมเองไม่เคยเห็นสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงเรียกผู้ยึดอำนาจว่า คณะราษฎร เห็นแต่ทรงเรียกว่า คณะผู้ก่อการฯ”

ประเด็นนี้เป็นประเด็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งความจริงในเนื้อหาของมันก็ไม่ใช่เป็นประเด็นสำคัญอะไรมากมายนัก แต่ความสำคัญในประเด็นนี้อยู่ที่ผู้เขียนคืออาจารย์เสรีเอง ว่าเขียนตรงตามข้อเท็จจริง

ทางประวัติศาสตร์หรือไม่ และถ้าหากเพียงข้อเท็จจริงแค่นี้ซึ่งมีหลักฐานปรากฏแน่ชัด อาจารย์เสรีก็ยังเขียนให้พลาดเสียอีก จะโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม แล้วที่อาจารย์เสรีอ้างว่าเป็นข้อเท็จจริงที่อาจารย์เสรีประสบด้วยตัวเองหรือเป็นประสบการณ์ของอาจารย์เสรีเอง จะเชื่อได้แค่ไหนเพียงใดก็ขอให้ท่านสาธุชนทั้งหลายพึงพิจารณาเอาเองก็แล้วกัน เพราะเท่าที่อาจารย์เสรีอ้าง

ว่าพระปกเกล้าฯ ทรงเรียกผู้ก่อการฯ ว่า คณะราษฎรเพียงครั้งเดียวในพระราชกำหนดนิโทษกรรมนั้น ไม่เป็นความจริงครับ ความจริงหรือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ตอนนี้ ปรากฏว่าพระปกเกล้าฯ ทรงเรียกคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองว่า “คณะราษฎร” หลายครั้งหลายหน และไม่ใช่แต่เพียงเรียกเท่านั้น แต่พระองค์ยังได้ทรงอักษรคำนั้นด้วยพระองค์เอง ดังปรากฏในสำเนาภาพถ่ายพระราชหัตถเลขา ดังนี้

ที่ ๒๔/๑๖

วังสไวกซ์

วันที่ ๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ถึง พระยามโนปกรณนิติธาดา และผู้แทนคณะราษฎร

ข้าพเจ้าได้รับหนังสือขอขมาในกรณีที่คณะราษฎรได้ออกประกาศประกบปัก แสดงถึงการกระทำของข้าพเจ้า เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๗๕ ในขณะที่คณะราษฎรได้เข้ายึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ซึ่งบัดนี้คณะราษฎรได้ทบทวนความผิดแล้วว่า ข้าพเจ้าตั้งใจดีต่อราษฎร และได้คิดที่จะให้พระธรรมานุญูการปกครองแผ่นดินแก่ราษฎรอยู่แล้ว หากแต่ล่าช้าไปไม่ทันกาล และไม่ได้เป็นใจกับพวกทูลกระวีต ข้าพเจ้าขอขมาต่อคณะราษฎร ซึ่งมีความหวังดีต่อข้าพเจ้า ข้าพเจ้าหวังว่าในโอกาสหน้าเมื่อถึงเวลาสมควร คณะราษฎรจะได้ปล่อยคำแถลงการณ์ปลดปล่อยมลทินให้ราษฎรได้ทบทวนความผิดแล้ว เมื่อประกาศความผิดไว้นั้น

ปรีดี พนมยงค์

นอกจากพระราชหัตถเลขาฉบับนี้แล้ว “ในพระราชบันทึกเสนอต่อรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรก่อนทรงสละราชสมบัติเล็กน้อย” ที่อาจารย์เสรีอ้างถึงข้างต้นนั้น ก็มีปรากฏว่าพระองค์ทรงใช้คำว่า “คณะราษฎร” ทุกครั้งไป เมื่อกล่าวถึงพฤติกรรมของคณะผู้ก่อการฯ พระราชบันทึกดังกล่าวนี้มีด้วยกัน 2 ฉบับ พระยาราชวังสัน อัครราชทูตไทยประจำกรุงปารีส เป็นผู้นำส่งจดหมายนำส่งลงวันที่ 26 กันยายน พุทธศักราช 2477 ในพระราชบันทึกฉบับที่ 2 พระองค์ได้พูดถึง “คณะราษฎร” ตอนหนึ่งว่าดังนี้

“...เมื่อได้ทำพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้วนั้น ใคร ๆ ก็รู้สึกมีความหวังว่า ความยุ่งเหยิงต่าง ๆ ในประเทศสยามจะเป็นอันถึงที่สิ้นสุดลง ในคราวนั้น ฉันเองก็มีความหวังเช่นนั้น และยังได้มีการขอพระราชทานขมาโทษในการที่ “คณะราษฎร” ได้ออกประกาศอันรุนแรงนั้นแล้ว ก็ยังทำให้มีหวังว่า ฉันกับ “คณะราษฎร” จะปรองดองกันได้ต่อไป น่าเสียใจอย่างยิ่งที่ความหวังเหล่านั้นมิได้เป็นไปสมหมาย อีกไม่ช้าก็เกิดความเห็นแตกต่างกันขึ้นระหว่างบุคคลในคณะรัฐบาลเอง และในสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากเค้าโครงทางเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐฯ จนถึงกับต้องมีการปิดสภาฯ และงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา ในขณะที่ฉันรู้สึกทันทีว่า ประเทศสยามจะหนักอึ้งระบอบของการปฏิบัติหาได้ไม่ เหตุการณ์จะต้องดำเนินไปเหมือนอย่างประเทศอื่น ๆ ตั้งแต่นั้น ขาวเรื่องการไม่สงบต่าง ๆ ก็หนาหูขึ้นทุกวัน แล้วความไม่สงบต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นต่าง ๆ ตามที่ทราบกันอยู่แล้ว ตัวฉันเองก็ตกอยู่ในที่ลำบากอย่างที่สุด เพราะ “คณะ

ราษฎร” ก็มีความระแวงสงสัยอยู่เรื่อยว่าฉันจะอยากได้อำนาจกลับคืนและสนับสนุนให้คนคิดล้มรัฐบาล...”

ยังมีอีกมากมายครับที่พระองค์ทรงใช้คำว่า “คณะราษฎร” เอกสารทางราชการดังกล่าวนี้ยังเก็บอยู่ที่สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และสำเนาเอกสารดังกล่าวนี้ก็มีปรากฏอยู่ในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2477 ซึ่งถ้าอยากจะทราบรายละเอียดในเรื่องนี้ก็หาอ่านได้จากหนังสือของผมเรื่อง “พระปกเกล้าฯ กับคณะราษฎร” ที่พิมพ์ออกจำหน่ายเมื่อเร็ว ๆ นี้

- 2 -

อาจารย์เสรีเขียนไว้ในหลักไถฉบับที่ 83 วันที่ 15 กันยายน 2526 ว่า

“การที่ผมวิจารณ์อาจารย์ปรีดี และการที่อาจารย์ปรีดีวิจารณ์ผมเป็นเรื่องของ 2 คน ระหว่างอาจารย์ปรีดีกับผมเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับคนอื่น เพราะการโต้แย้งระหว่างผมกับอาจารย์ปรีดีนั้นที่แรกเป็นการโต้แย้งตัวต่อตัว ซึ่งรู้กันเพียง 2 คน และผมก็ไม่ได้ออกกับใคร ต่อมาจึงเพิ่มขึ้นอีกราว 10 คน เพราะเรื่องนี้ที่ผมโต้แย้งกับอาจารย์ปรีดีสองต่อสองเกิดนำมาพูดกันขึ้นในคณะของอาจารย์ปรีดีประมาณ 10 คน แต่ก็เป็นเรื่องที่โต้แย้งกันระหว่าง 2 คนนั่นเอง จึงถือได้ว่าเป็นเรื่องระหว่างอาจารย์ปรีดีกับผม ไม่เกี่ยวกับคนอื่น ถึงคนอื่นจะร่วมวงอยู่ด้วย เขาก็พูดกับอาจารย์ปรีดีในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาระหว่างอาจารย์กับพวกเขาเป็นสำคัญ”

“ในบรรดาผู้ที่ร่วมวงเหล่านั้น ไม่มีใครโต้แย้งความเห็นของผมที่วิจารณ์

อาจารย์ปรีดี แต่ผมรู้สึกแปลกใจว่าคนที่ไม่ได้รู้เห็นการโต้แย้งระหว่างอาจารย์ปรีดีกับผม กลับมาโต้แย้งผมในเรื่องที่เขาไม่ได้รู้เห็นเหล่านั้น และได้โต้แย้งเสมือนว่ารู้ดีกว่าคู่โต้แย้งและผู้ร่วมวงเสียอีก...”

ข้อความที่ใช้ตัวพิเศษข้างบนนี้ อาจารย์เสรีหมายถึงผม เพราะมีแต่ผมคนเดียวที่ทำหนังสือออกไปเล่มหนึ่งชื่อว่า “ข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับ รัฐบาลอานูโต ปรีดี พนมยงค์ อันเนื่องมาจากบทวิจารณ์ของนายประเสริฐทรัพย์สุนทร”

หนังสือเล่มนี้ไม่ได้โต้แย้งเรื่องที่อาจารย์เสรีอ้างว่า ท่านโต้แย้งกับอาจารย์ปรีดีที่เมืองจีนแม้แต่น้อย อาจารย์เสรีเอาอะไรมาพูดว่าผมโต้แย้งท่านในเรื่องที่ผมไม่รู้ไม่เห็น เรื่องที่ผมโต้แย้งอาจารย์เสรีไม่ใช่เรื่องในเมืองจีน แต่เป็นเรื่องข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในเมืองไทย ท่านที่ได้อ่านข้อเขียนของอาจารย์เสรีและที่ได้อ่านหนังสือเล่มที่ผมเขียนดังกล่าวข้างต้น ก็ย่อมจะเห็นได้ด้วยตนเองว่าสิ่งที่อาจารย์พูดนั้นเป็นเรื่องปั้นน้ำเป็นตัว เพราะผมไม่ได้วิจารณ์ข้อโต้เถียงระหว่างอาจารย์เสรีกับอาจารย์ปรีดีในเมืองจีน แต่ผมวิจารณ์โต้แย้งคำวิจารณ์ของอาจารย์เสรีต่ออาจารย์ปรีดีในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ไม่ใช่เรื่องในเมืองจีน ข้อโต้แย้งของผมในหนังสือเล่มนั้นมีด้วยกัน 15 หัวข้อสำคัญ แต่ไม่มีหัวข้อไหนเลยที่พูดถึงข้อโต้แย้งระหว่างอาจารย์เสรีกับอาจารย์ปรีดีในเมืองจีนนี้ อาจารย์เสรีพูดเอาเองแท้ ข้อเท็จจริงในหนังสือเล่มนี้มีประเด็นโดยย่อดังนี้

หลักการกับอาจารย์เสรีในการ
วิจารณ์อาจารย์ปรีดี

2. อาจารย์เสรีเขียนว่า “ท่าน
ดำหนิอาจารย์ปรีดีหนักกว่าที่
อาจารย์ปรีดีดำหนิอาจารย์เสรี”
ผมก็บอกว่าใช่ ผมเห็นด้วย เพราะ
มีหลักฐานแน่ชัด

3. อาจารย์เสรีเขียนว่า “อา
จารย์ปรีดีเป็นผู้นำที่แท้จริงของคณะ
ราษฎร” ผมบอกว่าไม่ใช่อาจารย์
ปรีดีเป็นเพียงผู้นำทางความคิดและ
หัวหน้าสายฝ่ายพลเรือนเท่านั้น ส่วน
ผู้นำที่แท้จริงคือพ.อ. พระยาพหล
พลพยุหเสนา

4. อาจารย์เสรีเขียนว่า “เมื่อ
พูดถึงอาจารย์ปรีดีในฐานะที่ท่าน
เป็นผู้นำของขบวนการปฏิวัติประ
ชาธิปไตย ผมมีแต่ดำหนิอย่าง
เดียว” ผมบอกว่าอาจารย์ปรีดีท่าน
ก็ได้ดำหนิตัวท่านเองไว้มากมายที่
นำการปฏิวัติประชาธิปไตยไม่
สำเร็จ

5. อาจารย์เสรีเขียนว่า “อา
จารย์ปรีดีคิดเปลี่ยนแปลงการปก
ครองจากเผด็จการรูปหนึ่งมาเป็น
เผด็จการอีกรูปหนึ่ง” ผมโต้แย้งไปว่า
ไม่ใช่อย่างนั้น แต่ที่มันเผด็จการ
กันอยู่ทุกวันนี้เป็นคนอื่นต่างหาก

6. อาจารย์เสรีเขียนว่า “อา
จารย์ปรีดีทำลายอธิปไตยของปวง
ชน” ผมแย้งว่าไม่ใช่

7. อาจารย์เสรีเขียนว่า “อา
จารย์ปรีดีทำลายเสรีภาพของบุคคล”
ผมแย้งว่าไม่ใช่

8. อาจารย์เสรีเขียนว่า “อา
จารย์ปรีดีคิดค้ำกฏหมายแรงงาน”
ผมแย้งว่าไม่น่าเชื่อ เพราะหลักฐาน
ข้อเท็จจริง ทางประวัติศาสตร์

ปรากฏชัดว่าอาจารย์ปรีดี **เชิดชู
แรงงาน**

9. อาจารย์เสรีเขียนว่า “อา
จารย์ปรีดีนำประเทศไทยไปขึ้นกับ
อเมริกา” ผมว่าไม่ใช่ จอมพล ป.
พิบูลสงครามและคณะภายหลังรัฐ
ประหาร 8 พ.ย. 2490 ต่างหากที่
นำประเทศไทยไปขึ้นต่ออเมริกา

10. อาจารย์เสรีเขียนว่า
“อาจารย์ปรีดีถือตนว่าเป็นผู้รัลธิ
มาร์กซ์ ลัทธิเลนิน แต่ความเห็น
ของผมเห็นว่าท่านรู้ไม่ถึงแก่น” ผม
แย้งว่าปรัชญาของอาจารย์ปรีดีท่าน
กาตอย่างชัดแจ้ง คือ สังคมนิยม
วิทยาศาสตร์ประชาธิปไตย

11. อาจารย์เสรีเขียนว่า
“อาจารย์ปรีดีไปลี้ภัยในประเทศจีน
ก็เพื่อหลบคิดลอบปลงพระชนม์” ผม
โต้ ทำไมอาจารย์เสรีพูดเช่นนั้น
เพราะคนที่พูดเช่นนั้นเคยถูกฟ้องหมิ่น
ประมาทมาแล้วหลายรายและต้อง
ขอมาทุกราย ผมไม่ยอมให้อาจารย์
เสรีโดนฟ้อง ผมสงสารอาจารย์เสรี

12. อาจารย์เสรีเขียนว่า
“การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ
24 มิถุนายน 2475 นั้น เป็นวิธีรัฐ
ประหาร” ผมบอกว่าใช่ วิธีรัฐประ
หารแต่นำไปสู่เนื้อหาที่ปฏิวัติ

13. อาจารย์เสรีดำหนิอา
จารย์ปรีดีว่า “ช่วงซึ่งทำการเปลี่ยน
แปลงการปกครอง เมื่อ 24 มิถุนายน
2475 และถ้าคณะราษฎรไม่ช่วงชิง
ป่านนี้พระปกเกล้าฯ ก็ะทรงนำการ
ปฏิวัติประชาธิปไตยสำเร็จไปแล้ว”
ผมได้ว่าเป็นไปไม่ได้อย่างที่อาจารย์
เสรีคิด พร้อมกับอ้างเหตุผลและ
หลักฐานของความเป็นไปไม่ได้
มาแสดงให้เห็น

14. อาจารย์เสรีวิจารณ์ว่า
“ความขัดแย้งระหว่างพระปกเกล้าฯ
กับคณะราษฎร มีมูลเหตุมาจากเรื่อง
ที่คณะราษฎร ยกเลิกเรื่องหลักสำคัญ
ของระบอบประชาธิปไตยเสีย...” ผม
ว่าไม่ใช่ แต่หากเป็นความขัดแย้งที่
เนื่องมาจากผลประโยชน์ทางชนชั้น

15. อาจารย์เสรีวิจารณ์
เค้าโครงการเศรษฐกิจของอาจารย์
ปรีดี ผมก็ไม่ได้แย้งอะไร นอกจาก
จะเขียนเล่าความเป็นมาของเค้า
โครงการเศรษฐกิจ

จะเห็นได้ว่าหัวข้อโต้แย้งกัน
ที่ผมยกมาให้เห็นนี้ไม่มีหัวข้อใดที่พูดถึง
ความขัดแย้งในเมืองจีนเลย นี่ขนาดข้อ
เท็จจริงที่มีประจักษ์พยานเป็นเอก
สารเด่นชัด อาจารย์เสรียังพูดให้มืด
ความจริงไปได้ แล้วถ้าอ้างหลักฐาน
คนที่ตายไปแล้วจะสักแค่ไหน เพราะถือ
ว่าคนตายพูดไม่ได้

ความจริงประเด็นในข้อนี้มันไม่
มีความสำคัญอะไรเกี่ยวกับข้อเท็จจริง
ทางประวัติศาสตร์แม้แต่คนเดียว แต่
ที่ผมจำต้องยกขึ้นมาถกถว้น ก็เพื่อเป็น
ข้อสังเกตเท่านั้นเองว่าทำไมอาจารย์
เสรีถึงพูดในสิ่งที่ผมไม่ได้พูด

- ๓ -

อาจารย์เสรีเขียนไว้ในหลักไ
ฉบับที่ 88 วันที่ 20 ตุลาคม 2526 มี
หลายประเด็นหลายปัญหาที่จะต้องชำระ
ให้กระจ่างแจ้ง ซึ่งผมจะขอเริ่มต้นประ
เด็นแรกที่อาจารย์เสรีเขียนไว้ว่า

“หลังจากผมกลับมาเมืองไทย และ
ถูกจอมพลสฤษดิ์จับ คุณหญิง เยี่ยมศิลา
ซึ่งถูกจับอยู่ในห้องเดียวกัน เล่าให้ผมฟัง
ว่า ในระหว่างคับขันซึ่งแข่งกันจะป็นนัล

เซอร์เมืองไทยและจอมพล ป. ชักจะไปไม่รอดแล้ว วันหนึ่ง จอมพล ป. เรียกคุณหญิง ซึ่งเป็นส.ส. อยู่ไปพบ ถามว่ารู้ไหมเดี๋ยวนี้คุณประเสริฐอยู่ที่ไหน จะพามาพบได้ไหม คุณหญิงบอกว่าเขาอยู่เมืองจีน ความจริงในระหว่างนั้นผมกำลังเตรียมกลับเมืองไทยอยู่ ตั้งใจว่าจะกลับมาพบจอมพล ป. อยู่เหมือนกัน แต่กว่าจะกลับได้ จอมพล ป. ก็พึ่งไปก่อนแล้ว ผมตั้งใจว่าจะเข้ามามีส่วนแก้ไขสถานการณ์ภายในตอนนั้นด้วย แต่มาคิดดูในภายหลังก็รู้สึกว่าจะทำอะไรไม่ได้ เพราะสถานการณ์ไปไกลมากเสียแล้ว และผมก็รู้จักแจ่มจอมพล ป. ฝ่ายเดียว จอมพลสฤษดิ์ พล.ต.อ.เผ่า ไม่รู้จัก"

ความจริงในประเด็นนี้ผมไม่มีอะไรจะได้แย้งอาจารย์เสรีรัฐ เพราะเป็นข้อเท็จจริงระหว่างอาจารย์เสรีรัฐกับคุณหญิง และเป็นความในใจของอาจารย์เสรีรัฐที่จะเข้าไปมีส่วนแก้ไขปัญหามานานตั้งแต่ผมอยากจะทำความเข้าใจเพื่อผู้อ่านทั้งหลายได้ทราบในสาเหตุที่จอมพล ป. พังในครั้งนั้น ดังนี้

ในสังคมที่มีชนชั้น คือชนชั้นผู้กดขี่ขูดรีดและชนชั้นผู้ถูกกดขี่ขูดรีด ความขัดแย้งในสังคมเช่นนี้ย่อมดำรงอยู่และเป็นการขัดแย้งหลักของสังคม ชนชั้นปกครองของสังคมชนิดนี้ไม่ว่าจะขึ้นมาโดยกระบอกปืนหรือกระบอกเสียง ย่อมเป็นชนชั้นปกครองที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของชนชั้นผู้กดขี่ขูดรีด ดังนั้นชนชั้นปกครองชนิดนี้จึงเป็นตัวแทนชนชั้นผู้กดขี่ขูดรีด อันเป็นชนฝ่ายข้างน้อยในสังคม ขัดแย้งกับชนชั้นผู้ถูกกดขี่ ขูดรีด อันเป็นประชาชนฝ่ายข้างมากของสังคม หรือนัยหนึ่งในสังคมชนิดนี้ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองกับประชาชน

ดำรงอยู่และเป็นความขัดแย้งหลักและความขัดแย้งเช่นนี้จะสะสมปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามกลไกของระบอบสังคม จนถึงจุด ๆ หนึ่งความขัดแย้งนั้นก็ถึงที่สุดและเป็นตัวชี้ขาดก้าวกระโดดไปสู่คุณภาพใหม่

กล่าวคือคุณภาพใหม่ที่ชนชั้นปกครองได้กลายมาเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของมหาประชาชน ความขัดแย้งหลักซึ่งเมื่อก่อนเป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองกับมหาประชาชนหรือประชาชนฝ่ายข้างมาก ก็ได้กลายมาเป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครอง (ที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของมหาประชาชน) กับชนชั้นผู้กดขี่ขูดรีดอันเป็นชนฝ่ายข้างน้อยในสังคม และจากความขัดแย้งเช่นนี้ชนชั้นปกครองแห่งคุณภาพใหม่จึงต้องใช้อำนาจเผด็จการจัดการแก้ไขความขัดแย้งนั้นให้หมดสิ้นไป และจนถึงที่สุดความขัดแย้งหลักของสังคมระหว่างชนชั้นปกครองกับประชาชนทั่วทั้งสังคมก็สิ้นสุดยุติลงพร้อมกับการสลายของชนชั้น มีแต่ประชาชนผู้ออกแรงทำงานรังสรรค์สังคมร่วมกันและเสวยผลงานร่วมกันอย่างฉันทนึ่งภายในครอบครัวเดียวกัน คือครอบครัวแห่งสังคม

และเมื่อมาถึงขั้นนี้ (วิฤฎาณดั้งเดิมของ) ชนชั้นปกครองก็เหือดหายไป ยังคงอยู่แต่รูปแบบการปกครองที่มีวิฤฎาณแห่งภราดรภาพเข้ามาแทน ที่เรียกว่าการปกครองของประชาชน และแม้ว่าความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองกับผู้ถูกปกครองหมดสิ้นไปเพราะความขัดแย้งทางชนชั้นสิ้นสุดยุติลงแล้วก็ตาม แต่ความขัดแย้งในวิธีการผลิตของสังคมก็จะยังดำรงอยู่ต่อไปและเป็นความขัดแย้งที่จะผลักดันให้สังคมก้าวหน้าสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงศรีอาริยยุค

แต่ในเมื่อความขัดแย้งทางชนชั้นยังดำรงอยู่ และวิถีแห่งความขัดแย้งหลักระหว่างชนชั้นปกครองกับประชาชนดำรงอยู่ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองด้วยกันเองก็เกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ อันจัดได้ว่าเป็นความขัดแย้งรอง และในแต่ละช่วงของประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองด้วยกันเองซึ่งเป็นความขัดแย้งรองนั้น หลายครั้งหลายคราวที่ได้เป็นตัวชี้ขาดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและหรือปรับปรุงในระหว่างชนชั้นปกครองขึ้นใหม่เป็นช่วง ๆ ไป และเมื่อเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงชนชั้นปกครองใหม่แล้วก็สืบทอดความขัดแย้งหลักระหว่างชนชั้นปกครองกับประชาชนต่อไป ตราบจนกว่าความขัดแย้งหลักระหว่างชนชั้นปกครองกับประชาชนจะเป็นตัวชี้ขาดของความเปลี่ยนแปลงชนชั้นปกครองให้ไปสู่คุณภาพใหม่ดังกล่าวข้างต้น

ในการพังของจอมพล. ป. พิบูลสงคราม เมื่อ 16 กันยายน 2500 ก็อยู่ในกฎเกณฑ์ดังกล่าวมาแล้ว คือเกิดจากความขัดแย้งของชนชั้นปกครองด้วยกันเอง และการเปลี่ยนแปลงในบ้านเราครั้งไหน ๆ ก็มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งรองเป็นส่วนใหญ่ นอกจากการเปลี่ยนแปลงเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 และ 14 ตุลาคม 2516

การเปลี่ยนแปลงเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 ถึงแม้ว่าจะกระทำโดยคนส่วนน้อยที่เป็นข้าราชการ แต่ก็สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ การเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นจึงเกิดขึ้นจากความขัดแย้งหลักเป็นสำคัญ และเป็นตัวชี้ขาด ดังจะเห็นได้จากแถลงการณ์ฉบับที่ 1 ของ "คณะราษฎร" ที่แสดงออกซึ่งความขัดแย้งระหว่างชนชั้น

ปกครองกับประชาชนอย่างขัดแย้ง ดังมีข้อความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ราษฎรทั้งหลาย เมื่อกษัตริย์องค์นี้ได้ครองราชสมบัติสืบต่อจากพระเจ้าเชษฐาธิราช ในขั้นต้นราษฎรบางคนได้หวังกันว่า กษัตริย์องค์ใหม่นี้คงจะปกครองให้ราษฎรได้ร่มเย็น แต่การณ์ก็หาได้เป็นไปตามที่คิดหวังกันไม่ กษัตริย์ทรงพระอำนาจเหนือกฎหมายตามเดิมทรงแต่งตั้งญาติวงศ์และคนสนิทคอยรู้คุณความรู้ให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ไม่ทรงฟังเสียงราษฎร ปล่อยให้ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต มีการรับสินบนในการก่อสร้างและการซื้อขายของใช้ในราชการ หากำไรในการแลกเปลี่ยนเงิน ผลาญเงินของประเทศยกพวกเจ้าขึ้นให้สิทธิพิเศษมากกว่าราษฎร กดขี่ข่มเหงราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชา ปล่อยให้บ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรม ดังที่จะเห็นได้จากความตกต่ำในทางเศรษฐกิจและความฝืดเคืองในการทำมาหากิน ซึ่งพวกราษฎรได้รู้กันอยู่โดยทั่วหน้าไปแล้ว รัฐบาลของกษัตริย์เหนือกฎหมายมิสามารถแก้ไขให้เพิ่มขึ้นได้

“การที่แก้ไขไม่ได้ ก็เพราะว่ารัฐบาลของกษัตริย์นี้มิได้ปกครองประเทศเพื่อราษฎร ตามที่รัฐบาลอื่น ๆ ได้กระทำกัน รัฐบาลของกษัตริย์ได้ถือเอาราษฎรเป็นทาส (ซึ่งเรียกว่าไพร่บ้าง ข้าบ้าง) เป็นสัตว์เดรัจฉานไม่นับว่าเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นแทนที่จะช่วยราษฎรกลับพากันทำนาบนหลังราษฎร จะเห็นได้ว่าภาษีอากรที่บีบคั้นเอามาจากราษฎรนั้น กษัตริย์ได้หักเอาไว้ใช้ปิดหลายล้านบาท ส่วนราษฎรสิกว่าจะหาได้แม้แต่เล็กน้อยเหลือตาแทบกระเด็น ถึงคราวเสียเงินราชการหรือภาษีใด ๆ ถ้าไม่มีเงิน รัฐบาลก็ยึดทรัพย์หรือใช้งาน

โยธา แต่พวกเจ้ากลับนอนกินกันเป็นสุข ไม่มีประเทศใดในโลกจะให้เงินเจ้ามากเช่นนี้ นอกจากพระเจ้าซาร์และพระเจ้าไกเซอร์เยอรมัน ซึ่งชนชาตินั้นก็ได้โค่นราชบัลลังก์ลงเสียแล้ว

“รัฐบาลของกษัตริย์ได้ปกครองอย่างหลอกลวงไม่ซื่อตรงต่อราษฎรมิเป็นต้นว่าหลอกว่าจะบำรุงการทำมาหากินอย่างโน้นอย่างนี้ แต่ครั้นคอย ๆ ก็เหลวไป หาได้ทำจริงจริงไม่ มีหน้าซำกลับกล่าวคำหมิ่นประมาทราษฎรผู้มิบุญคุณเสียภาษีอากรให้พวกเจ้าได้กิน ว่าราษฎรยังมีเสียงทางการเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรยังโง่ คำพูดของรัฐบาลเช่นนี้ใช้ไม่ได้ ถ้าราษฎรโง่เจ้าก็โง่ เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน ที่ราษฎรไม่รู้ถึงเจ้านั้นไม่ใช่เพราะโง่ เป็นเพราะขาดการศึกษาที่พวกเจ้าปกปิดไว้ไม่ให้เรียนเต็มที่ เพราะเกรงว่าเมื่อราษฎรได้มีการศึกษาก็จะรู้ความชั่วร้ายที่ทำไว้ และคงจะไม่ยอมให้ทำนาบนหลังคน ราษฎรทั้งหลายพึงรู้เถิดว่าประเทศเรานี้เป็นของราษฎร ไม่ใช่เป็นของกษัตริย์ตามที่เขาลอกลวงบรรพบุรุษของราษฎร เป็นผู้ช่วยกันทำให้ประเทศมีอิสระภาพพ้นมือจากข้าศึก พวกเจ้ามีแต่จะขูดมือเปิบและกวาดทรัพย์สมบัติเข้าไว้ดังหลายร้อยล้านเงินเหล่านี้เอามาจากไหน ก็เอามาจากราษฎร เพราะวิธีทำนาบนหลังคนนั้นเอง บ้านเมืองกำลังอืดอืดฝืดเคือง ขาวนาและพ่อแม่ทหารต้องทิ้งนาเพราะทำไม่ได้ผล รัฐบาลไม่บำรุง รัฐบาลไล่คนงานออกอย่างเลื่อนกรวด นักเรียนเรียนเสร็จแล้วและทหารปลดกองหนุนแล้วก็ไม่มีงานทำ จะต้องอดอยากไปตามยถากรรม เหล่านี้เป็นผลของกษัตริย์เหนือกฎหมาย บีบคั้นข้าราชการผู้น้อย นายสิบและเสมียนเพื่อให้ออกงาน

แล้วก็ไม่ให้เบี้ยบำนาญ ความจริงควรเอาเงินที่กวาดรวบรวมไว้มาจัดบำรุงบ้านเมืองให้คนมีงานทำ จึงจะสมควรที่จะสนองคุณราษฎร ซึ่งได้เสียอากรให้พวกเจ้าได้ร่ำรวยมานาน แต่พวกเจ้าก็หาได้ทำอย่างใดไม่ คงสูบเลือดกันเรื่อย ๆ ไปเงินเหลือเท่าใดก็เอาไปฝากต่างประเทศคอยเตรียมหนีเมื่อบ้านเมืองทรุดโทรมปล่อยให้ราษฎรอดอยาก การณ์เหล่านี้ย่อมชั่วร้าย...”

ถัดถึงการณ์ของคณะราษฎร ดังกล่าวนี้นี้เป็นการแสดงออกซึ่งความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองกับประชาชนอย่างขัดแย้งและเป็นตัวชี้ขาดของการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้

แต่เนื่องจากความรู้ความเข้าใจและความคิดทฤษฎีทางการเมืองของชาวคณะราษฎรไม่มีความเป็นเอกภาพ จึงทำให้การจัดตั้งของคณะราษฎรไม่เป็นเอกภาพ เพียงแต่การรวมกลุ่มกันและมีความคิดตรงกันในเรื่องต้นที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากกษัตริย์อยู่เหนือกฎหมายมาอยู่ใต้กฎหมายเท่านั้น ความขัดแย้งภายในคณะราษฎรจึงเกิดขึ้นในเวลาต่อมา เพราะส่วนหนึ่งของคณะราษฎรต้องการที่จะสนองเจตนารมณ์ของประชาชนตามที่ได้แสดงออกในแถลงการณ์คณะราษฎรฉบับที่หนึ่ง คือความผาสุกของประชาชน สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ความเสมอภาคของประชาชน พร้อมด้วยความยุติธรรมของสังคมหรือนัยหนึ่งประชาธิปไตยของประชาชน ส่วนหนึ่งของคณะราษฎรดังกล่าวนี้นี้มีท่านปรีดี พนมยงค์เป็นตัวแทน

แต่อีกส่วนหนึ่งของคณะราษฎรที่มีจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นตัวแทน ซึ่งมีทรรศนะทาสค้ำคั่งอยู่จึงเมื่อได้อำนาจอยู่ในฐานะชนชั้นปกครอง ก็ได้

ปกครองประเทศไปตามทรศะนั้น ที่ได้แสดงออกในรูปของระบอบเผด็จการในเวลาต่อมา

ส่วนอีกส่วนหนึ่งของคณะราษฎรที่นำโดยนายควง อภัยวงศ์ในเวลาต่อมาได้กลายเป็นตัวแทนของพวกได้อภิวัฒน์ไปร่วมมือกับพวกเศษเดนศักดิ์นา และตัวแทนของพวกได้อภิวัฒน์รายแรกก็คือตัวประธานคณะกรรมการราษฎร “พระยามโนปกรณนิติธาดา” ซึ่งเป็นคนภายนอกคณะราษฎรที่ท่านปรีดีสนับสุนขึ้นมาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎรและนายกรัฐมนตรีในเวลาต่อมานั่นเอง

จากความขัดแย้งภายในของชนชั้นปกครองเช่นนี้ จึงยังผลให้การปฏิวัติหรืออภิวัฒน์ประชาธิปไตยต้องล้มเหลวไปด้วย และความขัดแย้งหลักระหว่างชนชั้นปกครองกับประชาชนก็ยังคงดำรงอยู่ต่อมาควบคู่กับความขัดแย้งรองอันเป็นความขัดแย้งภายในของชนชั้นปกครองด้วยกันเอง

กรณี 14 ตุลาคม 2516 ก็เช่นเดียวกับ 24 มิถุนายน 2475 ที่เกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งหลัก คือความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองกับประชาชน

ประชาชนต้องการระบอบประชาธิปไตยมาแก้ไขปัญหของชาติ โดยเฉพาะปัญหาปากท้องของประชาชน ปัญหาสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่เนื่องจากประชาชนไม่มีองค์การจัดตั้งของตนเอง ความต้องการดังกล่าวของประชาชนถึงแม้ว่าจะมีอยู่ทั่วไป จึงไม่สามารถจะสำแดงพลังแห่งความต้องการออกมาให้ปรากฏได้

ส่วนนักเรียนนิสิตนักศึกษานั้นถึงแม้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วจะไม่ได้สัมผัสกับตัวเองในความเดือดร้อนเช่นประชาชน

แต่พวกเขาไวต่อความรู้สึกและรู้สึกทุกข์ของประชาชน พวกเขาจึงได้กลายเป็นหัวหอกเรียกร้องความต้องการของประชาชนคือประชาธิปไตยที่เป็นรูปธรรมและรูปธรรมอันดับแรกของประชาธิปไตยที่พวกเขาเรียกร้องก็คือรัฐธรรมนูญ ถึงแม้ว่าพวกเขาจะไม่ระบุลงไปว่า “รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย” ก็จริงแต่โดยเจตนารมณ์แล้วประชาชนต้องการประชาธิปไตย และแม้ว่าเขาจะอธิบายไม่ได้ว่า “ประชาธิปไตยเป็นอย่างไร?” แต่ความต้องการในการดำรงชีวิตอยู่ของเขานั้นแหละคือเนื้อหาของประชาธิปไตย คือความอุดมสมบูรณ์ในทางเศรษฐกิจพร้อมด้านสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของมนุษย์ที่มิอาจมีต่อสังคม

เนื่องจากนักเรียนนิสิตนักศึกษาถึงแม้ว่าจะมีองค์กรจัดตั้ง แต่ก็เป็นการจัดตั้งที่มีวัตถุประสงค์อยู่ในขอบเขตจำกัด ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองอย่างเช่นพรรคการเมืองต้องการจะเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ ถึงแม้ว่าการเคลื่อนไหวของขบวนการนักเรียนนิสิตนักศึกษาในบางครั้งจะเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมือง แต่ก็เป็นการเคลื่อนไหวเพียงผลักดันให้ผู้รับผิดชอบทางการเมืองโดยตรงได้พึงปฏิบัติในความชอบธรรมอันจะนำมาซึ่งความผาสุกของประชาชนเท่านั้น การเคลื่อนไหว 14 ตุลาคม 2516 ก็เช่นกัน ขบวนการนักเรียน นิสิต นักศึกษา โดยความสนับสนุนขอประชาชนเรือนแสน มีเข็มมุ่งแต่เพียงผลักดันให้รัฐบาลถนอม-ประภาส ได้ปฏิบัติประชาธิปไตยเท่านั้น อันดับแรกก็คือเรียกร้องให้มีกติกาหรือรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยในการบริหารราชการแผ่นดิน

แต่เหตุการณ์ที่บ้านปลายออกไป

เป็นการล้มล้างรัฐบาลถนอม-ประภาสนั้นเกิดจากการฉกฉวยโอกาสกระหน่ำซ้ำเติมของความขัดแย้งรองที่แอบแฝงอยู่กับขบวนการของนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน คือความขัดแย้งในชนชั้นปกครองระดับสูงด้วยกันที่ได้เป็นตัวชี้ขาดการกรรมของรัฐบาลถนอม-ประภาส และเมื่อถนอม-ประภาสไปแล้ว ชนชั้นปกครองใหม่ได้สถาปนาขึ้นแล้ว ความขัดแย้งหลักระหว่างชนชั้นปกครองกับประชาชนก็ดำเนินต่อไปตามกระบวนการของประวัติศาสตร์ พร้อมกับการเกิดขึ้นของความขัดแย้งรองระหว่างชนชั้นปกครองด้วยกันก็ติดตามมา ดังที่เห็น ๆ กันแล้ว

การเปลี่ยนแปลงเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 เป็นการจำกัดอำนาจที่ไม่จำกัดของกษัตริย์มาเป็นจำกัด ที่เรียกว่าราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ การเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นใช้วิธีการยึดอำนาจโดยฉับพลันหรือที่เรียกว่า “รัฐประหาร” แต่เนื้อหาของการเปลี่ยนแปลงเป็นการ “ปฏิวัติ” หรือที่อาจารย์ปรีดีเรียกว่า “อภิวัฒน์” เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักมูลที่ล้ำหลังให้ก้าวหน้า

กรณี 14 ตุลาคม 2516 เป็นการลุกขึ้นของนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน เพื่อแสดงความไม่พอใจต่อชนชั้นปกครองที่เผด็จอำนาจและถึงแม้ว่าจะไม่มีผลในการขุครากถอนโคนระบอบเผด็จการอย่างเด็ดขาดแต่ก็ทำให้ระบอบเผด็จการอ่อนลงระดับหนึ่งและก็ทำให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมืองขึ้นระดับหนึ่ง การลุกขึ้นครั้งนี้ถึงแม้ว่าจะไม่ถึงขั้นที่เรียกว่าปฏิวัติหรืออภิวัฒน์ แต่ก็จัดได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ก้าวหน้า

ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น

ปกครองในยุคของจอมพล ป. พิบูลสงคราม อันเป็นเหตุให้จอมพล ป. ต้องพังลงในครั้งนั้น พอสรุปได้ดังนี้

1. จากท่าทีทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ในการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์แต่ละครั้งที่แสดงออกซึ่งการยืนอยู่ข้างฝ่ายประชาชนและประกอบกับหนังสือพิมพ์รายวันสารเสรีอันเป็นหนังสือพิมพ์ของจอมพลสฤษดิ์ ได้แสดงออกซึ่งความเป็นปากเสียงแทนประชาชน

2. จากพฤติกรรมทางการเมืองของ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ และบริวารที่เรียกว่า “อัครวิน” ที่เป็นปฏิปักษ์กับประชาชนและปราบปรามประชาชนอย่างเหี้ยมโหด จึงสร้างความหวาดกลัวและความไม่พอใจให้กับประชาชน

3. จากท่าทีของจอมพลสฤษดิ์และพฤติกรรมของ พล.ต.อ.เผ่า ประชาชนให้ความสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์และสาปแช่ง พล.ต.อ.เผ่า ประชาชนแห่งขบวนการไฮด์ปาร์คหรือประชาชนแห่งทุ่งพระเมรุ ถึงกับเดินขบวนไปยังทำเนียบสีเสียด (เทเวศน์) อันเป็นที่พำนักของจอมพลสฤษดิ์ เรียกร้องให้จอมพลสฤษดิ์เข้าจัดการบ้านเมือง โดยเฉพาะ พทท.ได้สนับสนุนจอมพลสฤษดิ์อย่างเต็มที่ พทท.หวังที่จะเห็นจอมพลสฤษดิ์เป็นนัสนัสนองแห่งลุ่มน้ำเจ้าพระยา และพวกเขาเชียร์สฤษดิ์ว่าเป็นนัสนัสนองแห่งลุ่มน้ำเจ้าพระยา (ที่อาจารย์เสรีเขียนว่าพวกจอมพล ป. จอมพลสฤษดิ์และ พล.ต.อ.เผ่า ต่างแย่งกันที่จะเป็นนัสนัสนองแห่งลุ่มน้ำเจ้าพระยานั่นผมไม่เคยได้ยินครับ ได้ยินแต่พทท.เท่านั้นที่เรียกและหวังจะให้สฤษดิ์เป็นนัสนัสนองแห่งลุ่มน้ำเจ้าพระยา)

4. จอมพลสฤษดิ์กับ พล.ต.อ.เผ่า

ต่างก็แย่งกันที่จะสืบอำนาจทางการเมืองต่อจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม และขัดแย้งกันรุนแรงในการสร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจเพื่อกุมอำนาจทางการเมือง

5. จอมพล ป. พิบูลสงคราม กำลังติดต่อย่างลับ ๆ กับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อเตรียมลู่ทางที่จะติดต่อสัมพันธ์กันอย่างปกติกับประเทศนั้น แต่ในขณะนั้นสหรัฐอเมริกา กำลังต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างบ้าคลั่ง ท่าทีทางการเมืองต่างประเทศเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนของจอมพล ป. จึงขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกา

6. จอมพล ป. พิบูลสงคราม กำลังเตรียมลู่ทางที่จะให้รื้อฟื้นคดีสวรรคตที่ศาลฎีกาพิพากษาเด็ดขาดไปแล้วให้มีโอกาสได้นำมาพิจารณาใหม่ โดยจอมพล ป. จะออกกฎหมายใหม่ฉบับหนึ่งเกี่ยวกับที่จะให้รื้อฟื้นคดีที่ศาลพิพากษาเด็ดขาดไปแล้ว แต่ต่อมาภายหลังที่คดีสิ้นสุดแล้วนั้น ใจทกหรือจำเลยได้ค้นพบหรือมีหลักฐานใหม่เพิ่มเติมเกี่ยวกับคดีนั้น ก็ให้รื้อฟื้นคดีนั้น ๆ ขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ถึงแม้ว่ากฎหมายให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ดังกล่าวนี้จะมีลักษณะเป็นกฎหมายที่เป็นคุณประโยชน์ต่อสังคมโดยทั่ว ๆ ไปก็ตาม แต่จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของจอมพล ป. นั้น ก็เพื่อให้มีการรื้อฟื้นคดีสวรรคตขึ้นมาพิจารณาใหม่ เพื่อเอาตัวมือปืนที่แท้จริงมาลงโทษให้ได้

ท่าทีของจอมพล ป. เกี่ยวกับคดีสวรรคตดังกล่าวนี้ เป็นท่าทีที่ขัดแย้งกับกลุ่มเศษเดนคักคินา เพราะกลุ่มเศษมนุษย์เหล่านี้เองที่จ้างคนเข้าไปตะโกนในโรงหนังว่า “ปรีดีมาในหลวง” ก็เพื่อหวังที่จะทำลายอาจารย์ปรีดี และพวก

เขาก็ได้พยายามจนถึงที่สุดแล้ว จนกระทั่งศาลฎีกาได้พิพากษาเสร็จสิ้นไปแล้ว และจำเลยในคดีนั้นสามคนก็ถูกประหารชีวิตไปแล้ว ก็แหละในเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามจะให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ด้วยความยุติธรรมตามหลักฐานใหม่ที่ได้พบ จึงเป็นความคิดที่ขัดกันอย่างรุนแรงระหว่างจอมพล ป. กับกลุ่มเศษเดนคักคินาเหล่านั้น

เพื่อความกระฉ่างแจ้งในประเด็นนี้ ผมขออ้างคำให้สัมภาษณ์ของอาจารย์ปรีดีต่อคุณวิระ โอศถานนท์ แห่งนิตยสารมหาราชบุรียี่มีความตอนหนึ่งเกี่ยวกับประเด็นนี้ ดังนี้

“แม้ศาลฎีกาซึ่งมีผู้พิพากษาคณะเดียวโดยมิได้มีการประชุมใหญ่ของผู้พิพากษาศาลฎีกา ได้ตัดสินประหารชีวิตนายเจลิยว ปทุมรส นายชิต สิงห์เสนี นายบุญย์ ปัทมศรีรินทร์ ไปแล้วก็ตาม แต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ส่งตัวแทนไปพบผมในประเทศจีน อ้างว่าได้หลักฐานใหม่ที่แสดงว่า ผู้ถูกประหารชีวิตทั้งสามคนและผมเป็นผู้บริสุทธิ์ ฉะนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงจะเสนอผู้แทนราษฎรให้ออกกฎหมายให้มีการพิจารณาคดีใหม่ด้วยความเป็นธรรม ครั้นแล้วก็มีผู้ยุยงให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับพวกทำรัฐประหารเมื่อ 18 กันยายน 2500 โค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม---”

7. เนื่องมาจากการเลือกตั้ง 26 กุมภาพันธ์ 2500 ที่เรียกกันว่าการเลือกตั้งสกปรก อันเป็นเหตุให้นิสิตนักศึกษาเคลื่อนไหวเมื่อ 2 มีนาคม 2500 คัดค้านการเลือกตั้งนั้น เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่

อากาศเหตุผลที่สนับสนุนให้เกิดรัฐประหาร 16 กันยายน 2500 พัง 7 ข้อที่กล่าวมานี้ ถ้าจะกล่าวโดยย่อก็ว่าเป็นเหตุผลที่เกิดจากเงื่อนไขภายใน(อัครวิสัย) กับเงื่อนไขภายนอก(ภาววิสัย)

เงื่อนไขภายในคือความขัดแย้งระหว่างจอมพลสฤษดิ์กับพล.ต.อ.เผ่า ความขัดแย้งระหว่างจอมพล ป. กับจักรวรรดินิยมอเมริกาและความขัดแย้งระหว่างจอมพล ป. กับกลุ่มเศษเดนศักดินา

เงื่อนไขภายนอกคือแรงสนับสนุนจากประชาชน

แต่อย่างไรก็ดีในความเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ ถึงแม้ว่าจะมีความขัดแย้งหลักคือความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองกับประชาชนมีส่วนผลักดันอยู่มาก แต่ปัจจัยชี้ขาดถึงขั้นแตกหักของความขัดแย้งคือความขัดแย้งรองหรือความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองด้วยกัน อันเป็นปัจจัยภายในหรืออัครวิสัย

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลง 16 กันยายน 2500 จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งรองที่เป็นปัจจัยชี้ขาดของความขัดแย้งในช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์ และจากการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นแทนที่จะได้นัสนเซอร์แห่งลุ่มน้ำเจ้าพระยาตามความหวังของพคท. แต่กลับได้เผด็จการตัวฉกาจฉกาแทน

- ๔ -

อาจารย์เสรีเขียนไว้ในหลักไฉนฉบับที่อ้างแล้วตอน 3 มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“หลวงวิจิตรฯ เอกการเมืองใหญ่โตมาพูดกับผม คือการตั้งคณะชาติ ซึ่งมีนโยบายชัดเจนที่จะต่อสู้กับคณะราษฎร

ผมเองมันก็ชอบอยู่แล้ว จึงกลายเป็นคู่คิดตั้งคณะชาติของหลวงวิจิตรไป—ผมกับหลวงวิจิตรฯก็ค่อย ๆ ห่างเหินกันไป แต่เมื่อพบกันที่ไร ก็ยังเห็นท่านว่าไม่ได้ทิ้งความคิดเดิมหรือจะตั้งพรรคหรือทำอะไรที่จะเอาชนะคณะราษฎรอยู่นั่นเอง. เพราะท่านไม่เห็นด้วยกับคณะราษฎรจริง”

อีกตอนหนึ่งอาจารย์เสรีเขียนไว้ดังนี้

“ผมขาดความสัมพันธ์กับหลวงวิจิตรฯไปนาน จนกระทั่งจอมพลสฤษดิ์ทำการ“ปฏิวัติ” เมื่อ 20 ต.ค. 01 ซึ่งผมถูกจับครั้งที่ 2 ร่วมกับอีกหลายคนซึ่งอยู่ที่สโมสรตำรวจ ได้อ่านหนังสือพิมพ์และฟังวิทยุรู้ลึกว่านโยบายของคณะปฏิวัติเข้าทำและสอดคล้องกับนโยบายของหลวงวิจิตรฯที่เคยคุยกันสมัยจะตั้งคณะชาติ แล้วต่อมาก็ได้รู้ว่าหลวงวิจิตรฯร่วมมือกับจอมพลสฤษดิ์ ผมจึงเชื่อว่าดำเนินนโยบายแล้ว เป็นการปฏิวัติของหลวงวิจิตรฯ ผมจึงไม่ต่อต้าน แต่พยายามปรับปรุงนโยบายนั้นให้ดีขึ้น ให้เป็นประชาธิปไตยขึ้นโดยผมเขียนนโยบายครบชุดเป็นคำให้การ—ในขณะที่ผมส่งคำให้การไปยังจอมพลสฤษดิ์นั้น ผมก็ให้หลานสาวไปพบหลวงวิจิตรฯ ซึ่งต่อมาไม่นานเป็นปลัดบัญชาการ สำนักนายกรัฐมนตรีและเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ หลวงวิจิตรฯส่งมาว่า ทำตามนโยบายเดิม และไม่ต้องเป็นห่วงเพราะท่านจัดการเรื่องผมกับจอมพลสฤษดิ์อยู่แล้ว—และในที่สุดหลวงวิจิตรฯ ก็เอาชนะคณะราษฎรสำเร็จตามที่คิดไว้ โดยเฉพาะคือเลิกเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน เป็นวันชาติ ซึ่งคณะปฏิวัติทำตามข้อเสนอของหลวงวิจิตรฯ นั่นเอง”

ตามที่อาจารย์เสรีเขียนมานี้ ผม

ไม่มีประเด็นจะได้แย้ง เพราะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์เสรีกับหลวงวิจิตรฯ ที่ร่วมกันคิดตั้งคณะชาติเพื่อเอาชนะคณะราษฎร ก็เป็นเรื่องประวัติศาสตร์ส่วนตัวของท่านทั้งสอง และก็พึงรู้ว่าในการยกเลิกวันที่ 24 มิถุนายน เป็นวันชาติ เป็นความคิดของหลวงวิจิตรฯ ที่เคยร่วมกันมากับอาจารย์เสรี ในการก่อตั้งคณะชาติ จึงเท่ากับว่าคณะชาติเป็นผู้ล้มคณะราษฎรอย่างน้อยก็ล้มวันชาติของคณะราษฎรสำเร็จ ถ้าพูดโดยอาศัยความสัมพันธ์ทางเหตุผลหรือตรรกก็เท่ากับว่าอาจารย์เสรีได้มีส่วนล้มคณะราษฎรด้วย เพราะอาจารย์เสรีเคยร่วมคิดตั้งคณะชาติกับหลวงวิจิตรฯ และครั้งหลังเมื่ออาจารย์เสรีให้หลานสาวไปพบหลวงวิจิตรฯยังสั่งมาว่า “ทำตามนโยบายเดิม” (อาจารย์เสรีเขียนไว้อย่างนี้) แต่เนื่องจากมีข้อความเรื่องคณะชาติซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์มาชนอยู่บ้าง เพื่อความสมบูรณ์ของเรื่องคณะชาติว่าเหตุใดจึงไม่เกิดขึ้นในครั้งนั้น ประเด็นนี้ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ ผมจึงขอนำข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์มาทำให้ปรากฏซึ่งไม่เกี่ยวกับการโต้แย้งอาจารย์เสรีแต่ประการใด ดังต่อไปนี้

กล่าวคือ ในการก่อตั้งสมามคมคณะราษฎรภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ 24 มิถุนายน 2475 แล้วนั้น อาจารย์ปรีดีเนื่องจากได้คุ้นเคยรู้จักหลวงวิจิตรฯมาทำการ มาตั้งแต่ที่อยู่ฝรั่งเศส ท่านจึงได้เสนอชื่อหลวงวิจิตรฯ เข้าเป็นสมาชิกแห่งสมามคมคณะราษฎร แต่สมาชิกส่วนมากคัดค้านหลวงวิจิตรฯจึงไม่ได้มีชื่อเป็นสมาชิกแห่งสมามคมคณะนั้นซึ่งสร้างความโกรธแค้นให้กับหลวงวิจิตรฯเป็นอย่างมาก

ต่อมาหลวงวิจิตรฯจึงได้จัดตั้ง “คณะชาติ” ขึ้น โดยหลวงวิจิตรฯดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการ ในการตั้งคณะชาติของหลวงวิจิตรฯ ครั้งนั้น “คณะราษฎร” ซึ่งเป็นคณะ “ปกครอง” เห็นชอบด้วย โดยเฉพาะอาจารย์ปรีดีได้ให้ความสนับสนุนเต็มที่ แต่เมื่อข่าวการตั้งคณะชาติของหลวงวิจิตรฯได้รู้ไปถึงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ พระองค์ทรงคัดค้านไม่เห็นด้วยและรวมทั้งเรียกร้องให้เลิกล้มสมัคคมคณะราษฎร เสียด้วย

ดังสำเนาพระราชหัตถ์เลขาฯ ที่พระองค์ทรงมีถึงพระยามโนฯ ดังต่อไปนี้

(สำเนา)

ที่ 2/128 สอนไกลกังวล. หัวหิน วันที่ 31 มกราคม พุทธศักราช 2475 ถึงพระยามโนปกรณ์นิติธาดา

ตามที่มีบุคคลได้ตั้งสมัคคมคณะการเมือง และขออนุญาตตั้งขึ้นอีกนั้น ข้าพเจ้ามีความวิตกเป็นอันมาก ด้วยเกรงว่าจะมีเหตุการณ์กระทบกระเทือนถึงความสงบสุขของประชาชน เพราะถึงหากว่าคณะกรรมการเมืองต่าง ๆ จะมีความปรารถนาอันดี เพื่อดำเนินตามแบบโพธิ์ประเทศหลายประเทศที่มีคณะกรรมการเมืองต่างคณะ สำหรับจะให้ต่างเห็นยอมรับซึ่งกันและกัน ให้ได้เลือกฟังความเห็นจากบุคคลในคณะต่าง ๆ และไม่ให้คณะใดทรงอำนาจสิทธิขาดแต่คณะเดียวดังนี้ก็ดี แต่ประเทศทั้งหลายเหล่านั้นได้ใช้วิธีปกครองแบบรัฐธรรมนูญมาช้านาน จนประชาชนพลเมืองส่วนมากเข้าใจในหลักและวิธีการเมืองโดยกว้างขวางแล้ว จึงได้สามารถมีคณะกรรมการเมืองต่างคณะขึ้นได้โดยไม่มีอันตรายสำหรับประเทศสยามซึ่งเพิ่งจะมีรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ยังหาถึงเวลาสมควรที่จะมีคณะกรรมการเมืองเช่นเขาไม่ ด้วยประ

ชาชนส่วนมากยังไม่เข้าใจวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญเสียเลย เมื่อเกิดมีคณะกรรมการเมืองขึ้นแข่งกันเช่นนี้ ก็จะเข้าใจผิดไปว่า เป็นการตั้งหมู่ตั้งคณะสำหรับเป็นปฏิปักษ์หักล้างอำนาจซึ่งกันและกัน ผลที่สุดอาจเป็นเหตุชวนให้เกิดวิวาทบาดหมางกันขึ้นได้อย่างรุนแรง จนถึงเป็นภัยแก่การสงบสุขของประเทศ หรืออย่างน้อยก็ทำให้เกิดความหวาดหวั่นในหมู่อาณาประชาราษฎร์ อันเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนาอย่างยิ่ง

คณะกรรมการเมืองจะทำประโยชน์จริงให้แก่ประชาชนได้ ก็เมื่อประชาชนมีความเข้าใจในวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญแล้ว ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าในเวลานี้อ่าให้มีสมัคคมการเมืองเลยจะดีกว่า แต่โดยเหตุที่บัดนี้รัฐบาลได้ยอมอนุญาตให้มีสมัคคมคณะราษฎรเสียแล้ว จึงเป็นการยากที่จะกีดกันห้ามหวงมิให้มีคณะกรรมการเมืองขึ้นอีกคณะหนึ่งหรือหลายคณะได้ อย่างดีที่สุดข้าพเจ้าเห็นว่าสมควรที่จะเลิกสมัคคมคณะราษฎรและคณะอื่นที่เดียว แล้วรัฐบาลควรจัดการทำการเผยแผ่การศึกษาวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ โดยพยายามหาวิธีให้ความเข้าใจเรื่องวิธีการปกครองแบบนั้นให้แพร่หลายแก่ราษฎรทั่วไป นอกจากนั้นสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรทั้งในเวลานี้และต่อไปข้างหน้าจนกว่าจะพ้นเขตสมัยใช้บทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญ ก็ควรจะไว้ตัวเป็นกลาง INDEPENDENT ไม่มีความผูกพันกับคณะกรรมการเมืองใด ๆ สมาชิกประเภทที่ 2 ที่จะได้ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญนั้น ควรเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทั่วไป และให้มีความสามารถจริงที่จะบำเพ็ญกรณีของตนในทางที่จะช่วยประคับประคองสมาชิกประเภทที่ 1 ที่จะเลือก

ขึ้นมาจากราษฎรตามความประสงค์แห่งรัฐธรรมนูญ ถ้าทำได้ดังนี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าจะเป็นการช่วยการศึกษาของพลเมืองตามนโยบายของรัฐบาลทั้งช่วยบำรุงสามัคคีธรรมและสันติภาพของประเทศสยามให้เจริญมากขึ้น

ตามความเห็นของข้าพเจ้าทั้งนี้ถ้าท่านเห็นสมควรจะเผยแพร่แก่ผู้ใด หรือจะพิมพ์ออกโฆษณาาก็ได้ไม่ขัดข้อง (พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ป.ร.

ปากหลักฐานข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ขัดขวางไม่ยอมให้ตั้งคณะกรรมการเมือง หรือพรรคการเมืองขึ้นมานั้นหาใช่คณะราษฎรไม่ แต่หากเป็นพระประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนั่นเอง

แต่ในตอนที่พระองค์ทรงสละราชสมบัตินั้น พระองค์กลับกล่าวอ้างไปอีกอย่างหนึ่งว่า รัฐบาลไม่ยอมให้ตั้งคณะชาติพระองค์จึงเสนอให้เลิกคณะราษฎรเสียด้วย ดังปรากฏในพระราชบันทึกมีถึงรัฐบาล ที่บันทึกโดยเจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศ ลงวันที่ 25 มกราคม ค.ศ.1935 เวลา 20.55 น.ดังนี้

“ข้าพเจ้าขอที่จะให้มีคณะพรรคการเมืองขึ้น จดหมายของข้าพเจ้ามีถึงพระยามโนฯนั้น ได้เขียนไว้ในคราวที่รัฐบาลในครั้งนั้นไม่ยอมอนุญาตให้คณะชาติตั้งขึ้น ข้าพเจ้าจึงแนะนำไปว่า ถ้าคณะชาติไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นแล้ว ก็ควรที่จะเลิกล้มคณะราษฎรเสียเหมือนกัน อันที่จริงอาจแก่ได้ว่า สำหรับการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งแรกนั้นไม่พึงประสงค์ที่จะให้มีคณะพรรคการเมือง ข้าพเจ้าเห็นว่า ณ บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่จะอนุญาตให้คณะพรรคการเมืองจัดตั้งขึ้นโดยเปิดเผย

หาไม่แล้วก็จะจัดตั้งขึ้นโดยทางลับ ๆ และคงจะมีความประสงค์และความมุ่งหมายไปในทางเข้ายึดอำนาจโดยใช้กำลัง ในเมื่อวิธีการอันถูกต้องตามกฎหมายไม่มีทางที่จะเอามาใช้ได้เสียแล้ว ถ้าหากไม่อนุญาตให้มีหนทางอันถูกต้องตามกฎหมายเพื่อคัดค้านการกระทำของรัฐบาลเสีย จุดประสงค์ในอันที่จะมีการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญก็ย่อมสูญหายไปหมดสิ้น”

ต่อมาในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 29/2477 (วิสามัญ) วันเสาร์ที่ 29 กันยายน รัฐบาลพระยาพหลฯ ได้แถลงต่อสภาถึงบันทึกตอบของรัฐบาลต่อข้อข้องพระทัยของพระองค์ตามปรากฏในพระราชบันทึกมีความว่าดังนี้

“(ข) ตามที่ทรงรับสั่งว่า ได้ทรงส่งจดหมายถึงพระยามโนปกรณนิติธาดาให้เลิกล้มคณะราษฎร เพราะรัฐบาลในครั้งนั้นไม่ยอมอนุญาตให้ “คณะชาติ” ตั้งขึ้น ความข้อนี้พระยามโนปกรณนิติธาดาจะกราบบังคมทูลไว้อย่างไรก็ยิ่งทราบไม่ได้ แต่ความจริงเรื่องนี้รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดาได้นัดประชุมผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญทั้งหมด ที่ประชุมส่วนมากเห็นควรให้ตั้ง “คณะชาติ” และยังไม่เห็นที่รัฐบาลจะดำเนินการอย่างไร ก็มีพระราชหัตถ์เลขาถึงพระยามโนปกรณนิติธาดาดังกล่าวแล้ว ข้อนี้หลวงวิจิตรวาทการ เลขาธิการคณะชาติ ในเวลานั้นยอมทราบได้ดี”

หลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งอยู่ในที่ประชุมด้วย ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท 2 ได้แถลงให้ที่ประชุมทราบดังนี้

“เมื่อในบันทึกของรัฐบาลได้อ้างถึงชื่อของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอโอกาส

แถลงรายงานต่อสภานี้ว่า ข้อความที่ในบันทึกของรัฐบาลได้กล่าวนั้นเป็นความจริง เรื่องการตั้งคณะชาติไม่ได้ทำโดยลุ่มลุ่มสุมหัว ก่อนที่จะเริ่มตั้งคณะชาติ ข้าพเจ้าได้มาปรึกษาหารือคุณหลวงประดิษฐ ขอนี้คุณหลวงประดิษฐจะเป็นพยานข้าพเจ้า เมื่อได้ปรึกษาแล้วหลวงประดิษฐ์เป็นผู้มีความเห็นว่าคณะชาติควรได้ตั้งขึ้น แล้วต่อมาข้าพเจ้าจึงได้ทราบว่าได้มีการประชุมผู้ก่อการ เสียข้างมากเห็นว่าควรให้คณะชาติตั้งขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วข้าพเจ้าจึงได้อื่นคำร้องขอตั้งคณะชาติ ไม่ใช่ว่าได้ทำไปโดยหักหาญอย่างหนึ่งอย่างใด และมีเหตุที่น่าจะเรียนให้ทราบว่า คณะราษฎรในเวลาที่ตั้งเป็นสมามคมขึ้นนั้น ไม่ได้เลือกเจ้าคุณมโนฯ เป็นนายก กลับเลือกเจ้าคุณนิติศาสตร์เป็นนายก เจ้าคุณมโนฯ จึงได้พยายามที่จะล้มคณะราษฎรเสีย เมื่อข้าพเจ้าได้อื่นคำขอตั้งคณะชาติไปแล้ว พระยามโนฯ เรียกข้าพเจ้าไปบอกว่า เลิกคณะชาติเสียเถอะแล้วจะล้มคณะราษฎรให้ ข้าพเจ้าก็ตอบว่านั่นไม่ใช่เรื่องของข้าพเจ้า เรื่องของข้าพเจ้ามีอยู่อย่างเดียวที่จะตั้งคณะชาติ ในการที่พระยามโนฯ จะให้ถอนคำขอแล้วไปล้มคณะราษฎรนั้น ข้าพเจ้าไม่ยินดียด้วย แต่เมื่อจะตั้งคณะชาติแล้วรัฐบาลไม่ยอมก็ตั้งไม่ได้เอง ข้าพเจ้าขอสนับสนุนคำอ้างของรัฐบาลที่ว่าผู้ก่อการในวันที่ 24 มิถุนายน ส่วนมากเห็นด้วยและโดยเฉพาะหลวงประดิษฐ์ฯเองได้แสดงความเห็นแก่ข้าพเจ้าว่า คณะชาติควรได้ตั้งขึ้น ข้าพเจ้าขอแสดงให้ท่านทั้งหลายทราบว่าที่รัฐบาลแถลงการณ์มานั้นเป็นความจริง”

ดังกล่าวนี้อาจถือถือจริงเรื่องของคณะชาติของหลวงวิจิตรฯที่อาจารย์เสรีกล่าวอ้างข้างต้น และผมก็ไม่มีข้อโต้แย้ง

อาจารย์เสรีในประเด็นนี้ เพียงแต่ต้องการจะทำให้เรื่องราวสมบูรณ์ขึ้นเท่านั้น

— 5 —

หลักไต่ฉบับที่ 89 วันที่ 27 ตุลาคม 2526 อาจารย์เสรีฯ เขียนขึ้นต้นไว้ว่า

“หลังจากผมเขียนบทความตอบคำถามของหลักไต่ เรื่องอาจารย์ปรีดีลงฉบับที่ 66 และ 67 ผู้ใกล้ชิดอาจารย์ปรีดีมีความเห็นต่อบทความนั้นเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นด้วย แต่ฝ่ายเห็นด้วยเป็นผู้ใกล้ชิดกับอาจารย์ปรีดีมากกว่าฝ่ายค้าน บางคนใกล้ชิดมากถึงขนาดเรียกได้ว่าเคยเป็น “ศิษย์ก้นกุฏิ” ของอาจารย์ปรีดี ผู้ใกล้ชิดอาจารย์ปรีดีมากกว่านั้นบอกผมว่า ที่ผมเขียนไปนั้น ถ้าใครสงสัยอะไร เขายินดีชี้แจงให้ฟัง ฉะนั้นถ้าท่านผู้อ่านต้องการทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมหรือข้อข้องใจปัญหาใดที่ผมเขียนไว้ โปรดถามได้จากผู้ใกล้ชิดอาจารย์ปรีดีดังกล่าวครับ”

เพื่อให้ท่านผู้อ่านที่ไม่ได้อ่านบทความอาจารย์เสรีฯ ในหลักไต่ฉบับที่อ้างถึง ผมขอสรุปเนื้อหาของบทความของอาจารย์เสรีฯ ที่เรียกว่าวิจารณ์อาจารย์ปรีดีนั้น มีดังนี้คือ

1. อาจารย์เสรีฯ กล่าวหาว่าอาจารย์ปรีดีเป็นผู้ทำลายอธิปไตยของปวงชนและทำลายเสรีภาพของบุคคล ก็คืออาจารย์ปรีดีเป็นเผด็จการนั่นเอง
2. อาจารย์เสรีฯ กล่าวหาว่าอาจารย์ปรีดีเป็นต้นตอในการนำประเทศชาติไปพึ่งพิงอเมริกา ขึ้นต่ออเมริกาและรับใช้อเมริกา ตั้งแต่สมัยสง

ครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพิงอเมริกา ขึ้นต่ออเมริกา และรับใช้อเมริกา จนกระทั่งบัดนี้ ส่วนจอมพล ป.และคนอื่น ๆ เป็นแต่เพียงผู้สืบทอดเท่านั้น

ต่อคำกล่าวหาของอาจารย์เสรี ดังกล่าวนี้ ผมอาศัยข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์มาชี้ให้เห็นว่า เป็นคำกล่าวหาที่ฝ่ายฝั่งจะอะไร ถ้าท่านผู้อ่านต้องการทราบ ว่าอาจารย์เสรีวิจารณ์อาจารย์ปรีดีฝ่ายใด จะอย่างไร จะหาอ่านได้จากหนังสือของผมที่ชื่อว่า "ข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ อันเนื่องมาจากบทวิจารณ์ของนายประเสริฐ ทรัพย์สุนทร"

ผมเคยบอกไว้แล้วว่าผมเห็นด้วยในการวิจารณ์หรือประเมินคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของอาจารย์ปรีดี แต่การวิจารณ์หรือประเมินคุณค่านั้นจะต้องประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือผู้วิจารณ์จะต้องตั้งอยู่ในความสุจริตใจ ปราศจากอคติ 4 ประการ อันเป็นปัจจัยภายใน นี่เป็นประการที่หนึ่ง ประการถัดไป ผู้วิจารณ์จะต้องเคารพต่อลัทธิหรือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ อันเป็นปัจจัยภายนอก

ส่วนทรรศนะในการมองประวัติศาสตร์นั้น ย่อมจะมีทรรศนะที่แตกต่างกันไปตามจุดยืนทางชนชั้น หรือผลประโยชน์ของบุคคลนั้น ๆ แต่สิ่งที่จะมองแตกต่างกันไม่ได้สำหรับผู้วิจารณ์ที่เคารพในลัทธิก็คือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

ในข้อเขียนอาจารย์เสรีที่ยกมาข้างต้น อาจารย์เสรีอ้างว่า ผู้ใกล้ชิดอาจารย์ปรีดีมีความเห็นต่อบทความนั้นเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นด้วย อีกฝ่ายหนึ่งคัดค้าน แต่ฝ่ายเห็นด้วยเป็นผู้ใกล้ชิดกับอา

จารย์ปรีดีมากกว่าฝ่ายคัดค้าน บางคนใกล้ชิดกันมากถึงขนาดเรียกได้ว่าเคยเป็น "ศิษย์ก้นกุฏิ" แล้วอาจารย์เสรียังเขียนแบบโฆษณาชวนเชื่อต่อไปว่า

"ที่ผมเขียนไปนั้น ถ้าใครสงสัยอะไร เขา(ศิษย์ก้นกุฏิ)ยินดีจะชี้แจงให้ฟัง ฉะนั้นถ้าท่านผู้อ่านต้องการทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมหรือข้อข้องใจ ปัญหาใดที่ผมเขียนไว้ โปรดถามได้จากผู้ใกล้ชิดอาจารย์ปรีดีดังกล่าวครับ"

ครับก็เป็นที่น่าเสียดายที่อาจารย์เสรีไม่ได้ระบุลงไปว่า "ศิษย์ก้นกุฏิ" ที่เห็นด้วยกับข้อเขียนของอาจารย์เสรี ที่วิจารณ์อาจารย์ปรีดีว่าเป็นผู้ทำลายอำนาจอธิปไตยของปวงชนและทำลายเสรีภาพของบุคคล ฯลฯ เป็นผู้ใด มีชื่อเสียงเรียงนามอย่างไร แล้วอย่างนี้ใครจะสอบถามไปได้ที่ไหนละครับ และทำไมจะต้องท้าทายให้ไปสอบถาม "ศิษย์ก้นกุฏิ" เพราะเรื่องที่อาจารย์เสรีวิจารณ์และที่ผมโต้แย้งนั้นมัน เป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ก็ควรจะทำให้ผู้สงสัยในข้อวิจารณ์ของอาจารย์เสรี ไปศึกษาค้นคว้าได้จากเอกสารของทางราชการซึ่งมีอยู่มากมายหรือจากเอกสารที่บุคคลที่เชื่อถือได้ได้บันทึกเอาไว้ เช่น บันทึกของนายทวี บุญยเกตุ (ซึ่งมีหน้าที่ทางราชการในอดีตที่สำคัญมากมาย) ดร.ป๋วย อึ๊งภากร ดร.ดิเรก ชัยนาม ดร.เดือน บุนนาค คำให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม ของ พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ของพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภาและของคนอื่น ๆ อีกมากมาย และโดยเฉพาะภายหลังอัฐกรรมของท่านได้มีคนเขียนสดุดีถึงผลงานรับใช้ชาติของท่านนับเป็นร้อย ๆ รายทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และแม้

แต่ ส.ศิวรักษ์ ซึ่งเคยวิจารณ์เหยียบย่ำทำลายท่านอย่างรุนแรง แต่เมื่อต่อมาภายหลังเขาได้ศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์อย่างนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ จึงทำให้เขาได้ข้อเท็จจริงตามความเป็นจริง และครั้งแล้วเขาก็ได้วิจารณ์ตนเองอย่างกล้าหาญและยอมรับผิดอย่างล้นปรุช ปัจจุบันเขาจึงเขียนถึงอาจารย์ปรีดีอย่างตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

เชื่อผมเถิดครับ เรื่องข้อเท็จจริง ทางประวัติศาสตร์ ไม่ต้องทำให้ไปสอบถาม "ศิษย์ก้นกุฏิ" ที่ไหน เพราะ "ศิษย์ก้นกุฏิ" ก็ไม่แน่ว่าจะไปจะรอบรู้เรื่องของอาจารย์ ก็อย่างที่โบราณท่านกล่าวไว้ว่า "ใกล้เกลือกินด่าง" ก็มิอยู่ลงไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโบราณท่านว่า "ลูกศิษย์คิดต่างครู" ก็มิอยู่เหมือนกันนะครับ

- 6 -

อาจารย์เสรี ได้เขียนในหลักไฉนฉบับที่อ้างแล้วในข้อ 5 ต่อไปนี้ตอนหนึ่งว่า

"ส่วนผู้คัดค้านบทความของผมนั้น เป็นผู้ใกล้ชิดอาจารย์ปรีดีน้อยกว่าคนเหล่านั้น บางคนเพิ่งจะเกี่ยวข้องในระยะหลัง ๆ แต่เขาอ้างว่าเขาคัดค้านผม "เพื่อรักษาความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์" และถือว่าเขาเป็น "นักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์" เขาเขียนคำเหล่านี้ตีพิมพ์ออกมา"

คำว่าผู้คัดค้านในที่นี้อาจารย์เสรีคงจะหมายถึงผม ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับข้อช้อออกมาก็ตาม เพราะที่เขียนหนังสือโต้แย้งบทความของอาจารย์เสรีที่ลงในหลักไฉน ก็มีแต่ผมเท่านั้นคนอื่นถึงแม้จะได้แย้งแต่ก็ไม่ได้เขียนและ

พิมพ์ออกมาเป็นเล่ม จึงเป็นที่แน่ชัดว่า คำว่า ผู้คัดค้าน ในที่นี้อาจารย์เสรีร หมายถึงผม

ครับ, ผมไม่ใช่ “ศิษย์ก้นกุฏิ” หรือผู้ใกล้ชิดอาจารย์ปรีดี ทางเนื้อหามังสา แต่ผมใกล้ชิดทางความคิดกับท่าน ไหน ๆ เรื่องก็มาถึงขั้นนี้แล้ว ก็ขอให้อาจารย์เสียด้วยว่าผมใกล้ชิดอาจารย์ปรีดีอย่างไร?

คือเรื่องมีอยู่ว่าในขณะที่อาจารย์ปรีดีพำนักอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น เข้าวันหนึ่งในปี 2501 อาจารย์ปรีดีคว้าเอาหนังสือเล่มหนึ่งโดยไม่ตั้งใจเข้าไปอ่านในห้องส้วมด้วยความเคยชิน หนังสือเล่มนั้นชื่อ “ขบวนการกู้ชาติ” หนาประมาณ 200 หน้า เป็นหนังสือที่ผมเขียนขึ้นภายหลังจากที่ได้รับนิรโทษกรรมออกมาจากคุกบางขวางเมื่อปี 2500 เนื้อหาของหนังสือเล่มนั้นเป็นการเล่าถึงองค์การจัดตั้งของขบวนการกู้ชาติ ปรัชญาและอุดมคติของขบวนการกู้ชาติ ตลอดจนแนวทางของขบวนการกู้ชาติ ต่อมาอาจารย์ปรีดีได้สั่งความมาถึงคุณปาลลูกชายของท่านซึ่งเคยร่วมชะตากรรมกันมาในคุกบางขวางตั้งแต่ปี 2495 ให้บอกผมว่า หนังสือขบวนการกู้ชาติที่ผมส่งไปให้ท่านนั้นได้อ่านแล้ว และขอชมเชย และบอกมาด้วยว่า ท่านอ่านจบในห้องส้วมในเช้าวันแรกที่คว้าเข้าไปอ่าน (เพราะไม่มีหนังสืออื่นจะอ่าน) นั้นเอง และท่านถือว่าผมใกล้ชิดกับท่านในทางความคิด ถึงแม้ตัวจะอยู่ห่างกันหรือแม้จะไม่เคยพบกันก็ตาม คุณปาลบอกผมอย่างนี้ และแม้จดหมายที่ท่านมีมาถึงผมในเวลาต่อมาท่านก็บอกมาอย่างนี้ ความสัมพันธ์หรือความใกล้ชิดระหว่างผมกับอาจารย์ปรีดีก็มีมาอย่างนี้แหละ

คือผมเริ่มแรกใกล้ชิด(ความคิด)กับอาจารย์ปรีดี ในห้องส้วมครับ

อาจารย์เสรีรอ้างว่าผมเขียนคำเหล่านี้ออกมาคือคำว่า “เพื่อรักษาความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์” อาจารย์เสรีรยังเขียนอีกว่า ผมถือตัวว่าเป็น “นักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์”

ครับ, ในคำขึ้นต้นผมได้บอกไว้ อย่างชัดเจนแล้วว่า ความคิดและความเคลื่อนไหวการเมืองของอาจารย์ปรีดีที่อาจารย์เสรีรวิจารณ์ว่าไม่ถูกต้องนั้น จะไม่ถูกต้องอย่างอาจารย์เสรีรว่า หรือว่าถูกต้องแต่อาจารย์เสรีรเข้าใจผิดไปเอง

“ในปัญหานี้ เราจำเป็นจะต้องหาคำตอบอย่างนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ เราจะนั่งฉาบฉวยแสดงทรรศนะแห่งความรอบรู้ของเราเองอย่างอัตวิสัยหาได้ไม่

“ด้วยประการฉะนี้ ผมจึงได้ทำคำชี้แจงฉบับนี้ขึ้นตามมรรควิธีของนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสัตถะแห่งประวัติศาสตร์”

และอีกตอนหนึ่งต่อจากบทขึ้นต้น ผมได้เขียนไว้ดังนี้

“จากการอ่านบทความ(ของอาจารย์เสรีร) ด้วยวิจาร์ณญาณดังกล่าว ทำให้ผมเห็นว่าบทความของอาจารย์เสรีรชิ้นนี้ มีความผิดพลาดอยู่หลายประการ (ผมใช้คำว่าผิดพลาดนะครับ เพราะไม่คิดว่าอาจารย์เสรีรจะบิดเบือน) ด้วยความเคารพในอาจารย์เสรีร และด้วยความเคารพในสัตถะแห่งประวัติศาสตร์ที่อาจารย์ปรีดีได้มีส่วนสร้างไว้ ผมจึงมีความจำเป็นและเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำความจริงให้ปรากฏในที่นี้เพื่อรักษาความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์.....”

อีกข้อเขียนของผมที่ยกมานี้ มีประเด็นสำคัญซึ่งผู้ที่ไม่มอคติพอจะมองเห็นได้อย่างตรงไปตรงมาดังนี้

(1) ผมบอกว่าสัตถะแห่งประวัติศาสตร์หรือความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์ซึ่งก็คือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ที่เกิดขึ้นในช่วงหนึ่ง ๆ และบันทึกไว้หรือจดจำกันไว้ นั้น เป็นข้อเท็จจริงหรือสัตถะหรือความถูกต้อง(ตามความเป็นจริงของปรากฏการณ์) ที่เราจะต้องพิจารณาหาความจริงอย่างนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ คือ ไม่ใช่เชื่อกันที่หันใดเมื่อได้อ่านหรือได้ฟัง ก็คือยึดถือหลักกาลามสูตรนั่นเอง และคำว่าอย่างนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ ไม่ได้หมายความว่าผมเป็นนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ ซึ่งผู้ที่มีความรู้ภาษาไทยพออ่านออกเขียนได้ก็ย่อมจะเข้าใจได้ว่าหมายความว่าอย่างไร แต่อาจารย์เสรีรซึ่งเคร่งครัดและรอบรู้ในอักษรศาสตร์เป็นอย่างดีกลับเขียนว่าผมยกตนเป็นนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ ผมยังไม่มีความรู้พอที่จะเป็นนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ แต่ผมจะพิจารณาหรือศึกษาประวัติศาสตร์อย่างนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ครับ

(2) ประโยคต่อมา ผมเขียนไว้ว่า “ด้วยประการฉะนี้ ผมจึงได้ทำคำชี้แจงฉบับนี้ขึ้นตามมรรควิธี ของนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์” คำว่า “ตามมรรควิธีของนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์” ก็ไม่ได้หมายความว่าผมเป็นนักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์อย่างที่อาจารย์เสรีรไปแปลความเอาเอง ความหมายของมันเป็นอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีเลศนัยก็มีเพียงว่าผมจะศึกษาประวัติศาสตร์ตามวิธีการของนักวิทยาศาสตร์.....”

ศาสตร์ ก็เท่านั้นเอง ก็มีความหมายเหมือนกับคำว่า อย่างนักวิทยาศาสตร์ที่กล่าวมาแล้วในข้อ(1) นั้นแหละ

(3) คำว่าอย่างนักวิทยาศาสตร์หรือมรรควิธีของนักวิทยาศาสตร์ก็คือความมี“จิตใญวิทยาศาสตร์” อาจารย์ปรีดีได้ให้คำอธิบายจิตใจวิทยาศาสตร์ไว้ดังนี้คือ

ก. จิตใญสังเกต

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “วิทยาศาสตร์” ไว้แล้วว่า ความรู้ที่ได้โดยการสังเกตและค้นคว้าจากการประจักษ์ทางธรรมชาติแล้วจัดเข้าเป็นระเบียบ

นักวิทยาศาสตร์ตั้งแต่โบราณกาลมา มีจิตใจสังเกตปรากฏการณ์ธรรมชาติ ถ้าปราศจากการมีจิตใจสังเกตแล้ว ก็ไม่มีทางที่จะพัฒนาวิทยาศาสตร์ได้

ข. จิตใญมาตรการ

คือเมื่อมีจิตใจสังเกตแล้วต้องมีจิตใจมาตรการ มิฉะนั้นเป็นการสังเกตเลื่อนลอย มาตรการคือการกำหนดให้รู้ถึงขนาดปริมาณและคุณภาพของสิ่งต่างๆ ซึ่งสามารถจะเปรียบเทียบได้ว่า เหมือนกันและแตกต่างกันทั้งในทางปริมาณสถานที่ เวลา เด็กที่น่ารักน่าเอ็นดูแสดงความรักใคร่โดยผู้ใหญ่มิได้สอนนั้น เพราะตามธรรมชาติของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดนั้น เด็กมีความสามารถในการสังเกตปริมาณว่า สิ่งใหญ่ต่างกับสิ่งเล็กของมากต่างกับของน้อย เวลาช้าต่างกับเวลาเร็ว ถ้าเด็กโตขึ้นเขาจริงเขาจังกับมาตรการ เด็กก็เข้าถึงวิทยาศาสตร์ดีขึ้น สามารถเปรียบเทียบความเหมือนกันกับความต่างกัน ในสภาพห้องที่กาลสมัยอันเป็นจิตใจวิทยาศาสตร์ขึ้น

ค. จิตใญค้นคว้าหาหลักฐาน

และเหตุผลและใช้ความคิดทางตรรกวิทยา

ง. จิตใญพิเคราะห์หรือวิจารณ์ คือในการสังเกต ในการใช้มาตรการ ในการค้นคว้าหาหลักฐานและเหตุผลนั้น จะต้องพิเคราะห์หรือวิจารณ์ปรากฏการณ์ทุกอย่าง ถ้าปราศจากจิตใจเช่นนี้ ก็เป็นการรับเอาปรากฏการณ์ทั้งดุ้น เข้าลักษณะจิตใจนอกเหนือธรรมชาติ (เมตาฟิสิกส์) และจิตธรรม

จ. จิตใญปราศจากอคติ

คือการไม่ลำเอียงตามทรรศนะอัตวิสัยของตน เพราะการลำเอียงเป็นมายาที่พรางรูปธรรมที่ประจักษ์ ทำให้สังเกตไม่ชัดทำให้ใช้มาตรการบกพร่อง ทำให้ขาดการพิเคราะห์หรือวิจารณ์ ความถูกต้องและความผิดพลาด แม้ในทางสังคมนั้นมนุษย์จะจิตสำนึกตามสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันตามวรรณะ แต่ในการหาความจริงในสภาวะของสังคมแห่งมนุษย์ในสังคม ก็ต้องไม่ตั้งทรรศนะลำเอียง จึงจะพิจารณาอุปธรรมที่ประจักษ์ได้ และแม้จะพิจารณาสภาพความเป็นอยู่แห่งวรรณะของตน ก็ต้องไม่ตั้งทรรศนะลำเอียง จึงจะพิจารณาอุปธรรมที่ประจักษ์แห่งวรรณะของตน ซึ่งเป็นพื้นฐานให้เกิดจิตสำนึกที่แท้จริงจากรูปธรรมที่ประจักษ์แห่งวรรณะของตน

ฉ. จิตใญที่มีความคิดเป็นระเบียบ

คือการสังเกต การใช้มาตรการ การค้นคว้าหาหลักฐานแห่งเหตุผล การพิเคราะห์หรือวิจารณ์ การปราศจากอคตินั้น ต้องเป็นไปตามจิตใจที่มีความคิดเป็นระเบียบไม่ระส่ำระสาย

ดังกล่าวนั้นคือจิตใจวิทยาศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ที่เรียกว่านักวิทยาศาสตร์

ศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์นั้น ก็เพราะใช้วิธีการคือมรรควิธีอย่างทีกล่าวนั้น เป็นเครื่องมือในการศึกษาประวัติศาสตร์ ส่วนนักประวัติศาสตร์ที่ไม่ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ศึกษาประวัติศาสตร์ก็เป็นนักประวัติศาสตร์ประเภทเล่านิทานซึ่งมีอยู่ดาษดื่นในบ้านเมืองของเรา เพื่อแยกนักประวัติศาสตร์ที่ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ศึกษาประวัติศาสตร์ออกจากนักประวัติศาสตร์ประเภทเล่านิทาน ผมจึงเรียกนักประวัติศาสตร์ประเภทนี้ว่า “นักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์” ซึ่งรวมทั้ง “นักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์” แห่งลัทธิมารกซ์-ลัทธิเลนิน ที่อาศัยปรัชญาวัตถุนิยมวิทยาศาสตร์และวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ มาศึกษากระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือวิวัฒนาการของสังคม ก็เช่นเดียวกับคำว่า “สังคมนิยม” ซึ่งมีอยู่หลายสิบชนิด ดังนั้น เพื่อแยกสังคมนิยมที่เป็นวิทยาศาสตร์ออกจากสังคมนิยมชนิดอื่น ๆ เราจึงเรียกสังคมนิยมชนิดนี้ว่า “สังคมนิยมวิทยาศาสตร์”

(4) ดังกล่าวแล้วในข้อ (1) ว่า ลัทธิอะ แห่งประวัติศาสตร์ หรือความถูกต้องทางประวัติศาสตร์ หรือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ หมายถึง ลัทธิอะหรือความถูกต้อง หรือข้อเท็จจริง ในช่วงหนึ่ง ๆ ของปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่จดจำกันมาหรือบันทึกเอาไว้ ไม่ได้หมายถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ หรือที่อาจารย์เสรีเรียกว่า ขบวนการแห่งเหตุการณ์ และที่ผมได้แย้ง อาจารย์เสรีนั้น ผมได้แย้งในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ในช่วงหนึ่ง ๆ ที่อาจารย์เสรีเขียนให้ปิดไปจากความเป็นจริง เช่นอาจารย์เสรีกล่าวหาว่า อาจารย์ปรีดีทำลายอธิปไตยของปวงชนและทำลายเสรีภาพของบุคคล

นี้มันผิดไปจากความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์หรือผิดข้อเท็จจริง เพราะข้อเท็จจริงที่ปรากฏการณ์ทั้งที่ได้บันทึกและที่ได้จดจำกันมาบอกให้เรารู้ว่าอาจURYปรีดสังเสริมอธิปไตยของปวงชนและสนับสนุนเสรีภาพของบุคคล หรือที่อาจารย์เสรีรู้ว่าอาจารย์ปรีดนำประเทศชาติไปพึ่งพิงอเมริกา ขึ้นต่ออเมริกาและรับใช้อเมริกาในระหว่างสงคราม จึงทำให้ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอเมริกาจนบัดนี้ ผมว่าไม่ใช่เช่นนั้น เพราะข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้ว่าภายหลังรัฐประหาร 8 พ.ย. 2490 จอมพล ป.พิบูลสงครามและคณะได้นำประเทศไทยเข้าไปอยู่ภายใต้อิทธิพลของอเมริกาทั้งด้านการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งยังผลให้ความชั่วร้ายนี้ได้สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน หรือที่อาจารย์เสรีรู้กล่าวว่าการแก้ไขสัญญาทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นเพียงความเสมอภาคตามตัวหนังสือ ในความเป็นจริงแล้วทำให้ไทยเสียเปรียบต่างชาติหนักหน่วงยิ่งขึ้นและสืบมาจนถึงวันนี้ ผมว่าไม่ใช่อย่างนั้น ดังที่ผมเขียนไว้ใน “ชำระประวัติศาสตร์ฯ เล่ม 1”

ดังกล่าวนี้อือ ผมโต้แย้งอาจารย์เสรีในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ในช่วงหนึ่ง ๆ ผมไม่ได้โต้แย้งอาจารย์เสรีในกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือขบวนการแห่งเหตุการณ์

(5) อาจารย์เสรีเขียนต่อไปอีกว่า “ผมไม่ใช่นักวิทยาศาสตร์แห่งประวัติศาสตร์ จึงไม่ได้มีความมุ่งหมายมากมายถึงขนาดนั้น และประวัติศาสตร์ในความหมายของขบวนการแห่งเหตุการณ์ มันก็เป็นสภาวะธรรมซึ่ง

ดำรงอยู่อย่างนั้นเอง ไม่มีใครจะไปทำอะไรมันได้ ผมจึงไม่สามารถรักษาความถูกต้องของประวัติศาสตร์ได้ อะไรผิดอะไรถูกในประวัติศาสตร์มันก็อยู่ของมันอย่างนั้น ผมจึงรักษาได้แค่ตัวผมเอง คือรักษาความยุติธรรมในใจของผมเองในการมองประวัติศาสตร์.....”

ครับ ผมไม่ได้โต้แย้งอาจารย์เสรีในการที่อาจารย์เสรีไม่สามารถรักษาความถูกต้องของประวัติศาสตร์ (ขบวนการแห่งเหตุการณ์) ซึ่งใคร ๆ ก็รักษาไม่ได้ แต่ที่ผมโต้แย้งก็ในประเด็นที่อาจารย์เสรีไม่รักษาความถูกต้องหรือความเป็นจริงตามที่เป็นจริง ของปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ในช่วงหนึ่ง ๆ ต่างหาก คือพูดกันอย่างตรงไปตรงมาก็ว่าผมโต้แย้งในการบิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

และที่อาจารย์เสรีเขียนว่า “ผมจึงรักษาได้แค่ตัวผมเองคือรักษาความยุติธรรมในใจของผมเองในการมองประวัติศาสตร์.....”

การรักษาความยุติธรรมในใจของตนเองเป็นของดี เพราะจะทำให้เราเคารพในความเป็นจริงว่าอะไรเป็นอะไร เช่นว่า เมื่อภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทหารอังกฤษได้เข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย ไม่ใช่เข้ามารุกรานประเทศไทย ส่วนทหารญี่ปุ่นที่เข้ามาเมื่อ 8 ธันวาคม 2484 นั้น เป็นการรุกรานประเทศไทย การเข้ามาของทหารต่างชาติดังกล่าวนี้นี้จึงมีลักษณะแตกต่างกัน แม้แต่การเข้ามาของทหารอเมริกันในสงครามอินโดจีนสมัยถนอม-ประภาส ก็เข้ามาในอีก ลักษณะหนึ่ง เราจะไปเหมาเอาว่าการยินยอมให้ทหารต่างชาติเข้ามาเป็นการขายชาติทั้งนั้น อย่างที่อาจารย์เสรีเคยเขียนไว้ในหลักไ

อย่างนั้นมันก็ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงแห่งประวัติศาสตร์ในช่วงนั้น ๆ และก็ไม่ใช่เป็นการรักษาความยุติธรรมของข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ความยุติธรรมผมว่าน่าจะเกี่ยวกับข้อเท็จจริง คือข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรก็ว่าไปอย่างนั้น นี่คือความยุติธรรม ส่วนว่าข้อเท็จจริงนั้น ๆ เราจะชอบใจหรือไม่ชอบใจ เราจะมองหรือมีทรรศนะเป็นอย่างไรต่อข้อเท็จจริงนั้น ๆ นี่ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์หรือขึ้นอยู่กับชนชั้นที่เรียกว่าทรรศนะทางชนชั้น อย่างการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 ประชาชนราษฎรทั้งหลายมองประวัติศาสตร์หรือมองการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นว่าเป็นสิ่งถูกต้องดีงาม เป็นคุณประโยชน์ต่อแผ่นดิน แต่คนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเสียผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้นกลับมองเห็นไปว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้น เป็นสิ่งชั่วร้ายเป็นการกบฏต่อแผ่นดิน และแม้ว่าอาจารย์เสรีเองก็กลับเห็นไปว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นเป็นอุปสรรคต่อการปฏิวัติประชาธิปไตย เพราะถ้าคณะราษฎรไม่ช่วงชิงเปลี่ยนแปลงเสียครั้งนั้น ปานนี้พระปกเกล้าก็คงจะทำการปฏิวัติประชาธิปไตยสำเร็จไปแล้ว หรืออย่างที่อาจารย์เสรีเคยพูดและเคยเขียนว่า ถ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ด่วนทรงสวรรคตเสียก่อน พระองค์ก็อาจทรงทำการปฏิวัติประชาธิปไตยสำเร็จอย่างญี่ปุ่นไปแล้ว หรืออย่างกรณีอเมริกันเข้ามาตั้งฐานทัพอยู่ในประเทศไทยในสมัยถนอม-ประภาส นี่เป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ถ้าใครพูดว่าอเมริกันไม่เคยมาตั้งฐานทัพในประเทศไทย นั่นเป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ต่อการเข้า

มาตั้งฐานทัพของอเมริกันในประเทศไทย คนจำพวกหนึ่งมองเห็นว่าหรือมีทรรศนะว่า อเมริกันเข้ามาปกป้องประเทศไทย อเมริกาเข้ามาทำให้การเศรษฐกิจของไทย(บางคนและบางจำพวก)เพื่อสูงขึ้น แต่คนอีกพวกหนึ่งเห็นไปว่าอเมริกันเข้ามาเหยียบย่ำทำลายอธิปไตยของไทย เข้ามาทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของไทย เข้ามาทำลายเศรษฐกิจ(โดยส่วนรวม)ของไทย

ดังนั้น การมองประวัติศาสตร์มันจึงไม่เกี่ยวกับความยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรมในหัวใจของใคร แต่มันเกี่ยวกับผลประโยชน์และปัญหาชนชั้น ผมจึงไม่สนใจว่าใครจะมองประวัติศาสตร์อย่างไร เพราะเป็นสิทธิของเขาที่จะมองอย่างไรก็ได้ มันขึ้นอยู่กับฐานะทางชนชั้น และผลประโยชน์ของเขา แต่ที่ผมสนใจก็คือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่เป็นปรากฏการณ์ในช่วงหนึ่ง ๆ ของกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือกระบวนการแห่งเหตุการณ์ ซึ่งผมเห็นว่าเราควรมีธรรมในใจที่จะยอมรับข้อเท็จจริงตามความเป็นจริง และไม่มีใครมีสิทธิ์ไปบิดเบือนข้อเท็จจริงให้เป็นอื่น ที่ผมโต้แย้งอาจารย์เสรีก็ในประเด็นนี้แหละครับ ไม่ใช่เรื่องทรรศนะ ไม่ใช่เรื่อง แนวทาง

(6) เนื่องจากอาจารย์เสรีได้ใช้สำนวนภาษาและความสัมพันธ์ทางเหตุผลอธิบายเรื่องประวัติศาสตร์เสมือนกับการแสดงมายากลซึ่งทำให้ผู้อ่านงงงวยจนจับต้นชนปลายไม่ถูก ผมเองพยายามอ่านติดตามความวุ่นวายบนเส้นทางอักษรของอาจารย์เสรีจนงวยงงไปเหมือนกัน และเมื่อออกมาจากความงวยงงได้ ก็มีความเห็นว่าจำเป็นจะต้อง

ทำความเข้าใจกับผู้อ่านบทความของอาจารย์เสรีในประเด็นเรื่องประวัติศาสตร์ให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวกันต่อไป ดังนี้

อาจารย์เสรีเขียนว่า

“เมื่อพูดถึง ความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์ ควรจะเข้าใจให้ดีกว่าคำนี้หมายความว่าอะไร

“ประวัติศาสตร์ (HISTORY)

มีความหมาย 2 อย่าง อย่างหนึ่งหมายความว่า ขบวนการแห่งเหตุการณ์ อีกอย่างหนึ่งหมายความว่า บันทึกแห่งขบวนการเหตุการณ์ หรือวิชาว่าด้วยขบวนการแห่งเหตุการณ์

“ขบวนการแห่งเหตุการณ์เป็นความจริงหรือความจริงแท้ (REALITY) ซึ่งมันดำรงอยู่อย่างนั้นไม่เป็นอย่างอื่น ไม่มีใครจะมาเปลี่ยนแปลงได้ ทางพระท่านเรียกว่า สภาวะธรรม”

จากคำอธิบายคำว่า “ประวัติศาสตร์” ของอาจารย์เสรีตอนนี้เป็นที่แจ่มชัดว่า ประวัติศาสตร์มีความหมาย 2 อย่างคือ

(ก) หมายถึง “ขบวนการแห่งเหตุการณ์” ซึ่งผมเรียกว่า “กระบวนการทางประวัติศาสตร์” ถึงแม้จะแตกต่างกันในถ้อยคำแต่ในเนื้อหาสาระก็เป็นอย่างเดียวกัน คือขบวนการแห่งเหตุการณ์หรือกระบวนการทางประวัติศาสตร์ เป็นความจริงหรือ ความจริงแท้ (REALITY) ซึ่งมันดำรงอยู่อย่างนั้นไม่เป็นอย่างอื่น ไม่มีใครจะมาเปลี่ยนแปลงได้ ทางพระท่านเรียกว่า สภาวะธรรม

นี่อาจารย์เสรีท่านอธิบายอย่างนี้ ซึ่งผมเองก็เห็นอย่างที่ว่าอาจารย์เสรีอธิบาย แต่เพื่อความเข้าใจของคนทั่วไปผมขอเสริมคำอธิบายของอาจารย์เสรีดังนี้

ก่อนอื่นเรามาทำความเข้าใจในคำว่า ความจริงหรือความจริงแท้กัน

เสียก่อน

ในทางพุทธปรัชญานั้นท่านแบ่งความจริงออกเป็นสองอย่างคือ อริยปรมัตถ์ หรืออริยอริยสัจ อันเป็นความจริงอย่างถึงที่สุดซึ่งเป็นสภาวะที่ดำรงอยู่เช่นนั้นโดยตัวของมันเอง ไม่ขึ้นกับความเชื่อหรือไม่เชื่อของใคร เช่น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือพูดตามภาษาวิทยาศาสตร์ว่า เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง(อนิจจัง) ขัดแย้ง(ทุกขัง) ฟังฟัง(อนัตตา) คือสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตซึ่งรวมทั้งกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือขบวนการแห่งเหตุการณ์ ล้วนแต่อยู่ภายใต้กฎแห่งความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงขัดแย้งฟังฟัง ซึ่งทางพุทธปรัชญาเรียกลักษณะอย่างนี้ว่า “ไตรลักษณ์” หรือ “สามัญลักษณ์” คือเป็นลักษณะธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งหลาย หรือที่ทางปรัชญามาร์กซิสต์เรียก “วัตถุนิยมวิภาษ” และอาจารย์ปรีดีท่านเรียกว่า “สสารธรรมประติการ” (DIALECTICAL MATERIALISM) และสภาวอย่างนี้แหละที่เราเรียกว่า ความจริงแท้(REALITY)

อย่างเช่นความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นลำดับมานับแต่สังคมปฐมสหการ มาสู่สังคมครองทาส จากสังคมครองทาสมาสู่สังคมศักดินา จากสังคมศักดินามาสู่สังคมทุนนิยม จากสังคมทุนนิยมไปสู่สังคมสังคมนิยม และจากสังคมสังคมนิยมก็จะเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ดีกว่าต่อไปตามลำดับ

ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าวนี้เป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือเป็นขบวนการแห่งเหตุการณ์ ซึ่งมันเป็นไปของมันเองไม่มีใครหรืออำนาจใดไปขัดยั้งมันไม่ให้เปลี่ยนแปลงหาได้ไม่ ที่ว่ามันเป็นไปของมันเอง

นั้น ไม่ได้หมายความว่ามันเป็นไปอย่างที่เราว่าฟลุ๊ค แต่หากมันเป็นไปเองตามเหตุผลที่ปรุงแต่งมัน คือมันมีเหตุมีปัจจัย ให้ต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างนั้น ๆ

ผมขอเสริมคำว่าประวัติศาสตร์ในความหมายของขบวนการแห่งเหตุการณ์หรือกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งปรัชญามาร์กซิสต์เรียกว่า วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ และที่อาจารย์ปริทัศน์เรียกว่า “สสารธรรมวิวัตการ” (HISTORICAL MATERIALISM) เพียงแค่นี้ก่อน เพราะถ้าขึ้นเสริมมากไปก็จะกลายเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

(ข) ประวัติศาสตร์อีกความหมายหนึ่งหมายถึง บันทึกลงแห่งขบวนการเหตุการณ์หรือวิชาว่าด้วยขบวนการแห่งเหตุการณ์ ซึ่งผมเรียกว่า “ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์” หรือ “สัจจะแห่งประวัติศาสตร์” หรือ “ความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์ในช่วงหนึ่ง ๆ ของกระบวนการทางประวัติศาสตร์นั้นเป็นความจริงชนิดหนึ่งเหมือนกัน ซึ่งทางพุทธปรัชญาเรียกว่า จริตสมมุติหรือสมมุติสัจจะ หรือจะเรียกว่า จริต บัญญัติ ก็ได้ (Truth) และสมมุติสัจจะหรือจริงสมมุติหรือจริงบัญญัติดังกล่าวนี้ อาจจะผิดก็ได้ หรืออาจจะถูกก็ได้ และมาตรการที่จะมากำหนดว่าผิดหรือถูกนั้นก็คือกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือขบวนการแห่งเหตุการณ์นั่นเอง การเคลื่อนไหวใดหรือปรากฏการณ์ใดที่ขัดกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์ การเคลื่อนไหวนั้นหรือปรากฏการณ์นั้นผิด การเคลื่อนไหวใดหรือปรากฏการณ์ใดที่สอดคล้องกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์ การเคลื่อนไหวนั้นหรือปรากฏการณ์นั้นถูก

แต่การเคลื่อนไหวหรือปรากฏการณ์ทั้งผิดและถูกในช่วงหนึ่ง ๆ ของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งได้บันทึกหรือจำถ่ายทอดกันมาอย่างตรงไปตรงมาเรียกว่าเป็นความถูกต้องเป็นสัจจะ หรือเป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ (ซึ่งอาจขัดแย้งหรือไม่ขัดแย้ง อาจตรงหรือไม่ตรงกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์ก็ได้)

อย่างเช่นการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าในระดับหนึ่ง คือเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งกษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจอย่างไม่มีขอบเขตทั้งในฐานะประมุขแห่งรัฐและในฐานะหัวหน้ารัฐบาล มาเป็นระบอบราชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการจำกัดอำนาจของกษัตริย์ให้อยู่ภายในกรอบของกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นสัจจะเป็นข้อเท็จจริง ในช่วงหนึ่ง ๆ ของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์ จึงเป็นสัจจะหรือข้อเท็จจริงที่ถูกที่ติ เพราะนอกจากจะเป็นจริงสมมุติแล้วยังเป็นจริงปรมาัตถ์หรือจริงอริยสัจอีกด้วย คือจริงทั้งที่เรียกว่า Truth และ Reality

หรืออย่างกรณีพวกที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง 24 มิถุนายน อย่างเช่นคณะชาติของหลวงวิจิตรฯ ที่อาจารย์เสรีริศเคยร่วมกันมาซึ่งเสนอให้สฤษดิ์ยกเลิกวันที่ 24 มิถุนายนเป็นวันชาติ ซึ่งอาจารย์เสรีริศถือว่าเป็นชัยชนะของหลวงวิจิตรต่อคณะราษฎร หรืออย่างกรณีกบฏบวรเดช เมื่อปี พ.ศ. 2476 การเคลื่อนไหวหรือปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เป็นสัจจะเป็นข้อเท็จจริงในช่วงหนึ่ง ๆ ของกระ

บวนการทางประวัติศาสตร์ และเพื่อความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์ในช่วงนั้น เราจะต้องยอมรับสัจจะหรือข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้อย่างเป็นจริงสมมุติหรือจริง Truth แต่เนื่องจากการเคลื่อนไหวหรือปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ เป็นการเคลื่อนไหวหรือปรากฏการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์ เพราะเป็นการเคลื่อนไหวหรือปรากฏการณ์ที่เป็นปฏิริยา เป็นการขัดกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์ จึงเป็นสัจจะหรือข้อเท็จจริงที่ผิด ที่เลว สัจจะหรือข้อเท็จจริงเช่นนี้จึงเป็นแต่เพียงจริงสมมุติเท่านั้น (คือเหตุการณ์มันเกิดขึ้นจริง ๆ) แต่ไม่ใช่จริงปรมาัตถ์หรือจริงอริยสัจ คือ Truth กับ Reality ไม่ตรงกัน

อาจารย์เสรีริศเขียนไว้ว่า

“ประวัติศาสตร์ในแง่ของบันทึกขบวนการแห่งเหตุการณ์ หรือในแง่ของวิชาว่าด้วยขบวนการแห่งเหตุการณ์ จึงอาจตรงหรือไม่ตรงกับประวัติศาสตร์ในแง่ของขบวนการแห่งเหตุการณ์ก็ได้”

ครับ, ผมก็เห็นเช่นเดียวกับอาจารย์เสรีริศ ก็ดังตัวอย่างที่ผมยกมากล่าวข้างต้น

การเคลื่อนไหวของคณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ 24 มิถุนายน 2475 เป็นประวัติศาสตร์ในแง่ของบันทึกขบวนการแห่งเหตุการณ์หรือในแง่ของวิชา ว่าด้วยขบวนการแห่งเหตุการณ์ อันเป็นการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงที่ตรงกับประวัติศาสตร์ในแง่ของขบวนการแห่งเหตุการณ์ จึงเป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง

และการเคลื่อนไหวของคณะชาติหรือของกบฏบวรเดชต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของคณะราษฎร ก็เป็นประวัติศาสตร์ในแง่ของบันทึกขบวนการแห่งเหตุการณ์หรือในแง่ของวิชาว่าด้วยขบวนการ

แห่งเหตุการณ์ อันเป็นการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงที่ไม่ตรงกับประวัติศาสตร์ ในแง่ของขบวนการแห่งเหตุการณ์ จึงเป็นประวัติศาสตร์ที่ไม่ถูกต้อง

อาจารย์เสรีเขียนต่อไปอีกว่า

“ตัวขบวนการแห่งเหตุการณ์ไม่มีใครได้เถียงได้”

ครับ ถูกต้องผมเห็นด้วย แต่ก็ไม่เห็นด้วยทั้งหมดเพราะปรากฏว่ายังมีคนโต้เถียงอยู่เหมือนกัน ซึ่งผมจะชี้ให้เห็นในตอนหลัง

“แต่บันทึกและวิชาเกี่ยวกับขบวนการแห่งเหตุการณ์มักจะโต้เถียงกัน เพราะมีทั้งบันทึกตรงและบันทึกไม่ตรง มีทั้งวิชาที่ถูกและวิชาที่ผิด”

ครับ, ผมก็เห็นตรงกับอาจารย์เสรีอีก แต่ขอเสริมอีกนิด เพื่อความชัดเจนของถ้อยคำที่ว่า มีทั้งบันทึกตรงและบันทึกไม่ตรง มีทั้งวิชาที่ถูกและวิชาที่ผิด นั้นหมายถึงตรงและไม่ตรง หมายถึงวิชาที่ถูกและที่ผิดต่อกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือขบวนการแห่งเหตุการณ์ ครับ, ก็เพราะเช่นนี้แหละจึงได้มีการวิจารณ์หรือประเมินคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของบุคคลสำคัญ ๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่ในประวัติศาสตร์ในช่วงหนึ่ง ๆ

แต่ประเด็นที่ผมได้แย้งอาจารย์เสรีเป็นประเด็นในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ได้บันทึกแล้วในช่วงหนึ่ง ๆ ของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ (ไม่เกี่ยวกับประเด็นบันทึกตรงหรือไม่ตรงถูกหรือไม่ถูกต้องกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือขบวนการแห่งเหตุการณ์) ซึ่งอาจจะผิดก็ได้ถูกก็ได้ต่อกระบวนการทางประวัติศาสตร์

อย่างเช่นในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ในช่วงหนึ่ง ๆ ที่ได้บันทึกหรือจำถ่ายทอดสืบกันมาว่า อาจารย์ปรีดีเป็นผู้ขีดขูดิปไตยของปวงชนและสนับสนุนเสรีภาพของบุคคล แต่อาจารย์เสรีกลับมาเขียนและพูดว่าอาจารย์ปรีดีเป็นผู้ทำลายอิปไตยของปวงชนและทำลายเสรีภาพของบุคคล

หรืออย่างในกรณีข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ในช่วงหนึ่ง ๆ ได้บันทึกหรือจำถ่ายทอดสืบกันมาว่าอาจารย์ปรีดีในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้นำประชาชนไทยต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกรานในสงครามโลกครั้งที่ 2 จนสามารถรักษาเอกราชและอิปไตยของชาติไว้ได้ แต่อาจารย์เสรีกลับเขียนและพูดว่าอาจารย์ปรีดีนำประเทศชาติไปขึ้นต่ออเมริกาเช่นเดียวกับที่จอมพล ป. นำไปขึ้นกับญี่ปุ่น อันเป็นผลให้ไทยต้องขึ้นต่ออเมริกาจนบัดนี้

แต่อาจารย์เสรี นอกจากจะวิจารณ์ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ได้บันทึกแล้วในช่วงหนึ่ง ๆ ว่าไม่ถูกต้องตามกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งบางที่อาจารย์เสรีก็วิจารณ์อย่างไม่ให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลหรือคณะบุคคลที่เคลื่อนไหวอยู่ในประวัติศาสตร์ช่วงนั้น ๆ โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม กาลและเทศะ แล้วอาจารย์เสรียังเขียนและพูดถึงข้อเท็จจริงนั้น ๆ ให้ผิดไปจากความเป็นจริงอีกด้วย ซึ่งด้วยความเคารพในอาจารย์เสรี ผมไม่อยากจะเรียกว่าเป็นการ “บิดเบือน” หรือครับ เอาเป็นว่าอาจารย์เสรีฟันเฟือนหรือเฟลอสติก็แล้วกัน (สติ. ความรู้สึกตัว, ความรู้สึกนึกชอบ, ความระลึก)

และเมื่อผมมาได้อ่านข้อเขียนของ

อาจารย์เสรีอีกตอนหนึ่งในหลักไพลบที่ผมอ่านแล้วข้างต้นว่าดังนี้

“และขออย่าด้วยว่า เรื่องที่ผมนำมาเล่า ไม่นับหนักเอกสารประวัติศาสตร์ ซึ่งใคร ๆ ก็หาอ่านได้อยู่แล้ว เช่นรายงานการประชุมรัฐสภา รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี บันทึกความทรงจำของบุคคลสำคัญ เอกสารทางราชการ และเอกสารทางการของคณะต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สิ่งเหล่านี้ผมใช้เป็นข้ออ้างอิง ในกรณีจำเป็นเท่านั้น แต่ผมเน้นหนักเรื่องที่รับรู้ได้ เห็นได้ชัด ได้ฟังด้วยตนเองในระหว่างที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ”

ก็ทำให้ผมค่อนข้างจะแน่ใจว่า อาจารย์เสรีไม่มีอคติจิตใจที่ตั้งใจจะ “บิดเบือน” ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพราะอาจารย์เสรีได้ประกาศออกมาโดยเปิดเผยแล้วว่า ท่านไม่สนใจหรือเน้นหนักในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารทางราชการหรือเอกสารทางการของคณะต่าง ๆ ทั้งในประเทศและนอกประเทศ แต่อาจารย์เสรีถือเอาเรื่องที่ท่านรับรู้ได้ เห็นได้ชัด ได้ฟังด้วยตนเองในระหว่างที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ เป็นเอกเป็นหลักยึดอันสำคัญที่ท่านเก็บมาเล่ามาเขียน ก็เลยกลายเป็นประวัติศาสตร์ฉบับบอกเล่าของอาจารย์เสรีไป แล้วบุคคลที่อาจารย์เสรีอ้างในเหตุการณ์นั้น ๆ ส่วนใหญ่ก็หาชีวิตไม่แล้ว ส่วนประเภท “ศิษย์กันฤฎิ” ที่อาจารย์เสรีอ้างถึง ก็เป็นจำพวก “เสเพล” นักเลงการพนัน นักเลงผู้หญิง และโดยเฉพาะ “ศิษย์กันฤฎิ” ประเภทนี้ก็ได้ประกาศออกมาอย่างเปิดเผยแล้วว่า “ถ้าอาจารย์ปรีดีอยู่ข้างฝ่ายซ้าย เขา

จะอยู่ข้างฝ่ายขวา ถ้าอาจารย์ปรีดี อยู่ข้างฝ่ายขวา เขาจะอยู่ข้างฝ่ายซ้าย" ก็ขอให้ท่านผู้อ่านพิจารณาเอาเอง ก็แล้วกันว่า "ศิษย์ก้นกุฏิ" ที่อาจารย์ เสริฐอ้างถึงนั้นควรจะให้ความเชื่อถือได้ แค่ไหนเพียงใด และโดยประการสำคัญ "ศิษย์ก้นกุฏิ" หรือใครก็ตามไม่ว่าจะเป็นอาจารย์เสริฐหรือผมเอง ไม่ควรจะมี อิทธิพลต่อความเชื่อหรือไม่เชื่อของท่าน ผู้อ่าน หากความเชื่อหรือไม่เชื่อของท่าน ผู้อ่านควรจะเป็นสิทธิของท่านผู้อ่านที่จะ พิจารณาเอาเองอย่างอิสระ โดยถือหลัก "กาลามสูตร" เป็นสำคัญ เพราะแม้แต่ คำสอนของพระพุทธองค์เอง พระพุทธ องค์ก็ยังทรงบอกแก่ศาสนิกชนว่าอย่าเพ่อ เชื่อจนกว่าจะได้พิจารณาด้วยตัวของตัว เองว่าสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงกล่าวนั้น เป็นความจริง จึงค่อยเชื่อลงไป ท่านไม่ ได้เที่ยวอ้างให้ไปถามคนโน้นคนนี้หรือ แม้ "ศิษย์ก้นกุฏิ" อย่างพระอานนท์

ดังกล่าแล้วว่าบุคคลในประวัติศาสตร์ฉบับบอกเล่าของอาจารย์เสริฐที่ อ้างถึงส่วนใหญ่มักหาชีวิตไม่แล้ว ก็ เรียกว่าไม่มีใครจะหลุดออกจากโลงมาคิด คำนวณอาจารย์เสริฐได้ แม้ข้อเท็จจริงใน เรื่องยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยคอม มูนิสต์ เมื่อปี พ.ศ. 2489 ซึ่งคุณเตียง ศิริขันธ์ คุณทองอินทร์ ภูริพัฒน์ และ เพื่อนเป็นตัวหลักโดยพฤตินัยในการ เสนอให้ยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยมอบหมายให้อาจารย์เสริฐ เป็นตัว การเจ้าของร่าง พ.ร.บ. โดยนิตินัยตาม แบบฟอร์ม ดังพยานปรากฏหลักฐานแน่ ชัดในรายนามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ เซ็นชื่อรับรองร่างพระราชบัญญัตินี้ก่อน เข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร ล้วนแต่เป็นสมา ชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายของนายเตียง

อูธยา) ร.ต.อ.อภัย สงเคราะห์ราษฎร์ (ส.ส.พระนคร) นายศิริ เพชรโรจน์ (ส.ส. เชียงราย) นายสุเทพ รัตนเสรี (ส.ส. ธนบุรี) นายพันธ์ ท. สุดอมลัน (ส.ส. กาญจนบุรี) นายชิต เวชประสิทธิ์ (ส.ส. ภูเก็ต) นายนารถ มนต์เสรี (ส.ส.อุบล ราชธานี) นายสุบิน อุปโยคิน (ส.ส. เชียงใหม่) แต่ประวัติศาสตร์ฉบับบอก เล่าของอาจารย์เสริฐกลับเขียนและพูด เป็นทำนองว่าอาจารย์เสริฐเองเป็นต้น คิดหรือด้วยการในการเสนอให้ยกเลิกพ.ร.บ. คอมมิวนิสต์ โดยขอร้องให้นายเตียง ศิริขันธ์ ช่วยเหลือสนับสนุน

ใช่ อาจารย์เสริฐเป็นตัวการเป็น เจ้าของร่าง พ.ร.บ.ฉบับดังกล่าวตาม แบบพิธีการ โดยนิตินัย และรายงาน การประชุมสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการยกเลิก พ.ร.บ.คอมมิวนิสต์ ก็ได้บัน ทึกไว้ว่าอาจารย์เสริฐเป็นผู้เสนอแต่ใน ความเป็นจริงโดยพฤตินัย ก็คือคุณเตียง โดยความสัมพันธ์ทางส่วนตัวกับอาจารย์ เสริฐตั้งแต่สมัยอยู่จุฬาฯ ได้ขอร้องให้อาจารย์เสริฐรับเป็นเจ้าของร่าง พ.ร.บ. ฉบับนั้น และก็แนละอาจารย์เสริฐเองก็ ย่อมจะเห็นด้วยกับการยกเลิกกฎหมาย คอมมิวนิสต์อยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อคุณเตียง ขอร้องอาจารย์เสริฐจึงรับสนองตอบโดย ไม่ลังเล ซึ่งนับว่าเป็นคุณประโยชน์ต่อ ประเทศชาติและเป็นความดีความชอบ ของอาจารย์เสริฐโดยแท้ แต่ก็ควรจะเขียน หรือเล่ากันอย่างตรงไปตรงมาถึงความ เป็นมาของ พ.ร.บ.ฉบับนั้น ไม่ใช่เขียน อย่างมีกลอุบายเพื่อหักล้างอาจารย์ ปรีดีว่าเป็นผู้ทำลายเสรีภาพของบุคคล อย่างที่อาจารย์เสริฐเขียนว่า

"เมื่อผมเสนอให้ยกเลิกกฎหมายนี้ ที่แรกอาจารย์ปรีดีก็ไม่ยอม สนับสนุน โดยอ้างว่าการกระทำ

ของผมเป็นลูกไม้ของพรรคประชาธิ ปัตย์ ผมต้องอาศัยคุณเตียงช่วยทำ ความเข้าใจเสียแทบล้มแทบตาย อาจารย์ปรีดีจึงยอมสนับสนุนให้ ยกเลิก ซึ่งถ้าอาจารย์ปรีดีรักเสรี ภาพของบุคคลจริง ๆ แล้ว ถึงแม้กร ยกเลิกกฎหมายคอมมิวนิสต์จะเป็น ลูกไม้ของใครก็ตามที่ก็จะต้องสนับ ดุน เพราะเป็นลูกไม้ที่ดี เป็นลูก ไม้ที่ทำให้ประชาชนมีเสรีภาพมาก ขึ้น แต่ความจริงการเสนอยก เลิกกฎหมายคอมมิวนิสต์เป็นการ กระทำของผมเอง ไม่เกี่ยวกับใครๆ ทั้งสิ้น อาจารย์ปรีดีก็ยังหาข้ออ้าง ที่จะไม่สนับสนุนจนได้" (หลักไธ ฉบับที่ 66, 19 พ.ค. 2526)

การเขียนอย่างนี้เป็นกลอุบาย เพื่อหักล้างอาจารย์ปรีดีว่าเป็นผู้ทำลาย เสรีภาพของบุคคล ซึ่งไม่ตรงต่อความ เป็นจริงแห่งข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์ที่ เป็นจริงเป็นดังนี้ครับ

1. คุณเตียง ศิริขันธ์ เป็นผู้ เสนอแนะให้อาจารย์เสริฐเสนอยก เลิกกฎหมายคอมมิวนิสต์ โดยคุณ เตียงและพวกเป็นผู้สนับสนุนอยู่ เบื้องหลัง

2. ก่อนที่คุณเตียงจะเสนอ แนะนำอาจารย์เสริฐ คุณเตียงก็คงจะ ได้ปรึกษากับอาจารย์ปรีดีก่อนแล้ว

3. เหตุที่คุณเตียงและพวก ไม่เสนอยกเลิกเสียเอง ก็เพราะว่า คุณเตียงและพวกส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ เคยร่วมอยู่ในขบวนการเสรีไทย และ โดยเฉพาะคุณเตียงเป็นบุคคลสำคัญ คนหนึ่งของขบวนการเสรีไทยจึงไม่ ต้องการให้เป็นที่ตั้งข้อสังเกตของ อังกฤษ อเมริกา ในการที่จะเจรจา

ขอความช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจในระยะแห่งความสับสนวุ่นวายภายหลังสงครามจากประเทศเหล่านั้น อาจารย์เสรีรัฐซึ่งยังไม่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองมาก่อนและยังไม่มีที่รู้จักกว้างขวางในสังคมการเมือง จึงได้รับการทาบทามจากคุณเตียงให้ปฏิบัติภาระหน้าที่เสนอยกเลิกกฎหมายคํปลักชนฉบับนั้นแทน

4. เมื่อความจริงเป็นเช่นนี้จึงไม่มีเหตุผลอะไรเลยที่อาจารย์ปรีดี จะไม่สนับสนุนและไม่มีเหตุผลอะไรเลยที่อาจารย์เสรีรัฐจะต้องอาศัยคุณเตียงช่วยทำความเข้าใจกับอาจารย์ปรีดีเสียแทบล้มแทบตาย

อนึ่ง ในปัญหานี้ผมได้เคยทำคำชี้แจงไปแล้วในหนังสือชื่อ “ข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ อันเนื่องมาจากบทวิจารณ์ของนายประเสริฐ ทรัพย์สุนทร”

แต่ในการชี้แจงครั้งนั้นผมได้ชี้แจงตามคำวิจารณ์ของอาจารย์เสรีรัฐ โดยมุ่งในหลักการเป็นประการสำคัญ หลักการคืออาจารย์เสรีรัฐกล่าวหาว่าอาจารย์ปรีดีทำลายเสรีภาพของบุคคล แต่ผมชี้ให้เห็นว่าอาจารย์ปรีดีสนับสนุนเสรีภาพของบุคคล ผมละเว้นที่จะกล่าวถึงความเป็นมาของพร.บ.ฉบับนั้นโดยละเอียด ด้วยหวังว่าอาจารย์เสรีรัฐจะได้ยุติเรื่องเหลวไหลแต่เพียงแค่นั้น แต่ผมก็อดนึกหวังเพราะอาจารย์เสรีรัฐยังคงทำการเผยแพร่เรื่องเหลวไหลต่อไปอีกทั้งด้วยการเขียนและการพูด จึงเป็นความจำเป็นที่ผมจะต้องชี้เหตุชี้ผลทั้งโดยลุ่มและโดยลึกต่อไป แต่ทั้งนี้ในทางส่วนตัวแล้วก็ยังให้ความสำคัญระต่ออาจารย์เสรีรัฐอยู่เช่นเดิม แต่

สำหรับความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์แล้ว ผมก็จำเป็นจะต้องรักษาเหมือนกัน เพื่อเป็นกตเวทิต่อบรรพชนผู้มืบทบาทเคลื่อนไหวอยู่ในประวัติศาสตร์ช่วงหนึ่ง ๆ

ครับ, ความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์ที่ผมพูดว่าจะต้องรักษานั้น ก็คือเอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่นรายงานการประชุมรัฐสภา รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี บันทึกความทรงจำของบุคคลสำคัญ เอกสารทางราชการ และเอกสารทางการของคณะต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ อันเป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ในช่วงหนึ่ง ๆ ของกระบวนการทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน ซึ่งอาจารย์เสรีรัฐไม่สนใจแต่กลับไปสนใจกับการเขียนประวัติศาสตร์ฉบับใหม่ขึ้นมาเสียเองอย่างอัตวิสัย

เพราะฉะนั้นคำพูดหรือข้อเขียนที่ว่า “เพื่อรักษาความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์” นั้น ก็คือรักษาในข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ไม่ใช่รักษาความถูกต้องแห่งกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือขบวนการแห่งเหตุการณ์ ซึ่งอาจารย์เสรีรัฐพยายามเขียนด้วยสำนวนนักอักษรศาสตร์ชั้นครูให้ผู้อ่านบทความของอาจารย์เสรีรัฐเข้าใจว่า “ผมจะรักษาความถูกต้องแห่งกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือขบวนการแห่งเหตุการณ์” ซึ่งไม่เป็นความจริงครับ ไม่ใช่เจตนารมณ์รักษาความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์ของผมเช่นนั้น ขอให้เข้าใจด้วย

ในตอนต้นของประเด็นนี้ ผมได้ยกข้อเขียนของอาจารย์เสรีรัฐที่เขียนไว้ว่า “ตัวขบวนการแห่งเหตุการณ์ไม่มีใครโต้เถียงได้”

ซึ่งผมบอกว่าถูกต้องผมเห็นด้วย แต่ก็ไม่เห็นด้วยทั้งหมด เพราะปรากฏว่า

ยังมีคนโต้เถียงกันอยู่เหมือนกัน ซึ่งผมจะชี้แจงให้เห็นในตอนหลัง

ครับ, ผมจะขอชี้แจงในตอนนี้อย่างน้อยขบวนการแห่งเหตุการณ์หรือที่ผมเรียกว่ากระบวนการทางประวัติศาสตร์นั้น ถ้าจะพูดอย่างรอบด้านทั่วถึงก็หมายถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ของโลกกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์ของคนที่อยู่ในโลก หรือนัยหนึ่งคือกระบวนการทางประวัติศาสตร์ธณิทยา กับกระบวนการทางประวัติศาสตร์มนุษยสังคม

เรื่องของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ธณิทยา เป็นเรื่องที่นักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเขาศึกษาค้นคว้ากัน ส่วนเรื่องของกระบวนการทางประวัติศาสตร์มนุษยสังคม เป็นเรื่องที่นักวิทยาศาสตร์สังคมเขาศึกษาค้นคว้ากัน และเมื่อเราพูดถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือขบวนการแห่งเหตุการณ์โดยทั่ว ๆ ไป ก็หมายถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์มนุษยสังคม

ดังนั้นความหมายของคำว่ากระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือขบวนการแห่งเหตุการณ์ในที่นี้ จึงหมายถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์มนุษยสังคม

กระบวนการทางประวัติศาสตร์มนุษยสังคม เริ่มต้นตั้งแต่การก่อกำเนิดเกิดขึ้นของสังคม คือภายหลังที่มนุษย์ได้ออกจากถ้ำและหยุดท่องเที่ยวไปตามราวป่าแล้วได้รวมกันอยู่เป็นสังคม อาจารย์ปรีดีเรียกสังคมชนิดนี้ว่า “สังคมปฐมสหการ” หรือที่ทางฝ่ายคอมมิวนิสต์เรียกว่า “สังคมคอมมิวนิสต์บุพกาล หรือสังคมบุพกาล” ในสังคมบุพกาลหรือสังคมปฐมสหการมนุษย์ในสังคมถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันในเครื่องมือและ

ปัจจัยการผลิต ในสังคมดังกล่าวจึงไม่มี
ชนชั้น มีแต่ผู้ออกแรงงานร่วมกันบริโภค
และเสวยผลจากแรงงานส่วนรวมรวม
กัน ในสังคมดังกล่าวไม่มีชนชั้นปกครอง
และผู้ถูกปกครอง แต่เป็นสังคมแห่งภราดร
ภาพและเสมอภาค มีหัวหน้าที่ได้รับเลือก
ตั้งขึ้นมาเรียกว่าพ่อบ้าน เพื่อคอย
ดูแลทรัพย์สินร่วมกันและตำแหน่งหัวหน้านั้น
เป็นตำแหน่งเฉพาะตัว ไม่เป็นมรดก
ตกทอดไปยังทายาท

ใน“อัคคัญญสูตร” ทิมนิกาย
ปาติภควคค์ อันเป็นสูตรสำคัญสูตรหนึ่ง
ในพระไตรปิฎก ได้บรรยายสภาพของ
ยุคชุมชนปฐมสหการไว้ดังนี้

“ในสมัยแรกนั้น อาหารต่าง ๆ
อุดมสมบูรณ์และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
ในป่า ใครต้องการก็ไปเก็บเอามา
เฉพาะที่จะกินไปมือหนึ่ง ๆ เท่านั้น ไม่มี
การสะสม ต่อมาเกิดมีผู้ฉลาดคิดว่าการ
ต้องไปเอามาทุก ๆ วันเช่นนี้เป็นทุกข์จึง
ได้คิดทำการสะสม ไปเอามาครั้งหนึ่ง ๆ
กินกันไปหลายวัน คนอื่นเห็นติดตามก็เอา
อย่าง ในที่สุดต่างคนก็พยายามไปเอา
มาคนละมาก ๆ ตามแต่กำลังของตัวเองจะ
อำนวยให้ และในที่สุดก็แบ่งเขตที่ดินกัน
ขึ้น ครั้นต่อมาอาหารการกินไม่พอ คน
ภายหลังไม่มีจะกินก็เกิดการลักขโมยกัน
ขึ้น อหิงสาทาน เป็นความชั่วชนิดแรกที่
เกิดขึ้นในโลก เมื่อมีการลักขโมย ก็มี
การจับกุม มีการกล่าวโทษ มีการลง
โทษ เมื่อมีการลงโทษผู้ที่ถูกลงโทษ
ก็โกรธแค้น ผู้ที่ถูกลงโทษนั้นก็โกรธแค้น
แล้วก็มีการประหัดประหารตอบแทนกัน
เมื่อเรื่องอย่างนี้มีเกิดขึ้นบ่อย ๆ คนทั้ง
หลายก็พากันไปหาคนที่ฉลาดที่สามารถ
จะตัดสินปัญหาต่าง ๆ ได้และเป็นที่เคารพ
ของคนทั้งหลาย และขอให้คนผู้นั้นเป็น
หัวหน้าสำหรับชี้ขาดในกรณีต่าง ๆ หัว

หน้าที่ทำความพอใจให้กับคนทั้งหลาย
เป็นอันมากเขาทั้งหลายก็พากันเรียกว่า
“ราชา” แปลว่า ผู้ยังคนทั้งหลายให้อินดี
และเขาเหล่านั้นก็ตอบแทนด้วยการแบ่ง
ที่นาหรือข้าวอันเป็นส่วนของตนให้
ฉะนั้นผู้ที่เป็หัวหน้าจึงมีชื่ออีกอย่างหนึ่ง
ว่า “กษัตริย์” แปลว่าผู้เป็นเจ้าของนา
(คือเกษตร) ต่อมาเกิดมีคนอีกพวกหนึ่ง
เห็นว่าเวลานี้ความชั่วเกิดขึ้นในโลกมาก
เสียแล้ว ก็คิดจะหาวิธีล้างบาปคนผู้
มีหน้าที่ในการล้างบาปเรียกว่า “พราหมณ์”
แปลว่าผู้ลอบบาปหรือผู้ล้างบาป คนทั้ง
หลายก็ตอบแทนด้วยการเอาเครื่องสักการะ
ต่าง ๆ ไปให้ ส่วนคนที่มิมีหน้าที่ประกอบ
อาชีพโดยตรง (คือผู้ออกแรงงาน) เรียก
ว่า “เวสสา” หรือ “แพศย์” แปลว่าผู้มี
อาชีพต่างจากพวกกษัตริย์และพราหมณ์
ในสมัยแรกคนมีเพียงสามชั้น พวกคุหรี
หรือพวกชนชั้นกรรมกรเกิดในระยะหลัง
มาก”

ดังกล่าวนี้นี้คือเนื้อความที่ปรากฏ
ใน “อัคคัญญสูตร” ถึงแม้ว่าจะเป็นเนื้อ
ความที่ไม่สมบูรณ์ แต่ก็ได้เผยให้เห็นถึง
เค้าโครงของสังคมปฐมสหการหรือสังคม
คอมมิวนิสต์บุพกาล ที่ปราศจากชนชั้น
และถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันในปัจจัยแห่งการ
ดำรงชีพ

ต่อจากสังคมปฐมสหการหรือ
สังคมคอมมิวนิสต์ก็เข้าสู่สังคมครองทาส-
สังคมศักดินาและสังคมทุนนิยมในปัจจุ
บัน และบางสังคมในปัจจุบันก็ได้เคลื่อน
เข้าสู่สังคมสังคมนิยมแล้ว การเคลื่อนไหว
เปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าวนี้เรียกว่า
วิวัฒนาการของสังคม เป็นการเคลื่อนไหว
เปลี่ยนแปลงจากระดับต่ำไปสู่ระดับสูง
จากระดับที่ต่ำลงไปสู่ระดับที่ก้าว
หน้ากว่าเป็นลำดับ ๆ ไปทั้งด้านการเมือง

เศรษฐกิจและวัฒนธรรม และสังคมสังคม
นิยมก็มีไขว่จะเป็นสังคมสุดท้าย หาก
กระบวนการทางประวัติศาสตร์แห่งวิวัฒนา
การของสังคมก็จะเคลื่อนต่อไปสู่สังคม
ที่ดีกว่าสูงกว่าและก้าวหน้ากว่าสังคม
สังคมนิยม อันเป็นสังคมที่ปราศจาก
ชนชั้น เป็นสังคมแห่งภราดรภาพและ
เสมอภาค สมาชิกแห่งสังคมถือกรรมสิทธิ์
ร่วมกันในเครื่องมือและปัจจัยการผลิต
เช่นเดียวกับสังคมปฐมสหการหรือสังคม
คอมมิวนิสต์บุพกาล แต่ทว่ามีเนื้อหาที่
ก้าวหน้าสูงกว่าเหมือนนรกกับสวรรค์
หรือเหมือนความมืดกับความสว่าง

ดังกล่าวนี้นี้คือกระบวนการทาง
ประวัติศาสตร์โดยสรุป ถ้าอยากทราบรายละเอียดก็หาอ่านได้จากหนังสือของผมที่
ชื่อว่า “วิวัฒนาการของสังคมและ
ประชาธิปไตย” ซึ่งผมเขียนและพิมพ์
ออกจำหน่ายตั้งแต่ปี 2516

ถ้ากระบวนการทางประวัติ
ศาสตร์ดังกล่าวจะเห็นได้ในช่วงวิวัฒนา
การของสังคมแห่งยุคปฐมสหการหรือคอม
มิวนิสต์บุพกาลนั้น สมาชิกแห่งสังคมนั้น
เคยถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันในเครื่องมือและ
ปัจจัยการผลิตเครื่องมือและปัจจัยการ
ผลิตในยุคนั้นได้แก่ที่ดินและเครื่องมือ
สำหรับเพาะปลูก และป่าสำหรับล่าสัตว์ เรือ
และเครื่องมือสำหรับหาปลา เป็นต้น

แต่นักเศรษฐศาสตร์แห่งชนชั้น
นายทุน ซึ่งเกลียดกลัวระบอบคอมมิวนิสต์
ได้โต้แย้งตลอดมาว่า ระบอบกรรม
สิทธิ์ร่วมไม่เคยมีมาก่อนเลย อันเป็น
การได้กระบวนการทางประวัติศาสตร์
ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนปรมาตถ์สังจะ เพื่อ
เหนี่ยวรั้งกระบวนการทางประวัติศาสตร์
หรือนัยหนึ่งวิวัฒนาการของสังคมให้หยุด
อยู่แค่ระบอบทุนนิยม เพื่อยังไว้ซึ่งการ

กตัญญูหรือให้คงอยู่อันเป็นผลให้คนส่วน
ข้างน้อยของสังคมจำนวนหนึ่งที่ถือกรรม
สิทธิ์ในเครื่องมือและปัจจัยการผลิตในยุค
ปัจจุบันได้เอารัดเอาเปรียบและเสวยสุข
บนความทุกข์ยากของประชาชนส่วนข้าง
มากของสังคมต่อไป

แต่เนื่องจากความอยากหรือ
ความต้องการของคนกลุ่มนี้ที่ปรารถนา
เห็นยวรั้งสังคมให้หยุดอยู่กับที่แะระบอบ
ทุนนิยมเป็นความอยากหรือความต้องการ
ที่ฝ่าฝืนปรมาตถิ์สัจจะหรือที่อาจารย์
เสรีเรียกว่าความจริงแท้ จึงเป็นความ
อยากหรือความต้องการอย่างอหิวาธิ์ที่ไม่
สอดคล้องกับภาววิสัย ดังนั้นจึงเป็นความ
อยากหรือความต้องการที่ไม่อาจจะเป็น
ไปได้เช่นเดียวกับที่นายทาสพยายาม
เห็นยวรั้งสังคมครองทาสให้หยุดอยู่แค่สังคม
ทาส และเจ้าศักดินาพยายามเห็นยว
รั้งสังคมศักดินาให้คงอยู่ตลอดกาล แต่
ในที่สุดสังคมครองทาสก็ได้พังทลายลง
โดยมีสังคมศักดินาเข้าแทนที่ และสังคม
ศักดินาก็ได้พังลงอีกในเวลาต่อมา โดย
สังคมทุนนิยมเข้าแทนที่ และในลำดับถัด
ไปสังคมทุนนิยมก็จะพบกับชะตากรรมเช่น
เดียวกับสังคมครองทาสและสังคมศักดินา
ที่ผ่านมา และสังคมที่ก้าวหน้ากว่าสูงกว่า
และมีคุณค่าต่อมวลมนุษยชาติมากกว่าก็จะ
เข้ามาแทนที่ นั่นคือสังคมสังคมนิยมจะ
เข้ามาแทนที่สังคมทุนนิยม และสังคม
สังคมนิยมก็เช่นกันจะต้องมีสังคมใหม่ที่
ก้าวหน้ากว่าขึ้นไปอีกสูงกว่าขึ้นไปอีก
และมีคุณค่าต่อมวลมนุษยชาติมากกว่าขึ้นไป
ไปอีกเข้ามาแทนที่

นี่มันเป็นกระบวนการทางประวัติ
ศาสตร์ มันเป็นวิวัฒนาการของสังคม
มันเป็นปรมาตถิ์สัจจะ ซึ่งไม่มีพลังใด ๆ
จะไปเห็นยวรั้งหรือบิดเบือนให้ไปเป็นอื่น
ได้

แน่นอน, กระบวนการทางประวัติ
ศาสตร์ หรือวิวัฒนาการของสังคม อาจ
ถูกรั้งไว้ได้บ้างบางระยะเท่านั้น แต่ในที่สุดก็
จะไม่มพลังใด ๆ ที่จะยับยั้งไว้ได้
กาลปาวสานเช่นเดียวกับที่เราทุกคนจะ
ต้องตาย จึงควรที่จะเตรียมตัวตายเสีย
ก่อนที่ความตายจริง ๆ จะมาถึง อย่างที่
ท่านพุทธทาสเรียกว่าตายเสียก่อนตาย
ตายก่อนตายก็คือการปฏิบัติธรรมจนรู้แจ้ง
ว่าสรรพสิ่งทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์เรา
อยู่ในอาการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง
(อนิจจัง) ชัดแจ้ง (ทุกขัง) พังพัง
(อนัตตา) มีการเกิดขึ้น เจริญเติบโตตั้ง
อยู่แล้วก็ดับไปเป็นธรรมดา เมื่อเรารู้แจ้ง
(คือรู้โดยภาวนาปัญญาไม่ใช่รู้เข้าใจ
จากคำบอกเล่าหรือตรรกะด้วยวิจารณ์-
ญาณทางโลก) เช่นนี้แล้วก็ไม่หวาดหวั่น
พรันพรึงต่อความตาย เพราะมันเป็น
เรื่องของธรรมชาติที่มันจะต้องเป็นไป
เช่นนั้น ไม่มีใครจะไปขัดขืนเอาไว้ได้
ก็เช่นเดียวกับการเคลื่อนไหว

เปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าวข้างต้นที่
ได้เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ
มีการเกิดขึ้น เจริญเติบโต ตั้งอยู่ ดับไป
แต่ละสังคม จนกระทั่งมาถึงสังคมทุน
นิยมในปัจจุบันซึ่งได้เกิดขึ้นแล้ว เจริญ
เติบโตแล้ว ตั้งอยู่แล้ว และก็มีแต่จะดับไป
ในอนาคตเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันก็มี
หลายสังคมหรือหลายประเทศแล้วที่
ระบอบสังคมทุนนิยมได้ดับไปแล้ว และได้
เกิดสังคมใหม่ขึ้นแล้ว ผู้มีสติปัญญาจึง
ไม่ควรปล่อยให้โลภะ โทสะ โมหะ เข้า
ครอบงำหลงต่อต้านความเคลื่อนไหว
เปลี่ยนแปลงของกระบวนการทางประวัติ
ศาสตร์หรือวิวัฒนาการของสังคม และ
แทนที่จะต่อต้านความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง
ของสังคมอย่างงมงาย ผู้มีสติปัญญา
โดยเฉพาะผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม

ควรที่จะได้เข้าระดับประคองอย่าง
รับผิดชอบต่อการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง
ของสังคมให้เป็นไปในทางที่ราบ
เรียบที่สุด เช่นเดียวกับหมอกทำคลอดที่
จะต้องกล่อมครรภ์ให้คลอดออกมาด้วย
ความปลอดภัยที่สุด และหนทางของการ
ระดับประคองการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง
ของสังคมเพื่อให้เป็นไปในทางที่
ราบเรียบที่สุดก็มีอยู่แต่เพียงหนทางเดียว
เท่านั้น คือหนทางแห่งระบอบประชา
ธิปไตยที่หวังพร้อมด้วยประชาธิปไตย
ทางการเมือง ประชาธิปไตยทาง
เศรษฐกิจ และประชาธิปไตยทาง
วัฒนธรรม

ที่ผมพูดมาเสียยืดยาวนี้ก็เพื่อจะชี้
แจงความเห็นของอาจารย์เสรีที่ว่า “ตัว
ขบวนการแห่งเหตุการณ์ไม่มีใครได้ถึง
ได้” นั้น ก็ปรากฏว่ายังมีนักเศรษฐศาสตร์
แห่งระบอบทุนนิยมได้เถียงกันอยู่แม้
กระทั่งบัดนี้

- ๗ -

ผมขอทำความเข้าใจในการ
แสดงมายากลทางอักษรศาสตร์ของ
อาจารย์เสรีเพียงแค่นี้ และที่พูดมาทั้ง
หมดตั้งแต่ต้นหรือที่จะพูดต่อไป ผมขอ
สารภาพตามตรงว่าผมไม่มีเจตนาจะสอน
อาจารย์เสรีแต่ประการใด ดังที่อาจารย์
เสรีเข้าใจผิด เพราะผมตระหนักดีว่า
อาจารย์เสรีนั้นเปรียบประหนึ่งน้ำเต็ม
โอ่งแล้ว แล้วน้ำก้นโอ่งอย่างผมจะไปบ่ง
อาจสอนอาจารย์ได้อย่างไรกัน และต่อ
ไปนี้ผมจะขอพูดถึงข้อเท็จจริงทางประ
วัติศาสตร์เกี่ยวกับการต่อต้านญี่ปุ่นและ
ขบวนการเสรีไทยอีกเล็กน้อยในตอนนี้
และผมจะขอพูดถึงข้อเท็จจริงที่มีเอกสาร
และหลักฐานยืนยันเท่านั้น ผมจะไม่พูด

เอาเองคิดเอาเองโดยอาศัยหลักความสัมพันธทางเหตุผลหรือตรรกอย่างอาจารย์เสรี

อาจารย์เสรีคิดเอาเองโดยอาศัยความสัมพันธทางเหตุผลอย่างตื้น ๆ แล้วสรุปว่า ในตอนที่ญี่ปุ่นบุกประเทศไทย 8 ธันวาคม 2484 นั้น รัฐบาลปกครองประเทศไทยคือ รัฐบาล“คณะราษฎร” โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นหัวหน้ารัฐบาล และในเมื่ออาจารย์ปรีดีซึ่งเป็นรัฐมนตรีของคณะราษฎรต่อต้านญี่ปุ่น จึงเท่ากับว่ารัฐบาลคณะราษฎรทั้งหมดรวมทั้งจอมพล ป. พิบูลสงครามด้วยก็ต่อต้านญี่ปุ่นเหมือนกัน คือสรุปว่าจอมพล ป. ก็ต่อต้านญี่ปุ่นกับเขาเหมือนกัน ซึ่งอาจารย์เสรีโดยอาศัยความสัมพันธทางเหตุผลหรือวิชาคณิตศาสตร์มาพิสูจน์ให้เห็นว่าจอมพล ป. พิบูลสงครามต่อต้านญี่ปุ่น อาจารย์เสรีเขียนไว้ดังนี้

“มีผู้พยายามแบ่งแยกคณะรัฐมนตรีขณะนั้น รัฐบาลขณะนั้นคณะราษฎรขณะนั้น ออกเป็น 2 ฝ่ายว่า ฝ่ายหนึ่งต่อต้านญี่ปุ่น อีกฝ่ายหนึ่งไม่ต่อต้านญี่ปุ่น แต่ร่วมมือหรือเป็นหุ้นของญี่ปุ่น

“การแบ่งแยกเช่นนี้ไม่ตรงกับความเป็นจริง เพราะในเมืองไทยมีคณะรัฐมนตรีเดียว มีรัฐบาลเดียว และมีพรรคปกครองเดียว ถ้าคณะรัฐมนตรี รัฐบาล และคณะราษฎร ต่อต้านญี่ปุ่นก็ต่อต้านกันทั้งหมด ถ้าร่วมมือหรือเป็นหุ้นของญี่ปุ่นก็ร่วมมือกันทั้งหมด คณะรัฐมนตรีเดียวกัน รัฐบาลเดียวกัน คณะราษฎรเดียวกัน ในสภาพที่ทำการปกครองประเทศอยู่ด้วยกันเช่นนั้นส่วนหนึ่งจะต่อต้านญี่ปุ่น อีกส่วนหนึ่งจะร่วมมือหรือ

เป็นหุ้นของญี่ปุ่นได้อย่างไร ถ้าทำตรงกันข้ามเช่นนั้นแล้ว จะอยู่ในคณะรัฐมนตรีเดียวกัน ในรัฐบาลเดียวกัน ในคณะราษฎรเดียวกัน ไม่ได้เป็นอันขาด แต่จะต้องแบ่งออกเป็นสองคณะรัฐมนตรี สองรัฐบาลและสองพรรคอย่างแน่นอน ไม่มีประเทศในโลกที่ฝ่ายต่อต้านฟาสซิสต์กับฝ่ายร่วมมือฟาสซิสต์หรือเป็นหุ้นฟาสซิสต์ในสงครามโลกจะอยู่ในคณะรัฐมนตรีเดียวกัน ในรัฐบาลเดียวกัน ในพรรคเดียวกันได้เลย

“เช่นประเทศจีนมี 2 รัฐบาล รัฐบาล汪จิงไวร่วมมือและเป็นหุ้นของญี่ปุ่น รัฐบาลเจียงไคเช็คต่อต้านญี่ปุ่น สองฝ่ายนี้จะเป็นรัฐบาลเดียวกันได้ไหม ไม่ได้ตอบครับ ถ้าอยู่ด้วยกันมันต้องฆ่ากันตายอย่างแน่นอน

“เช่นเดียวกันถ้าจอมพล ป. ร่วมมือกับญี่ปุ่นหรือเป็นหุ้นของญี่ปุ่น อาจารย์ปรีดีต่อต้านญี่ปุ่น แล้วอยู่ในรัฐบาลเดียวกัน มันต้องตายกันข้างหนึ่งเป็นแน่ แต่ทั้งสองฝ่ายก็อยู่ในรัฐบาลเดียวกันและพรรคเดียวกันตลอดมา แล้วจะมาเคียงกันให้เสียเวลาทำไมว่าฝ่ายหนึ่งต่อต้านญี่ปุ่น อีกฝ่ายหนึ่งร่วมมือกับญี่ปุ่น

“นอกจากเมืองจีนแล้ว ขอให้ดูไปให้ทั่วโลกเกิด จะเห็นได้ว่า ในบรรดาประเทศเอกราชทั้งหลายในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ฝ่ายต่อต้านฟาสซิสต์กับฝ่ายร่วมมือฟาสซิสต์ต้องเป็นคนละรัฐบาลกันทั้งนั้น เช่นในฝรั่งเศส รัฐบาลจอมพลเปแตงร่วมมือกับฟาสซิสต์ รัฐบาลเดอโกล(พลัดถิ่น)ต่อต้านฟาสซิสต์ ที่เด่นชัดและโด่งดังที่สุดคือนอร์เวย์ เมื่อเยอรมันบุก รัฐบาลพระเจ้าฮาakonต่อต้านอยู่ 2 เดือน สู้ไม่ไหวจึงหนีไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในอังกฤษ ในนอร์เวย์มีบุคคลชื่อควิลลิง ยอมเป็น

หุ้นให้เยอรมัน ตั้งตัวเป็นประธานาธิบดีของสาธารณรัฐนอร์เวย์นายควิลลิงจึงเป็นสัญลักษณ์ของผู้ทรยศซึ่งใช้กันทั่วโลก ในเมืองไทยมีคนเรียกจอมพล ป. ว่าเป็นควิลลิงเมืองไทย ซึ่งผมเห็นว่าไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง

“อย่างน้อยผมก็ได้เห็นกับตาว่า ในระหว่างสงครามนั้น จอมพล ป. กับอาจารย์ปรีดีอยู่ด้วยกันสบายดี จอมพล ป. อยู่ทำเนียบสามัคคีชัย อาจารย์ปรีดีอยู่ทำเนียบท่าช้าง ผมเองประชุมและสนทนากับท่านอยู่เป็นประจำทุกวัน นาน ๆ ครั้งจอมพล ป. ก็จัดให้สนทนากันเสียทีหนึ่งเรียกว่าเป็นปาร์ตี้พิเศษ ในโอกาสเช่นนั้นก็เชิญผู้สำเร็จมาร่วมด้วย เห็นอาจารย์ปรีดีมานั่งร่วมกับพวกเราย่อมเป็นอยู่ตลอดเวลา ถ้าจอมพล ป. เป็นควิลลิงเมืองไทย อาจารย์ปรีดีจะมานั่งอยู่อย่างนั้นได้อย่างไรครับ จอมพล ป. ไม่ต้องทำอะไรก็ได้ปล่อยให้ญี่ปุ่นมันจัดการเอง จอมพล ป. กับอาจารย์ปรีดีต่างก็ต่อต้านญี่ปุ่นด้วยกันต่างหากเล่า สถานการณ์มันจึงเป็นอย่างนั้นอยู่ได้”

ที่ผมอุตส่าห์ลอกข้อเขียนของอาจารย์เสรีมาให้ท่านอ่านกันนี้ก็เพื่อให้ท่านผู้อ่านที่ยังไม่ได้อ่านบทความของอาจารย์เสรีจะได้อ่านกัน และผมจะไม่ขอโต้แย้งอาจารย์เสรีเอง เพราะว่าเหลือสติปัญญาที่ผมจะเข้าไปชำระความสกปรกในส่วนอักษรของอาจารย์เสรีได้ ผมจึงขอมอบให้ พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ซึ่งเป็นเพื่อนรักของจอมพล ป. ตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียนนายร้อยที่มีชื่อว่า แปลก ชิดสงคะ และอีกท่านหนึ่งคือบวร พึ่งพระคุณผู้เคยเป็นรองนายกรัฐมนตรีในขณะที่ยอมพล ป. เป็นนายกรัฐมนตรีในระหว่างสงคราม

โลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ที่รับผิดชอบอยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ ยิ่งกว่าอาจารย์เสรีฐ เป็นผู้ให้รายละเอียดบางประการในประเด็นนี้ ส่วนรายละเอียดโดยพิสดารนั้น ได้มีการจัดพิมพ์ขึ้นเป็นอีกเล่มหนึ่งต่างหากชื่อว่า “คำให้การของนายปรีดิพนมมยงค์ ต่อศาลอาชญากรรมสงคราม และคำให้การของ พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม”

ในประเด็นที่อาจารย์เสรีฐว่า รัฐบาลทั้งคณะรัฐมนตรีทั้งชุดและคณะราษฎรทั้งคณะล้วนแต่ต่อต้านญี่ปุ่นด้วยกันทั้งนั้น พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ได้ให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2488 มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“คณะรัฐมนตรีชุดนั้นตามความรู้สึกของฝ่ายอังกฤษก็ดี ฝ่ายญี่ปุ่นก็ดี และรวมทั้งความรู้สึกของข้าด้วยว่า แยกออกเป็น 3 พวก พวกที่ 1 ได้แก่พวกที่เอนเอียงเข้าทางฝ่ายอังกฤษและอเมริกา อีกพวกหนึ่งเป็นพวกที่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายญี่ปุ่นหรืออักษะ ส่วนอีกพวกหนึ่งได้แก่พวกที่อยู่กลาง ๆ ไม่สนใจในทางการเมือง ทั้งนี้ปรากฏข้อความโดยละเอียดในหนังสือ “ไซแอม เบสิค แอนด์บุค” ซึ่งข้าได้นำส่งให้ประธานกรรมการแล้ว ผู้ที่เข้าข้างฝ่ายอักษะมี พล.ต.ประยูร ภมรมนตรี เพราะพล.ต.ประยูรฯ ได้นิยมชมชอบเยอรมันและอิตาลี ได้กล่าวในที่หลาย ๆ แห่งว่าสงครามครั้งนี้ ฝ่ายเยอรมันจะต้องชนะ หลวงวิจิตรวาทการก็เช่นเดียวกัน ตกลงในคืนวันที่ 8 ธันวาคม 2484 การประชุมคณะรัฐมนตรีเป็นเรื่องใหญ่ใจความว่าจะควรดำเนินการกับญี่ปุ่นอย่างไร ในที่สุดก็ตกลงกันว่ายอมให้ญี่ปุ่นผ่าน”

ครั้นแล้ว พล.อ.อดุลฯ ก็ได้ให้รายละเอียดรัฐมนตรีบางคนในรัฐบาลชุดนั้นดังนี้ (คำให้การวันที่ 3 มกราคม 2489)

1) พลท.มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม แล้วต่อมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย บุคคลผู้นี้ตามความสังเกตและทางสืบสวนของข้าฯ ปรากฏว่าเป็นบุคคลที่ญี่ปุ่นไม่ชอบ จนถึงกับญี่ปุ่นคิดจะทำร้ายก่อนที่จะญี่ปุ่นจะรุกรานประเทศไทย และทั้งตัวของตัวเองก็ไม่มีคามนิยมชมชอบในญี่ปุ่น แต่บุคคลผู้นี้เป็นผู้ที่ชอบได้รับความยกย่องจากจอมพล ป. ให้เป็นใหญ่เป็นโต เมื่อได้รับการยกย่องแล้วก็แสดงกิริยาทำที่ว่าตัวของตัวนั้นได้มีอำนาจยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น แต่เป็นคนที่ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมด้วยประการใด ๆ ในชั้นเชิงการเมือง เมื่อได้รับคำยกย่องหรือหน้าที่ที่ใหญ่แล้วก็รู้สึกภูมิใจแล้วก็พยายามว่าอำนาจและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมานั้นสูงเด่นกว่าผู้อื่น จึงได้สั่งการไปโดยมิได้ไตร่ตรองว่าควรจะปฏิบัติอย่างไร ด้วยเหตุนี้ถ้าจอมพล ป. จะใช้พลท.มังกรฯ ให้ปฏิบัติการอย่างใดเพื่อส่วนตัวแล้ว ก็มักให้เกียรติเพื่อเป็นเครื่องมือให้ไปกระทำการสำเร็จลุล่วงตามความประสงค์ ซึ่งเจ้าตัวหาได้รู้สึกในเล่ห์กะเทื่อนี้ไม่ แต่ครั้นแล้วเมื่อพลท.มังกรฯ หลงเหลือในเกียรติยศเกียรติศักดิ์ ก็มักถูกจอมพล ป. กล่าวใส่ร้ายหรือหาเหตุร้ายเสียครั้งหนึ่ง ครั้นเมื่อปรับความเข้าใจกันดีแล้ว ถ้าจอมพล. ป. มีความประสงค์จะให้พลท.มังกรฯ ไปกระทำการอย่างใดเพื่อประโยชน์ของ จอมพล ป. พลท.มังกรฯ ก็หารู้สึกหลายจำไม ตัวอย่างที่เห็นได้ อย่างง่าย ๆ เมื่อคราวจอมพล ป. ลาออก

จากนายกรัฐมนตรีในครั้งหลังนี้ แต่ยังเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดอยู่ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งพลท.มังกรฯ เป็นรองผบ.สูงสุด พลท.มังกรฯ คิดว่าตนได้รับเกียรติยศเกียรติศักดิ์อันสูง จึงได้แสดงออกมาว่าตนเป็นผู้มีอำนาจสูงกว่าคณะรัฐบาล และได้ออกคำสั่งให้รัฐบาลปฏิบัติตามมีหลายสิ่งหลายอย่างเช่นสั่งให้กรมรถไฟกรมขนส่งไปขึ้นบก.ทหารสูงสุด ในเรื่องนี้ถ้าต้องการหลักฐานขอให้สืบหาจากหน่วยราชการเหล่านั้น เมื่อคราวจอมพล ป. ต้องถูกบังคับให้ออกจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด เมื่อพลท.มังกรฯ ได้ทราบข่าวอันนี้ ข้าฯ ทราบว่านายทวี บุญยเกตุ ได้ไปพบกับพลท.มังกรฯ พลท.มังกรฯ ได้กล่าวว่าถ้าจะบังคับให้จอมพล ป. ออกจาก ผบ.ทหารสูงสุดแล้วก็จะมีการนองเลือดและข้าฯ ได้ให้การมาแล้วว่า ในคืนวันหนึ่งก่อนที่จะประกาศให้จอมพล ป. ออกจาก ผบ.ทหารสูงสุด พลท.มังกรฯ พลต.ไชยาฯ พลอ.ต.ขุนธนาฯ พ.อ.เผ่าฯ และผู้อื่น ๆ ไปพูดว่าถ้าจะให้จอมพล ป. ออกจาก ผบ.ทหารสูงสุดจะมีการนองเลือด ทั้งนี้ก็คงเนื่องด้วยว่า พลท.มังกรฯ คงทนงตัวว่าได้รับแต่งตั้งว่าเป็นรองผบ.ทหารสูงสุด ทหารคงจะอยู่ในเงื้อมมือของตน เพื่อเป็นการชมเชยรัฐบาลใหม่ ซึ่งมี พ.ต.ควงฯ นายทวี บุญยเกตุ ซึ่งเป็นพลเรือนจะได้กล่าวเกรงแล้วจะได้กลับใจไม่เอาจอมพล ป.ออกจาก ผบ.ทหารสูงสุด

2) พลท.อรุณ เจริญฤทธิ์ บุคคลผู้นี้เคยเป็นรม.ต.ช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม แล้วต่อมาได้เป็นรม.ต.ว่าการกระทรวงคมนาคมและกระทรวงพาณิชย์ (ต่อไปเป็นประวัติเกี่ยวกับความรู้ความสามารถและธุรกิจของพลท.อรุณฯ)

3) หลวงประดิษฐมนูธรรม

(นายปรีดี พนมยงค์) บุคคลผู้นี้เป็นผู้มีความรอบรู้ในทางการเมืองทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีความรู้สึกคิดเห็นในทางการเมืองสายตาไกล เป็นผู้ที่มีความเมตตาจิตต่อบุคคลทั้งหลาย เป็นผู้ที่ยากให้ปฏิบัติ การให้เป็นไปตามวิถิทางรัฐธรรมนูญ คือไม่รวบอำนาจหรือความคิดเห็น โดยเฉพาะตัวด้วยเหตุนี้ในทางความคิดความเห็นจึงไม่ถูกกับ จอมพล ป.

เพราะจอมพล ป. มักถือความคิดเห็นส่วนตัวเป็นใหญ่และพยายามที่จะรวบอำนาจ มีการกลั่นแกล้งกันหลายต่อหลายครั้ง ซึ่งข้าฯ ได้เป็นผู้ไกลเกลี่ยและป้องกันดังที่ได้ให้การมาแล้ว ในวันที่ญี่ปุ่นได้รุกรานดินแดนประเทศไทย นายปรีดี พนมยงค์ ได้มีความคิดเห็นตรงกับข้าฯ ในข้อที่ว่าในขณะนั้นถ้าจะทำการต้านทานญี่ปุ่นไม่มีทางสำเร็จ จึงจำต้องยอมในข้อที่ญี่ปุ่นเสนอมาเป็นข้ออ่อนที่สุด แล้วจึงคอยคิดขยับขยายในเมื่อมีโอกาส ด้วยเหตุนี้ภายหลังที่ญี่ปุ่นได้รุกรานประเทศไทยแล้ว จึงได้ทำการติดต่อกับประเทศมหาอำนาจแล้วเกิดเป็นเสรีไทยขึ้น ซึ่ง ข้าฯ จะได้ให้การโดยละเอียดต่อไป

4) พลต.ประยูร ภมรมนตรี เป็นผู้ที่ยินยอมชอบฝ่ายอักษะ เฉพาะอย่างยิ่งเยอรมัน ความรู้ในทางการเมืองมีบ้างพอสมควร เป็นผู้ที่ยากจะดำรงตำแหน่งในราชการสูง ๆ หลาก ๆ ตำแหน่ง การสั่งงานและการปกครองของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ที่บุคคลผู้นี้ดำรงอยู่หรือสั่งไป ไม่เป็นที่นิยมชมชอบ บุคคลผู้นี้เป็นผู้ที่ยินยอมชอบในลัทธิเผด็จการอย่างเยอรมัน ด้วยเหตุนี้ จอมพล ป. จึงได้ใช้บุคคลผู้นี้เป็นเครื่องมือ เพื่อ

จะดำเนินการตามระบบลัทธิเผด็จการอย่างประเทศเยอรมัน เช่นแต่งตั้งให้เป็นเจ้ากรมยุวชนและเป็นรองอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการจัดการและดำเนินการของกรมยุวชนกิตติ หรือทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกิตติ เป็นแบบเดียวกับที่ฮิตเลอร์เผด็จการเยอรมันได้ดำเนินการอยู่แล้วทางประเทศเยอรมัน นอกจากนี้จอมพล ป. เป็นผู้ที่ยักฉาบบุคคลผู้อื่นในการที่จะแสดงหาเกียรติยศเกียรติศักดิ์โดยชอบ ได้ใช้ให้พลต.ประยูรฯ แข่งขันขัดขวางทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ประศาสน์การโดยทุกวิถีทาง ด้วยเหตุที่บุคคลผู้นี้นิยมชมชอบเยอรมันดังกล่าแล้ว เมื่อเกิดสงคราม พลต.ประยูร ภมรมนตรี มักจะอธิบายหรือกล่าวในที่ประชุม คร.ม. หรือในที่อื่น ๆ ว่า การสงครามคราวนี้ เยอรมันจะต้องเป็นฝ่ายชนะ เพื่อประกอบนิสัยใจของบุคคลผู้นี้และคนอื่น ๆ ข้าฯ ขอมอบบันทึกของอธิบดีกรมโฆษณาการที่ 3625/2487 ลง 10 ส.ค. 87 ประกอบไว้ด้วย บุคคลผู้นี้เป็นผู้ที่ยินยอมชอบจอมพล ป. และอยากให้จอมพล ป. ได้เป็นนายกรัฐมนตรีเรื่อย ๆ ไป ตัวจะได้มีตำแหน่งหรือมีอำนาจอยู่ด้วย เหตุนี้เมื่อคราวที่จอมพล ป. ลาออกแล้วไม่ออก พลต.ประยูรฯ ก็ได้พูดโทรศัพท์มาถึงข้าฯ เป็นเชิงข่มขู่โดยเอานายพลญี่ปุ่นขึ้นบังหน้า ดังที่ข้าฯ ได้ให้การมาแล้ว และนอกจากนี้ข้าฯ ยังได้ทราบว่เมื่อคราวสภาฯ ได้เลือกนายทวี บุณยเกตุ เป็นประธานและนายควงฯ เป็นรองประธาน พลต.ประยูรฯ ได้วิ่งเต้นโดยเอาอำนาจไปขู่เพื่อไม่ให้บุคคลทั้งสองนี้เข้ารับหน้าที่นั้น ๆ ด้วย

5) พลท.พิชิต เกรียงศักดิ์พิชิต บุคคลผู้นี้ไม่มีความรอบรู้ในทางการเมืองอันแท้จริง จึงมักจะกลายเป็นเครื่องมือของจอมพล ป. เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของจอมพล ป. โดยที่ตนเองรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งในตอนหลังนั้นจอมพล ป. จึงได้ตั้งบุคคลผู้นี้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเพื่อสะดวกในการที่จอมพล ป. จะได้ดำเนินการในทางการทหารใน

วังกานของกลาโหม และเมื่อจอมพล ป. ได้ออกจากนายกรัฐมนตรีแล้ว ได้แต่งตั้งให้พลท. พิชิตฯ เป็นผู้บัญชาการทหารบก เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งในการที่จะทำการปฏิวัติยึดอำนาจ เมื่อคราวพ.ต.ควงฯ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งข้าฯ ได้ให้การมาในตอนต้นโดยละเอียดแล้ว สำหรับพลท.พิชิตฯ เนื่องจากมีความรอบรู้ในทางการเมืองน้อยน้อย เมื่อทางจอมพล ป. ให้เหตุผลประกอบแวดล้อมโน้มน้าวด้วยประการต่าง ๆ ก็มักจะคล้อยตามไปทางจอมพล ป. แต่เมื่อมีผู้อื่นให้เหตุผลแวดล้อมหักล้างความคิดเห็นในการที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจอมพล ป. ในทางที่ผิดแล้วก็กลับใจได้ มีตัวอย่างเมื่อคราวมีพระบรมราชโองการให้พ.ต.ควงฯ เป็นนายกรัฐมนตรี ในเบื้องต้น พ.ต.ควงฯ ใคร่จะให้พลท.พิชิตฯ ได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมร่วมอยู่ในคณะด้วย ทั้งนี้เพราะพ.ต.ควงฯ ได้เคยมาหาหรือข้าฯ แต่ในขณะนั้นพลท.พิชิตฯ ได้ไปอยู่ที่ลพบุรีกับจอมพล ป. และได้รับคำสั่งสนับสนุนจากจอมพล ป. ด้วยประการต่าง ๆ พลท.พิชิตฯ จึงไม่ยอมรับเป็นรัฐมนตรีและข้าฯ ยังได้ข่าวต่อไปว่า ถ้า พ.ต.ควงฯ ไปหา เพื่อให้รับเป็นรัฐมนตรีด้วยแล้วจะติดให้ตกบรโตรีบน แต่ครั้งเมื่อได้ปรับความเข้าใจกับข้าฯ เป็นที่เข้าใจแล้ว พลท.พิชิตฯ กลับเป็นผู้นำให้พ.ต.ควงฯ ไปพบกับจอมพล ป. ที่ลพบุรี ดังที่ข้าฯ ได้ให้การมาแล้ว เมื่อญี่ปุ่นได้รุกราน

รานประเทศไทยแล้วจะเป็นปีใดแน่ข้าฯ จำไม่ได้ พลท.พิชิตฯ ได้เป็นหัวหน้าคณะทูตพิเศษไปประเทศญี่ปุ่นครั้งหนึ่ง การไปนี้ข้าฯ ทราบว่าไปตามคำสั่งของจอมพล ป. โดยมุ่งหมายเพื่อจะให้ญี่ปุ่นเห็นอกเห็นใจในการที่ได้ทำสัญญาว่าร่วมรบร่วมรุกรับกับญี่ปุ่นและประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่และอเมริกา การไปครั้งนี้ พลท.พิชิตฯ จะได้ไปแสดงการสนธิสนมหรือกล่าวถ้อยคำประการใด ๆ ข้าฯ ไม่ทราบ และเมื่อกลับมาแล้วจะได้รายงานต่อจอมพล ป. อย่างไรบ้างนั้นข้าฯ ไม่ทราบเช่นเดียวกัน

6) พ.อ. หลวงสฤษดิ์ยุทธศิลป์ บุคคลผู้นี้เป็นผู้ที่ไม่ได้ใส่ใจในการเมืองและไม่ได้ติดต่อกับข้ามาคมกับชาวต่างประเทศจะเป็นฝ่ายญี่ปุ่นหรืออังกฤษ-อเมริกาก็ตาม เป็นคนชอบสงบเสงี่ยม ไม่ได้ติดต่อกับบุคคลอื่น ตามที่บุคคลผู้นี้ได้กล่าวในที่ประชุมคณะ ร.ม.ต. เมื่อวันทีญี่ปุ่นรุกรานเมืองไทยนั้นว่า “ผมคิดว่าผมก็ร่วมเต็มที่ดีกว่า ถ้าหากว่าได้ผลเราก็จะได้ประโยชน์บ้าง ถ้าหากว่าร่วมครึ่ง ๆ กลาง ๆ แล้ว เราก็จะไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย เพราะเขาจะไม่ยอมให้” นี่ก็เป็นเครื่องแสดงอยู่ในตัวว่าไม่ได้ศึกษาในทางการเมือง เพราะนักการเมืองแล้วจะต้องคบค้าสมาคมศึกษาอุปนิสัยใจคอของชาติที่เราจะไปร่วมกับเขาว่าเป็นผู้มีอุปนิสัยใจคออย่างไร และมีสมรรถภาพในกองทัพอย่างใดบ้างเป็นต้นให้ทราบซึ่งเสียก่อน แต่บุคคลผู้นี้ ดังที่ข้าฯ ได้กล่าวมาแล้วว่า มิได้ศึกษาหรือสมาคมกับชาวต่างประเทศ เมื่อนึกอยากจะพูดก็พูดขึ้นมาปราศจากความยั้งคิดและเหตุผล นอกจากนี้ตามพฤติกรรม เมื่อญี่ปุ่นได้รุกรานประเทศไทยแล้ว ไม่ปรากฏเลยว่าบุคคลผู้นี้ได้ทำการติดต่อกับหรือสนับสนุนญี่ปุ่น

จะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อมด้วยประการใด ๆ

7) พลต.เอก ปรีภักดิ์ยุทธภักดิ์ บุคคลผู้นี้เป็นผู้ที่ได้ศึกษาวิชาการทหารต่างประเทศ จะเป็นประเทศฝรั่งเศสหรือเยอรมัน ข้าฯ จำไม่ได้แน่ มีความรู้ในทางการค้าและทางการเงินบ้าง ถ้าว่าโดยนิสัยใจจริงแล้ว ไม่มีความใส่ใจในทางการเมือง ชอบในทางการทหารมากกว่าที่ไปเป็นรัฐมนตรีก็โดยการขอร้องของจอมพล ป. เมื่อได้เป็น ร.ม.ต.แล้ว จอมพล ป. ได้ใช้ให้ทำการติดต่อกับญี่ปุ่นเกี่ยวกับสินค้าหรือสิ่งของที่ประเทศไทยต้องการ เมื่อนาน ๆ เข้าความสัมพันธ์ก็มีต่อชาวญี่ปุ่นตลอดถึงเจ้าหน้าที่ในสถานเอกอัครราชทูตด้วย โดยการแนะนำและสนับสนุนของนายวินชฯ ถ้าว่าโดยนิสัยใจจริงแล้ว เป็นคนที่ไม่ได้ใส่ใจในทางญี่ปุ่น หากแต่ว่าจอมพล ป. ใช้ก็จำใจต้องปฏิบัติโดยที่เกรงกลัว การที่ญี่ปุ่นได้เรียกตัว พลต.เอกฯ ไปในวันที่ 7 ธ.ค. 84 ก็ดี เมื่อนายปรีดิ พนมยงค์ออกจาก ร.ม.ต. การคลังไปเป็นผู้สำเร็จราชการฯ แล้ว ข้าฯ เสนอต่อจอมพล ป. เป็นส่วนตัว ให้นายดิกร ชัยนาม เป็น ร.ม.ต.คลัง แต่จอมพล ป. ตอบว่า ญี่ปุ่นไม่เอา ต้องการให้พระบริภัณฑ์ฯ เป็นดังที่ข้าฯ ให้การมาแล้วก็ดี ถ้าแต่เพียงเฉิน ๆ แล้ว ดูประหนึ่งว่าพระบริภัณฑ์ฯ เป็นผู้ฝึกฝัหรือสนับสนุนญี่ปุ่น แต่ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ การที่ญี่ปุ่นไปหาในวันที่ 7 ธ.ค. 84 และให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังนั้น คงเนื่องมาจากที่จอมพล ป. ใช้ให้ทำการติดต่อกับญี่ปุ่น และการสนับสนุนของนายวินชฯ ญี่ปุ่นคงจะเห็นใจหรือเชื่อว่าพระบริภัณฑ์ฯ เป็นผู้ฝึกฝัข้างตน ซึ่งสามารถจะร่วมปฏิบัติงานกันต่อไปได้ดี เมื่อคราว

ที่จอมพล ป. ลาออก แล้ว พ.ต.ควงฯ ได้เป็นนายกรัฐมนตรีในครั้งแรกที่จะตั้ง ร.ม.ต.ขึ้นนั้น ข้าฯ ทราบว่า พระบริภัณฑ์ฯ ภิรับปากที่จะเป็น ร.ม.ต.กระทรวงการคลังต่อไป แต่ครั้งจอมพล ป. ได้แสดงที่ท่าที่จะขัดขวางมิให้ พ.ต.ควงฯ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีในชุดนั้นส่วนมากก็ไม่ยอมรับด้วย พระบริภัณฑ์ฯ มีความเกรงใจและเกรงกลัวจอมพล ป. ก็เลยปฏิเสธไม่ยอมรับ

8) พระเวชยันต์รังสฤษดิ์ กับ ม.ล.เดช สนิทวงศ์ สองคนนี้เป็นผู้ที่เกรงกลัวจอมพล ป. เมื่อจอมพล ป. สั่งอย่างใดก็ทำตาม สำหรับงานในหน้าที่สองคนนี้ได้เอาใจใส่ปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปตามความประสงค์ของจอมพล ป. ไม่มีหวั่นในทางการเมือง ถ้าให้สองคนนี้ทำงานในหน้าที่ทางเทคนิคในตำแหน่งประจำจะได้ผลดีมาก

9) นายวิลาศ โอสุถานนท์ เป็นผู้ที่ญี่ปุ่นไม่ชอบตัวเขาเองก็ไม่ชอบญี่ปุ่น ทั้งนี้ก็เนื่องด้วยว่า ภรรยานายวิลาศฯ เป็นบุตรสาวนายเชียวสุดเล็ง หัวหน้าคณะกมินตังผู้หนึ่งในประเทศไทย ทั้งนายของเชียบและนายของขิมซึ่งเป็นพี่ภรรยาของนายวิลาศฯ นั้น ญี่ปุ่นก็ไม่ชอบเมื่อญี่ปุ่นได้บุกเข้ามาในประเทศไทยนั้น สายลับได้มาแจ้งกับข้าฯ ว่าญี่ปุ่นจะจับของเชียบกับนายของขิม ข้าฯ จึงแจ้งกับนายวิลาศฯ เพื่อให้สองคนนี้รีบออกไปนอกประเทศไทยเสียโดยด่วน สองคนนี้จะหนีได้หลบหนีไปได้ เนื่องด้วยญี่ปุ่นไม่ชอบนี้ นายวิลาศฯ จึงได้ออกจากรัฐมนตรี เมื่อออกจาก ร.ม.ต.แล้วก็ยังอยู่ในสายตาของญี่ปุ่น และครั้งหนึ่งญี่ปุ่นหาว่าเป็นแนวที่ 5 ให้แก่ฝ่ายจุ๊กกิง ถึงกับจะจับตัวนายวิลาศฯ ซึ่งข้าฯ นายปรีดิ พนมยงค์ และหลวงสังวรฯ ไม่ยอมให้จับ

โดยอ้างว่า นายวิลาศฯ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเป็นนายทหาร เมื่อมีหลักฐานก็ให้ส่งมาทางเรา จะควบคุมไว้สอบสวน แต่เมื่อนายวิลาศฯ ได้ออกจาก ร.ม.ต.แล้วไปประกอบการค้านั้น ได้ทำการติดต่อกับญี่ปุ่นบ้าง เช่น รับจ้างต่อเรือให้ญี่ปุ่น และส่งสัตว์พาหนะและการค้าเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ

10) พ.อ.ช่วง เขวงศักดิ์สงคราม ครั้งแรก เป็นผู้เข้มแข็งในทางแสดงความคิดเห็นประกอบด้วยเหตุผล แต่ครั้นต่อมาถูกจอมพล ป. บังคับให้ออกจาก ร.ม.ต. ดังที่ให้การไว้แล้ว ต่อแต่นั้นมารู้สึกว่าผู้นี้ไม่กล้าออกความคิดเห็นเห็นประการใด และพยายามปฏิบัติตามคำสั่งของจอมพล ป. ผู้นี้แม้จะได้เป็นนายกสมาคมพ่อค้าไทย-ญี่ปุ่น ตามความรู้สึกของข้าฯ ก็เห็นว่าไม่มีใครจะสนิทสนมกับฝ่ายญี่ปุ่นหรือได้ฝึกฝักกับญี่ปุ่นแต่อย่างใด

11) พล.ร.ต.ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ บุคคลผู้ที่มีความรอบรู้ในทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็นอย่างดี มีความไหวพริบและฉลาดทันคนทั่ว ๆ ไป ในเบื้องต้นเมื่อได้เป็นรัฐมนตรี ปรากฏว่าบรรดาข้าราชการสมาชิกสภา ประชาชน กับชาวต่างประเทศมีความเลื่อมใสในคุณวุฒิและความสามารถ เป็นผู้ฝึกฝักทางอังกฤษ-อเมริกามากกว่าทางญี่ปุ่น เมื่อมีเหตุบาดหมางใจระหว่างผู้ก่อการก๊ติ หรือในระหว่างรัฐมนตรีก๊ติ ผู้นี้ได้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้เรื่องสงบราบคาบไปได้ ในเรื่องนี้ได้ร่วมมือกับข้าฯ มาหลายครั้ง ครั้งเป็น ร.ม.ต.ว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้มีความคิดความเห็นขัดแย้งกับจอมพล ป. บ้างเป็นบางครั้งคราว แต่ครั้นเมื่อญี่ปุ่นได้รุกรานประเทศไทยแล้ว หลวงธำรงคำ

รู้สึกตัวว่าญี่ปุ่นไม่ชอบ จึงได้ทำตัวให้ฝักฝักสนิทสนมกับญี่ปุ่น และก็ได้ทำการค้าบ้าง เนื่องด้วยเหตุนี้ความนิยมนับถือของข้าราชการ-สมาชิกสภาฯ และประชาชน จึงได้เสื่อมลงไปบ้าง

12) พล.ร.ท.สินธุ์ กมลนาวิน บุคคลผู้นี้เป็นพี่ภรรยาของนายวานิช ปานะนนท์ นายวานิชฯ เป็นผู้ฝักฝักกับญี่ปุ่น เป็นตัวตั้งตัวตนในวันที่ญี่ปุ่นรุกรานประเทศไทยและในวันที่ให้ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษ-อเมริกาประการหนึ่ง และโดยเหตุที่กองทัพเรือได้ส่งนายทหารเรือไปฝึกหัดเรือดำน้ำจากญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากและทั้งกองทัพเรือก็ได้ต่อเรือดำน้ำจากญี่ปุ่นหลายลำ เมื่อมีความสัมพันธ์กันมาก ๆ เช่นนี้ พล.ร.ท.สินธุ์ฯ ก็มีความสนิทสนมกับชาวญี่ปุ่นเป็นลำดับมา ที่ พล.ร.ท.สินธุ์ฯ สนิทสนมกับชาวญี่ปุ่นนี้ เป็นที่ทราบกันทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยเหตุนี้ทางฝ่ายสหประชาชาติ มีอังกฤษและอเมริกา ยังถืออยู่เสมอว่า ทางกองทัพเรือไทย ไม่ให้การร่วมมือกับฝ่ายเขาแต่ทหารเรือฝ่ายบกได้ทำการสนับสนุนและช่วยเหลือฝ่ายสหประชาชาติเป็นอย่างดี การร่วมมือกับญี่ปุ่นก็ไม่ปรากฏชัดแจ้งว่าได้ช่วยเหลือประการใด จะมีกระทำให้บ้างก็เกี่ยวกับการกวาดต้อนระเบิดที่ฝ่ายสหประชาชาตินำมาทิ้ง ฝ่ายสหประชาชาติลงความเห็น พล.ร.ท.สินธุ์ฯ เป็นหัวหน้าในการสนับสนุนญี่ปุ่น เมื่อวันญี่ปุ่นรุกรานประเทศไทยวันนั้น พล.ร.ท.สินธุ์ฯ ได้ไปอยู่ลัดตหีบ ข้าฯ ได้ให้กองทัพอากาศจัดเครื่องบินไปรบและโทรเลขไปให้รีบกลับกรุงเทพฯ ด่วน แต่ พล.ร.ท.สินธุ์ฯ กับพวกได้เดินทางมาโดยรถยนต์แล้วถูกทหารญี่ปุ่นจับที่บางปู ในคืนวันนั้นปรากฏว่ากองทัพเรือ ได้ส่งเรือออก

ไปลาดตระเวนในอ่าวไทย แต่เหตุใดฝ่ายญี่ปุ่นจึงได้ส่งกำลังมาขึ้นที่บางปู โดยที่กองทัพเรือมิได้ทำการด้านทานนั้น ข้าฯ ไม่ทราบ ก่อนที่ญี่ปุ่นขึ้นข้าฯ ได้อนายทหารทางกองทัพเรือขึ้นผู้ใหญ่ได้แสดงความเห็นต่อจอมพล ป. ว่า การลำเลียงทหารขึ้นบกนั้น ข้าศึกมักใช้เรือสินค้าทำการลำเลียง โดยซ่อนทหารมากับเรือสินค้านั้น แบบเดียวกับเยอรมันได้ดำเนินที่นอร์เวย์ กองทัพเรือจะขอตรวจค้นเรือสินค้าที่จะเข้ามาในประเทศไทย แต่จอมพล ป. ว่าถ้าทำเช่นนั้นจะกระทบกระเทือนถึงความสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศได้ ข้าฯ ไม่เคยได้ยิน พล.ร.ท.สินธุ์ฯ กล่าวสนับสนุนว่าการสงครามครั้งนี้ญี่ปุ่นจะชนะ เป็นแต่พูดว่าญี่ปุ่นได้เตรียมการรบไว้ สามารถจะทำการรบได้อีกราว 3-4 ปี และได้เคยพูดกับข้าฯ ว่าถึงอย่างไรก๊ติ การสงครามครั้งนี้ในตอนท้ายไทยจะต้องทำการรบกับญี่ปุ่น ก่อนที่ญี่ปุ่นจะยอมแพ้ประมาณสัก 2 อาทิตย์ ทาง พล.ร.ท.สินธุ์ฯ ก็ได้เข้าร่วมมือที่จะทำการต่อต้านกับญี่ปุ่น มีการมอบผู้คนและวิญญูของกองทัพเรือให้ในเรื่องนี้นายปรีดิฯ กับหลวงสังวรฯ ทราบเรื่องดี

เนื่องด้วย พล.ร.ท.สินธุ์ฯ เป็นผู้สนิทสนมกับญี่ปุ่นดังกล่าวดังนั้น จนถึงกับจอมพล ป. หาว่า พล.ร.ท.สินธุ์ฯ จะแย่งตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยได้รับการสนับสนุนจากญี่ปุ่น ในการนี้ปรากฏว่า พล.ร.ท.สินธุ์ฯ กับจอมพล ป. ได้เกิดต่อว่าต่อขานกันมากมาย ดังที่ข้าฯ ได้ให้การไว้ในตอนต้นแล้ว

13) พล.ต.ไชย ประทีปเสน พลต. ขุนปลัดปรปักษ์ พ.อ.เภา ศรียานนท์ พล.อ.ต.ขุนรณนภาภาส ทั้งสี่คนนี้เป็นผู้ที่มีความเลื่อมใสในตัวจอมพล

ป. เมื่อคราวที่จอมพล ป. ลาออกจากนายกรัฐมนตรีแล้วไม่ออก และเมื่อคราวพ้นจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด ใครได้แสดงที่ท่าอย่างไรรันนั้น ข้าฯ ได้ให้การข้างต้นแล้ว

14) ขุนนริศรชัย เป็นผู้ได้รับใช้ใกล้ชิดจอมพล ป. แต่มีบางครั้งก็ได้คัดค้านความคิดความเห็นและไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของจอมพล ป. ก็มี เช่น จอมพล ป. ทว่านายปรีดี พนมยงค์ เป็นบาโคคลิโอ ขุนนริศรชัย ก็ได้ยื่นขึ้นคัดค้านในที่ประชุมคณะผู้การ ให้เหตุผลที่น่าฟังว่านายปรีดีฯ มิได้เป็นบาโคคลิโอตามที่จอมพล ป. กล่าวหา หลวงยุทธศาสตร์โกศลกับหลวงสารานุประพันธ์ สองคนนั้นตามความสังเกตของข้าฯ เห็นว่าเป็นผู้ที่ประจบสอพลอจอมพล ป. แต่หลวงสารานุ ประจบสอพลอมาจากนอกหน้า มีการเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์เรื่องที่เกี่ยวข้องกับส่วนตัวของจอมพล ป. และครอบครัว ยกย่องอย่างเลิกลอย และแนะนำหนังสือหลายฉบับให้เขียนบทความยกย่องเช่นเดียวกัน ซึ่งในวงการหนังสือพิมพ์เป็นที่ทราบกันดี หลวงยุทธศาสตร์ฯ นั้น เนื่องด้วยทหารเรือส่วนมากไม่ชอบ จึงได้มาเกาะทางจอมพล ป. ให้เลี้ยงดู ชอบพูดจาตลกคนองให้เป็นที่พอใจของจอมพล ป.

15) พล.ต.ประทีป ชิตะสังคะ ผู้นี้เป็นพี่ชายจอมพล ป. ในคราวสงครามนี้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพลธิการทหารบก ซึ่งเป็นตำแหน่งแม่ทัพและเป็นตำแหน่งที่สำคัญมาก ในวงราชการทหารเห็นว่า พล.ต.ประทีปฯ ยังไม่มีความรู้ความสามารถถึงขนาดที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งพลธิการทหารบก เมื่อได้เป็นพลธิการแล้ว ปรากฏว่าได้ดำเนินให้อัดโรงงานและบังคับซื้อจากเอกชนหลายต่อหลาย

แห่ง บางรายก็มีข่าวในทางที่จะโน้มน้าวไปหาประโยชน์ส่วนตัวดังปรากฏมีคดีเรื่องโรงงานสบู่ไทย

ต่อไปนี้เป็นเอกสารทางราชการอีกชิ้นหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าจอมพล ป. พิบูลสงครามกับคณะส่วนหนึ่งของคณะรัฐมนตรีได้ร่วมมือกับญี่ปุ่นในสงครามครั้งที่ 2 เอกสารชิ้นนี้คือคำฟ้องของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม (โดยพระยารรกรกรมมุนุตติ) โจทก์ ต่อจอมพลแปลก พิบูลสงคราม จำเลย

เอกสารคำฟ้องฉบับนี้เป็นเอกสารที่เขียนขึ้นจากพฤติกรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทั้งที่ได้บันทึกไว้เป็นเอกสารของทางราชการ เช่นบันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรีเป็นต้น และทั้งพยานบุคคลสำคัญที่รู้เห็นและเกี่ยวข้องอยู่ในเหตุการณ์นั้น เช่นคำให้การของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตยทิพอาภา คำให้การของ พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส คำให้การของนายทวี บุญยเกตุ เป็นต้น เอกสารคำฟ้องของทางราชการดังกล่าวนี้ จึงเป็นเอกสารที่เชื่อถือได้ และเป็นการชี้ให้เห็นว่าในคณะรัฐบาลนั้นมีรัฐมนตรีท่านใดบ้างที่ได้ร่วมมือกับญี่ปุ่นอย่างจริงจัง ไม่ใช่สักแต่เพียงเป็นวิธีการเอาตัวรอดเพราะถูกบีบบังคับ

อนึ่งในกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาปล่อยตัวจอมพล ป. และจำเลยคนอื่น ๆ พันข้อหาไปนั้น เนื่องมาจากกฎหมายอาชญากรรมสงครามได้ตราออกมาภายหลังที่จำเลยได้กระทำความผิด จึงเป็นการออกกฎหมายย้อนหลังซึ่งไม่มีผลบังคับในความผิดของจำเลยตามหลักของกฎหมายทั่วไป ศาลฎีกาจึงพิพากษาปล่อยตัวจอมพล ป. และคณะเพราะ

กฎหมายอาชญากรรมสงครามเป็นโมฆะ ไม่ใช่พิพากษาปล่อยตัวเพราะจำเลยไม่มีความผิด

เอกสารข้อกล่าวหาของทางราชการต่อจอมพล ป. พิบูลสงครามมีดังนี้

ข้อ 1. เมื่อเดือนกันยายน พุทธศักราช 2482 ผู้คุมอำนาจการปกครองประเทศเยอรมันในระบอบเผด็จการได้ใช้กำลังทหารเข้าทำสงครามรุกรานประเทศโปแลนด์และประเทศอื่น ๆ ก่อให้เกิดสงครามขึ้นในยุโรป สงครามนี้ต่อมาได้แผ่ไพศาลกลายเป็นสงครามโลกระหว่างกลุ่มประเทศที่นิยมนโยบายใช้อำนาจและการทำสงครามรุกราน มีประเทศเยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่นเป็นต้น ซึ่งเรียกกันว่าประเทศอักษะฝ่ายหนึ่ง กับกลุ่มประเทศซึ่งต่อต้านการรุกราน มีบริเตนใหญ่ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียตและจีนเป็นต้น ซึ่งเรียกว่าสหประชาชาติอีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนประเทศญี่ปุ่นนั้น ได้ส่งทหารเข้าทำการรุกรานประเทศจีนอยู่ก่อนเริ่มสงครามในยุโรปแล้ว ครั้นในปี พ.ศ. 2482-2484 ได้เคลื่อนกำลังทหารลงมาทางภาคใต้ของเอเชียรุกรานเข้ามาในประเทศอินโดจีนของฝรั่งเศส และต่อมาเมื่อ 8 ธันวาคม 2484 ได้ส่งกำลังทหารเข้าตีอ่าวฟิลิปปินส์ และเข้ารุกรานราชอาณาจักรไทย ผ่านไปตีแหลมมลายูและประเทศพม่าเป็นลำดับ เปิดฉากสงครามขึ้นทางด้านตะวันออกไกลและมหาสมุทรแปซิฟิก โดยประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกาให้ชื่อว่าสงครามมหาเอเชียบูรพา และโฆษณาอวดอ้างว่าเพื่อสถาปนาวงไพบลูย์ขึ้นสำหรับชาวเอเชีย

ข้อ 2. ส่วนประเทศไทยนั้น ประชาชนชาวไทยมีนิสัยรักสงบ ไม่มีเจตน์

จำนงจะทำสงครามรุกรานประเทศใด และไม่ได้ยินยอมในนโยบายและการกระทำของผู้ทำสงครามรุกราน เมื่อสงครามยุโรปเกิดขึ้นและมีท่าทีจะลุกลามมาทางทวีปเอเชีย ประเทศไทยได้มีนโยบายแน่วแน่ในอันที่จะรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดและเตรียมพร้อมที่จะต่อสู้ด้านทหารผู้รุกรานซึ่งจะเกิดความเป็นกลางทุกวิถีทาง ถึงแก่ได้ตราพระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ พุทธศักราช 2484 ขึ้นไว้ ฉะนั้นในวันที่ญี่ปุ่นได้ยกพลเข้ารุกรานราชอาณาจักรไทย ดังกล่าวในข้อ 1 บรรดาทหาร ตำรวจ และราษฎรไทยจึงได้ร่วมมือกันทำการด้านทานอย่างเข้มแข็ง

ข้อ 3. จำเลยในคดีนี้ได้รับพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีติดต่อกันมาตั้งแต่วันที่ 16 ธันวาคม 2481 ถึงวันที่ 26 กรกฎาคม 2487 ในระหว่างนั้นจำเลยได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่าง ๆ อีกหลายกระทรวง และจำเลยยังมีตำแหน่งหน้าที่สูงสุดอันเทียบเท่ากับตำแหน่งแม่ทัพใหญ่ตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช 2475 อีกด้วย จำเลยเป็นผู้มีนิสัยไม่สูงและมีความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะคุมอำนาจบริหารราชการแผ่นดินไว้ในมือของตนโดยเด็ดขาด จำเลยนิยมลัทธิการปกครองแบบเผด็จการและลัทธิชาตินิยมอย่างรุนแรงตลอดถึงการทำสงครามรุกรานโดยเป็นลัทธิการกระทำที่เปิดโอกาสและช่องทางเพื่อที่จะเพิ่มพูนอำนาจวาสนาให้แก่บุคคลผู้มีความปรารถนาและอยู่ในฐานะเช่นจำเลยได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นตั้งแต่วันที่ญี่ปุ่นได้เริ่มกระทำการสงครามรุกรานในทางภาคเอเชียดังกล่าวแล้ว จำเลยนี้จึงได้ประกอบอาชญากรรมลง

ครามขึ้น โดยลำพังตนบ้าง สมคบกับบุคคลอื่นบ้าง ต่างกรรมต่างวาระกัน เป็นความผิดกฎหมายหลายบทหลายกระทง ดังจะกล่าวต่อไป

ก. ในระหว่างเวลาดังตั้ง 5 มกราคม 2484 จนถึงวันที่จะเลยพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เวลากลางวันและกลางคืน จำเลยได้กระทำการต่าง ๆ โดยสมัครใจเข้าร่วมสงครามกับประเทศญี่ปุ่นและกองทัพญี่ปุ่นผู้ทำสงครามรุกราน กล่าวคือ

(1) จำเลยได้สมคบกับพวกซึ่งยังมีได้พ้อง ทำความตกลงกับญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2484 ที่จะร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ทั้งการรุกรานและการป้องกัน และวันที่ 14 ธันวาคม 2484 ได้ทำสัญญาตกลงมีใจความว่า กองทัพญี่ปุ่นและกองทัพไทยจะทำการ ร่วมยุทธต่อ กองทัพข้าศึกในพม่า โดยแบ่งหน้าที่ปฏิบัติ ดังปรากฏใน ความละเอียดในเอกสารหมาย ก.ข.ท้ายพ้อง เหตุเกิดที่ในทำเนียบนายกรัฐมนตรี กองบัญชาการทหารสูงสุด ตำบลดุสิต อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร

(2) จำเลยได้สมคบกับพวกซึ่งยังมีได้พ้อง ทำติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2484 มีใจความว่าภาคีของสัญญาแต่ละฝ่ายจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในทางการเมืองทางเศรษฐกิจและการทหาร เมื่อภาคีอีกฝ่ายหนึ่งมีกรณีขัดกันทางอาวุธกับประเทศภายนอก ซึ่งมีหนังสือแลกเปลี่ยนกับข้อกำหนดความเข้าใจกัน ดังปรากฏความละเอียดในเอกสารหมาย ก.จ.จ.ท้ายพ้อง เหตุเกิดในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตำบลพระบรมหาราชวัง อำเภอพระนคร จังหวัดพระนคร

(3) จำเลยได้สมคบกับพวกที่ยัง

ไม่ได้พ้องประกาศสงครามแก่บริเตนใหญ่ และสหรัฐอเมริกา โดยจัดทำเป็นประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ 25 มกราคม 2485 และทำคำแถลงการณ์ของรัฐบาลลงวันเดียวกันประกอบ อ้างเหตุที่ประเทศไทยได้ประกาศสงครามดังกล่าวแล้ว ดังปรากฏความละเอียดในเอกสารหมายเลข 2 และ ข.ท้ายพ้อง เหตุเกิดที่ในทำเนียบนายกรัฐมนตรี ตำบลพระบรมหาราชวัง อำเภอพระนคร จังหวัดพระนคร

(4) จำเลยได้สมคบกับพลโทจรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ กับพวกซึ่งโจทก์ยังมีได้พ้อง ส่งกำลังทหารเข้าทำสงครามรุกรานร่วมกับญี่ปุ่น โดยให้ พล.ท. จรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์เป็นแม่ทัพพายัพ ให้มีหน้าที่นำกองทัพไทยเข้ารุกรานภูมิภาคฉานในเขตสหรัฐไทยเดิม ซึ่งเป็นดินแดนของจักรวรรดิบริติชเพื่อยึดไว้ในครอบครอง และเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม และวันต่อ ๆ มาจนถึงเดือนกรกฎาคม 2485 พลโทจรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ได้เคลื่อนกองทัพไทยรุกเข้าภูมิภาคฉานทำสงครามกับทหารของสหประชาชาติ และยึดดินแดนดังกล่าวแล้วไว้ในครอบครอง เหตุเกิดที่กองบัญชาการทหารสูงสุด ตำบลดุสิต อำเภอดุสิต จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และสหรัฐไทยเดิม

ข. จำเลยได้กระทำการโฆษณาด้วยตนเอง และโดยสมคบกับบุคคลอื่น และใช้ให้บุคคลอื่นโฆษณาชักชวนด้วยประการต่าง ๆ ให้บุคคลเห็นดีเห็นชอบในการกระทำของประเทศญี่ปุ่นผู้กระทำความรุกรานหลายครั้งหลายหน กล่าวคือ

(1) เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2484 และวันที่ 3 ธันวาคม 2484 เวลากลางวัน จำเลยได้กล่าวในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ชักจูงโดยอุบายด้วยประ

การต่าง ๆ ให้รัฐมนตรีเห็นดีเห็นชอบ ด้วยกับความคิดเห็นของจำเลยใน การที่จะให้ประเทศไทยเข้าร่วมทำสง ครามเข้าข้างประเทศญี่ปุ่น โดยจำเลย ได้อ้างเหตุจูงใจเป็นใจความว่า ถ้าเข้ากับ ญี่ปุ่นรบอังกฤษจะเสียหายน้อยกว่าและถ้า รบชนะจะได้ดินแดนเก่าที่เสียไปกลับคืน ด้วย ข้อความละเอียดปรากฏตามรายงาน การประชุมคณะรัฐมนตรี 2 ฉบับ ตาม เอกสารท้ายฟ้อง หมาย ข.และ ญ.เหตุเกิด ที่ตึกประชุมคณะรัฐมนตรี ตำบลดุสิต อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร

(2) ในระหว่างวันที่ 12 ธันวาคม 2484 กับวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เวลากลางวันและกลางคืน จำเลยได้ โฆษณาคำปราศรัยแก่ประชาชนชาวไทย โดยทางวิทยุกระจายเสียง และให้บุคคล อื่นโฆษณาคำปราศรัยนั้น โดยทางเอก สารและหนังสือพิมพ์ออกโฆษณาในประ เทศไทย กล่าวถึงการทำสงครามตกลง กับรัฐบาลญี่ปุ่น ยอมรับในทางการ ทหารทั้งการรุกและการรับนั้น ว่ามีทางที่ จะนำความดีเป็นประโยชน์โศกผลความ สมบูรณ์มาสู่เราทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นสำ หรับตัวจำเลยเองสมัครใจแน่วแน่ในอัน ที่จะปฏิบัติตามสัญญาอัน แม้ถึงหากจะ ต้องใช้กำลังเข้าทำการรบ จำเลยก็จะรบ และจะเป็นอย่างไรก็จะรบ รบตลอด ไปจนกว่าจะนำสันติสุขมาสู่ชาติ และจำ เลยได้ต่อไป เป็นใจความว่าประเทศ ญี่ปุ่นควรเป็นทีนับถือและไว้วางใจ เพราะ แต่เดิมมาญี่ปุ่นไม่เคยทำความเจ็บช้ำน้ำใจ ตรงกันข้ามกลับเป็นผู้ไกลเกลี่ยให้ได้ดิน แดนคืนมา ฝ่ายชาติอังกฤษฝรั่งเศสนั้น เราต้องเสียดินแดนให้ไป จำเลยได้ยกตัว อย่างและพยายามเทียบเคียงให้เห็นว่า ญี่ปุ่นซื่อสัตย์ต่อไทยและชักชวนให้ประ ชาชนดำเนินตามนโยบายผูกมิตรกับ

ญี่ปุ่นต่อไปด้วย ดังปรากฏความละเอียด เอกสารท้ายฟ้องหมาย ต.เหตุเกิดที่ทำ เนียบนายกรัฐมนตรี ตำบลดุสิต อำเภอดุสิต ที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ตำบลปทุมวัน อำเภอปทุมวัน และ -ที่กรมโฆษณาการตำบลชนะสงคราม อำเภอพระนคร จังหวัดพระนคร

(3) ในระหว่างวันที่ 30 ธันวาคม 2484 ถึงวันที่ 24 มิถุนายน 2487 เวลากลางวันและกลางคืนจำเลยได้กระทำ เองและใช้ให้คนอื่นกระทำการโฆษณา ซึ่งสุนทรพจน์ของจำเลยทางวิทยุกระจาย เสียงและทางเอกสารและหนังสือพิมพ์ ออกโฆษณาในประเทศไทย กล่าวถึง การที่ได้ทำกติกาสัญญาลัทธิไมตรี ระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น เมื่อ วันที่ 21 ธันวาคม 2484 เป็นใจความว่า โดยกติกาสัญญาลัทธิไมตรีนี้ทหาร ไทยกับทหารญี่ปุ่นจะร่วมมือกันกระ ทำการสู้รบเพื่อเกียรติศักดิ์ของเอเชีย และพระมหากษัตริย์ของญี่ปุ่นเป็นมิตรที่ มิได้เคยเบียดเบียนไทย จำเลยว่าจำเลย มีความไว้วางใจในหัวใจของชาวญี่ปุ่น ซึ่งประกอบด้วยภูมิธรรมอันสูง และ เชื่อมั่นว่าการตัดสินใจของจำเลยครั้งนี้ เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง จำเลยได้กล่าว ยกย่องว่าทหารญี่ปุ่นอยู่ในประเทศไทย อยู่ในระเบียบวินัยอันดียิ่ง ชาวไทยได้ แสดงไมตรีจิตต้อนรับเป็นอย่างดีทุกแห่ง ทหารของไทยก็ได้อ้อมเอิบไปด้วยความ หวังที่จะร่วมรบกับทหารญี่ปุ่นในการรบ เพื่อเกียรติศักดิ์ของเอเชีย จำเลยได้กล่าว ต่อไปโดยใจความที่จะชักชวนชาวอิน เดียและชาวพม่าในประเทศไทยให้เห็นดี เห็นชอบกับการกระทำของประเทศญี่ปุ่น ด้วย ปรากฏความละเอียดตามเอกสาร ท้ายฟ้องหมาย ค.และเหตุเกิดตำบลเดียว กับความผิดที่กล่าวมาในข้อ (1)

(4) ในระหว่างวันที่ 25 ธันวาคม 2484 กับวันที่ 31 ธันวาคม 2485 เวลากลางวันและกลางคืน จำเลยได้กระทำ เองและใช้ให้บุคคลอื่นกระทำการโฆษณา ล่าสั่นส่วนตัวของจำเลยถึงจอมพลเจียง ไคเช็ก ประมุขแห่งประเทศจีน โดยทาง วิทยุกระจายเสียงและโดยลงพิมพ์ใน หนังสือออกในประเทศไทยตลอดมา มี ใจความยกย่องชาติญี่ปุ่น และชักชวนให้ เห็นดีเห็นชอบในการกระทำสงคราม ของญี่ปุ่นว่าญี่ปุ่นทำด้วยเจตนาดีต่อชาว เอเชียด้วยกันด้วยความบริสุทธิ์ใจ และจำ เลยชักชวนให้จอมพลเจียงไคเช็คทำความ เข้าใจและปรองดองกับญี่ปุ่นเสีย แล้วเข้า มาร่วมงานกู้เกียรติของเอเชียเท่านั้น ข้อความละเอียดปรากฏตามเอกสารท้าย ฟ้องหมาย ก.เหตุเกิดตำบลเดียวกันกับ ความผิดที่กล่าวใน (1)

(5) ในระหว่างวันที่ 2 กรกฎาคม 2486 กับวันที่ 21 กรกฎาคม 2486 เวลากลางวันและกลางคืนจำเลยได้กระทำ เองและใช้ให้บุคคลอื่นกระทำการ โฆษณาบทประพันธ์ของจำเลยชื่อ “ใคร จะชนะสงครามคราวนี้” ซึ่งจำเลยใช้ชื่อ ผู้ประพันธ์ว่า “สามัคคีไทย” โดยทางวิทยุ กระจายเสียงและโฆษณาในหนังสือพิมพ์ ออกในประเทศไทย มีใจความว่าอังกฤษ ปล้นเอาดินแดนไป แต่ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายยก ดินแดนให้ไทย ญี่ปุ่นจึงเป็นมหามิตร โดยแท้ และจำเลยพยายามชักชวนให้เห็น ว่าฝ่ายอักษะ คือเยอรมัน ญี่ปุ่น อิตาลี จะต้องชนะสงคราม โดยจำเลยอ้างเหตุผล เพื่อพิสูจน์ยืนยัน ให้เห็นว่าฝ่ายรุกจะต้อง ใช้กำลังมากกว่าข้าศึกตั้งสามเท่าจึงจะไล่ ข้าศึกได้ อังกฤษ อเมริกา รัสเซีย รวม กันมีพลเมืองไม่เกิน 250 ล้านคน ส่วน ฝ่ายอักษะเยอรมัน ญี่ปุ่น อิตาลี รวมกัน มีพลเมือง 260 ล้านคน อังกฤษเป็นฝ่าย

รับในยุโรป และในเอเชียก็ยังมีและยอมแพ้จนหมดสิ้น อย่างนี้ฝ่ายอังกฤษอเมริกา รัสเซียจะเข้าได้อย่างไร จำเลยสรุปว่าใครจะชนะสงครามคราวนี้ไม่ได้ นอกจากฝ่ายอักษะประเทศ ดังปรากฏความละเอียดตามเอกสารท้ายฟ้องหายเหตุเกิดแห่งเดียวกับความผิดที่กล่าวใน (1)

(6) ในระหว่างวันที่ 16 กรกฎาคม 2486 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2486 เวลากลางวันและกลางคืน จำเลยได้กระทำเอง และใช้ให้ผู้อื่นกระทำการโฆษณาบทประพันธ์ของจำเลยชื่อ “วิจารณ์สงครามวันนี้” ซึ่งจำเลยใช้ชื่อผู้ประพันธ์ว่า “สามัคคีไทย” โดยทางวิทยุกระจายเสียงและโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ออกในประเทศไทยรายวันและรายคาบหลายฉบับ มีใจความว่าในเวลานี้ วิทยุของฝ่ายอังกฤษกำลังล่าพองด้วยชัยชนะอย่างขนานใหญ่ทุกสถาน ทุกวันทุกเวลามีแต่ข่าวอังกฤษกับพรรคพวกได้ยกพลขึ้นเกาะซิดนีย์และชนะแล้ว ยิ่งกว่านั้นอังกฤษกับพวกได้ลงมติการขึ้นบกที่ซิดนีย์ ซึ่งแม้ยังไม่สำเร็จและเชื่อว่าไม่ซ้ำนี้ต้องถอยกลับไปอย่างที่ดินเคิร์กนั้นว่าอังกฤษกับพวกรบเพื่อทำเป็นข่าวชวนเชื่อ ผิดกับฝ่ายอักษะซึ่งรบแล้วเอาปารีส ลึงค์โปร และขับไล่อังกฤษกับพวกให้ยอมแพ้จริง ๆ แล้วโฆษณาเพียงเล็กน้อย วิธรบเพื่อเป็นข่าวโฆษณาของอังกฤษนั้นสำเร็จได้เสมอแต่จะรบเพื่อชิงชัยชนะคงไม่ได้แน่นอน อังกฤษหวังนิดเดียวพอเป็นสาเหตุให้พูดคำว่าชนะที่นั่นที่นี่ พอแล้วโดยจะให้เห็นว่าตนชนะสงครามเด็ดขาด แล้วจะได้มาช่วยอังกฤษกับพวกรบ สมมุติว่าอังกฤษกับพวกยึดเกาะซิดนีย์ได้ ต้องใช้เวลาเตรียมการนานถึงสองปีกว่า ถ้าตีปารีสคืนจะต้องใช้เวลาเตรียมการอีกก็สิบปี และจะ

เอากำลังมาจากไหน เพราะเพียงติเกาะซิดนีย์ก็ระดมกำลังมาหมดแล้ว จำเลยว่ามันไม่เห็นทางจะทำได้เลย ยิ่งจะไปถึงเบอร์ลินด้วยจะต้องใช้กำลังอีกก็แสนเท่าของการติเกาะซิดนีย์ ฯลฯ ในที่สุดจำเลยสรุปว่าการรบคราวนี้เป็นการต่อรู้ระหว่างพวกนักรบได้แก่ฝ่ายอักษะ กับพวกพ้อคำ ได้แก่ฝ่ายอังกฤษกับพวก ซึ่งฝ่ายอักษะจะต้องชนะในที่สุด ปรากฏความละเอียดตามเอกสารท้ายฟ้องหายเลข 3 เหตุเกิดแห่งเดียวกับความผิดที่กล่าวใน (1) ”

คำให้การของ พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ต่อคณะกรรมการอาญากรรมสงคราม เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2489 อีกตอนหนึ่ง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าจอมพล ป. ร่วมมือกับญี่ปุ่น ฝ่ายต่อต้านญี่ปุ่นจึงต้องทำการอย่างเร้นลับไม่ให้จอมพล ป. จับได้ไล่ทัน พล.อ.อดุลฯ ได้ให้การว่าดังนี้ “ผู้ที่คิดจะทำการต่อต้านญี่ปุ่นตั้งแต่ญี่ปุ่นได้รุกรานประเทศไทยแต่ต้นมาแล้วนั้น ผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการนี้ก็คือนายปรีดี พนมยงค์ อีกฝ่ายหนึ่ง แต่เนื่องด้วยในชั้นแรกข้าฯ จะให้การร่วมมือกับนายปรีดี พนมยงค์ก็อาจเกิดการเสียหายต่อประเทศชาติได้ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีจิตใจจงาริษยาชัตขวางนายปรีดี พนมยงค์ ด้วยประการทั้งปวง ด้วยเหตุนี้ในชั้นต้นข้าฯ จึงไม่กล้าที่จะทำการร่วมมือกับนายปรีดีฯ เพราะจอมพล ป. ก็คิดระแวงสงสัยและกล่าวหาข้าฯ อยู่เช่นเดียวกับนายปรีดีฯ จึงต่างฝ่ายต่างกระทำการในอันที่จะต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็รู้ซึ้งกันและกัน การกระทำฝ่ายนายปรีดีฯ ทางจอมพล ป. ระแวงสงสัยด้วยประการใด ๆ ข้าฯ ก็พยายามที่จะกลบเกลื่อนให้หายสงสัยไปเสีย....”

ก็เรียกว่าต่อต้านญี่ปุ่นภายใต้จมูก

ของจอมพล ป. และภายใต้ที่อุปถัมภ์ญี่ปุ่นนั่นเอง ไม่ใช่ว่าจอมพล ป. รู้เห็นเป็นใจให้กระทำการเช่นนั้น ที่อาจารย์ปรีดีมีชีวิตรอดอยู่ได้ก็เพราะความมีระเบียบวินัยของผู้ร่วมงานจึงสามารถรักษาความลับไว้ได้ และเมื่อจอมพล ป. มีความสงสัยในบางกรณี พล.อ.อดุลฯ ก็หาทางกลบเกลื่อนให้หายสงสัยไปเสีย หาใช่เป็นอย่างที่อาจารย์เสรีฐเขียนให้เห็นเป็นทำนองว่าจอมพล ป. ก็ต่อต้านญี่ปุ่นเหมือนกันจึงไม่ฆ่าอาจารย์ปรีดี และอาจารย์เสรีฐยังได้เขียนอีกว่าถ้าจอมพล ป. คิดจะฆ่าอาจารย์ปรีดีแล้ว ก็สบายมากปล่อยให้ญี่ปุ่นมันจัดการเอง

ต่อประเด็นที่ว่า จอมพล ป. จะยืมมือญี่ปุ่นจัดการกับอาจารย์ปรีดีได้สะดวกสบายอย่างอาจารย์เสรีฐว่าหรือไม่ พล.อ.อดุลฯ ได้ให้การต่อคณะกรรมการอาญากรรมสงคราม เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2488 มีความตอนหนึ่งดังนี้

“ต่อจากนี้ไปอีกสักวันข้าฯ จำไม่ได้ ข้าฯ ได้ไปที่วังสวนกุหลาบ ซึ่งเป็นที่พักของนายกรัฐมนตรีในเวลานั้น ได้พบนายกรัฐมนตรีและนายวินช ปาเนนนท์ นายวินชฯ ได้พูดว่า ทางฝ่ายญี่ปุ่นมีความรังเกียจหลวงประดิษฐมนูธรรม และนายวิลาศ โอสถานนท์ เพราะสองคนนี้เอนเอียงไปทางอังกฤษ คณะรัฐมนตรีจะมีความคิดเห็นร่วมกับญี่ปุ่นด้วยประการใด ๆ ก็ทำไปไม่สะดวก เพราะสองคนนี้มีความคิดเห็นไม่ตรงกับญี่ปุ่น เขาจะให้สองคนนี้ออกจากคณะรัฐมนตรี เฉพาะหลวงประดิษฐมนูธรรม นั้น ฝ่ายญี่ปุ่นเสนอว่าควรแต่งตั้งให้เป็นคณะผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ที่ญี่ปุ่นมีความประสงค์จะให้หลวงประดิษฐฯ เป็นคณะผู้สำเร็จราชการฯ นั้น ข้าฯ คิดเห็นว่าหลวงประดิษฐฯ ยังเป็นผู้ที่มีอิทธิพล

ข้าราชการและประชาชนนับถืออยู่
มาก ถ้าให้เป็นผู้สำเร็จราชการแล้ว จะ
ได้พ้นจากหน้าที่การเมือง และญี่ปุ่นคง
คิดว่าจะไม่ทำให้ประชาชนเห็นว่าญี่ปุ่น
รังแกหลวงประดิษฐฯ เมื่อนายวนิชฯได้
พูดกับข้าฯดังกล่าแล้ว นายกรัฐมนตรี
ก็ได้พูดกับข้าฯเช่นเดียวกัน.....”

นี่คือข้อเท็จจริงและระหว่างพล.อ.

อดุล อดุลเดชจรัส ซึ่งได้ชื่อนายพล
“ตงฉิน” ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วยใน
ฐานะรองนายกรัฐมนตรีและอธิบดีกรม
ตำรวจ กับข้อเท็จจริงที่อาจารย์เสวีรัฐอ้าง
ว่า ได้ล้มผิดมาด้วยตนเองเช่นกัน ในฐานะ
กรรมการ (กรรมการอะไรไม่ได้บอก)
ก็ขอให้ผู้อ่านพิจารณาเอาเองก็แล้วกัน
ว่าควรจะให้ความเชื่อถือแก่ข้อเท็จจริง

ของฝ่ายใด

ยังมีอีกหลายประเด็นที่จะต้อง
ทำความเข้าใจให้ปรากฏ แต่ฉบับนี้เอา
เพียงแค่นี้ก่อน ค่อยชำระกันต่อไปเป็น
ฉบับที่ ๓ ซึ่งจะออกมาสนองความต้อง
การของท่านผู้ใดในสัจจะในลำดับต่อ
ไป ถ้าหากว่าท่านผู้อ่านที่เคารพในสัจจะ
ทั้งหลายยังต้องการที่จะได้อ่าน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการที่มีผู้แต่งเรื่องตามคำบอกเล่า (Hearsay) ว่าด้วยการต่อสู้คดีในประเทศไทยระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒

มีบทความและหนังสือเกี่ยวกับการต่อสู้คดีในประเทศไทยระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งชาวต่างประเทศบางคน และคนไทยบางคนได้แต่งขึ้นตามคำบอกเล่า (Hearsay) จากคนหนึ่ง แล้วก็มีคนที่สองคัดลอกเอามาเขียน และคนที่สามที่สี่และอีกหลายคนต่อมาหลงเชื่อคัดลอกเอามาเขียนคัดลอกซ้ำ ๆ กันต่อไป ทำให้บางคนหลงเข้าใจผิดว่าเรื่องนั้นเป็นความจริงเพราะมีคนเขียนถึง ๘ คนหรือมากกว่านั้น และยังเป็นชาวต่างประเทศคัดลอกเอาคำบอกเล่ามาเขียนด้วยแล้ว ก็ยังทำให้บุคคลซึ่งนิยมว่าเรื่องใดที่ชาวต่างประเทศเขียนเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อถือได้ นั้น หลงเชื่อว่าเป็นสารคดี แต่ว่าที่แท้แล้วข้อเขียนวิชานั้นก็มาจากคนต้นตอคนเดียวที่คงต้นบอกเล่าขึ้น ซึ่งอาจเป็นความจริงหรืออาจเป็นไปตามอคติของคนบอกเล่าที่ผิดพลาดจากความจริง

ผู้ปรารภนาสัจจะจึงใช้หลักวิทยาศาสตร์แห่งการวิเคราะห์วิจารณ์ เอกสารทางประวัติศาสตร์และวรรณคดี (Scientific Investigation of Historical and Literary Documents) ประกอบด้วยจิตใจวิทยาศาสตร์ (Scientific Spirits) ๖ ประการ คือ จิตใจสังเกต, จิตใจมาตรการ, จิตใจค้นคว้าหาหลักฐานและเหตุผล, จิตใจพิเคราะห์วิจารณ์, จิตใจปราศจากอคติ, จิตใจที่มีความคิดเป็นระเบียบ ดังที่ข้าพเจ้าได้เคยอธิบายไว้ในหนังสือชื่อ "ปรัชญาคืออะไร" และในปาฐกถาที่ประชุมนักเรียนไทยในสหพันธรัฐเยอรมันและในอังกฤษ, กับฝรั่งเศส และข้าพเจ้าได้ทำบันทึกข้อสังเกตและตอบคำถามนิสิตนักศึกษาที่ประสงค์เรียบเรียงวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับรัฐบาลบางสมัยของประเทศไทยซึ่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ตีพิมพ์ในหนังสือจุลสารพิเศษฉบับวันสถาปนามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๙ แล้วนั้น

วิธีการดังกล่าวเป็นเรื่องยืดยาว ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ตั้งต้นไปจากสามัญสำนึก (Common sense) อันเป็นตรรกวิทยาเบื้องต้นของมนุษย์ชนที่ไม่ถูกรอบงำด้วยอคติ ๔ ประการ คือ ฉันทา (ความหลงรัก) โทธา (ความหลงโกรธ), ภัยา (ความหลงกลัว), โมหะ (ความหลงมกมาย), ก็สามารถวินิจฉัยได้ว่าคำบอกเล่าซึ่งมีบุคคลนำมาเขียนโฆษณาขึ้นเป็นความจริงเพียงใดหรือไม่

ข้าพเจ้าขอยกอุทาหรณ์บางประการเพื่อท่านผู้ปรารภนาสัจจะใช้ "สามัญสำนึก" วิเคราะห์วิจารณ์ดังต่อไปนี้

1. บางคนโฆษณาว่าองค์การของตนนำพลชนต่อสู้คดีเป็นคดีเดียวก็สามารถทำให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามได้ แต่เรื่องเปิดเผยทั่วโลกแล้วว่าประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้นมี

สถานการณ์พิเศษโดยเฉพาะของประเทศไทย คือ ด้านหนึ่งถูกผู้ป่วนรุกราน และอีกด้านหนึ่งรัฐบาลไทยสมัยนั้นประกาศสงครามและก่อสถานะสงครามกับประเทศสัมพันธมิตร

ดังนั้น การโฆษณาว่าบุคคลใดหรือองค์การใดต่อสู้ผู้ป่วนด้านเดียวก็สามารถทำให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามได้ จึงไม่ใช่สิ่งจจะทางสารคดี

อนึ่ง การโฆษณาว่าบุคคลใดหรือองค์การใดทำให้สัมพันธมิตรยอมรับรองว่าประเทศไทยไม่ต้องตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามได้โดยบุคคลนั้นหรือองค์การนั้นไม่มีการกระทำการใดในการต่อสู้ผู้ป่วนที่เป็นคุณูปการ สัมพันธมิตร การโฆษณาเช่นนั้นก็ไม่ใช่สิ่งจจะทางสารคดี

ฉะนั้น การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยได้เอกราช, เอกภาพ, กลับคืนมาโดยสมบูรณ์เหมือนก่อนวันผู้ป่วนรุกรานนั้นจึงต้องปฏิบัติทั้งสองด้านประกอบกัน คือ ด้านหนึ่งต่อสู้ผู้ป่วนผู้รุกราน และอีกด้านหนึ่งปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม และการผ่อนหนักเป็นเบา

เหตุผลดังกล่าวนี้เป็นข้อพิสูจน์ว่าการโฆษณาของบุคคลหรือองค์การใดนั้นเป็นสารคดี หรือว่าเป็นเพียงการโฆษณาอวดอ้างเท่านั้น

2. ชาวต่างประเทศบางคนเขียนวิทยานิพนธ์และที่เขียนบทความโดยถือเอาการเจรจากับสัมพันธมิตรเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศไทยไม่ใช่ศัตรูนั้นเป็นเรื่องสำคัญกว่าคำบันทึกขบวนการเสรีไทยต่อสู้ผู้ป่วนผู้รุกราน

แต่ชาวต่างประเทศบางคน ก็ได้ค้นคว้าเอกสารหลักฐานของรัฐบาลอเมริกันเองที่เปิดเผยแล้วว่าขบวนการเสรีไทยได้เจรจากับรัฐบาลอเมริกันและสัมพันธมิตรโดยวิธีใด และเป็นผลขึ้นมาโดยการพูดเท่านั้น หรือว่าต้องมีการปฏิบัติอย่างใดบ้าง ที่ทำให้รัฐบาลอเมริกันและสัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศไทยมิใช่ศัตรู

หากชาวต่างประเทศบางคนเช่นที่ว่านี้ใช้วิธีเขียนหนังสือให้เสรีจออกมาเพื่อให้จำหน่ายได้เร็ว ๆ โดยวิธีคัดลอกจากคำบอกเล่า (Hearsay) หรือจากที่คนอื่นได้เขียนไว้จากคำบอกเล่า จึงเป็นการทำให้ผู้อ่านหลงเข้าใจผิดว่าเรื่องบอกเล่าที่ไม่ใช่สิ่งจจะทางสารคดีนั้นเป็นความจริง อันทำให้เสียหายแก่สิ่งจจะทางประวัติศาสตร์

โครงการหนังสือประวัติศาสตร์การเมือง

สำนักพิมพ์จักรวรรดินุสรณ์

ฟื้นฟูศิลปกรรมกับกระแสธรรม

เพื่อเสริมฐานอันยิ่งใหญ่ ชีวิตอันบริสุทธิ์

และสัจยข้อต่อประเทศชาติ ราชบัลลังก์ และ

มวลชนของ

ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์

ด้วยการเสนอ ๑๑ สารคดียิ่งใหญ่

๑. ข้อโต้แย้งกรณีสวรรคต และความเห็นแย้ง
ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศุภชลาศัย)
ศาลอุทธรณ์)
๒. คำให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม
ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์
ทิพอาภาและนายทวี บุญยเกษตร กรณีจอม
พล ป. พิบูลย์สงคราม ตกเป็นอาชญากรรม
สงคราม
๓. คำให้การเป็นพยานจำเลย ของ นายปรีดี
พนมยงค์ กรณีพระสารสาสน์พลบันธ์ ตก
เป็นจำเลยอาชญากรรมสงคราม และคำให้การ
พล. อ. อุดล อุดลเศขรวิสัย
๔. แผนการปลงพระชนม์ ร. ๘ ของนาย
ปรีดี พนมยงค์
๕. แผนการฆาตกรรมของ ดร. ปรีดี พนม
ยงค์
๖. พระปกเกล้าฯ ทรงได้เสริมธุรกิจแบบปรีดี
พนมยงค์
๗. ข้อโต้แย้งบางประการ เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ
โส
๘. ข้าราชการประวัติศาสตร์ฉบับหลักไท กรณีประ-
เสริฐ ทรัพย์สุนทร วิจารณ์รัฐธรรมนูญ
ปรีดี พนมยงค์
๙. แนวทาง ปรีดี พนมยงค์
๑๐. พระปกเกล้าฯ กับคณะราษฎร
๑๑. มรดก ปรีดี พนมยงค์

ทุกเล่มวางตลาดแล้ว

โครงการหนังสือประวัติศาสตร์การเมือง

สำนักพิมพ์จักรวรรดิ

พื้นที่อุปถัมภ์กับพระนครธรรม

เพื่อเสริมฐานอันยิ่งใหญ่ ชีวิตอันเกรียงไกร

และศักดิ์ศรีต่อประเทศชาติ ราชบัลลังก์ และ
มวลชนของ

ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์

ลัทธิการเสนอ ๑๑ สารคดียิ่งใหญ่

๑. ข้อโต้แย้งการฉ้อราษฎร์ และความเห็นแย้ง
ของหลวงปริพันธ์พจนานุกรม (ผู้พิพากษา
ศาลอุทธรณ์)
๒. จำให้การคัดลอกพระราชนิพนธ์ส่งกรม
ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์
ทิพอาภาและนายทวี บุณยเกตุ กรมจอม
พล ป. พิบูล สงคราม จัดเป็นสารนิพนธ์
สงคราม
๓. จำให้การเป็นพยานจำเลย ของ นายปรีดี
พนมยงค์ กรณีการดำเนินคดีกับคดี ทด
เป็นจำเลยสารนิพนธ์สงคราม และจำให้การ
พล. อ. อุดม อุดมเดชาวรี
๔. แผนการป้องกันพระปณิธิ ร. ๘ ของนาย
ปรีดี พนมยงค์
๕. แผนการพยานรับรู้ของ ดร. ปรีดี พนม
ยงค์
๖. พระปณิธิฯ ทรงได้เสด็จสู่สมณราชปรีดี
พนมยงค์
๗. ข้อโต้แย้งทางประติมากรรม เกี่ยวกับรูปปั้น
โศก
๘. ป้ายระประวัติด้านหน้าพระที่นั่ง ศาลประ
เสริฐ ทรัพย์สินส่วนพระ วิจารณ์รูปปั้นพระ
ปรีดี พนมยงค์
๙. แผนทาง ปรีดี พนมยงค์
๑๐. พระปณิธิฯ กับคณะราษฎร
๑๑. มรดก ปรีดี พนมยงค์

ชำระประวัติศาสตร์ ฉบับ **หลักไท**
ชุด 3

อันเนื่องมาจากบทวิจารณ์

ของ

ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร

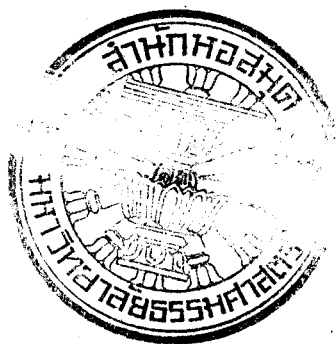
ต่อ

รัฐบุรุษอาวุโส

ปรีดี พนมยงค์

ชำระโดย

สุพจน์ ด่านตระกูล

ชำระประวัติศาสตร์ฉบับหลักไทย

ชำระโดย
สุพจน์ ด้านตระกูล

จัดพิมพ์โดย

โครงการหนังสือประวัติศาสตร์การเมือง
สำนักพิมพ์ จีรวรรณานุสรณ์

จัดจำหน่ายโดย

บริษัท เคล็ดไทย จำกัด 303/7 ซอยสันติภาพ ถนนนเรศ บางรัก กทม. โทร. ๒๓๓๒๓๘๒

พิมพ์ที่ บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด

๓๕๕/๒๑ ถนนจรัญสนิทวงศ์ บางอ้อ บางกอกน้อย กทม. โทร. ๔๒๔๓๘๗๗

นายอุดม พรหมสกุลชัย ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๖

ราคา ๑๒ บาท

กติธรรม

ครบรอบ ๑๐๐ วัน แห่งการออกกฎหมาย
 รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
 อังคาร ที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๒๖

ผู้ที่

คนที่ไฉนก็ตาม
 ที่แยกย่อยจับที่
 ร้ายนัยกลับหอยหัว
 หรือมิถิกคิกป้าย

ที่ชุมเข่นป้าจาก
 ที่แยกย่อยจับที่
 ที่จริงส่งเสริมความ
 ที่หันที่คนเอื้อน

ผู้ที่ กันพอ
 ทาราย
 ตรีสเพิ่ม มากนา
 ไปะร้อนร้อนสน.

คุณงาม
 เตะะเปื้อน
 ที่หัว กันแธ
 ออกอ้างสร้างที่.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
 กรุงเทพมหานคร

คำขึ้นต้น

ชำระประวัติศาสตร์ฉบับหลักไท ที่ออกมาแล้ว ๒ ฉบับ ไม่มี “คำขึ้นต้น” แต่มาฉบับนี้จำเป็นจะต้องมี เพื่อจะทำความเข้าใจและชี้แจงบางปัญหาให้ผู้ที่ยากรู้ได้รู้ ให้ผู้ที่เข้าใจไม่ถูกต้องได้เข้าใจถูกต้อง แต่ถ้ายังไม่เข้าใจถูกต้องอยู่อีก ก็เป็นกรรมของสัตว์ ที่มีกรรมเป็นกำเนิด ที่มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นทายาท และมีกรรมเป็นที่ยูอาศัย ก็จงตั้งหน้ารับกรรมไปตามอรรถาชัย

กล่าว คือได้มีปัญญาชนคนหนังสือพิมพ์ชั้นครูผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ที่ผมเคยให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก และปัญญาชนท่านนี้เป็นที่รู้กันว่าสนับสนุนอาจารย์ปรีดี และเคยรับใช้งานเสรีไทยกับอาจารย์ปรีดี และเป็นคนหนึ่งแสดงออกว่าใกล้ชิดอาจารย์ปรีดี ได้ไปเที่ยวชี้แนะปัญญาชนแถวท่าพระจันทร์เกี่ยวกับหนังสือที่ผมเขียน และพิมพ์ออกจำหน่าย

“สุพจน์มันมีความรู้อะไร? กิตติแต่เที่ยวจ่าขี้ปากคนเขามาเขียนเท่านั้น อย่าไปซื้อมาอ่าน ให้เสียเวลาเสียสตางค์เปล่าๆ...”

นี่คือถ้อยคำโดยสรุปที่ผมพยายามเรียบเรียงให้สุภาพตามที่ปัญญาชนท่านนั้นเที่ยวโฆษณาเกี่ยวกับหนังสือของผม.....

ก่อนหน้านั้นในราว 3-4 เดือน ก่อนที่อาจารย์ปรีดีจะถึงแก่กาลกิริยา ปัญญาชนคนเดียวกันนี้ได้ไปแสดงทรรศนะอันปราดเปรื่องในการถวายพระเพลิงศพหน้าคุณผู้หญิง สรุปใจความสั้นๆ ว่าดังนี้

“สุพจน์เดี๋ยวนี้เขาไม่อยู่กับอาจารย์ปรีดีแล้วครับ เขาไปอยู่กับประเสริฐ (ทรัพย์สุนทร).....”

และในทำนองกลับกัน เมื่อวันเสาร์ที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๒๖ ณ บ้านอาจารย์เสรี ขอยศาสนา ท่ามกลางผู้ฟังคำบรรยายความรู้ทางการเมืองของอาจารย์เสรีจำนวนหนึ่ง อาจารย์เสรีผู้เป็นปัญญาชนคนสำคัญของขบวนการปฏิวัติประชาธิปไตย ได้พูดถ้อยคำออกมาอย่างเต็มปากเต็มคำต่อหน้าผู้ฟังเหล่านั้น สรุปได้ดังนี้

“เดี๋ยวนี้เป็นที่แน่ชัดแล้วว่าสุพจน์ไม่ยึดถือหลักการ แต่ยึดถือบุคคล เขาอยู่กับพวกอาจารย์ปรีดี เดี๋ยวนี้ไปตั้งสำนักพิมพ์ใหญ่โต ได้รับเงินสนับสนุนเป็นล้านๆ...”

ดัง กล่าวนี้คือทรรศนะปัญญาชนคนสำคัญ 2 ท่านที่มีต่อผม ซึ่งเป็นทรรศนะที่แสดงออกตามอุปกิเลส (เครื่องทำใจให้เศร้าหมองมี ๑๖ อย่าง) ของท่าน

และ ณ บัดนี้ขอท่านสาธุชนได้โปรดสดับข้อเท็จจริงจากผม เพราะไม่มีใครที่จะมีความเห็นต่อผมดีกว่าความเห็นของผมเอง คือหมายความว่าผมรู้จักตัวผมเองดีกว่าคนอื่น และผมจะขอฟุดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคำกล่าวของอาจารย์เสรีผู้ก่อนดังนี้

๑. อาจารย์ปรีดี ฝากข้อความมาถึงผม โดยจดหมายคุณปาล พนมยงค์ ผู้บุตร ลงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๓ มีความตอนหนึ่งดังนี้

“...ท่าน (ปรีดี) ถือว่าแม้ทางกายคุณจะอยู่ห่างไกลกับท่าน แต่ทรงชนะของคุณนั้นอยู่ใกล้กับท่าน ซึ่งดีกว่าผู้ที่ทางกายใกล้ท่าน หรืออ้างว่าสนิทชิดเชื้อกับท่าน แต่ทรงชนะอยู่ใกล้กับท่าน”

๒. ในช่วงเวลาหนึ่ง การเคลื่อนไหวและความคิดทางการเมืองของอาจารย์เสรีเป็นศูนย์กลางต่อการปฏิบัติประชาธิปไตย อันเป็นการเคลื่อนไหวที่เป็นไปโดยธรรมและเพื่อธรรม ผมจึงได้ให้การสนับสนุนการเคลื่อนไหวและความคิดทางการเมืองที่เป็นธรรมนั้น อาจารย์ปรีดีเอง ซึ่งพำนักอยู่ในฝรั่งเศส แต่ก็ได้ติดตามการเคลื่อนไหวและความคิดทางการเมืองของอาจารย์เสรีจากนิตยสารตะวันใหม่อยู่เรื่อยๆ และท่านก็เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวและความคิดทางการเมืองที่เป็นธรรมนั้น ท่านเคยบอกกับคุณปาลเช่นนั้น และเมื่อคราวที่ท่านอายุครบรอบ ๘๐ ปี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ผมและเพื่อนได้ไปคารวะท่านที่ปารีส ท่านก็ได้บอกกับพวกเราเช่นนั้นเหมือนกัน

“ผมเห็นด้วยกับทหการประชาธิปไตย” นี่คือถ้อยคำของอาจารย์ปรีดีที่บอกกับพวกเรา

๓. ภายหลังการอดสัญญารวมของอาจารย์ปรีดี อาจารย์เสรีได้พูดและเขียนเป็นการละเมิดธรรมหลายประการ อันเป็นการฝ่าฝืนลัทธิทางประวัติศาสตร์ กล่าวประณามอาจารย์ปรีดีว่าเป็นผู้ทำลายอธิปไตยของปวงชน และทำลายเสรีภาพของบุคคล เป็นนักเผด็จการ เป็นผู้ที่นำชาติไทยไปขึ้นกับจักรวรรดินิยมอเมริกา จนบัดนี้ ฯลฯ

๔. โดยที่ผมยังยืนอยู่กับธรรมอย่างมั่นคงหนักแน่น ผมจึงได้เขียนหนังสือออกมาโต้แย้งอาจารย์เสรีที่ละเมิดธรรมฝ่าฝืนลัทธิเพื่อรักษาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ แต่โดยที่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่อาจารย์เสรีฝ่าฝืนนั้น เป็นข้อเท็จจริงในช่วงประวัติศาสตร์ที่อาจารย์ปรีดีมีส่วนแบกรับภารกิจ อาจารย์เสรีจึงเห็นไปว่าผมปกป้องอาจารย์ปรีดี จึงเห็นไปว่าผมยึดถือบุคคล ซึ่งความจริงผมไม่ได้ยึดถือบุคคล ผมอยู่กับหลักการคือยึดถือธรรม แต่ในเมื่ออาจารย์ปรีดีท่านปฏิบัติธรรมหรือใครก็ตามที่ปฏิบัติธรรม ผมก็ให้ความเคารพต่อท่านเหล่านั้น

๕. เพียงอาจารย์เสรีกล่าวถ้อยคำที่พาดพิงถึงผมดังที่ผมยกมาข้างต้น ก็เป็นการฝ่าฝืนลัทธิเสียแล้ว เพราะว่าการเขียนและพิมพ์หนังสือโต้แย้งอาจารย์เสรีก็คิด หรือเขียนและพิมพ์หนังสือประวัติศาสตร์ยุคประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญตาม “โครงการหนังสือประวัติศาสตร์การเมือง” ของสำนักพิมพ์ “จิรวรรณนุสรณ์” ก็ดี ไม่มีใครที่ไหนให้เงินสนับสนุนเป็นล้านๆ ดังถ้อยคำที่ออกมาจากปากของอาจารย์เสรี นอกจากท่านผู้อ่านท่านนั้นเป็นผู้มีอุปการคุณอย่างแท้จริง รวมทั้งโรงพิมพ์ ร้านจำหน่ายกระดาษ ร้านพิมพ์คอมพิวเตอร์ ร้านทำเพลท ร้านไลกาวเข้าปกหนังสือ ที่ได้กรุณาให้เกียรติแก่เพื่อนของผมซึ่งเป็นผู้จัดการพิมพ์ได้เป็นหนี้ไปก่อน หนังสือของผมจึงได้มีโอกาสดอกมาวางบนแผงหนังสือได้

เกี่ยวกับคำว่า “ธรรม” ที่ผมพูดถึงนี้ หมายถึงความถูกต้องดีงาม ธรรมทางการเมืองจึงหมายถึงการเมืองที่ถูกต้องดีงาม และการเมืองที่ถูกต้องดีงามก็คือความเคลื่อนไหวและความคิดทางการเมืองที่สอดคล้องกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์

ที่นี้ก็มาถึงประเด็นของปัญญาชนคนหนังสือพิมพ์ที่ผมเคยให้ความนับถือ ผมขอทำความเข้าใจดังนี้

๑. ที่ท่านไปพูดกรอกหูคุณผู้หญิงว่า “สุพจน์เดี๋ยวนี้อยู่อยู่กับท่านอาจารย์ปรีดีแล้ว เขาไปอยู่กับประเสริฐ” นั้น แสดงว่าผู้พูด พูดด้วยโมหะแท้ๆ ไม่ศึกษาว่าอาจารย์เสรีเคลื่อนไหวและมีความคิดการเมืองอย่างไรในขณะนั้น และทั้งไม่รู้ทรงชนะของอาจารย์ปรีดีที่ตนนับถือด้วย ก็เป็นคนประเภทที่อาจารย์ปรีดีเรียกว่า “พวกชอบอ้างว่าสนิทชิดเชื้อกับท่าน แต่ทรงชนะอยู่ห่างไกลกับท่าน”

เหตุที่ผมสนับสนุนการเคลื่อนไหวและความคิดทางการเมืองของอาจารย์เสรี ก็เป็นดังที่ผมกล่าวในข้อ

(๒) ตอนต้น ผมไม่มีอะไรผูกพันกับอาจารย์เสรี นอกจากธรรมทางการเมือง และในเมื่ออาจารย์เสรีจะเมตตาธรรมทางการเมือง อาจารย์เสรีกับผมก็แยกกันเท่านั้นเอง

๒. ทั้งๆ ที่เขาอ้างว่าเคารพนับถือและสนับสนุนอาจารย์ปรีดี แต่เขาก็ได้เที่ยวเรียกร้องขึ้นนำปัญญาชนแถวท่าพระจันทร์ไม่ให้อ่านหนังสือของผมที่เขียนพิทักษ์ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่อาจารย์เสรีกล่าวหาว่าเป็นการปกป้องเชิดชูอาจารย์ปรีดี โดยเที่ยวพุดจาตบถมินดั่งกล่าวข้างต้น

คนประเภทนี้ก็เช่นเดียวกับหมาทางด่วนที่อิจฉาหมาทางดี จึงเที่ยวชักชวนหมาทางดีให้เห็นดึ้นจามกับทางด่วน คืออย่าอ่านหนังสือที่ผมแต่ง ก็ขอเชิญเปิดทวารทั้งเก้าของตัวเองตามสบายเถอะครับ และขง **ตัวจ้ง** เอาไว้ตามสบายเถอะครับ

ครับ, ผมการศึกษาต่ำ ไม่มีปริญญา แต่ผมก็มีสิทธิ์ที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่สมควรจะรู้ และที่ผมอยากจะไม่ได้อะไร ~~ครับ~~ ก็ไม่เห็นมีใครมาห้ามไม่ให้ผมรู้ และก็ไม่มีสถาบันการศึกษาใดผูกขาดความรู้ไว้เฉพาะภายในสถาบันนั้น

แน่นอน ผมไม่ใช่นักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ผมจึงไม่รู้ในเรื่องของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติอย่างที่คุณวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเขารู้กัน แต่ผมเป็นผู้ใฝ่ใจในวิทยาศาสตร์สังคม ผมจึงมีสิทธิ์ที่จะเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์สังคมเท่าที่สติปัญญาของผมจะเรียนรู้ได้ ไม่ใช่หรือครับ!!!

ใช่...ผมไม่มีปริญญาจากสถาบันการศึกษาใด แต่อาจารย์ปรีดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับของบรรดาท่านผู้รู้ทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกประเทศว่าเป็นนักปราชญ์คนสำคัญแห่งยุคคนหนึ่ง ได้พูดถึงผมในจดหมายของท่าน ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๑๖ ที่ท่านมีมาถึงผม ความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“๑. ผมปรารถนาที่จะ ใครให้หนังสือที่คุณแต่งเป็นหนังสือที่เยาวชนรุ่นนี้และรุ่นต่อไปอ่านเป็นหลักฐานที่เขาจะค้นคว้าต่อไป สมดังที่ผมได้กล่าวชมเชยต่อนักเรียนในยุโรปหลายคนว่า พวกหัวนอกปัญญาสูง ๆ หลายคนที่เขียนลงในนิตยสารนั้นสู้คุณซึ่งมิได้มีปริญญาไม่ได้ อาทิคุณได้เคยหักท้วงสังคมศาสตร์ปริทัศน์ที่ผู้เขียนบางคนมิได้ดูหลักฐานจากราชกิจจานุเบกษา ขอให้คุณรักษาลักษณะนี้ไว้และปฏิบัติต่อไปตามที่ผมได้ชมเชยไว้ ดังนั้น

ก. ขอให้คุณถือเอาหลักฐานทางการที่ไม่อาจมีผู้ใดปฏิเสธได้เป็นหลักสำคัญ

ข. เรื่องที่มีคนอื่นเขียนก็ดี เอาให้คุณฟังก็ดีนั้น ขอให้คุณสอบสวนให้แน่นอนเสียก่อน รวมทั้งใช้เหตุผลอย่างคอมมอนเซนส์ว่า ข้อเขียนและคำบอกเล่านั้นจะเป็นจริงและจะเสียหายในด้านมุกกลับ อย่างไร”

ครับ, แล้วผมก็ได้ปฏิบัติตามคำชมเชยและคำแนะนำของอาจารย์ปรีดีตลอดมาจนบัดนี้

ก็เท่านั้นแหละครับที่ผมขอทำความเข้าใจใน “คำขึ้นต้น” และผมขอลงท้ายด้วยบทกลอนบทหนึ่งที่ผมเขียนทิ้งไว้ที่ฝาผนังตึกคุกกลางยาว เมื่อคราวที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ส่งผมและเพื่อนหลายคนเข้าไปพักนอน ณ สถานที่แห่งนั้นเมื่อหลายปีมาแล้วดังนี้

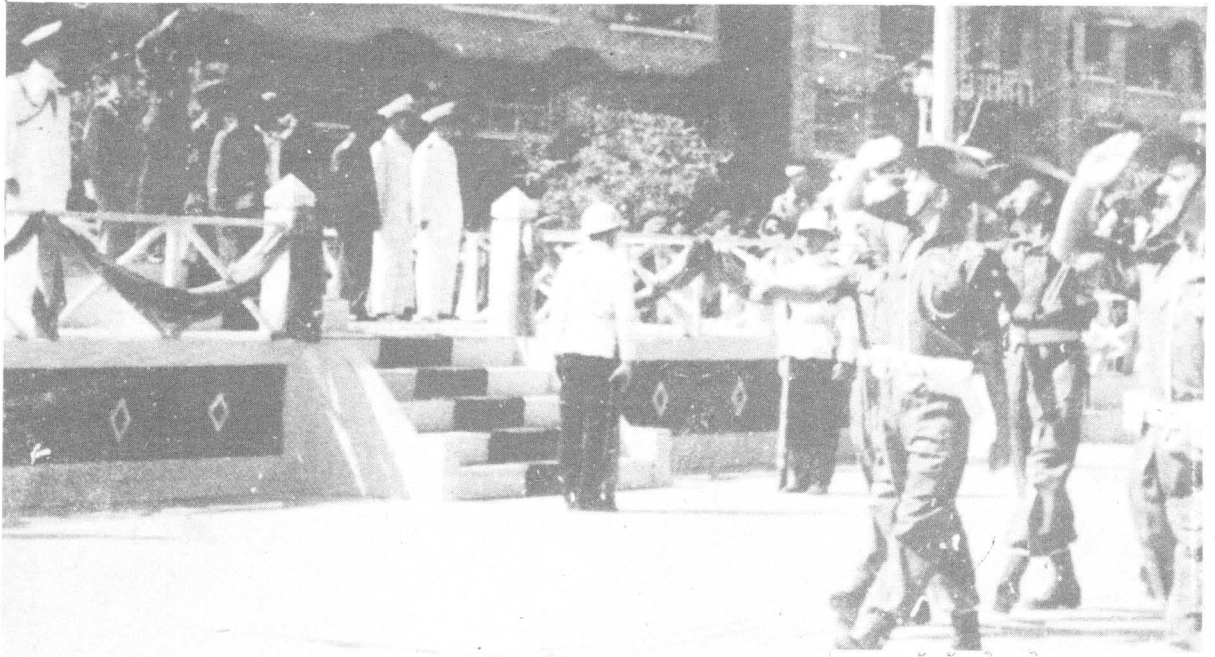
“ปัญญาชนปณายาชนสำคัญหลาย
มีลวดลายยิ่งตึกแก่นักหนา
เข้าที่ไหนไปทำสังคายนา
วางที่ท่าแบบผู้นำทำได้ดิน

ยุคนั้นทำให้แตกกับคนนี่
ล้วนอัปรีดิ์ท่าแต่กลคนชาติหิน
วันทั้งวันใส่ไฟเพื่อนเป็นอาจิน
เหมือนข้าวกินอดไม่ได้จะตายเอย”

ขอขอบคุณ

สุพจน์ ด้านตระกูล

23 ธันวาคม 2526

ทหารสัมพันธมิตรเดินสวนสนามถวาย
ตัวต่อหน้าพระพักตร์

๑

ชำระประวัติศาสตร์ฉบับที่ 2
ยังไม่สิ้นกระแสความ ในประเด็นที่
อาจารย์เสรีฐาจอมพล ปกับาจารย์
ปริติต่างก็ต่อต้านญี่ปุ่นด้วยกันนั้น
ในประเด็นนี้ข้อเท็จจริงทางประวัติ
ศาสตร์ทั้งที่เป็นบันทึกเอกสารของ
ทางราชการและทั้งที่เป็นบันทึกของ
บุคคลสำคัญที่เคลื่อนไหวอยู่ในเหตุ
การณ์ช่วงนั้น ได้บอกให้เราว่า

1. อาจารย์ปริติ ได้เคลื่อนไหว
ต่อต้านญี่ปุ่นตั้งแต่วันแรกที่ญี่ปุ่นบุก
ประเทศไทย คือตั้งแต่ 8 ธันวาคม 2484
จนกระทั่งญี่ปุ่นประสพความปราชัย
ยอมจำนนต่อสัมพันธมิตรในวันที่ 15
สิงหาคม 2488

ลอร์ด หลุยส์ เมานท์แบตเทน
ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตร
ประจำภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ ได้ไปกล่าว

สุนทรพจน์ ณ สโมสรชิไตโรวารี ซึ่ง
ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ไทมส์ของ
อังกฤษ ฉบับวันที่ 18 ธันวาคม 1946
เกี่ยวกับการต่อต้านญี่ปุ่นของอาจารย์ปริติ
มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ในตอนญี่ปุ่นรุกรานยึดครอง
สยาม ประดิษฐ์ (อาจารย์ปริติ-ผู้เขียน)
เป็นคนหนึ่งรัฐบาล แต่เขาได้ปฏิเสธที่
จะลงนามในประกาศสงครามต่อเรา ฟีบูล
(จอมพลป.พิบูลสงคราม-ผู้เขียน) รู้ว่าเขา
เป็นคนหนึ่งที่ยืนกรานอย่างอึดและได้
รับความนิยมอย่างยิ่งในประเทศ และก็
หวังที่จะทำให้เขาเป็นตัวหุ่นโดยยกเขา
ขึ้นไปสู่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
เขายอมรับ ฟีบูลหรือญี่ปุ่นมิได้ตระหนัก
แม้แต่เลยว่าขณะที่ประติษฐ์ยอมรับ
ตำแหน่งหน้าที่นั้น เขาก็ได้เริ่มต้นดำเนิน
การจัดตั้งและอำนวยการขบวนการต่อ
ต้านของชาวสยามขึ้น”

อีกตอนหนึ่งลอร์ด เมานท์แบตเทน
กล่าวว่า

“ปริติ พนมยงค์” รัฐบุรุษอาวุโส
แห่งสยามได้เป็นที่รู้จักของโลกในนาม
“หลวงประดิษฐ์” มากกว่า และพวก
เราหลายคนแห่งกองบัญชาการทหารสูง
สุดสัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์รู้จัก
เขาตามชื่อ รหัสว่า “รัฐ” เขามาเยี่ยม
ประเทศนี้(อังกฤษ-ผู้เขียน) ด้วยสันถว
ไมตรีในระยะสั้น ๆ ในฐานะแขกของรัฐ
บาล (อังกฤษ-ผู้เขียน) และข้าพเจ้าหวัง
ว่าเราจะใช้ออกาสนี้ให้การรับรองเขา
อย่างอบอุ่น เพราะเหตุที่ประติษฐ์เป็น
บุรุษผู้มีบทบาทอันน่าตื่นตะลึงคนหนึ่งแห่ง
สงครามในเอเชียอาคเนย์ ในระหว่างกา
ละแห่งสงครามนั้น เป็นการแน่นอนที่
เดียวว่าชื่อของเขาจะมีการระบุถึงได้ก็แต่
โดยการกระชับกระซิบกันเท่านั้นและ
เรื่องราวทั้งปวงเกี่ยวกับเขาก็ถูกถือว่าเป็น
“ความลับสุดยอด” ทั้งนี้แม้ว่าใน
ปัจจุบันมหาชนบริติชส่วนใหญ่อาจจะไม่
ค่อยทราบเท่าไรนักถึงพฤติกรรมอันอาจ
หาญที่เขาได้เคยกระทำสำเร็จมาแล้ว”

2. จากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เช่นรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี, คำให้การของพล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม, บันทึกของศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ชัยนาม เป็นต้น รวมทั้งพฤติกรรมของจอมพลป. ที่ได้แสดงออกในสถานการณ์นั้น ได้บ่งบอกอย่างเด่นชัดว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้ความร่วมมือกับ ญี่ปุ่นด้วยความจริงใจและจริงจังตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม 2484

ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2484 และวันที่ 3 ธันวาคม 2484 จอมพล ป. ได้อภิปรายถึงสถานการณ์โลกและโน้มแนวจิตใจด้วยอุบายต่าง ๆ ให้คณะรัฐมนตรีเห็นดีเห็นชอบกับความคิดเห็นของท่าน ในการที่จะให้ไปประเทศไทยเข้าร่วมทำสงครามเข้าข้างประเทศญี่ปุ่น โดยจอมพล ป. ได้อ้างเหตุจริงใจเป็นใจความว่า ถ้าเข้ากับญี่ปุ่นรบอังกฤษจะเสียหายน้อยกว่าและถ้ารบชนะจะได้ดินแดนเก่าที่เสียไปกลับคืนด้วย

จากรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรีดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าจอมพลป. รู้อย่างแน่ชัดว่า ญี่ปุ่น จะ รบกับ อังกฤษ-อเมริกาอย่างแน่นอน และเพื่อผลประโยชน์ของชาติเราควรที่จะเข้าข้างฝ่ายชนะ ซึ่งในความเห็นของจอมพลป. เห็นว่าญี่ปุ่นจะต้องเป็นฝ่ายชนะท่านจึงพยายามโน้มน้าวคณะรัฐมนตรีให้เห็นด้วยกับท่านในการเข้าข้างฝ่ายญี่ปุ่น

ดังนั้นจึงแทนที่จะยอมเพียงให้ ญี่ปุ่นผ่านประเทศในวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ตาม "ข้อตกลงระหว่างผู้แทนฝ่ายไทยและญี่ปุ่น" ลงวันที่ 8 ธันวาคม 1941 ลงนามโดยนายดิเรก ชัยนาม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศฝ่ายไทย นาย ท.ทสุโบกะมิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยฝ่ายญี่ปุ่น ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

"เพื่อจัดการับสถานการณ์เร่งด่วนในเอเชียตะวันออก ประเทศไทย จะอนุญาตให้กองทหารญี่ปุ่นผ่านดินแดนของประเทศไทยไปได้ และจะให้ความสะดวกทุกอย่างเท่าที่จำเป็นเพื่อการผ่านดังกล่าว ตลอดจนการดำเนินการต่าง ๆ โดยทันที เพื่อหลีกเลี่ยงความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันทุกอย่างอันอาจจะเกิดขึ้นได้ระหว่างกองกำลังทหารญี่ปุ่นกับกองกำลังทหารไทย"

จอมพล ป. พิบูลสงคราม กลับแสดงเจตนาารมณ์ในการเข้ากับญี่ปุ่นอย่างชัดเจนด้วยการทำกติกาสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นในวันที่ 21 ธันวาคม 2484 ซึ่งมีสาระสำคัญว่าต่างฝ่ายจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและการทหารทั้งทางรุกและทางรับ และทางป้องกัน จอมพลป. พิบูลสงคราม ได้จัดพิธีลงนามกติกาสัญญานั้นที่โบสถ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และร่วมพิธีสาบานว่าจะซื่อสัตย์ต่อกันจนถึงที่สุด ต่อหน้าพระแก้วมรกตอันเป็นที่สักการะยิ่งของคนไทย

เท่านั้นยังไม่พอ ต่อมาในวันที่ 25 มกราคม 2485 จอมพลป. ยังได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาอีกด้วย และหลังจากประเทศสงครามกับอังกฤษ-อเมริกา แล้วไม่กี่วันจอมพลป. ยังได้ให้หลวงวิจิตรวาทการในฐานะรัฐมนตรีช่วยกระทรวงการต่างประเทศ มีหนังสือแจ้งไปยังนายดิเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูตไทยประจำญี่ปุ่น ขอให้นายดิเรกฯเจรจากับญี่ปุ่นขอให้ไทยได้เข้าร่วม

เป็นสมาชิกของกลุ่มอักษระด้วย (กลุ่มอักษะหรือกลุ่มไตรภาคีมีเยอรมัน อิตาลี และญี่ปุ่น) แต่ญี่ปุ่นบอกปัดไม่ยอมให้เข้าร่วม ดังนั้นที่กของนายดิเรก ชัยนาม ซึ่งผมยกมาอ้างแล้วในชำระประวัติศาสตร์ฯ เล่ม 1

ปฏิบัติการของจอมพลป. ที่เข้าข้างญี่ปุ่นอย่างถึงที่สุดดังกล่าวนี้ไม่ได้หมายความว่าจอมพลป. ขายชาติ หากจอมพลป. กระทำลงไปด้วยความรักชาติ ด้วยหวังที่จะให้ชาติได้ผลประโยชน์มากที่สุด ถ้าหากว่าญี่ปุ่นหรืออักษะเป็นฝ่ายชนะสงคราม ดังคำให้การตอนหนึ่งของพล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ที่ผมยกมาอ้างแล้วว่า

"...ครั้นเมื่อได้ประกาศสงครามกับอังกฤษ-อเมริกาแล้ว ข้าฯ ได้พยายามสืบสวนถึงมูลเหตุที่ได้ความว่า ก่อนที่จะประกาศสงครามวันหนึ่งหรือสองวันปรากฏว่าหลวงวิจิตรวาทการกับนายวนิช ปานะนนท์ ได้ติดต่อกับญี่ปุ่นถึงขั้นผิดปกติกว่าเดิม และก็ได้นำติดต่อกับนายกรัฐมนตรีบ่อยขึ้น และได้ความต่อไปว่าสองคนนี้เป็นผู้ทาบตามฝ่ายญี่ปุ่นเพื่อจะขอประกาศสงครามกับอังกฤษ-อเมริกา พลเรือนญี่ปุ่นไม่ขัดข้อง แต่ทางทหารญี่ปุ่นไม่เห็นสมควรให้ประกาศ...ในการที่มีผู้วิ่งเต้นเห็นดีเห็นชอบที่จะประกาศสงครามนี้ ก็เพราะเหตุว่าในขณะนั้นญี่ปุ่นทำสงครามกำลังได้เปรียบ ทางด้านยุโรปเยอรมันก็ทำการรุกรานไปเกือบจะถึงสหราชอาณาจักรแล้ว ก็จะพุ่งมาทางคอเคซัส มาบรรจบทางอินเดียและในขณะเดียวกันนั้นทางญี่ปุ่นก็กำลังตีพม่าเกือบจะได้แรงหนุนอยู่แล้วทัพทั้งสองฝ่ายก็จะได้บรรจบกัน..."

ในเหตุผลที่จอมพลป. สั่งให้นาย

ติเรกฯอาจารย์กับญี่ปุ่นขอเข้าเป็นสมาชิก
อักษะนั้น มีว่า

“ถ้าเสร็จสงครามแล้ว อักษะ
ชนะ ไทยเราจะเสียเปรียบ เพราะ
อาจถูกปฏิบัติในฐานะเป็นประเทศ
เล็กซึ่งไม่มีสัมเสียดอะไร ฉะนั้น
จึงให้เจรจากับรัฐบาลญี่ปุ่นเพื่อเข้า
เป็นภาคีอักษะให้ได้ ไทยเราจะได้
มีสัมเสียดในโตะสันติภาพได้”

จากเอกสารหลักฐานดังกล่าวนี้
เป็นที่เชื่อถือได้ว่าจอมพลป.เห็นแก่ผล
ประโยชน์ของชาติจึงได้ให้ความร่วมมือ
กับญี่ปุ่น เพราะหวังว่าญี่ปุ่นจะเป็นฝ่าย
ชนะสงคราม ความผิดของจอมพลป.จึง
ไม่ใช่เรื่องขายชาติ แต่เป็นเรื่องการ
คาดคะเนสถานการณ์ของโลกไม่ถูกต้อง

ดังนั้นในเวลาต่อมา เมื่อจอมพลป.
เห็นว่าญี่ปุ่นและกลุ่มอักษะซึ่งเมื่อตอน
เริ่มต้นสงครามเป็นฝ่ายรุกทางยุทธ
ศาสตร์การทหารอยู่ตลอดเวลา แต่เมื่อ
เวลาผ่านไปไม่เท่าไรฝ่ายสัมพันธมิตร
กลับเป็นฝ่ายรุกทั้งในเอเชีย แอฟริกา
และในยุโรป ฝ่ายอักษะกลับเป็นฝ่ายถอย
ร่นจนเสียชวามหวังของจอมพลป.
ที่จะอาศัยญี่ปุ่นสร้างไทยให้เป็นมหา
อำนาจก็พังทลาย จอมพลป.ตื่นจาก
ความฝันแล้วเตรียมการ “หักหลัง”
ญี่ปุ่นมหามิตรที่เคยร่วมน้ำสาบานต่อ
หน้าพระแก้วมรกตเมื่อ 21 ธันวาคม
2484

ปฏิบัติการเตรียม “หักหลัง”
ญี่ปุ่นอันดับแรกก็คือเตรียมย้ายเมืองหลวง
หรือที่ตั้งรัฐบาลจากกรุงเทพมหานครไป
อยู่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ และจะสร้างเพชร
บูรณ์ให้เป็นปรางค์ที่แข็งแรงเพื่อเป็น
ศูนย์บัญชาการรบกับญี่ปุ่น ในการ

นี้จอมพลป.ได้ออกพระราชกำหนด
ระเบียบราชการบริหารนครเพชรบูรณ์
พุทธศักราช 2487” ได้แต่งตั้งให้พันเอก
ช่วง เสงวนศักดิ์สงคราม รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงสาธารณสุขเป็นรองนายก
รัฐมนตรี บริหารราชการทั้งลันที่เพชร
บูรณ์ คือการเตรียมก่อสร้างสถานที่ราชการ
เพื่อคอยรับการโยกย้ายกระทรวง
ทบวงกรมจากกรุงเทพฯเมื่อถึงเวลา

ในทางการติดต่อกับประเทศล้ม
พันธมิตรนั้น พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส
ได้ให้การต่อคณะกรรมการอาชญากร
สงคราม มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“...เมื่อกองทัพพ่ายพ่ายได้ยึดเมืองมะ
ได้แล้วก็ได้มีทหารไทยติดต่อกับทหาร
จีนทางทิศใต้ของญวน เพื่อปรับความ
เข้าใจไม่ให้เกิดการรบกันทางกองทัพได้
รายงานเรื่องนี้มาถึงจอมพลป. จอมพลป.
ได้สั่งนายทหารชั้นผู้ใหญ่ในกองทัพพ่าย
ไปทำการติดต่อกับฝ่ายทหารจีน เพื่อ
แลกเปลี่ยนข่าวคราวซึ่งกันและกันที่ชาย
แดน นับตั้งแต่นั้นมาทั้งสองฝ่ายก็ไม่ได้
ทำการรบกันอย่างจริงจัง แต่เพื่อป้องกัน
ความเข้าใจผิดของญี่ปุ่นจึงได้ทำการรบ
กันหลอก ๆ ความคิดอ่านของจอมพลป.
ที่จะต่อต้านญี่ปุ่นก็มีแต่เพียงเท่านั้น ใน
ด้านติดต่อกับต่างประเทศ...”

แต่ในที่สุดแผน “หักหลัง” ญี่ปุ่น
ก็ต้องล้มเหลวลงเมื่อสภาผู้แทนราษฎร
ไม่อนุมัติพระราชกำหนดระเบียบ
บริหารนครบาลเพชรบูรณ์ ซึ่งรัฐบาลได้
เสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภา เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2487 พร้อมด้วย
พระราชกำหนดอื่น ๆ บางฉบับที่รัฐบาล
ได้ประกาศใช้ไปก่อนในสมัยปิดประชุม
สภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมสภาได้
พิจารณาและลงมติด้วยคะแนนลับไม่

อนุมัติพระราชกำหนดระเบียบบริหารนคร
บาลเพชรบูรณ์ฉบับนั้น และต่อมาในวันที่
22 กรกฎาคม 2487 รัฐบาลได้เสนอ
สภาเพื่ออนุมัติพระราชกำหนดจัดสร้าง
พุทธบรมมณฑล ซึ่งสภาได้พิจารณาและ
ลงมติด้วยคะแนนลับไม่อนุมัติเช่นกัน

จากการที่สภาผู้แทนราษฎรมติ
ไม่อนุมัติพระราชกำหนดสำคัญ 2 ฉบับ
ดังกล่าวนี้ เป็นการบีบบังคับให้จอมพลป.
พิบูลสงครามจำต้องกราบถวายบังคม
ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงครามจึงสิ้น
สุดลง และแผน “หักหลัง” ญี่ปุ่นก็สิ้น
สุดลงไปด้วย ซึ่งนับว่าเป็นโชคคิของประ
เทศไทยและประชาชนไทยที่จะไม่ต้องรับ
เคราะห์กรรมอย่างเหี้ยมโหดทารุณจาก
การกระทำของญี่ปุ่นหนักยิ่งขึ้นไปอีก
เพราะแผน “หักหลัง” ของจอมพลป.นั้น
ผลของมัน ในที่สุดก็คือการขุดหลุมฝัง
ศพตัวเอง ก็คือการนำประเทศชาติ
ไปสู่ความหาวิบัตติ เพราะว่าถึงแม้ว่า
ญี่ปุ่นกำลังถอยในทุสมรภูมิก็ตาม แต่ทว่า
กำลังทหารของญี่ปุ่นที่อยู่ในประเทศไทย
ขณะนั้นก็พอที่จะละลายกองทัพไทย และ
เข้ายึดครองประเทศไทยได้อย่างเด็ดขาด
และเมื่อนั้นประชาชนไทยก็จะประสบกับ
ความวิปโยคและความทุกข์ทรมานอย่าง
แสนสาหัส

ในประเด็นที่ว่าจอมพลป.ได้ติด
ต่อกับกองทัพจีนในภาคเหนือของประ
เทศไทยนั้น จอมพลเจียงไคเช็ค ประธานา
ธิบติแห่งสาธารณรัฐจีนขณะนั้นได้ให้
คำชี้แจงในประเด็นนี้ เมื่อคราวที่
อาจารย์ปรีดีไปเยือนประเทศนั้น เมื่อปี
พ.ศ. 2489 ซึ่งหลวงสุมนัยประดิษฐ์ อดีต
เลขาธิการ ก.พ. ผู้ทำหน้าที่เลขานุการ
ชั่วคราวของอาจารย์ปรีดี ได้เป็นผู้จด

บันทึกการสนทนาระหว่างอาจารย์ปรีดีกับ
เจียงไคเช็ค เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน
1947 (พ.ศ.2489) ณ ทำเนียบประธานา
ธิบติ ในบริเวณกระทรวงกลาโหม กรุง
นานกิง ฝ่ายจีนนอกจากประธานาธิบดี
เจียงไคเช็คแล้วก็มีดร.ที.วี.ซุง ประธาน
สภาบริหาร(นายกรัฐมนตรี) ทำหน้าที่
เป็นล่าม โดยประธานาธิบดีจีนพูดภาษา
จีนกลาง ดร.ที.วี.ซุงแปลเป็นภาษาอังกฤษ
อาจารย์ปรีดี พูดภาษาอังกฤษ ดร.ที.วี.ซุง
แปลเป็นภาษาจีนกลาง หลวงสุขุมฯ
เป็นผู้จัดบันทึก และได้ส่งบันทึกนี้ให้ดร.
ที.วี.ซุง ตรวจสอบแล้วรับรองว่าถูกต้อง
ตามที่ได้สนทนากัน บันทึกตอนหนึ่งจด
ไว้ดังนี้

ท่านปรีดี : ขอบคุณที่ท่านประ
ธานาธิบดีฯ ให้เกียรติและข้าพเจ้า แต่การ
ร่วมกับสัมพันธมิตรนั้นมีข้อข้าพเจ้าคน
เดียว หากเป็นเรื่องของเสรีไทยทั้งหลาย
และของประชาชนไทยที่รักชาติทุก ๆ คน

ส่วนทางจอมพล ปิบูลฯ นั้นก็มีผู้
แพร่ข่าวในกองทหารหลายหน่วยและใน
หลายสถานการศึกษาว่า จอมพลปิบูลฯ
ให้นายทหารไทยที่ชายแดนติดต่อกับ
นายทหารจีน และว่าจอมพลปิบูลฯ พูด
วิทยุโทรศัพท์โดยตรงกับท่านประธานา
ธิบติ ถ้าความจริงเป็นเช่นนั้น แม้ส่ง
ตัวจอมพลปิบูลฯ ให้ศาลอาชญากรรม
พันธมิตรที่โตเกียวชำระศาลนั้นก็ต้อง
ปล่อยปิบูลฯ

ประธานาธิบดีจีน : (หัวเราะ
พลางสั่งสักระพลาง แล้วกล่าวว่า)
ชะรอยโฆษกของปิบูลฯ จะเอาเรื่องที่นาย
ทหารไทยชายแดนขอติดต่อกับนายทหาร
จีนที่ท่านทำกันอยู่ทุก ๆ ส่วนต่าง ๆ ของ
แนวรบในโลกมาบรรยายเพิ่มเติมขึ้น
ว่า ปิบูลฯ ติดต่อกับพูดวิทยุโทรศัพท์

กับประธานาธิบดีจีน

(ครั้นแล้วประธานาธิบดีจีนฯ
ให้ดร.ที.วี.ซุง แปลรายงานนายทหารจีน
ที่ชายแดนและคำสั่งที่ประธานาธิบดีจีน
แทงไว้ในหัวรายงานนั้นว่า

ดร.ที.วี.ซุง : ภายหลังที่อิตาลี
ยอมแพ้สัมพันธมิตรในเดือนกันยายน
ค.ศ.1943 (พ.ศ.2486) และเยอรมันพ่าย
แพ้ที่สตาลินกราด ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ทางเรือ
ทางอากาศ และพ่ายแพ้ทางบกในประ
เทศจีนและในพม่าตะวันออกแล้ว ท่าน
เจียงฯ ได้รับรายงานจากนายทหารที่ชาย
แดน 2 ฉบับ

(ก.) ฉบับ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ.
1944

นายทหารจีนรายงานว่านาย
ทหารไทยที่ชายแดนติดต่อเสนอคำขอของ
ปิบูลฯว่าจะปลิดตัวจากญี่ปุ่นมาร่วม
จีนรบญี่ปุ่น ประธานาธิบดีจีนได้เขียน
คำสั่งในหัวรายงานนั้นว่า

(1) เมื่อเขาเห็นว่าญี่ปุ่นจะชนะ
ในตอนต้นสงคราม เขาชวนเรา(จีน)
ก้มหัวให้ญี่ปุ่น เขาสาบานต่อหน้าพระ
พุทธรูปว่าจะซื่อสัตย์ต่อญี่ปุ่น เหตุ
โดยอมผิดคำสาบานนั้น

(2) นายสิบนายร้อยจีนรู้เบื้อง
ต้นว่าการทำสงครามของฝ่ายสัมพันธ
มิตรนั้นแยกกองบัญชาการสูงสุดออกเป็น
เขตยุทธภูมิต่าง ๆ ข้าพเจ้า(จอมทัพ
เจียงฯ) เป็นผู้บัญชาการสูงสุดยุทธภูมิ
จีน เมาทับแท่นเป็นผู้บัญชาการสูงสุด
ในภาคเอเชียอาคเนย์ เหตุใดปิบูลฯ ไม่ติด
ต่อกับเมาทับแท่น

(3) กลยุทธญี่ปุ่นขัด ๆ หวังทำให้
สัมพันธมิตรแตกกัน

(ข) ฉบับ 15 เมษายน ค.ศ.1944
นายทหารไทยชายแดนแจ้งว่าเขา

(ปิบูลฯ) ร้อนใจมากอยากตกลงร่วม
จีนรบญี่ปุ่น และอ้างว่าปิบูลฯ สร้างฐาน
ทัพเพื่อญี่ปุ่นไว้ที่เพชรบูรณ์แล้ว นาย
ทหารแสดงความเห็นของคนต่อท้ายราย
งานที่เสนอมาอย่างกองบัญชาการจีนว่า

(1) เมืองใหม่สร้างด้วยไม้บ้าง
ไม้บ้าง ไม่มีวัสดุก่อสร้างแข็งแรง ถ้าฝน
ตกหนัก มีลมพัดแรงก็พังทลาย

(2) ราษฎรถูกเกณฑ์ไปสร้าง
เมืองใหม่ล้มตายมากเพราะไข้จับฉัณยา
รักษาโรคไม่พอ ทหารไทยที่เสียชีวิตตาย
มากเพราะขาดยา

(3) กว่าจะสร้างเมืองใหม่สำเร็จ
ต้องใช้เวลาหลายสิบปี ไม่ทันสงครามที่
ใกล้สิ้นสุดเข้ามาแล้ว

(4) เพชรบูรณ์ไม่เหมาะเป็นฐานทัพ
ถ้าญี่ปุ่นถอยมาทางแม่น้ำสอคอก 3 วันก็ตี
เพชรบูรณ์แตก

(5) ทหารไทยทั่วประเทศมีประ
มาณ 2 ล้านคน จะย้ายไปเพชรบูรณ์ได้
อย่างมาก 5 หมื่นคน ทหารไทยที่เหลือ
อยู่ในภาคอื่น ๆ จะต้องถูกญี่ปุ่นทำลาย

**ประธานาธิบดีเจียงฯ เขียน
ในหัวรายงานว่า**

(1) เห็นด้วยว่าข้ออ้างฐานทัพ
เพชรบูรณ์ หลวงไหล

(2) สร้างเพชรบูรณ์เพื่อปิบูลฯ
เอาตัวรอด เพราะเห็นว่าญี่ปุ่นกำลังจะ
แพ้หรือกลยุทธหลวงเรา(จีน) ให้ขัดกับ
เมาทับแท่น

(3) ทิ้งบางกองไปอยู่เพชรบูรณ์
ญี่ปุ่นจะปล้นเอาของดีมีค่าของไทยและ
ของคนจีน ญี่ปุ่นจะยึดภาคกลางอยู่ชั่วอู่
น้ำ คนไทยและทหารไทยที่ไปอยู่เพชร
บูรณ์ก็อดข้าวตาย

(4) จีนไม่ก้าวถอยยุทธภูมิของ

เมาทแบทเดน แต่พิบูลฯ ยัวจะให้กอง
หัทเงินเข้าไปในประเทศไทยให้ได้

ฯลฯ

อยากจะขอเล่าเพื่อความสมบูรณ์
เกี่ยวกับการลาออกจากตำแหน่งนายก
รัฐมนตรีของจอมพลป.พิบูลสงคราม
เพราะสภาฯไม่อนุมัติให้ผ่านพระราช
กำหนดสำคัญสองฉบับดังกล่าวข้างต้น

กล่าวคือภายหลังที่จอมพลป.
ลาออกเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคมแล้ว ก็จำ
เป็นจะต้องมีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง
นายกรัฐมนตรีคนใหม่ขึ้นมาด้วยความ
เห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร
และสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นก็ไม่
เห็นด้วยกับการที่จะสนับสนุนให้จอมพล
ป.ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง
หนึ่ง ตามความคาดหวังของจอมพลป.ที่
จะได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งนายก
รัฐมนตรีอีกและประธานคณะผู้สำ
เร็จราชการแทนพระองค์ คือ พระ
เจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา
ก็มีความยำเกรงจอมพลป.พิบูลย์สงคราม
อยู่มาก พระองค์จะไม่ยอมร่วมลงพระ
นามในพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้
ใครดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนอก
จากจอมพลป.แต่ผู้เดียวเท่านั้น และสมา
ชิกสภาส่วนใหญ่ก็ไม่ยอมสนับสนุน
จอมพลป.ดังกล่าวแล้ว จึงทำให้ประ
ธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ตัดสินใจสั่งให้ลาออกจากตำแหน่งผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์ในวันที่ 31
กรกฎาคม นั้นเอง จึงยังคงเหลืออาจารย์
ปรีดีแต่ผู้เดียวดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราช
การ และสภาผู้แทนราษฎรจึงได้มีมติ
เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2487 ให้อาจารย์
ปรีดีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แต่
ผู้เดียว ดังสำเนาประกาศตั้งผู้สำเร็จราช

การแทนพระองค์ ดังนี้
ประกาศตั้งผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์

โดยที่พลโท พระเจ้าวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะ
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้
กราบบทวายบังคมลาออกจากตำแหน่งตั้ง
แต่วันที่ 31 กรกฎาคม 2487 ซึ่งสภาผู้
แทนราษฎรได้รับทราบและอนุมัติให้
ลาออกได้ตามพระประสงค์แล้ว อาศัย
อำนาจตามความในมาตรา 10 ของรัฐ
ธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สภาผู้
แทนราษฎรจึงได้ลงมติ เมื่อวันที่ 1 สิง
หาคม พุทธศักราช 2487 ตั้งให้นายปรีดี
พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระ
องค์แต่ผู้เดียว

จึงขอประกาศให้ทราบทั่วกัน
ประกาศ ณ วันที่ 1 สิงหาคม พุทธ
ศักราช 2487

ป.วิเชียร ณ สงขลา
ประธานสภาผู้แทนราษฎร

คุณประเสริฐ ปัทมสุคนธ์ อดีตเล
ขาธิการรัฐสภา ได้บันทึกไว้ในหนังสือ
“รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี
(2475-2517)” ว่าดังนี้

“ในวันนั้นเอง ผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ ได้เชิญประธานสภาผู้แทน
ราษฎรไปพบที่ท่าเทียบท่าช้างวังหน้า
ได้ปรารภให้ทราบถึงสถานการณ์ของ
บ้านเมืองทั่ว ๆ ไป รวมทั้งสถานการณ์
สงครามด้วย ทั้งได้แจ้งให้ทราบว่า ขณะ
นี้ทางกองทัพญี่ปุ่นที่อยู่ในประเทศไทย
กำลังติดตามสังเกตการณ์เคลื่อนไหวของ
คนไทย จะต้องรีบดำเนินการแต่งตั้งนายก
รัฐมนตรีให้เรียบร้อยโดยด่วน และ
ปรารภต่อไปว่าขณะนี้จอมพลป.พิบูล

สงคราม ได้ลาออกจากนายกรัฐมนตรีแล้ว
แต่ก็ยังคงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการ
ทหารสูงสุดอยู่ จะหาผู้อื่นเข้ารับเป็นนายก
รัฐมนตรีต่อไปก็เกรงว่าจะไม่มีผู้
โดยยอมรับตำแหน่ง ผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ได้มีความเห็นว่า ถ้าให้นายควง
อภัยวงศ์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรอง
ประธานสภาผู้แทนราษฎรอยู่รับตำ
แหน่งนี้แล้วจะเหมาะสมทุกประการ และ
ได้กล่าวว่าได้ทาบทามนายควง อภัยวงศ์
ไว้แล้ว

“ประธานสภาผู้แทนราษฎรมี
ความเห็นด้วย จึงได้รับสนองพระบรม
ราชโองการประกาศตั้ง พันตรีควง
อภัยวงศ์ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2487”

๒

ไหน ๆ ก็ชำระประวัติศาสตร์แล้ว
ก็ขอชำระย้อนหลังไปถึงคำอภิปรายของ
อาจารย์เสรี ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2526 อาจารย์
เสรีได้พิมพ์คำอภิปรายนั้นแจกจ่ายผู้ฟัง
ด้วย ซึ่งอาจารย์เสรีได้ทำข้อเท็จจริง
ทางประวัติศาสตร์ให้คลาดเคลื่อน
ไปจากความจริงในบางประเด็น จะโดย
เจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม แต่ก็เป็นการ
ประกอบอาชญากรรม(อาชญาโทษ)
ทางปัญญา(ความรอบรู้) ต่อคนรุ่นใหม่
โดยแท้ ผมจะไม่ข้องเกี่ยวในทรรศนะ
การมองประวัติศาสตร์ของอาจารย์เสรี
เพราะเป็นสิทธิของท่าน แต่ผมจะขอชี้ให้
เห็นถึงความผิดพลาดในข้อเท็จจริง
ทางประวัติศาสตร์ของอาจารย์เสรี ดัง
ต่อไปนี้

คร.ปรีดี พนมยงค์

คร.อัครวิกรมแรกของเมืองไทย

อาจารย์เสรีหรือป่าวว่า

“...ประเทศไทยยังทำการปฏิวัติประชาธิปไตยไม่สำเร็จ และล้มเหลวในการสถาปนาระบอบประชาธิปไตย ทำให้การปกครองในขณะนี้ยังคงเป็นระบอบเผด็จการ หากแต่เปลี่ยนแปลงจากระบอบเผด็จการแบบเก่าเป็นระบอบเผด็จการแบบใหม่ ดังพระบรมราชวินิจฉัยของรัชกาลที่ 7 ว่า “ข้าพเจ้ามิได้ปรารถนาที่จะเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวมาเป็นหลายองค์ ซึ่งเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแต่เปลี่ยนนอกเท่านั้น”

คำอภิปรายที่ว่าประเทศยังทำการปฏิวัติประชาธิปไตยไม่สำเร็จ นี่เป็นทรรศนะในการมองประวัติศาสตร์ของอาจารย์เสรี ซึ่งผมก็เห็นด้วยกับอาจารย์

เสรี ไม่มีอะไรที่ผมจะได้แย้ง

แต่ข้อความต่อไปที่ว่า “ข้าพเจ้ามิได้ปรารถนาที่จะเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวมาเป็นหลายองค์ ซึ่งเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแต่เปลี่ยนนอกเท่านั้น” ซึ่งอาจารย์เสรีอ้างว่าเป็นพระบรมราชวินิจฉัยของรัชกาลที่ 7 และอาจารย์เสรียังมายืนยันไว้ในหมายเหตุหน้าสุดท้ายของคำอภิปรายนั้นว่า

“ข้อความซึ่งผมอ้างพระบรมราชวินิจฉัยของร.7 นั้น นำมาจากสมุดปกขาว ซึ่งร.7 คัดลอกมาจากสมุดปกเหลืองของอาจารย์ปรีดี แต่คำพูดนี้ อาจารย์ปรีดีได้ ร.7 จึงเท่ากับเป็นพระราชดำรัสของ ร.7”

นี่, อาจารย์เสรีท่านเขียนไว้แบบนี้ ในตอนแรกนั้นอาจารย์เสรี

ทักทักเอาว่าเป็นคำพูดของรัชกาลที่ 7 เอง แต่ในหมายเหตุได้ลดลงมาว่าคำพูดนี้ ร.7 คัดลอกมาจากสมุดปกเหลืองของอาจารย์ปรีดี ซึ่งก็เป็นการถูกต้อง แต่อาจารย์เสรียังมี อาจารย์มานะ ยืนยันต่อไปอีกว่า “แต่คำพูดนี้อาจารย์ปรีดีได้ ร.7 จึงเท่ากับเป็นพระราชดำรัสของร.7”

ก็ไม่ว่าอาจารย์เสรีเอาอะไรมาพูดว่า คำพูดนี้อาจารย์ปรีดีได้ร.7 จึงเท่ากับเป็นพระราชดำรัสของร.7 การพิสูจน์แบบตรรกอย่างนี้มันไม่เหมือนกับการพิสูจน์ทางคณิตศาสตร์ จึงมีอยู่บ่อย ๆ ที่ตรรกพาคนให้หลง

เพราะตามข้อเท็จจริง ปรากฏว่าประโยคดังกล่าวอาจารย์ปรีดีเขียนไว้ในหนังสือร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจในหมวดที่ 1 ว่าด้วยประกาศ

ของคณะราษฎร ซึ่งมีความโดยละเอียดดังนี้

“เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 คณะราษฎรได้ประกาศต่อประชาชนถึงวัตถุประสงค์ คือหลัก 6 ประการ หลักซึ่งเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศมีความว่า

“จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอคอยยาก

“ความข้อนี้ย่อมยังอยู่ในใจของประชาชนถ้วนหน้า และจะจารึกลงในประวัติของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ข้าพเจ้าจึงยังคงยืนยันความข้อนี้อยู่เสมอ และเห็นว่าถ้ารัฐบาลได้จัดวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติให้เหมาะสมแล้ว การหางานให้ราษฎรทุกคนทำหาใช่เป็นการสุดวิสัยไม่ การบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรนี้เป็นจุดประสงค์อันยิ่งใหญ่ของข้าพเจ้าในการทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง “ข้าพเจ้ามีปรารถนาที่จะเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวมาเป็นหลายองค์ ซึ่งเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแต่เปลือกนอกเท่านั้น” ข้าพเจ้ามุ่งต่อสาระสำคัญคือ “บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร” และถือว่ารัฐธรรมนูญเปรียบประดุจกุญแจที่จะไขประตูเปิดช่องให้ราษฎรได้มีส่วนมีเสียงในการปกครองให้จัดถูกต้องตามความต้องการของตน และเมื่อประตูที่กีดกันอยู่ได้เปิดออกแล้ว รัฐบาลก็จะต้องนำราษฎรผ่านประตูนั้นเข้าไปสู่ชัยภูมิแห่งความสุขสมบูรณ์ มิใช่ทำให้ราษฎรเดินถอยหลังเข้าคลอง ด้วยเหตุดังนั้นจึงเป็น

หน้าที่ของรัฐบาลซึ่งรับหลัก 6 ประการของคณะราษฎรที่จะต้องจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของคณะราษฎรนั้น”

อาจารย์ปรีดีเขียนร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจฉบับนี้เสร็จประมาณในต้นเดือนมีนาคม 2475 ดังปรากฏหลักฐานในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 55/2475 ดังปรากฏหลักฐานในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 55/2475 วันศุกร์ที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2475 นายจรูญ สืบแสง ได้ตั้งกระทู้ถามรัฐบาล เรื่องการจัดการทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นที่รู้กันทั่วไปว่ารัฐบาลได้มอบหมายให้อาจารย์ปรีดีเป็นผู้ร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจ ในการตอบกระทู้ถามนี้ ตอนหนึ่งพระยาทรงสุรเดช รัฐมนตรีได้ตอบชี้แจงว่า “นโยบายของหลวงประดิษฐา ในทางเศรษฐกิจนั้นเพิ่งเขียนแล้วเสร็จเมื่อ 7-8 วันนี่...”

จากคำตอบของพระยาทรงสุรเดชว่าเพิ่งเขียนเสร็จ 7-8 วันจากวันประชุมสภา นัดวันที่ 10 มีนาคม เพราะฉะนั้นอาจารย์ปรีดีจึงเขียนร่างเค้าโครงการเสร็จประมาณวันที่ 2-3 มีนาคม 2475 ซึ่งก็อยู่ในช่วงที่เพิ่งจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร 10 ธันวาคม 2475 เพียง 2 เดือน

ที่จำเป็นจะต้องค้นหาวนเวลาให้อาจารย์ปรีดีเขียนร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจก็เพื่อที่จะได้ศึกษาถึงสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างพระปกเกล้าฯ กับคณะราษฎรว่าเป็นไปประการใด

ปรากฏจากเอกสารหลักฐานว่าในช่วงเวลาดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างพระปกเกล้าฯ กับคณะราษฎรได้เป็นไปอย่างตึงตัง ดังปรากฏในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเรื่องการร่างรัฐ

ธรรมนูญฉบับวันที่ 10 ธันวาคม 2475 ซึ่งพระยามโนปกรณนิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎรและประธานคณะกรรมการธิการร่างรัฐธรรมนูญ ได้แถลงต่อสภาฯ มีความตอนหนึ่งว่า

“...อนึ่ง ข้าพเจ้าขอเสนอด้วยว่า ในการร่างรัฐธรรมนูญนี้อนุกรรมการได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนถึงอาจจะกล่าวได้ว่าได้ร่วมมือกันทำข้อความตลอด ในร่างที่เสนอมานี้ได้หลุดเกล้าฯ ถวายและทรงเห็นชอบด้วยทุกประการแล้ว และกล่าวได้ว่าทรงเห็นชอบนั้น ไม่ใช่แต่เพียงทรงเห็นชอบด้วยอย่างข้อความที่กราบบังคมทูลขึ้นไป ยิ่งกว่านั้นเป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก...” และอาจารย์ปรีดีก็เป็นอนุกรรมการคนหนึ่งในการยกย่องรัฐธรรมนูญและได้เข้าเฝ้าใกล้ชิดพระยุคลบาทตลอดระยะเวลาของการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนั้น และยิ่งกว่านั้นก่อนที่อาจารย์ปรีดีจะเขียนร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจขึ้นมานั้น ปรากฏหลักฐานจากคำพิพากษาของศาลพิเศษในคดีแดงที่ 1-14/2482 ว่าพระปกเกล้าฯ ทรงรับสั่งให้ร่างขึ้น ดังคำพิพากษาดอนหนึ่งว่าดังนี้

“พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้มอบหมายให้หลวงประดิษฐา เป็นผู้ร่างโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ในการที่จะยกย่องโครงการเศรษฐกิจนั้น พระยามโนฯ พระยาราชวังสัน พระยาศรีวิสารวาท หลวงประดิษฐา ได้ปรึกษาหารือกันหลายครั้งหลายหน โดยหลวงประดิษฐาเสนอว่า ในการที่จะบริหารราชการแผ่นดินนั้น จะต้องช่วยเหลือราษฎรในทางเศรษฐกิจก่อน แต่ราษฎรของเราต้องการให้รัฐบาลเป็นผู้นำ พระยามโนฯ

พระยาศรีวิสารวาท พระยาราชวังสัน ไม่ได้โต้แย้ง แสดงความพอใจในหลักการของหลวงประดิษฐาที่เสนอให้ทราบนั้น ต่อมาพระยามโนฯ ได้บอกกับหลวงประดิษฐาว่า พระปกเกล้าฯ ไปได้เข้าพร้อมด้วยพระยาพหลฯ แล้วพระปกเกล้าฯ ได้รับสั่งถึงเศรษฐกิจของบ้านเมือง และถามถึงความเห็นของหลวงประดิษฐาว่ามีอะไรบ้าง หลวงประดิษฐาได้กราบทูลตามแนวที่ได้เคยปรึกษามาหรือกับพระยามโนฯ พระยาศรีวิสารวาท และพระยาราชวังสันมาก่อน พระปกเกล้าฯ รับสั่งชมเชยเห็นชอบด้วย และรับสั่งต่อไปว่า พระองค์ชอบแบบโซเซียลิสต์ จึงรับสั่งให้หลวงประดิษฐาไปจัดการเขียนโครงการขึ้น...

ดังนั้น, จะเห็นได้ว่าในช่วงของการเขียนร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจนั้น ความสัมพันธ์ของพระปกเกล้าฯ กับอาจารย์ปรีดีเป็นไปอย่างตึงเครียด จึงไม่มีเหตุผลอะไรที่อาจารย์เสรีจะอ้างขึ้นมาลอยๆ โดยปราศจากหลักฐานว่า "...แต่คำพูดนี้ อาจารย์ปรีดีได้ร.7 จึงเท่ากับเป็นพระราชดำรัสของร.7" นี่อาจารย์เสรีพูดเอาเองแท้ๆ

ถูกแล้ว, ในพระราชบันทึกพระราชสมมติพระปกเกล้าฯ ได้ทรงบันทึกใจมติหรือต่อว่าคณะราษฎรไว้มากมาย อย่างเช่นพระราชบันทึกข้อใดข้อหนึ่ง เพื่อเสนอต่อคณะรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

"...เมื่อคณะผู้ก่อการได้ประกาศว่าจะขอพระราชทานให้เปลี่ยนการปกครองเป็นแบบรัฐธรรมนูญนั้น คนไทยที่มีความรู้ย่อมไม่หนาพิวไป แต่เมื่อกลาย

เป็นยึดอำนาจกันเฉยๆ ไม่ได้ทำให้มีเสรีภาพในทางการเมืองมากขึ้น ก็กลายเป็นของขมขื่นกลืนไม่ลง เพราะผลร้ายของการปกครองแบบ ABSOLUTE มิได้เสื่อมคลาย เป็นแต่เปลี่ยนตัวเปลี่ยนคนละกันเท่านั้น เสรีภาพกลับน้อยลงไปเสียอีก เพราะต้องระวังจับกุมผู้ไม่พอใจและปิดปากผู้ที่กล่าวร้าย รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระเจ้าแผ่นดินยังมีผู้นับถือเป็นส่วนมาก เพราะเคยชินมาแต่บูยาตายาย แต่สมบูรณาญาสิทธิของคณะย่อมไม่มีใครนับถือ..."

ถูกแล้ว, พระราชบันทึกตอนนี้มีความหมายเป็นทำนองเดียวกับข้อความที่อาจารย์ปรีดีเขียนไว้ว่า "ข้าพเจ้ามิได้ปรารถนาที่จะเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวมาเป็นหลายองค์ ซึ่งเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแต่เปลี่ยนเท่านั้น" ซึ่งอาจารย์เสรีอ้างเอาคือๆ ว่าข้อความดังกล่าวนี้เป็นพระราชดำรัสของร.7

ครับ, ร.7 ท่านมีพระราชดำรัสทำนองนี้เช่นกันดังที่ยกมาข้างต้น ซึ่งเป็นพระราชดำรัส (พระราชบันทึก) เมื่อปี พ.ศ.2477 ตอนที่จะสละราชสมบัติ แต่อาจารย์ปรีดีท่านเขียนข้อความที่กล่าวถึงข้างต้นนั้นไว้ในหมวดที่ 7 ของร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 โน้นครับ

๓

อาจารย์เสรีอภิปรายว่า "ความขัดแย้งระหว่างรัชกาลที่ 7 กับคณะราษฎร ในปัญหานโยบายสร้างสรรค

ประชาธิปไตยทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ เริ่มด้วยความขัดแย้งในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร (10 ธันวาคม 2475)...

ข้อความที่อาจารย์เสรีกล่าวนี้ไม่ตรงต่อข้อเท็จจริง ทางประวัติศาสตร์ บันทึกประวัติศาสตร์ในช่วงนี้ได้บอกไว้อย่างชัดเจนว่า ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร 10 ธันวาคม 2475 นั้น พระปกเกล้าฯ กับคณะอนุกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกตั้งจากสภาผู้แทนราษฎร (สภาผู้แทนราษฎรชั่วคราวที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้รักษาพระนครจำนวน 70 ท่าน และในจำนวนนี้ที่มาจากคณะราษฎร 31 ท่านอีก 39 ท่านเป็นบุคคลภายนอกคณะราษฎรมีทั้งราชินิกุลผู้มีฐานันดรศักดิ์และบรรดาศักดิ์จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์) ได้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด

อนุกรรมการชุดนี้มีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธาน ประกอบด้วยกรรมการอีก 8 ท่านคือ พระยาเทพวิฑูร พระยามานวราชเสวี พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ พระยาปรีดานฤเบศร์ พระยาศรีวิสารวาท พระยาราชวังสัน หลวงประดิษฐมนูธรรม หลวงลินาตโยธารักษ์

ในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม 2475 ให้สภาพิจารณานั้นพระยามโนปกรณนิติธาดาอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แถลงให้สภาทราบถึงความพอพระทัยของพระปกเกล้าฯ ต่อรัฐธรรมนูญฉบับนี้ดังกล่าวแล้วข้างต้น พระองค์ยังได้ให้โทรหลวงหาพระฤกษ์พระราชทานรัฐ

ธรรมนูญ และแม้แต่พระราชปราชญ์พระราชทานรัฐธรรมนูญ พระองค์ยังได้โปรดเกล้าฯ ให้พระสารประเสริฐ ผู้ชำนาญทั้งภาษาไทยภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นผู้ร่าง ซึ่งแสดงถึงความพอพระทัยต่อรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง ดังปรากฏในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 43/2475 (วิสามัญ) วันพฤหัสบดีที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2475 มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ประธานคณะกรรมการราษฎรกล่าวว่า ร่างพระราชปราชญ์พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ข้าพเจ้าได้เคยเรียนต่อที่ประชุมครั้งหนึ่งแล้วว่าในเมื่อเราทำรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ข้าพเจ้าได้นำไปทูลเกล้าฯ ถวายทอดพระเนตร ก็โปรดปรานเป็นที่พอพระราชหฤทัยมากถึงได้ทรงเตรียมการที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญนี้ และโปรดเกล้าฯ ให้พระสารประเสริฐไปร่างประกาศนี้ ซึ่งแต่แรกทรงหวังที่จะให้อำลักษณ์อ่านในเวลาที่พระราชทาน เมื่อพระสารประเสริฐได้ร่างแล้วก็นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายทอดพระเนตร แล้วก็พระราชทานให้คณะกรรมการราษฎรดู คณะกรรมการราษฎรพิจารณาเห็นว่าถ้อยคำที่เขียนมานั้น ถ้าจะใช้เป็นพระราชปราชญ์ในรัฐธรรมนูญก็จะเหมาะสมและงดงามดี จึงได้นำความกราบบังคมทูลก็โปรดเกล้าฯ ว่าจะให้เป็นพระราชปราชญ์ในรัฐธรรมนูญได้ เมื่อเช่นนั้นพระราชปราชญ์ก็เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญหาเป็นประกาศไม่ จึงได้นำมาเสนอสภา ส่วนในการที่จะประกาศพระราชทานก็จะอ่านถ้อยคำนี้ แต่อ่านจากพระราชปราชญ์ในรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นพระราชปราชญ์จึงไม่ใช่ประกาศ

แต่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ จึงนำมาเสนอเพื่อความเห็นชอบของที่ประชุม...”

พระราชปราชญ์นั้นย่อมถือได้ว่าเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น และฉบับไหน ๆ ก็แล้วแต่ย่อมแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ทางพระราชปราชญ์ เมื่อเป็นเช่นนั้นอาจารย์เสรีอุเออะโรมาพูดว่าพระปกเกล้าฯ ชัดแย้งกับคณะราษฎร เนื่องมาแต่การร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร 10 ธ.ค. 75

ก็ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนั้น พระยามโนฯ ได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า “อนุกรรมการได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนถึงอาจจะกล่าวได้ว่าได้ร่วมมือกันทำข้อความตลอด...”

แน่นอน, อาจารย์เสรีอุเออะโรมาบรรณบัณฑิตทรงสละราชสมบัติฉบับที่ 3 มาโต้แย้ง ที่ทรงกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ครั้นต่อมาในระหว่างที่กำลังร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรอยู่ ข้าพเจ้าก็ได้พยายามดักเตือนและได้เถียงกับคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอยู่ตลอดเวลาว่าควรจะต้องถือหลัก DEMOCRACY อันแท้จริงจริงๆ จะถูก ถ้ามิฉะนั้นจะเกิดทำให้มีความไม่พอใจขึ้นแก่ประชาชน ซึ่งส่วนมากต้องการให้มีการปกครองแบบ DEMOCRACY อันแท้ มิฉะนั้นก็เป็นการเสียเวลาและเป็นการเสียภัยให้แก่ประเทศโดยใช่ที่ในเวลาที่ฐานะของบ้านเมืองตกอยู่ในขีดคับขันและยากจน นอกจากนั้นข้าพเจ้ายังได้กล่าวความเห็นของข้าพเจ้าในข้อนี้โดยเปิดเผย เมื่อข้าพเจ้าไปให้รางวัลแก่นักเรียนโรงเรียนวชิรา

วุฒิชัย ข้าพเจ้าได้เคยดักเตือนพระยามโนฯ ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้เสนอคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ว่าการที่ให้มีสมาชิกประเภทที่ 2 ซึ่งคณะรัฐบาลเป็นผู้เลือกตั้งเองนั้น จะเป็นเหตุทำให้ความไม่พอใจให้เกิดขึ้นได้และเป็นอันตรายแก่วิธีการปกครองแบบใหม่ที่กำลังจะสถาปนาขึ้น โดยหวังว่าจะเป็นกาถาวรและจะนำความสุขความเจริญมาสู่บ้านเมืองของเรา ความดักเตือนของข้าพเจ้าเหล่านี้ไร้ผล เพราะคณะผู้ก่อการฯ ยืนยันในความประสงค์ที่จะยึดอำนาจไว้ในมือของคณะของตนให้จงได้ อย่างน้อยเป็นเวลา 10 ปี ข้าพเจ้ารู้สึกในขณะนั้นว่า ถ้าจะได้โต้เถียงกันต่อไป การร่างรัฐธรรมนูญก็จะชักช้าไม่รู้จักแล้ว และอาจเป็นการแตกหักร้ายแรงเสียกว่าที่จะยอมรับให้การเป็นไปตามความประสงค์ของคณะผู้ก่อการฯ จึงได้ยอมให้เป็นไปตามนั้น...

ต่อพระราชบัณฑิตกล่าวนี้นี้ ผมไม่บังอาจและอาจเอือมที่จะโต้แย้ง แต่รัฐบาลในขณะนั้นคือรัฐบาลพ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้ให้ข้อสังเกตไปยังผู้แทนรัฐบาล เพื่อกาบบังคมทูลพระปกเกล้าฯ ผู้แทนรัฐบาล มีเจ้าพระยาศรัทธาธรรมาธิเบศ น.ต.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ นายติเรก ชัยนาม ซึ่งไปเฝ้าพระปกเกล้าฯอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ มีความบางตอนว่าดังนี้

พระราชบัณฑิตฉบับที่ 3 นี้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญเป็นส่วนใหญ่ คือมีข้อความที่ทรงขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะทรงกล่าวไว้ ได้คัดค้านอยู่ตลอดเวลา แต่หากไม่เป็นผลจึงได้จำยอมไปนั้น

“ข้อนี้รัฐบาลรู้สึกเสียใจและประ

พลาดใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรนั้น อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แถลงต่อสภาว่าได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนถึงได้นำต้นร่างไปขอให้ทรงแก้ไข ข้อใดที่ทรงขอให้แก้ไข คณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ปฏิบัติตาม ดังปรากฏในคำแถลงของพระยามโนปกรณนิติธาดา ซึ่งเป็นประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม

๑๑๑ ๑๑๑ ๑๑๑

“อนึ่งข้าพเจ้าขอเสนอด้วยว่า ในการร่างพระธรรมนูญนี้ อนุกรรมการได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนถึงอาจกล่าวได้ว่า ได้ร่วมมือกันทำข้อความตลอดในร่างที่เสนอมานี้ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายและทรงเห็นชอบด้วยทุกประการแล้ว และที่กล่าวได้ว่าทรงเห็นชอบนั้น ไม่ใช่แต่เพียงทรงเห็นชอบด้วยอย่างข้อความที่กราบบังคมทูลขึ้นไป ยิ่งกว่านั้น เป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก...”

๑๑๑ ๑๑๑ ๑๑๑

(ดูหนังสือรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรมัยที่ 1 พ.ศ. 2476 หน้า 359-360)

“นอกจากนี้ยังได้อินจากคำบอกเล่าของผู้ที่ได้ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทว่า ได้ทรงพอพระราชหฤทัยในรัฐธรรมนูญนั้นมาก

“จึงเชื่อว่าได้เป็นที่พอพระราชหฤทัยแล้ว มิได้ปรากฏว่าได้ทรงปฏิบัติการอย่างใดที่จะค้านรัฐธรรมนูญนั้น ครั้นมาบัดนี้ปรากฏขึ้นว่า มีข้อความบางอย่างที่ทรงข้องพระราชหฤทัยอยู่อีกก็จริงอยู่ แต่เห็นว่าเป็นเรื่อง

เข้าพระทัยผิด ความจริงในทางปฏิบัติ นั้น นับว่าได้เป็นไปตามพระราชประสงค์ทุกประการแล้ว โดยไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญอันจะทำให้เสียความศักดิ์สิทธิ์ไปโดยไม่จำเป็น ดังจะกล่าวต่อไป...”

ก็ทรงพอพระทัยถึงขนาดที่ทรงร่างพระราชปราชญ์พระราชทานให้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น แต่พอพระองค์จะลงพระราชสมบัติกลับทรงเห็นไปอีกอย่างหนึ่ง จึงเป็นเรื่องรัฐบาลต้องใช้ถ้อยคำว่า “ประหลาดใจเป็นอย่างยิ่ง”

ยัง, ยังมีเรื่องที่น่าประหลาดใจยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งผมได้นำมาทำให้ปรากฏแล้วใน “ชำระประวัติศาสตร์” ฉบับที่ 2 แต่เพื่อว่าบางท่านที่ยังไม่ได้อ่าน “ชำระประวัติศาสตร์” ฉบับนั้น ผมจึงขอนำมาทำให้ปรากฏอีกครั้งหนึ่งในฉบับนี้ และต้องขออนุญาตสำหรับท่านที่อ่านแล้วก็ขอได้โปรดผ่านไปเสียเลย หรือว่าจะทบทวนอีกครั้งหนึ่งก็แล้วแต่ความพอใจครับ

กล่าวคือพระองค์ได้ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎร ลงวันที่ 31 มกราคม 2475 มีความโดยละเอียดดังนี้

(สำเนา) ที่ 2/128

สวนไถลกังวลหัวหิน

วันที่ 31 มกราคม พุทธศักราช 2475 ถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา

ตามที่มิบุคคลได้ตั้งสมาคมคณะกรรมการเมือง และขออนุญาตตั้งขึ้นอีกนั้น ข้าพเจ้ามีความวิตกเป็นอันมาก ด้วยเกรงว่าจะมีเหตุกระทบกระเทือนถึง

ความสงบสุขของประชาชน เพราะถึงหากว่าคณะกรรมการเมืองต่าง ๆ จะมีความปรารถนาอันดี เพื่อดำเนินตามแบบโพธิ์ระเทศหลายประเทศที่มีคณะกรรมการเมืองต่างคณะสำหรับจะให้ต่างเห็นวรั้งซึ่งกันและกันให้ได้ เลือกฟังความเห็นจากบุคคลในคณะต่าง ๆ และไม่ให้คณะใดทรงอำนาจสิทธิ์ขาดแต่คณะเดียวดังนี้ก็ดี แต่ประเทศทั้งหลายเหล่านั้นได้ใช้วิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญมานาน จนประชาชนพลเมืองส่วนมากเข้าใจในหลักและวิธีการเมืองโดยกว้างขวางแล้ว จึงได้สามารถมีคณะกรรมการเมืองต่างคณะขึ้นได้โดยไม่มีอันตรายสำหรับประเทศสยามซึ่งเพิ่งจะมีรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ยังหาถึงเวลาสมควรที่จะมีคณะกรรมการเมืองเช่นเขาไม่ ด้วยประชาชนส่วนมากยังไม่เข้าใจวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญเสียเลย เมื่อเกิดมีคณะกรรมการเมืองขึ้นแข่งขันกันเช่นนี้ ก็จะเข้าใจผิดไปว่า เป็นการตั้งหมู่ตั้งคณะสำหรับเป็นปฏิปักษ์หักล้างอำนาจซึ่งกันและกัน ผลที่สุดอาจเป็นเหตุชวนให้เกิดวิวาทบาดหมางกันขึ้นได้อย่างรุนแรง จนถึงเป็นภัยแก่การสงบสุขของประเทศ หรืออย่างน้อยก็ทำให้เกิดความหวาดหวั่นในหมู่อาณาประชาราษฎร์ อันเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนาอย่างยิ่ง

คณะกรรมการเมืองจะทำประโยชน์จริงให้แก่ประชาชนได้ ก็เมื่อประชาชนมีความเข้าใจในวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญแล้ว ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าในเวลานี้อย่าให้มีสมาคมการเมืองเลยจะดีกว่า แต่โดยเหตุที่บัดนี้รัฐบาลได้ยอมอนุญาตให้มีสมาคมคณะราษฎร

เสียแล้ว จึงเป็นการยากที่จะกีดกันห้าม
หวงมิให้มีคณะกรรมการเมืองขึ้นอีกคณะ
หนึ่งหรือหลายคณะได้ อย่างดีที่สุดข้าพ
เจ้าเห็นว่า สมควรที่จะยกเลิก
สมาคมคณะราษฎรและคณะอื่นที่
เดียว แล้วรัฐบาลควรจัดการทำการเผยแพร่
การศึกษาวิธีปกครองแบบรัฐธรรมนูญ
โดยพยายามหาวิธีให้ความเข้าใจ
เรื่องวิธีการปกครองแบบนั้นให้แพร่
หลายแก่ราษฎรทั่วไป นอกจากนั้น
สมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร ทั้งในเวลา
นี้และต่อไปข้างหน้าควรจะพ้นเขตต์
สมัยใช้บทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญ
ก็ควรจะไว้ตัวเป็นกลาง independent
ไม่มีความผูกพันกับคณะกรรมการเมืองใด ๆ
สมาชิกประเภทที่ 2 ที่จะได้ตั้งขึ้นตาม
รัฐธรรมนูญนั้น ควรเลือกจากบุคคลที่
มีความรู้ความสามารถทั่ว ๆ ไป และให้
มีความสามารถจริงที่จะบำเพ็ญกรณี
ของตนในทางที่จะช่วยประคับประ
คองสมาชิกประเภทที่ 1 ที่จะได้เลือกขึ้น
มาจากราษฎรตามความประสงค์แห่งรัฐ
ธรรมนูญ ถ้าทำได้ดังนี้ข้าพเจ้าเชื่อว่าจะ
เป็นการช่วยการศึกษาของพลเมือง
ตามนโยบายของรัฐบาลทั้งช่วยบำรุง
สามัคคีธรรมและสันติภาพของประ
เทศสยามให้เจริญมากขึ้น

ตามความเห็นของข้าพเจ้าทั้งนี้
ถ้าท่านเห็นสมควรจะเผยแพร่แก่ผู้ใด
หรือจะพิมพ์ออกโฆษณาก็ได้ไม่ขัดข้อง
(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ป.ร.

พระราชหัตถ์เลขาถึงพระยา
มโนปกรณนิติธาดาฉบับนี้ ภายหลังที่
รัฐบาลได้อนุญาตให้ตั้ง “สมาคมคณะ
ราษฎร” ขึ้นแล้ว และต่อมา “สมาคม
คณะชาติ” ที่มีหลวงวิจิตรวาทการเป็น

เลขาธิการ ได้เคลื่อนไหวที่จะขอตั้งขึ้น
มาด้วย ซึ่งคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลง
การปกครองได้ประชุมกันแล้วและมีมติ
ให้ตั้งได้ โดยเฉพาะอาจารย์ปรีดีได้ให้
การสนับสนุนเต็มที่เมื่อหลวงวิจิตรวาท
การเข้าพบขอคำแนะนำ

เมื่อความเคลื่อนไหวดังกล่าว
นี้ทรงทราบถึงพระกรรณพระปกเกล้าฯ
พระองค์จึงได้ทรงพระราชหัตถ์เลขา
ฉบับนี้ถึงพระยามโนและจากพระราช
หัตถ์เลขาฉบับนี้เป็นการยืนยันว่าพระองค์
ทรงทราบว่า “สมาคมคณะราษฎร”
ได้จัดตั้งขึ้นแล้วและรัฐบาลยังจะ
อนุญาตให้ “สมาคมคณะชาติ” ให้จัด
ตั้งขึ้นด้วย ตลอดจนการจัดตั้งของคณะ
การเมืองอื่น ๆ ในเวลาต่อไป

ในการที่พระองค์ทรงคัดค้านการ
ตั้งสมาคมการเมือง โดยเหตุผลตามที่เปิด
เผย ก็เป็นเหตุผลที่รับฟังได้ แต่ผลพลอย
ได้จากเหตุผลนี้ก็คือการ “สลายคณะ
ราษฎร” ไปด้วยในตัว ดังพระราชหัตถ์
เลขาที่ทรงกล่าวว่า

“...ข้าพเจ้าเห็นว่า ในเวลานี้อย่า
ให้มีสมาคมการเมืองเลยจะดีกว่า
แต่โดยเหตุที่บัดนี้รัฐบาลได้ยอมอนุญาต
ให้มีสมาคมคณะราษฎรเสียแล้ว จึง
เป็นการยากที่จะกีดกันห้ามหวงมิให้มี
คณะกรรมการเมืองขึ้นอีกคณะหนึ่งหรือหลาย
คณะได้ อย่างดีที่สุดข้าพเจ้าเห็นว่า
สมควรจะเลิกสมาคมคณะราษฎร
และคณะอื่นที่เดียว...”

แต่จะอย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็น
เป็นกลอุบายในการสลายคณะราษฎร
หรือด้วยความจริงพระทัยตามเหตุผล
ที่พระองค์ท่านทรงกล่าวโดยเปิดเผย
รัฐบาลก็ได้ยินยอมปฏิบัติตามคำแนะนำ
ในพระราชหัตถ์เลขาฉบับนั้น คือยุบ

เลิกสมาคมคณะราษฎรที่ได้ตั้งขึ้นแล้ว
นั้นและไม่อนุญาตให้ตั้งสมาคมการเมือง
ใดขึ้นมาอีกรวมทั้ง “คณะชาติ” ของ
หลวงวิจิตรวาทการที่อาจารย์เสรีรูอ้าง
ว่าได้มีส่วนในการปรึกษาหารือด้วยนั้น

ในการตอบพระราชบันทึกของ
พระปกเกล้าฯก่อนจะทรงส่งราชสมบัติ
รัฐบาลได้พูดถึงประเด็นนี้ว่า

“...ตามที่ทรงรับสั่งว่า ได้ทรงส่ง
จดหมายถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา
ให้เลิกล้มคณะราษฎร เพราะรัฐบาลใน
ครั้งนั้นไม่ยอมอนุญาตให้ “คณะชาติ”
ตั้งขึ้น ความข้อนี้พระยามโนปกรณนิติ
ธาดาจะกราบบังคมทูลไว้อย่างไรก็ย
ทรงทราบไม่ได้ แต่ความจริงเรื่องนี้รัฐบาล
พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้นัดประ
ชุมผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ
ทั้งหมด ที่ประชุมส่วนมากเห็นควรให้
ตั้ง “คณะชาติ” และยังไม่ทันที่รัฐบาล
จะดำเนินการอย่างไร ก็มีพระราชหัตถ์เลขา
ถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา ดัง
ได้กล่าวแล้ว ข้อนี้หลวงวิจิตรวาทการ
เลขาธิการคณะชาติ ในเวลานั้นย่อม
ทราบได้ดี”

ต่อประเด็นที่ว่าคณะผู้ก่อการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองเห็นด้วยกับ
การที่จะให้มีสมาคมการเมืองคณะชาติ
หลวงวิจิตรวาทการ เลขาธิการของคณะ
ชาติได้กล่าวยืนยันความจริงข้อนี้ใน
ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 29/
2477 วันเสาร์ที่ 29 กันยายน 2477 ดัง
ที่พิมพ์แล้วในชำระประวัติศาสตร์ฉบับ
ก่อน และจะขออ้างในที่นี้อีก เพื่อว่าบาง
ท่านจะยังไม่ได้อ่านชำระประวัติศาสตร์
ฉบับนั้น หลวงวิจิตรวาทการได้กล่าวที่
ที่ประชุมสภาฯ ดังนี้

“หลวงวิจิตรวาทการกล่าวว่า

เมื่อในบันทึกของรัฐบาลได้อ้างถึงชื่อของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอโอกาสแถลงรายงานต่อสภาฯ นี้ว่า ข้อความที่ในบันทึกของรัฐบาลได้กล่าวมานั้นเป็นความจริง เรื่องการตั้ง“คณะชาติ”ไม่ได้ทำโดยผู้สมรู้สมคบกัน ก่อนที่จะเริ่มตั้ง“คณะชาติ” ข้าพเจ้าได้มาปรึกษาหารือคุณหลวงประดิษฐฯ ข้อนี้คุณหลวงประดิษฐฯจะเป็นพยานข้าพเจ้า เมื่อได้ปรึกษาแล้วหลวงประดิษฐฯ เป็นผู้มีความเห็นว่า“คณะชาติ”ควรได้ตั้งขึ้น แล้วต่อมาข้าพเจ้าจึงได้ทราบว่าได้มีการประชุมผู้ก่อการ เสียข้างมากเห็นว่าควรให้“คณะชาติ”ตั้งขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วข้าพเจ้าจึงได้ยื่นคำร้องขอ ตั้ง“คณะชาติ” ไม่ใช่ว่าได้ทำไปโดยหักหาญอย่างหนึ่งอย่างใดเลย และมีเหตุที่น่าจะเรียนให้ทราบว่า “คณะราษฎร” ในเวลาที่ตั้งเป็นสมาคมขึ้นนั้น ไม่ได้เลือกเจ้าคุณมโนฯ เป็นนายกกลับเลือกเจ้าคุณนิติศาสตร์ฯ เป็นนายกเจ้าคุณมโนฯ จึงได้พยายามที่จะล้ม“คณะราษฎร”เสีย เมื่อข้าพเจ้าได้ยื่นคำขอตั้งคณะชาติไปแล้ว พระยามโนฯ เรียกข้าพเจ้าไปบอกว่าเลิก“คณะชาติ”เสียเถอะ แล้วจะล้ม “คณะราษฎร”ให้ ข้าพเจ้าก็ตอบว่านั่นไม่ใช่เรื่องของข้าพเจ้า เรื่องของข้าพเจ้ามีอยู่อย่างเดียวที่ว่า จะตั้ง “คณะชาติ” ในการที่พระยามโนฯจะให้ถอนคำขอแล้วไปล้ม“คณะราษฎร” นั้นข้าพเจ้าไม่ยินดีด้วย แต่เมื่อจะตั้ง“คณะชาติ” แล้วรัฐบาลไม่ยอมก็ตั้งไม่ได้อยู่เอง ข้าพเจ้าขอสนับสนุนคำอ้างของรัฐบาลที่ว่าผู้ก่อการในวันที่ 24 มิถุนายน ส่วนมากเห็นด้วย และโดยเฉพาะหลวงประดิษฐฯ เองได้แสดงความเห็นแก่ข้าพเจ้าว่า “คณะชาติ” ควรได้ตั้งขึ้น ข้าพเจ้าขอแสดงให้ท่านทั้ง

หลายทราบทั่วกันว่ารัฐบาลแถลงการณ์มานั้นเป็นความจริง”

จากพระราชหัตถ์เลขาภิเศก จากแถลงการณ์ตอบพระราชบันทึกของรัฐบาลก็ดี และจากคำแถลงของหลวงวิจิตรวาทการในสภาผู้แทนราษฎรก็ดี สรุปได้ว่า

รัฐบาลในขณะนั้นไม่กีดกันในการที่หลวงวิจิตรฯ ขอตั้งสมาคมคณะชาติ คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ส่วนข้างมากเห็นชอบด้วยและโดยเฉพาะอาจารย์ปรีดีได้ให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่ และพระปกเกล้าฯก็ทรงรู้อย่างแน่ชัดว่าคณะชาติจะได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นได้อย่างแน่นอน ซึ่งพระองค์ไม่ทรงเห็นด้วยที่จะให้มีการจัดตั้งสมาคมการเมืองขึ้นด้วยเหตุผลดังที่ปรากฏในพระราชหัตถ์เลขาฉบับนั้น พระองค์จึงทรงหักท้วงว่า

“...สำหรับประเทศสยามซึ่งเพิ่งจะมีรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ยังหาถึงเวลาสมควรที่จะมีคณะกรรมการเมืองเช่นเขาไม่...” อีกตอนหนึ่งพระราชหัตถ์เลขาว่า

“...ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ในเวลานี้อย่าให้มีสมาคมการเมืองเลยจะดีกว่า...” พระราชหัตถ์เลขาอีกตอนหนึ่งว่า

“แต่โดยเหตุที่บัดนี้รัฐบาลได้ยอมอนุญาตให้มีสมาคมคณะราษฎรเสียแล้ว จึงเป็นการยากที่จะกีดกันห้ามหวงให้มีคณะกรรมการเมืองขึ้นอีกคณะหนึ่งหรือหลายคณะได้อย่างดีที่สุดข้าพเจ้าเห็นว่าสมควรที่จะเลิกสมาคมคณะราษฎรและคณะอื่นที่เดียว...”

คณะอื่นในที่นี้ก็คือคณะชาติ ที่รัฐบาลจะได้อนุญาตให้ตั้งขึ้นตามคำขอของหลวงวิจิตรวาทการเลขาธิการของคณะนั่นเอง

ดังกล่าวนี้อาจเป็นแผนสลายคณะราษฎร หรืออย่างไรก็สุดที่เราคาคคิดไปถึงได้ เพราะเหตุผลที่พระราชหัตถ์เลขาอ้างนั้นก็น่ารักฟังด้วยความเคารพ แต่ประเด็นที่ “น่าประหลาดใจ” ก็คือว่าในพระราชบันทึกก่อนที่จะทรงลงพระราชสมบัติดเมื่อ 2 มีนาคม 2477 นั้น พระองค์กลับอ้างไปอีกอย่างหนึ่งว่าดังนี้

“ข้าพเจ้าชอบที่จะให้มีคณะกรรมการเมืองขึ้น จดหมายของข้าพเจ้ามีถึงพระยามโนฯนั้น ได้เขียนไว้ในคราวที่รัฐบาลในครั้งนั้น ไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้น ข้าพเจ้าจึงแนะนำไปว่า ถ้าคณะชาติไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นแล้ว ก็ควรที่จะเลิกล้มคณะราษฎรเสียเหมือนกัน...”

อาจารย์เสรีฯเขียนว่าความขัดแย้งระหว่างพระปกเกล้าฯกับคณะราษฎรนั้นเริ่มความขัดแย้งมาจากการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร 10 ธันวาคม 2475 เป็นทำนองว่าพระปกเกล้าฯจะสถาปนาระบอบประชาธิปไตย แต่คณะราษฎรสถาปนาระบอบเผด็จการ ดังที่อาจารย์เสรีฯได้เขียนไว้ในที่หลายแห่งว่า รัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม 2475 เป็นรัฐธรรมนูญเผด็จการ ซึ่งพระปกเกล้าฯไม่ทรงเห็นด้วยกับรัฐธรรมนูญฉบับนั้น

แต่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ผมนำมาทำให้ปรากฏในที่นี้เป็นการชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าพระปกเกล้าฯกับคณะราษฎรไม่ได้มีความขัดแย้งกันในการร่างรัฐธรรมนูญดังที่อาจารย์เสรีฯพูดเลย อาจารย์เสรีฯนึกพุดเอาเองแท้ ๆ ส่วนว่าพระปกเกล้าฯจะเป็นนักประชาธิปไตยหรือไม่ คณะราษฎร(ในช่วงประวัติศาสตร์ตอนนั้น) จะเป็นเผด็จ

การหรือไม่ ก็ขอให้เราได้พิจารณาจากพระราชบันทึกข้อเรียกร้องของพระปกเกล้าฯ ก่อนที่พระองค์จะทรงสละราชสมบัติ และคำตอบของรัฐบาลต่อข้อเรียกร้องเหล่านั้นแล้วเราก็พิจารณาได้ด้วยตนเองว่าฝ่ายไหนเป็นประชาธิปไตยและฝ่ายไหนเป็นเผด็จการ โดยไม่ต้องไปเที่ยวถามใครหรือต้องให้ใครบอกว่าใครเป็นประชาธิปไตยใครเป็นเผด็จการ ก็เรียกว่าพิจารณาตามหลักกาลามสูตรนั่นเอง

อนึ่งสำหรับพระราชบันทึกฉบับทรงสละราชสมบัตินั้น เป็นพระราชบันทึกว่าด้วยประชาธิปไตย ซึ่งผู้ที่ศึกษาระบบประชาธิปไตยทุกคนย่อมจะพูดได้เขียนได้ด้วยกันทั้งนั้น แต่สำหรับการปฏิบัติประชาธิปไตยก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้พูดได้เขียนได้แต่ปฏิบัติไม่ได้ก็มี ดังนั้นเราจึงจำเป็นจะต้องแยกกันให้ออก

ระหว่างพระราชบันทึกข้อเรียกร้อง กับพระราชบันทึกทรงสละราชสมบัติ เพราะราชบันทึกทั้งสองกรณีนี้มีเนื้อหาที่แตกต่างกัน

ต่อไปนี้เป็นพระราชบันทึกข้อเรียกร้องของพระปกเกล้าฯ บางข้อและข้อสนองตอบของรัฐบาลโดยสรุป

1. พระปกเกล้าฯ เรียกร้องให้รัฐบาลเสนอรายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยมากกว่าจำนวนที่จะพึงมีตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้พระองค์ได้ทรงพิจารณาเลือกด้วย และควรจะให้เวลาแก่พระองค์พิจารณาบ้าง เพราะการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคราที่แล้ว (9 ธันวาคม 2476) พระองค์ไม่มีเวลาได้พิจารณาเลย พระองค์ได้ทรงต่อว่ารัฐบาลในกรณีแต่งตั้งสมาชิกประเภท 2 เมื่อ 9 ธันวาคม 2476 ว่า “บัญชีรายนามผู้ที่

จะได้รับเลือกตั้งนั้น ควรเสนอมาให้ข้าพเจ้าโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้ แต่คนที่จริงบัญชีรายนามนี้ได้ส่งให้ข้าพเจ้าในตอนกลางคืน ก่อนวันซึ่งได้กำหนดไว้สำหรับเป็นวันเปิดสภาผู้แทนราษฎร ความจริงประมาณเพียง 12 ชั่วโมงก่อนที่จะถึงเวลาเริ่มการพิธีเปิดสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น การที่ทำเช่นนี้เห็นได้ชัด ๆ ว่ามุ่งหมายที่จะให้ข้าพเจ้าจำต้องเซ็นอนุมัติรายนามนั้นไปอย่างหลับลับลอบ จะแสดงความขัดข้องประการใดก็คงจะทำให้การเปิดสภาผู้แทนราษฎรล่าช้าไปอีก และอย่างไรก็ดี คงจะไม่เป็นผลประการใดเลย”

ต่อข้อเรียกร้องนี้ รัฐบาลได้กราบบังคมทูลให้พระองค์ทรงทราบว่าการเสนอรายชื่อสมาชิกประเภทที่ 2 เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยนั้น รัฐ

บาลได้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญได้ระบุจำนวน สมาชิกประเภทที่ 2 ไว้เป็นการ แน่นนอนแล้ว ซึ่งรัฐบาลก็จำต้อง เสนอตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จะเสนอเพื่อเลือกไม่ได้ แต่สมาชิก คนไหนที่พระองค์ไม่ทรงโปรด รัฐบาล ก็พร้อมที่จะปฏิบัติตามพระราชประสงค์ ส่วนเงื่อนไขเวลานั้นรัฐบาลก็ยินดียินยอม

ตอบตามพระราชประสงค์

ในการแต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ 2 เมื่อ 9 ธันวาคม 2476 ที่ว่ารัฐบาลไม่ให้ เวลาแก่พระองค์ได้พิจารณานั้น พ.อ. พระยาพลพลพยุเสนา นายกรัฐมนตรี ได้ตอบชี้แจงในที่ประชุมสภาผู้แทน ราษฎรเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2477 ใน การประชุมสามัญสมัยที่ 2 ครั้งที่ 16/ 2477 ดังนี้

“...ในระหว่างที่เกิดกบฏ พระ บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จไปประทับที่สงขลา รัฐบาลได้พยายามกราบบังคมทูลขอให้รับทรงกลับสู่พระนคร เพื่อที่จะได้พระราชทานความเห็นในการเลือก สมาชิกประเภทที่ 2 แต่พระองค์ก็หาได้เสด็จกลับไม่ คงเสด็จกลับมาถึงกรุงเทพฯ ในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2476 ซึ่งรุ่งขึ้น ก็จะเริ่มการเปิดพิธีสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลก็มีได้นิ่งนอนใจ จึงขอพระราชทานโอกาสให้ได้เข้าเฝ้าเพื่อทูลเกล้าถวายรายงานสมาชิกประเภท 2 ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าได้ต่อเมื่อเวลาค่ำ และขณะที่เข้าเฝ้านี้เอง รัฐบาลได้ทูลเกล้าฯ ถวายรายงานสมาชิกประเภท 2 ซึ่งรัฐบาลได้คัดเลือกจากข้าราชการสัญญาบัตรหรือเทียบเท่าสัญญาบัตร...”

2. พระปกเกล้าฯ เรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 39 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือตามรัฐธรรมนูญ (10 ธ.ค.2475) มาตรา 38 บัญญัติไว้ว่า ดังนี้

“เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ร่างพระราชบัญญัติขึ้นสำเร็จแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ท่านให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้”

“มาตรา 39 ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น จะได้พระราชทานคืนมายังสภาภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายก็ดี หรือมิได้พระราชทานคืนมายังสภาภายในหนึ่งเดือนนั้นก็ดี สภาจะต้องปรึกษากันใหม่ และถ้าสภาลงมติตามเดิมให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงมลายภายใน 15 วันแล้ว ท่านให้ประกาศพระราชบัญญัตินั้นใช้บังคับเป็นกฎหมายได้”

นี่คือบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยอันเป็นการยืนยันว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน แต่พระปกเกล้าฯซึ่งคนทั้งหลายพากันยกย่องว่าเป็นกษัตริย์นักประชาธิปไตย ขอให้แก้รัฐธรรมนูญมาตรานี้เสียใหม่ ดังนี้

“...ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ทรงหักท้วงพระราชบัญญัติฉบับใดลงมา สภาผู้แทนราษฎรเป็นอันต้องยุบไปเองในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ต้องเป็นไปโดยมิต้องอาศัยความยินยอมของรัฐมนตรีผู้หนึ่งผู้

ใดในอันที่จะรับสนองพระบรมราชโองการ

นี่พระปกเกล้าฯท่านทรงพระราชประสงค์อย่างนี้ คือถ้ากฎหมายใดที่พระองค์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย ไม่ทรงลงพระปรมาภิไธย ก็ให้สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสภาพไปเลยโดยอัตโนมัติ และโดยไม่ต้องมีรัฐมนตรีรับสนองพระบรมราชโองการ นี่คือวิถีทางประชาธิปไตยของพระปกเกล้าฯ ซึ่งแตกต่างจากวิถีทางประชาธิปไตยของคณะราษฎรที่บัญญัติไว้ในมาตรา 39 แห่งรัฐธรรมนูญ 10 ธ.ค. 2475

ต่อข้อเรียกของพระปกเกล้าฯ ดังกล่าวนี้นั้น พระยาพหลพยุเสนา นายกรัฐมนตรี ได้ชี้แจงในสภาฯ ในวันประชุมที่อ้างแล้ว ในข้อ 1 ว่าดังนี้

“การที่จะให้สภาผู้แทนราษฎรต้องยุบไปเอง โดยเหตุที่พระมหากษัตริย์ทรงหักท้วงพระราชบัญญัติฉบับใดลงมา นั้น เห็นว่าตามระบอบรัฐธรรมนูญทำเช่นนั้นไม่ได้...”

3. พระปกเกล้าฯ เรียกร้องให้สิทธิเสรีภาพประชาชนในการตั้ง “คณะกรรมการเมือง”

ต่อปัญหานี้รัฐบาลไม่ขัดข้อง เพราะรัฐบาลก็เคยอนุญาตให้หลวงวิจิตรวาทการตั้งคณะชาติมาแล้วในสมัยรัฐบาลพระยามโนฯ แต่พระปกเกล้าฯ ทรงมีพระราชหัตถ์เข้างถึงพระยามโนฯ ไม่เห็นด้วยที่จะให้ตั้งสมาคมการเมืองขึ้นในเวลานั้น และพระองค์ได้ทรงเรียกร้องให้ยุบสมาคมคณะราษฎรเสียด้วย คณะชาติของหลวงวิจิตรวาทการที่อาจารย์เสรีธรรมร่วมด้วยจึงไม่ได้จัดตั้งขึ้น และสมาคมคณะราษฎรก็ได้ยุบเลิกไปตามพระราชประสงค์ ดังที่ผมได้เล่ารายละเอียดเรื่องนี้แล้วในตอนต้น

4. พระปกเกล้าฯ ทรงเรียกร้องให้ทางการดำเนินคดีแก่พวกที่ถูกจับกุมกรณีกบฏบวรเดช

ในประเด็นนี้รัฐบาลได้ตอบให้พระองค์ทราบไว้ว่า

“เรื่องที่จะให้ทางการฟ้องร้องว่ากล่าวคดีที่ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณานั้น ก็ต้องว่ากันต่อไปให้เสร็จสำนวนเสียก่อน จึงจะพิจารณาว่าจะกรุณาแก่จำเลยอย่างไรรวมกันไปกับคดีที่ได้ตัดสินแล้ว”

5. พระปกเกล้าฯ ทรงเรียกร้องให้รัฐบาลให้บำเหน็จหรือบำนาญแก่บุคคลที่กล่าวหาว่าร่วมกบฏบวรเดชและอนุญาตให้พวกเหล่านี้ยื่นขอบำเหน็จบำนาญนี้ทางกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ได้

ในประเด็นนี้รัฐบาลตอบว่า

“การที่รัฐบาลจะแจ้งความตั้งใจในอันที่จะให้บำนาญหรือบำเหน็จตามสิทธิที่เขามีได้ตามกฎหมายนั้น รัฐบาลรับทำได้” คือหมายความว่ารัฐบาลจะปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการรับบำเหน็จบำนาญนั่นเอง

6. พระปกเกล้าฯ ทรงเรียกร้องให้เพิ่มกำลังทหารรักษาวัง

ในประเด็นนี้รัฐบาลยอมรับที่จะปฏิบัติตามพระราชประสงค์ขอให้พระองค์เสด็จกลับคืนสู่พระมหานครเสียก่อน แล้วรัฐบาลจะจัดถวาย

7. พระปกเกล้าฯ เรียกร้องให้แก้ไขร่างประมวลวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 263 เกี่ยวกับการถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษในสาระสำคัญคือ เมื่อผู้มีสิทธิยื่นถวายฎีกาขึ้นไปแล้วให้ยุติการปฏิบัติตามคำพิพากษาไว้ก่อน โดยไม่มีกำหนดเวลา

ต่อประเด็นนี้รัฐบาลได้ตอบพระราชบัณฑิตไปโดยสรุปว่าดังนี้

“...มีข้อที่แตกต่างอันสำคัญอยู่ที่ความพระราชประสงค์นั้นเมื่อทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขึ้นไปแล้วจะปฏิบัติตามคำพิพากษาไม่ได้เลย ไม่ว่าเวลาจะล่วงผ่านไปนานสักเท่าใด แต่ตามร่างมาตรานี้ได้กำหนดเวลาไว้ว่า ถ้าไม่พระราชทานวินิจฉัยในฎีกา เมื่อล่วงพ้นกำหนดแล้ว ก็ถือเป็นอันได้ทรงปฏิเสธไม่พระราชทานอภัยโทษ และปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ดังนี้ ปัญหาอยู่ที่ว่าจะควรกำหนดเวลาหรือไม่กำหนดเท่านั้น รัฐบาลเห็นควรกำหนดเวลา ถ้าเวลาในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่พอ จะขยายให้ยาวออกไปอีกก็ได้”

ยังมีอีกหลายหัวข้อที่พระองค์ทรงเรียกร้องให้รัฐบาลปฏิบัติตามพระราชประสงค์ ซึ่งรัฐบาลได้ตอบไปให้พระองค์ได้ทราบว่า รัฐบาลพร้อมที่จะปฏิบัติตามพระราชประสงค์ทุกประการ ถ้าหากว่าไม่เป็นการขัดกับรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐบาลต้องขอพระราชทานอภัยโทษที่ไม่สามารถจะปฏิบัติตามพระราชประสงค์ได้ รายละเอียดอย่างตรงไปตรงมาในความขัดแย้งระหว่างพระปกเกล้าฯ กับคณะราษฎร ผมได้รวบรวมจัดพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มต่างหาก ภายใต้ชื่อว่า “พระปกเกล้าฯ กับคณะราษฎร”

จากการที่ข้อเรียกร้องของพระปกเกล้าฯ ในบางข้อไม่สอดคล้องกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย จึงได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรท่านหนึ่งคือ ร.ท.ทองคำ คล้ายโอภาส สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากจังหวัดปราจีนบุรี ได้อภิปรายในที่ประชุมสภา (สามัญ)

สมัยที่ 2 ครั้งที่ 16/2477 วันพฤหัสบดีที่ 31 มกราคม พุทธศักราช 2477 ซึ่งรายงานการประชุมสภาได้บันทึกไว้ดังนี้

“ร.ท.ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรีกล่าวว่า ในประเทศที่เขามีกษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ พลเมืองของเขาทุกคนเขามักจะรู้จักว่า “เคอะคิง แคนดุมทิง” อะไรทุกอย่างที่พระองค์ต้องการ เขาปฏิบัติถวายพระองค์เอง พระองค์ไม่ต้องเดือดร้อน ที่มีพระราชบันทึกของพระองค์พระองค์ก็ยอชาริให้ประเทศเรามีการปกครองอย่างประชาธิปไตยอย่างประเทศอังกฤษแท้ ๆ แต่พระองค์ก็บอกไว้ในนั่นเอง บอกแย้งในนั่นเองว่า จะให้ฉันทำอย่างพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษไม่ได้ ที่การปกครองละก็อาจจะเอาอย่างอังกฤษ แต่ไม่อยากจะเป็นอย่างพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ เพราะฉะนั้นก็เหลือที่จะทนทานเหมือนกัน”

๔

อาจารย์เสรีเขียนไว้ในหลักไฉนฉบับที่ 90 วันที่ 3 พฤศจิกายน 2526 โดยชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลไทยในระหว่างสงครามทุกรัฐบาลรวมทั้งรัฐบาลจอมพลป.ด้วย ล้วนแต่เป็นรัฐบาลที่ต่อต้านญี่ปุ่นด้วยกันทั้งนั้น อาจารย์เสรีได้พยายามชี้ให้ผู้อ่านเห็นด้วยโดยอาศัยหลักความสัมพันธ์ทางเหตุผลหรือตรรก ซึ่งไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ดังที่ผมได้ชี้แจงมาแล้วแต่ตอนแรก และดังที่ผมได้ลำดับเหตุการณ์นั้นใน “ข้าราชการประวัติศาสตร์” ฉบับที่ 1 แล้ว แต่โดยที่อาจารย์เสรีมาเขียนให้ผิดไปจากความเป็นจริงอีกในหลักไฉนฉบับที่อ้างข้างต้น ผมจึงจำเป็นจะ

ต้องชี้ให้เห็นว่าอาจารย์เสรีเขียนผิดความจริงอย่างไรต่อไปอีก และในการนี้ผมจำเป็นจะต้องลอกข้อเขียนของอาจารย์เสรีที่ไม่ถูกต้องนั้นมาให้ท่านผู้อ่านได้เห็นด้วย เพื่อความสะดวกในการค้นคว้าหาสิ่งจะ อาจารย์เสรีได้เขียนไว้มีข้อความบางตอนดังนี้ครับ

“ความมุ่งหมายสำคัญของปัญหาที่เสนอในฉบับก่อนอยู่ที่จะชี้แจงให้เห็นว่า ในสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ประเทศเอกราชที่มีรัฐบาลร่วมมือกับเยอรมันหรือญี่ปุ่น ขบวนการที่ต่อต้านเยอรมันหรือญี่ปุ่น จะต้องมีรัฐบาลต่างหากจะรวมกับรัฐบาลที่ร่วมมือกับเยอรมันหรือญี่ปุ่นมิได้ รัฐบาลที่ว่านั้นอาจเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นที่อยู่ต่างประเทศก็ได้ ไม่ว่าสถานการณ์จะซับซ้อนและยุ่งยากสักเพียงใดก็ตาม ฝ่ายต่อต้านเยอรมัน

หรือญี่ปุ่นจะต้องตั้งรัฐบาลขึ้นให้จงได้...” แล้วอาจารย์เสรีก็ยกตัวอย่างรัฐบาลต่างประเทศเป็นรูปธรรมเพื่อเป็นข้อเปรียบเทียบตามหลักของตรรกที่จะหาข้อสรุปตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และแล้วอาจารย์เสรีก็บรรเลงต่อไปเพื่อสร้างความสับสนในทางเหตุผลว่าดังนี้

“แต่ถ้าประเทศใดมีรัฐบาลเดียว และขบวนการต่อต้านเยอรมันหรือญี่ปุ่น ไม่ตั้งรัฐบาลขึ้น ก็หมายความว่ารัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลต่อต้านเยอรมันหรือญี่ปุ่น ตัวอย่างเช่น.....” แล้วอาจารย์เสรีก็ยกตัวอย่างรัฐบาลต่างประเทศอีก ครั้นแล้วอาจารย์เสรีก็สรุปลงว่า

“จึงกล่าวได้ว่า ประเทศเอกราชใดเมื่อถูกเยอรมันหรือญี่ปุ่นบุกแล้วมีรัฐบาลเดียว โดยขบวนการต่อต้านเยอรมันหรือญี่ปุ่นไม่ตั้งรัฐบาลนั้นคือเครื่องแสดงว่า รัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลต่อต้าน

เยอรมันหรือญี่ปุ่น...”

“ฉะนั้นการที่ขบวนการเสรีไทยทั้งในประเทศและนอกประเทศ คณะไทยอิสระหรือคณะอื่น ๆ ที่ต่อต้านญี่ปุ่นไม่มีการตั้งรัฐบาล ซึ่งทำให้ประเทศไทยภายหลังญี่ปุ่นบุก มีคณะรัฐบาลคณะราษฎรเพียงรัฐบาลเดียว จึงเป็นเครื่องแสดงว่า รัฐบาลคณะราษฎรเป็นรัฐบาลต่อต้านญี่ปุ่น การที่ขบวนการเหล่านั้นไม่ตั้งรัฐบาลก็เพราะยอมรับอยู่แล้วหรือรู้อยู่แล้วว่า รัฐบาลคณะราษฎรเป็นรัฐบาลต่อต้านญี่ปุ่น ถ้าขบวนการเสรีไทยไม่ว่าในประเทศหรือนอกประเทศไม่ยอมรับหรือไม่รับรู้ ว่ารัฐบาลคณะราษฎรเป็นรัฐบาลต่อต้านญี่ปุ่นแล้ว ก็จะต้องตั้งรัฐบาลขึ้นอย่างแน่นอน...”

“ฉะนั้น การที่หัวหน้าขบวนการเสรีไทยในประเทศไม่หลบไปตั้งรัฐบาล และการที่หัวหน้าขบวนการเสรีไทยนอกประเทศ

ส่วนหนึ่งของกองกำลังเสรีไทยเดินสวนสนามสาธิตพลั้งไปตามถนนราชดำเนิน เมื่อ 25 กันยายน 2488

เทศไม่ต้องรัฐบาลทั้ง ๆ ที่ไม่ต้องหลบก็คือ การรับรองรัฐบาลคณะราษฎรเป็นรัฐบาลต่อต้านญี่ปุ่น เช่นเดียวกับประเทศเอกราชอื่น ๆ ที่มีรัฐบาลเดียว โดยขบวนการต่อต้านเยอรมันหรือญี่ปุ่น ไม่ต้องรัฐบาลก็เพราะรัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลต่อต้านเยอรมันหรือญี่ปุ่นอยู่แล้ว...”

อาจารย์เสรีพยายามสร้าง “สูตรสำเร็จ” โดยอาศัยความสัมพันธภาพเหตุผลจากตัวอย่างของนานาประเทศ แล้วก็สรุปเป็นหลักทั่วไปว่า

“จึงขอให้เราจับหลักเสียก่อนว่า ประเทศเอกราชที่มีรัฐบาลเดียวภายหลังเยอรมันหรือญี่ปุ่นบุก รัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลต่อต้านเยอรมันหรือญี่ปุ่น และสำหรับประเทศไทยขอให้เราจับหลักเสียก่อนว่ารัฐบาลในคณะราษฎรในระหว่างสงครามนั้น ทั้งรัฐบาลจอมพลป. และรัฐบาลนายควง เป็นรัฐบาลต่อต้านญี่ปุ่น นี่ก็คือความถูกต้องแห่งประวัติศาสตร์ เพราะขบวนการแห่งเหตุการณ์ในระหว่างสงครามมันเป็นอย่างนั้น...”

“สรุปในตอนนี้เป็น รัฐบาลคณะราษฎร คณะราษฎร ขบวนการเสรีไทย คณะไทยอิสระ พรรคคอมมิวนิสต์ไทย ฯลฯ ในระหว่างนั้นเป็นผู้ต่อต้านญี่ปุ่นด้วยกัน และการที่ขบวนการเสรีไทยและคณะอื่น ๆ นอกจากคณะราษฎร ไม่ต้องรัฐบาลขึ้นนั้นถูกต้องแล้ว ส่วนการโจมตีกันว่าบุคคลใดหรือคณะบุคคลใดในขบวนการทั้งหมดนั้นว่าไม่ต่อต้านญี่ปุ่นบ้าง เป็นหุ่นของญี่ปุ่นบ้าง ผมเห็นว่าไม่ถูกต้อง เพราะลัทธิธรรมชาติกับสภาวะธรรมอย่างที่ผมกล่าวไว้ในฉบับก่อน”

ข้อเขียนของอาจารย์เสรีดังกล่าวนี้ ผมยกมาสรุปได้ดังนี้คือ

1. ประเทศใดที่มีรัฐบาลเดียว

ถ้าจะต่อต้านเยอรมันหรือญี่ปุ่นก็ต้องต่อต้านด้วยกันทั้งคณะรัฐบาล

2. ประเทศใดที่มีรัฐบาลเดียว ถ้าจะเข้าร่วมกับเยอรมันหรือญี่ปุ่นก็ต้องเข้าร่วมด้วยกันทั้งคณะรัฐบาล

3. ประเทศหนึ่งประเทศใด ถ้าจะมีทั้งขบวนการต่อต้านเยอรมันหรือญี่ปุ่น และเข้าร่วมกับเยอรมันหรือญี่ปุ่น ประเทศนั้นจะต้องมี 2 รัฐบาล คือรัฐบาลที่กุมอำนาจรัฐภายในประเทศกับรัฐบาล “พลัดถิ่น”

นี่คือ สูตรสำเร็จ ที่อาจารย์เสรีตั้งขึ้นเองตามอำเภอใจ และเมื่ออาจารย์เสรีสร้างสูตรสำเร็จขึ้นมาเช่นนี้แล้ว อาจารย์เสรีก็นำมาพิสูจน์ให้ผู้อ่านเห็นตามที่อาจารย์เสรีต้องการให้เห็นดังนี้

“...เมื่อญี่ปุ่นบุกประเทศไทยและคณะรัฐมนตรีลงมติอนุญาตให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านไทย จอมพลป. กับอาจารย์ปรีดีอยู่ในรัฐบาลเดียวกัน คือจอมพลป. เป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกลาโหม อาจารย์ปรีดีเป็นรัฐมนตรีคลัง ต่อมาอีก 8 วัน อาจารย์ปรีดีก็ขึ้นไปเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2484 การที่อาจารย์ปรีดีขึ้นไปเป็นผู้สำเร็จราชการนั้น เป็นเพียงการเลื่อนตำแหน่งในรัฐบาลเดียวกัน (รัฐบาลในที่นี้หมายถึงการปกครองหรือ Government ไม่หมายถึงคณะรัฐมนตรีหรือ Cabinet คืออาจารย์ปรีดีเป็นประมุขแห่งรัฐ (ผู้แทนพระมหากษัตริย์) จอมพลป. เป็นนายกรัฐมนตรี

“ในขณะนั้นอาจารย์ปรีดี เป็นทั้งสมาชิกคณะราษฎรและสมาชิกขบวนการเสรีไทย จอมพลป. เป็นสมาชิกคณะราษฎร ไม่ได้เป็นสมาชิกขบวนการเสรีไทย แต่ 2 คน

ก็ต่อต้านญี่ปุ่นด้วยกัน...

“เพราะในเมืองไทยมีคณะรัฐมนตรีเดียว มีรัฐบาลเดียวและมีพรรคปกครองเดียว ถ้าคณะรัฐมนตรี รัฐบาล และคณะราษฎรต่อต้านญี่ปุ่นก็ต่อต้านกันทั้งหมด ถ้าร่วมมือหรือเป็นหุ่นของญี่ปุ่น ก็ร่วมมือกันทั้งหมด คณะรัฐมนตรีเดียวกัน รัฐบาลเดียวกัน คณะราษฎรเดียวกัน ในสภาพที่ทำการปกครองประเทศอยู่ด้วยกันเช่นนั้น ส่วนหนึ่งจะต่อต้านญี่ปุ่นอีก ส่วนหนึ่งจะร่วมมือหรือเป็นหุ่นของญี่ปุ่นได้อย่างไร ถ้าทำตรงกันข้ามเช่นนั้นแล้วจะอยู่ในคณะรัฐมนตรีเดียวกัน ในรัฐบาลเดียวกัน ในคณะราษฎรเดียวกัน ไม่ได้เป็นอันขาด แต่จะต้องแบ่งออกเป็นสองคณะรัฐมนตรี สองรัฐบาลและสองพรรคอย่างแน่นอน...”

นี่คือความพยายามของอาจารย์เสรีที่จะชี้ให้ผู้อ่านเห็นว่าในเมื่ออาจารย์ปรีดีเป็นสมาชิกคนหนึ่งของ “คณะราษฎร” ซึ่งเป็นพรรคปกครองอยู่ในขณะนั้น อาจารย์ปรีดีเป็นคนหนึ่งในคณะรัฐบาล การเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้นอาจารย์เสรีบอกว่า “เป็นเพียงการเลื่อนตำแหน่งในรัฐบาลเดียวกัน” ดังนั้นในเมื่ออาจารย์ปรีดีต่อต้านญี่ปุ่น จอมพลป. พิบูลสงคราม ซึ่งก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งของคณะ “คณะราษฎร” และเป็นหัวหน้ารัฐบาลที่ปกครองประเทศแต่เพียงรัฐบาลเดียว จอมพลป. จึงต่อต้านญี่ปุ่นเช่นเดียวกับอาจารย์ปรีดี เพียงแต่ไม่ได้เข้าร่วมอยู่ในขบวนการเสรีไทยเท่านั้น

ผมเห็นว่าการที่อาจารย์เสรีตั้งสมมติฐานขึ้นตามอำเภอใจแล้วอาศัย “ความรู้มาก” ของตัวเองสร้าง “สูตรสำเร็จ” ขึ้นมาโดยอาศัยความสัมพันธ

แห่งเหตุผลตามหลักของวิชาตรรก เพื่อมารองรับสมมติฐานที่อาจารย์เสรีตั้งขึ้นนั้นเป็นการไม่เชื่อตรงต่อข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ การกระทำเช่นนี้ก็ไม่ได้แตกต่างกันเท่าใดนักกับปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนที่ยึดผู้ต้องหามาแล้วจึงสืบหาหรือปั้นพยานหลักฐานขึ้นภายหลัง

เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวนี้ผมได้นำความจริงทำให้ปรากฏแล้วใน “ชำระประวัติศาสตร์ฯ” เล่ม 1 และเล่ม 2 และแม้แต่ตอนที่ 1 ของ “ชำระประวัติศาสตร์ฯ” เล่มนี้ และความจริงที่ผมนำมาทำให้ปรากฏนั้น ไม่ใช่เป็นความจริงแบบความล้มพันธ์ทางเหตุผลหรือตรรก แต่เป็นความจริงตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งนำมาเปิดเผยโดยผู้ที่เคลื่อนไหวอยู่ในเหตุการณ์นั้นอย่างใกล้ชิด คือ พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส รองนายกรัฐมนตรี และอธิบดีกรมตำรวจ และมีตำแหน่งในขบวนการเสรีไทย เป็นรองหัวหน้าใหญ่ มีชื่อรหัสว่า “พุลเา”

พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ได้ให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงครามดังที่ผมได้อ้างมาแล้วในการ “ชำระประวัติศาสตร์ฯ” เล่มก่อน ๆ รวมทั้งเล่มนี้ สรุปได้ดังนี้

1. ในคณะรัฐมนตรีมีความเห็นเป็นสามฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเข้ากับญี่ปุ่น มีจอมพล.พิบูลสงคราม หลวงวิจิตรวาทการ นายวนิช ปานะนนท์ พลโทประยูร ภมรมนตรี เป็นต้น ฝ่ายหนึ่งเข้าข้างสัมพันธมิตร มีนายปรีดี พนมยงค์ นายดิเรก ชัยนาม นายทวี บุณยเกตุ และตัวพล.อ. อดุล เองเป็นต้น และอีก

ฝ่ายหนึ่งมีความคิดกลาง ๆ แล้วแต่พวกมากจะลากไปไหน

2. นายปรีดี พนมยงค์ ได้ต่อต้านญี่ปุ่นตั้งแต่วันแรกที่ญี่ปุ่นบุกประเทศไทย เริ่มตั้งแต่อภิปรายในที่ประชุมคร.ม. ในวันที่ 7-8 ธันวาคม 2484 และต่อมาได้พยายามไม่ให้ความสะดวกในการที่ญี่ปุ่นขอยืมเงินเพื่อจัดซื้ออาหารเลี้ยงกองทัพ จนกระทั่งญี่ปุ่นบอกให้จอมพล.จัดการให้อาจารย์ปรีดีออกจากคร.ม. ดังคำให้การของพล.อ.อดุลฯ ตอนหนึ่งว่า “...ข้าฯได้ไปที่วังสวนกุหลาบ ซึ่งเป็นที่พักของนายกรัฐมนตรีในเวลานั้น ได้พบนายกรัฐมนตรีกับนายวนิช ปานะนนท์ นายวนิชฯ ได้พูดว่า ทางฝ่ายญี่ปุ่นมีความรังเกียจหลวงประดิษฐมนูธรรม และนายวิลาศ โอสถานนท์ เพราะสองคนนี้เอนเอียงไปทางอังกฤษ คณะรัฐมนตรีจะมีความคิดเห็นร่วมกับญี่ปุ่นด้วยประการใด ๆ ก็ทำไปไม่สะดวก เพราะสองคนนี้มีความคิดเห็นไม่ตรงกับญี่ปุ่น...”

3. จอมพล. ได้ร่วมมือกับญี่ปุ่นอย่างจริงจังด้วยเชื่อมั่นว่าญี่ปุ่นจะชนะสงคราม ซึ่งจะทำให้ไทยเราได้รับผลประโยชน์จากชัยชนะนั้นด้วย แต่เมื่อในเวลาต่อมาปรากฏว่ากองทัพญี่ปุ่นประสบความพ่ายแพ้ในทุกสมรภูมิ จอมพล.จึงคิดจะหาทางออกจากความผูกพันกับญี่ปุ่นโดยวางแผนจะ “หักหลัง” ญี่ปุ่น ดังที่ผมนำข้อเท็จจริงมาทำให้ปรากฏแล้ว

4. เนื่องจากขบวนการเสรีไทยเป็นขบวนการลับและสมาชิกแห่งขบวนการนั้นอยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด จึงสามารถดำเนินการเคลื่อนไหวอยู่ใต้ภายใต้ที่อุปนิสัยของญี่ปุ่นและภายใต้ปีกของ

พญาไก่ โดยพล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส หรือ “พุลเา” ซึ่งเป็นที่เชื่อถือและเกรงใจของจอมพล.ป. พิบูล สงคราม และเป็นรองหัวหน้าใหญ่เสรีไทย เป็นผู้ดำเนินการกลบเกลื่อนความสงสัยของจอมพล.ป. ดังที่พล.อ.อดุลฯ ได้ให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงครามไว้ตอนหนึ่งตามที่ผมได้ยกมาแล้วแล้วข้างต้นดังนี้

“ผู้ที่คิดจะทำการต่อต้านญี่ปุ่นตั้งแต่ญี่ปุ่นได้รุกรานประเทศไทยแต่ต้นมาแล้วนั้น ผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการนี้ก็คือนายปรีดี พนมยงค์อีกฝ่ายหนึ่ง แต่เนื่องด้วยในขั้นแรกข้าฯจะให้ความร่วมมือกับนายปรีดี พนมยงค์ ก็อาจเกิดการเสียหายต่อประเทศชาติได้ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า จอมพล.ป. พิบูลสงคราม ได้มีจิตใจอิจฉาริษยาขัดขวางนายปรีดี พนมยงค์ด้วยประการทั้งปวง ด้วยเหตุนี้ในขั้นต้นข้าฯจึงไม่กล้าที่จะทำการร่วมมือกับนายปรีดี เพราะจอมพล.ป. คิดระแวงสงสัยและกล่าวหาข้าฯอยู่เช่นเดียวกับนายปรีดีฯ จึงต่างฝ่ายต่างกระทำการในอันที่จะต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็รู้ซึ่งกันและกัน การกระทำของฝ่ายนายปรีดีฯทางจอมพล.ป. ระแวงสงสัยด้วยประการใด ๆ ข้าฯก็พยายามที่จะกลบเกลื่อนให้หายเสีย...”

ก็เพราะด้วยประการดังกล่าวนี้แหละขบวนการเสรีไทยจึงทำการเคลื่อนไหวอยู่ได้ โดยไม่ต้องไปจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นที่ไหน และในการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นนั้นวัตถุประสงค์อันสำคัญก็คือเป็นการประกาศให้นานาชาติรับรู้ว่ารัฐบาลพลัดถิ่นเป็นตัวแทนเจต

อำนาจของประชาชนที่แท้จริงประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเพื่อแก่ความรับรองของนานาชาติและความช่วยเหลือสนับสนุนจากนานาชาติ

นี่เป็นวัตถุประสงค์อันสำคัญจากด้านภายนอกประเทศหรือด้านระหว่างประเทศ ตามเงื่อนไขของกฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดไว้

ส่วนวัตถุประสงค์สำหรับด้านภายในประเทศนั้น เพื่อเป็นการบอกให้ประชาชนในประเทศได้รับรู้และสนับสนุนขบวนการลับ ของรัฐบาลพลัดถิ่นที่เคลื่อนไหวปิดลับอยู่ภายในประเทศ และในทางกลับกันก็เพื่อให้ประชาชนปฏิเสธไม่ยอมรับนับถือรัฐบาลที่ปกครองอยู่ภายในประเทศ

ก็แหละในเมื่อขบวนการเสรีไทยภายใต้การนำของอาจารย์ปรีดีทำการเคลื่อนไหวลับ ๆ อยู่ภายในประเทศได้เป็นที่ยอมรับนับถือและได้รับความช่วยเหลือจากฝ่ายสัมพันธมิตร ในฐานะขบวนการใต้ดินต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทยอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะออกไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นอย่างบางประเทศตามที่อาจารย์เสรีอ้างมานั้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลอเมริกันได้ยอมรับนับถือว่าอาจารย์ปรีดีเป็นตัวแทนของรัฐบาลไทยที่สืบต่อจากรัฐบาลไทยก่อนหน้าที่ยอมพล ป. จะนำประเทศชาติเข้าร่วมกับญี่ปุ่น (หมายความว่าปฏิเสธรัฐบาลจอมพล ป. ที่ร่วมมือกับญี่ปุ่น และรับรองอาจารย์ปรีดีในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และหัวหน้าขบวนการเสรีไทยว่าเป็นรัฐบาลของไทย) ดังสำเนาเอกสารที่รัฐมนตรี

ต่างประเทศสหรัฐอเมริกา นายคอร์ดัล ฮัลล์ มีไปถึงรองผู้อำนวยการสำนักงานบริการยุทธศาสตร์ พ.อ.กูตเฟิลโลว์

ซึ่งได้พิมพ์ออกเผยแพร่แล้ว ปรากฏอยู่ในหนังสือ "วิเทศสัมพันธ์ของสหรัฐอเมริกา" ระหว่างปี 1943-1944 ดังนี้

.892.01/32

The Secretary of State to the Deputy Director of the Office of Strategic Services (*Goodfellow*)
Washington, August 26, 1943

My Dear Colonel Goodfellow: In reply to your oral inquiry of August 4 relating to possible American operations conducted in connection with a Free Thai movement, the position of the Department of State is as follows:

The United States recognizes Thailand as an independent state which is now under the military occupation of Japan. This Government does not recognize the Thai Government as it is now constituted; but this Government has refrained from declaring war on Thailand, has continued to recognize as "Minister of Thailand" the Thai Minister in Washington who has denounced his Government's cooperation with Japan, and has sympathetically regarded a Free Thai movement in which he is prominent.

The Government of the United States looks forward to the reestablishment of Thailand's independence as quickly as possible. Available information indicates that there remain in the present Thai Government a number of officials who opposed the capitulation of that Government to Japanese pressure. It is understood that Luang Pradist Manudharm (known also as Nai Pridi Bhanomyong), a member of the Council of Regents, is one of these officials and that he has participated prominently in a secret movement which aims to restore the Government as it was constituted prior to the Japanese invasion.

In the light of this understanding Luang Pradist Manudharm is presumed by the Government of the United States to represent a continuity in the Government of Thailand as it was constituted prior to the defection of the Thai Prime Minister to the Japanese at the time of The Japanese invasion and to be one of the outstanding leaders in the movement for Thai independence. Accordingly, until this Government has indications to the contrary from the Thai people, it feels warranted, without in any way committing itself in respect to the future, in regarding Luang Pradist as one of the leading representatives in Thailand of the Thai nation.

The attitude of this Government, as above outlined, is a provisional position pending a free expression of the wishes of the Thai people following the liberation of Thailand by United Nations forces. The efforts of the Government of the United States are and should be limited to assisting the Thai people to restore a native regime capable of discharging its responsibilities and free from foreign control. The final choice of the leaders of such a government is a matter for the Thai people alone to decide.

It is believed that this will give you information you wished.

Sincerely yours,
Cordell Hull.

แปลเป็นภาษาไทย

ประเทศไทย

ความสนใจของสหรัฐในปัญหา การรับรองขบวนการเสรีไทย

ที่ 892.01/32

จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ต่างประเทศถึงรองผู้อำนวยการสำนัก
งานบริการยุทธศาสตร์ (กุดเฟลโลว์)

วอชิงตัน 26 สิงหาคม 1943

พันเอกกุดเฟลโลว์ ที่รัก: เพื่อตอบคำถาม
ซึ่งท่านถามด้วยวาจาในวันที่ 4 สิงหาคม
เรื่องปฏิบัติการทางทหารของทหาร
อเมริกัน ที่อาจกระทำประสานกับขบวนการ
เสรีไทยนั้น ขอเรียนว่า ความเห็น
ของกระทรวงการต่างประเทศเป็นดังต่อไปนี้

สหรัฐยอมรับนับถือว่าประเทศไทยเป็นรัฐเอกราชที่ต้องตกอยู่ภายใต้การยึดครองด้วยกำลังทหารของญี่ปุ่น แต่รัฐบาลนี้ (สหรัฐอเมริกา-ผู้แปล) ไม่รับรองรัฐบาลไทยที่ตั้งอยู่ในปัจจุบัน (รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม - ผู้แปล) รัฐบาลนี้เพียงแต่ละเว้นการประกาศสงครามกับประเทศไทย และยังคงรับรอง "อัครราชทูตแห่งประเทศไทย" ต่อไปในฐานะเป็นผู้แทนทางการทูตของคนไทยประจำกรุงวอชิงตัน เนื่องจากท่านทูตได้ประกาศนามความร่วมมือของรัฐบาลไทย (รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม - ผู้แปล) ที่ให้แก่ญี่ปุ่น ซึ่งสหรัฐได้ยอมรับนับถือด้วยความเห็นอกเห็นใจว่าได้เกิดขบวนการเสรีไทยขึ้นแล้ว โดยมีท่านทูต (ม.ร.ว.เสนีย์

ปราโมช - ผู้แปล) เป็นบุคคลสำคัญอยู่ด้วยผู้หนึ่ง

รัฐบาลสหรัฐอเมริกากำลังรอคอยการกลับไปสู่เอกราชของประเทศไทยอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ จากข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับแสดงให้เห็นว่า ในรัฐบาลไทยชุดปัจจุบันยังคงมีข้าราชการจำนวนหนึ่งซึ่งไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลยอมจำนนต่อแรงกดดันของญี่ปุ่น เป็นที่ทราบกันดีว่าในบรรดาข้าราชการดังกล่าวนี้ มีหลวงประดิษฐมนูธรรม (ซึ่งรู้จักกันในนามนายปรีดี พนมยงค์) ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์รวมอยู่ด้วยผู้หนึ่ง และยังได้ทราบต่อไปอีกว่า ท่านผู้นี้ได้มีส่วนอย่างสำคัญในการก่อตั้งขบวนการลับ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะกอบกู้รัฐบาลกลับคืนสู่สภาพเดิมก่อนการยึดครองของญี่ปุ่น

ด้วยความเข้าใจอันกระฉับกระช่ายเช่นนี้ รัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาจึงยอมรับนับถือหลวงประดิษฐมนูธรรมว่าเป็นตัวแทนแห่งการติดต่อของรัฐบาลไทยตามที่เป็นอยู่ก่อนหน้านี้ที่นายกรัฐมนตรีไทยสมัยนั้น (จอมพล ป. พิบูลสงคราม - ผู้แปล) จะหันไปเข้ากับญี่ปุ่น ในตอนที่ญี่ปุ่นบุก (คือหมายความว่า รัฐบาลสหรัฐอเมริกายอมรับนับถืออาจารย์ปรีดีว่าเป็นตัวแทนติดต่อรัฐบาลไทยก่อนหน้าวันที่ 8 ธันวาคม 2484 - ผู้เขียน) และรัฐบาลสหรัฐอเมริกาถือว่าท่าน (ปรีดี) เป็นผู้นำที่สำคัญในขบวนการเพื่อเอกราชของชาติไทย ด้วยเหตุนี้รัฐบาลสหรัฐจึงเห็นเป็น

การสมควรที่จะรับนับถือว่าหลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นผู้แทนชั้นนำแต่ผู้เดียวของประชาชนชาติไทยในประเทศไทย และจนกว่าจะมีการแสดงออกของประชาชนชาวไทยที่ขัดแย้งในเรื่องนี้ และทั้งนี้โดยมีผู้ก่อกวนหรือก่อกวนในอนาคต

ท่าทีของรัฐบาล (สหรัฐอเมริกา - ผู้แปล) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้เป็นท่าทีชั่วคราว แล้วแต่การแสดงออกอย่างเสรีแห่งความปรารถนาของประชาชนไทย ภายหลังจากกองกำลังแห่งสหประชาชาติได้ทำการปลดแอกประเทศไทยแล้ว ความพยายามของรัฐบาลสหรัฐอเมริกามีอยู่และถึงจำกัดเพียงแต่การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยในการสถาปนารัฐบาลของประเทศตนที่สามารถปลดปล่อยความรับผิดชอบของตนและเป็นอิสระจากการควบคุมของต่างชาติ ส่วนการคัดเลือกผู้นำของรัฐบาลในชั้นปลายนั้น เป็นเรื่องที่ประชาชนไทยเท่านั้นจะเป็นผู้วินิจฉัย

เป็นที่เชื่อได้ว่าคำชี้แจงนี้คงจะให้ความกระจ่างแก่ท่านได้ตามที่ต้องการ

ขอแสดงความนับถือ

คอร์ดेल ฮอลล์

จากเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาดังกล่าวนั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับนับถือของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นมหาอำนาจชั้นนำของฝ่ายสัมพันธมิตรต่ออาจารย์ปรีดีในฐานะ

ผู้นำรัฐบาลที่สืบทอดรัฐบาลก่อนวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ทั้ง ๆ ที่อาจารย์ปรีดีไม่ได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาใหม่ หากเป็นแต่จัดตั้งขบวนการเสรีไทยขึ้นมาต่อต้านญี่ปุ่น โดยความรู้และร่วมมือของประเทศสัมพันธมิตร เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่เห็นมีความจำเป็นอะไรที่จะต้องไปจัดตั้งรัฐบาล “พลัดถิ่น” ขึ้นในต่างประเทศ และไม่มีรัฐบาลพลัดถิ่นใด ๆ ที่ปรารถนาจะไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นอยู่ในต่างประเทศ ถ้าหากว่ามีเงื่อนไขที่จะต่อสู้ภายในประเทศได้ ดังกรณีของขบวนการเสรีไทยเป็นต้น เพราะวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นก็เป็นดังที่กล่าวแล้วข้างต้น คือ เพื่อความรู้รับรองและความช่วยเหลือสนับสนุนจากนานาชาติ ประเทศ ก็แหละในเมื่อแม่อยู่ภายในประเทศ และแม้ไม่ได้ประกาศจัดตั้งเป็นรัฐบาล เพียงแต่สัมพันธ์ติดต่อกันในนามของขบวนการหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านญี่ปุ่น อันเป็นเจตจำนงของคนไทยทั่วประเทศ โดยการนำของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ผู้เป็นที่ยอมรับนับถือของนานาชาติว่าเป็นนักประชาธิปไตย ผู้มีความซื่อสัตย์ต่อแผ่นดินไม่เสื่อมคลาย ฝ่ายสัมพันธมิตรก็ยอมรับนับถือและให้ความสนับสนุนช่วยเหลือแล้ว ก็เรียกว่าสำเร็จวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นแล้ว แม้จะอยู่ภายในประเทศ ขบวนการเสรีไทยจึงไม่จำเป็นต้องไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นนอกประเทศ

ในปัญหาการที่สหรัฐอเมริกาให้การรับรองช่วยเหลือและสนับสนุนขบวนการเสรีไทยเสมือนหนึ่งเป็นรัฐบาลนั้น อาจารย์ปรีดีได้ให้ข้อสังเกตไว้ในหนังสือ

“จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ฯลฯ” ดังนี้

“รัฐบาลอเมริกันได้ใช้วิธีประจักษ์ผ่านผมออกเป็น 2 ชัก โดยถือว่าประเทศไทยมี 2 รัฐบาล คือรัฐบาลที่ประกอบขึ้นก่อนญี่ปุ่นรุกรานซึ่งรัฐบาลอเมริกันถือว่ายังคงมีอยู่โดยถือว่าผมเป็นตัวแทนดำเนินต่อไป Continuity ของรัฐบาลนั้นซึ่งรัฐบาลอเมริกันรับรอง ส่วนอีกรัฐบาลหนึ่งซึ่งประกอบขึ้นภายหลังญี่ปุ่นรุกรานโดยมีจอมพลพิบูลฯ เป็นนายกรัฐมนตรีนั้นรัฐบาลอเมริกันไม่รับรอง

“ปัญหาจึงมีว่า วิธีการของรัฐบาลอเมริกันที่ขึ้นประวัติการณ์ครั้งแรกในโลกเช่นนั้น จะถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่

“ผู้ที่สนใจกฎหมายระหว่างประเทศและระเบียบการปฏิบัติในทางกฎหมายย่อมทราบว่ายุทธราชทูตนั้นรัฐบาลของตนแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนประจำประชุมของอีกประเทศหนึ่ง มิใช่ตั้งให้เป็นตัวแทนประจำนายกรัฐมนตรีของอีกประเทศหนึ่ง อัครราชทูตอเมริกันก็ได้ยื่นสาส์นของประธานาธิบดีต่อคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์พระประมุขของประเทศไทย และเมื่อรัฐบาลอเมริกันถือว่าผมเป็นผู้ดำเนินต่อไปของรัฐบาลที่ประกอบขึ้นก่อนญี่ปุ่นรุกราน ความสัมพันธ์ทางไมตรีกับประเทศไทยจึงคงมีอยู่ แต่ปัญหาก็คือต่อไปอีกว่าผู้สำเร็จราชการฯ มี 3 คนประกอบเป็น “คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์” ผมคนเดียวไม่มีสิทธิทำการแทน “คณะ” ได้ แต่ปัญหานี้ได้หมดสิ้นไปภายหลังที่สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2487 แต่งตั้งให้ผมคน

เดียวเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์”

ความจริงเกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นนั้น อาจารย์ปรีดีในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และในฐานะหัวหน้าขบวนการเสรีไทยก็ได้ส่งผู้แทนออกไปติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อเตรียมลู่ทางจะออกไปจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นเช่นกันถ้าหากว่ามีความจำเป็น แต่ในเมื่อสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นกำลังสำคัญของฝ่ายสัมพันธมิตรได้ยอมรับรองว่าอาจารย์ปรีดีได้แสดงบทบาทต่อต้านญี่ปุ่นในฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาลไทยที่สืบทอดมาจากรัฐบาลก่อนวันที่ 8 ธันวาคม 2484 เช่นนี้แล้ว ความจำเป็นในการออกไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นนอกประเทศก็ไม่มี และกลายเป็นผลต่อการเคลื่อนไหวปิดลับของขบวนการเสรีไทยเสียด้วยซ้ำ เพราะถ้าหากว่าได้มีการประกาศตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้นนอกประเทศแล้ว การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยภายในประเทศ และการเคลื่อนไหวของผู้รักชาติทั่ว ๆ ไปภายในประเทศ จะเคลื่อนไหวด้วยความยากลำบากยิ่งขึ้น เพราะจะถูกจ้องมองจากญี่ปุ่นด้วยสายตาที่หวาดระแวงสงสัย และผลที่สุดก็จะนำไปสู่การถูกปราบปรามอย่างทารุณเหี้ยมโหด อย่างเช่นที่หน่วยได้ติดต่อด้านเยอรมันในยุโรปได้ประสบ

เกี่ยวกับเรื่องรัฐบาลพลัดถิ่นผมจะได้นำเอกสารหลักฐานที่เปิดเผยแล้ว ทั้งจากกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษมาทำให้ปรากฏใน “ชำระประวัติศาสตร์ฯ” เล่มต่อไป ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์แก่การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2

อย่างถูกต้องต่อปรากฏการณ์ที่เป็นจริง
อนึ่ง ณ ที่นั้นนอกจากผมจะได้แย้ง
ในความคิดของอาจารย์เสริฐว่าผิดแล้ว
ผมใคร่จะเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
กับท่านผู้อ่านในประเด็นความหมายของ
คำปรัชญาบางคำที่อาจารย์เสริฐนำ
มากล่าวไว้ในบทความของท่าน ซึ่งผม
เห็นว่าไม่น่าจะถูกต้อง อย่างเช่น
อาจารย์เสริฐเขียนไว้ในหลักไต่ถามที่ 89
มีข้อความตอนหนึ่งมีคำเกี่ยวเนื่องด้วย
ปรัชญา 2 คำ ดังนี้

“...ขบวนการแห่งเหตุการณ์เป็นความจริง
หรือความจริงแท้ Reality
ซึ่งมันดำรงอยู่อย่างนั้นไม่เป็นอย่างอื่น
ไม่มีใครจะมาเปลี่ยนแปลงได้ ทางพระ
ท่านเรียกว่า “สภาวะธรรม”

“ส่วนบันทึกขบวนการแห่งเหตุการณ์นั้น
หรือวิชาว่าด้วยขบวนการแห่งเหตุการณ์นั้น
เป็นความจริงหรือสัจธรรม Truth ซึ่ง
มีได้ต่าง ๆ และเปลี่ยนแปลงได้ตามทฤษฎี
หรือทฤษฎี Theory ต่าง ๆ หรือตามข้อ
เท็จจริง Fact ที่รู้ใหม่เห็นใหม่”

คำที่เกี่ยวข้องด้วยปรัชญา 2 คำ
ที่ผมหมายถึงข้างต้นนั้นคือคำว่า Reality
ที่อาจารย์เสริฐหมายความว่า ในภาษาไทย
ว่า ความเป็นจริง, ความจริงแท้,
สภาวะธรรม

กับอีกคำหนึ่งคือ Truth ที่อาจารย์
เสริฐหมายความว่า ในภาษาไทยว่า ความ
จริง, สัจธรรม

ใน “ชำระประวัติศาสตร์”
ฉบับที่ 2 ผมเองก็ได้ใช้ความหมายของ
คำทั้งสองอย่างที่อาจารย์เสริฐใช้ คือคำว่า
Reality ตรงกับความจริงแท้ คำว่า
Truth ตรงกับ ความจริง หรือ สัจจะ
(ผมไม่ใส่คำว่า ธรรม เข้าไปข้างหลัง
สัจจะ แต่อาจารย์เสริฐใช้ว่า สัจธรรม)

ที่ผมใช้คำตามอาจารย์เสริฐก็เพื่อความ
เข้าใจประเด็นอื่น ๆ ที่โต้แย้งกันเท่านั้น
ไม่ได้มุ่งเน้นในเนื้อหาของคำ แต่มุ่งเอา
ที่ความสมมุติที่เข้าใจตรงกัน มาเป็นหลัก
ไต่ถามที่ 90 อาจารย์เสริฐได้ใช้คำปรัชญา
2 คำนี้ อีก ดังนี้

“สรุปในตอนนี้นี้คือ รัฐบาลคณะ
ราษฎร คณะราษฎร ขบวนการเสรีไทย คณะ
ไทยอิสระ พรรคคอมมิวนิสต์ไทย ฯลฯ
ในระหว่างสงครามนั้น เป็นผู้ต่อต้าน
ญี่ปุ่นด้วยกัน และการที่ขบวนการเสรีไทย
และคณะอื่น ๆ นอกจากคณะราษฎร ไม่
ตั้งรัฐบาลขึ้นนั้นถูกต้องแล้วส่วนการ
โจมตีกันว่าบุคคลใดหรือคณะบุคคลใด
ในขบวนการทั้งหมดนั้นว่าไม่ต่อต้านญี่ปุ่น
บ้าง เป็นหุ่นของญี่ปุ่นบ้าง หรือทรยศต่อ
ชาติไทยไปเข้ากับญี่ปุ่นบ้าง ผมเห็นว่าไม่
ถูกต้อง เพราะ สัจธรรมขัดกับสภาวะ
ธรรม อย่างที่ผมกล่าวไว้ในฉบับก่อน”

จากบทความของอาจารย์เสริฐ
ข้างบนนี้ ประโยคที่ว่า “เพราะสัจธรรม
ขัดกับสภาวะธรรม...” ถ้าจะเขียนเป็น
ภาษาอังกฤษก็ว่า Truth ขัดกับ Reality
สำหรับคำภาษาอังกฤษนั้นไม่เป็นปัญหา
เพราะความหมายของคำทั้งสองมีความ
หมายเฉพาะของมันอยู่แล้ว แต่สำหรับ
ภาษาไทยที่ถ่ายทอดให้ตรงกับความหมาย
ของ Reality กับ Truth ผมว่าน่าจะมีปัญหา
โดยเฉพาะคำว่า สัจธรรม ที่อาจารย์
เสริฐแปลให้ตรงกับความหมายของคำว่า
Truth ผมเห็นว่าไม่น่าจะถูกต้อง

ท่านพุทธทาสภิกขุ ถึงแม้ว่าท่าน
จะสอบไล่ทางภาษาบาลีได้แค่เปรียญ 3
ประโยค และโรงเรียนสามัญได้แค่มัธยม
3 แต่จากผลงานของท่าน เป็นที่ยอมรับ
นับถือกันในปัจจุบันนี้ว่าท่านเป็นผู้ที่
แตกฉานในภาษาบาลีสันสกฤตและ

อังกฤษท่านหนึ่ง ท่านได้อธิบายคำว่า
“ธรรม” ว่ามาจากคำว่า “ธ” และ
คำว่า “ร” ตรงกับความหมายของ
คำว่า “ทรงไว้” ในภาษาไทย คำนี้
จึงมีความหมายตามมูลศัพท์ว่า “สิ่งที่
ทรงไว้หรือทรงสิ่งทั้งหลายไว้”

ดังนั้น เมื่อนำคำว่าธรรมมาตาม
หลังสัจจะที่แปลว่าความจริง เป็น
สัจธรรม จึงน่าจะหมายถึง “ความจริง
ที่ทรงไว้ (ชั่วนิรันดร์)” หรือ “ทรงไว้
ซึ่งความจริง (ชั่วนิรันดร์)”

อย่างเช่น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
หรือเคลื่อนไหวแปรปรวนเปลี่ยนแปลง
ขัดแย้งพึงพิง หรือเกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไป
หรือกระบวนการทางประวัติศาสตร์อัน
เป็นวิวัฒนาการของสังคม เหล่านี้คือ
ความจริงที่ทรงไว้ (ชั่วนิรันดร์)
หรือนัยหนึ่ง “สภาวะธรรม”

ดังนั้นความจริงที่ทรงไว้ (ชั่ว
นิรันดร์) หรือ สัจธรรม จึงน่าจะตรงกับ
ความหมายของคำว่า Reality ในภาษา
อังกฤษ และสัจจะตรงกับ Truth คือเป็น
ความจริงในช่วงหนึ่ง ๆ เช่นผมที่ชื่อ
สุพจน์ ด้านตระกูล มีอาจารย์ประเสริฐ
ทรัพย์สุนทร ที่เป็นความจริง แต่เป็น
ความจริงเพียงช่วงอายุหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่
จริงชั่วนิรันดร์

ดังนั้น ความจริงจึงมี 2 ลักษณะ
คือ 1. จริงถาวร หรือ จริงบัญญัติ
เรียกเป็นบาลีว่า สัจจะเรียกเป็นภาษา
ไทยว่าความจริง ตรงกับภาษา
อังกฤษว่า truth

2. จริงปรมาตมหรือจริงอริยสัจ
อันเป็นสภาวะธรรม เรียกเป็นบาลีว่า
สัจธรรม เรียกเป็นภาษาไทยว่า ความ
จริงแท้ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Reality
ดังกล่าวนี้คือความคิดเห็นของผม

ไม่ใช่ข้อโต้แย้ง อาจารย์เสรีวิธ แต่ที่เสนอ
มาก็คือท่านผู้รู้รวมทั้งอาจารย์เสรีวิธด้วย
จะได้ช่วยกันพิจารณาความถูกต้อง

๕

บทความของอาจารย์เสรีวิธในหลัก
ไต่ฉบับที่ 91 วันที่ 10 พฤศจิกายน 2526
พูดถึงยานสีไซ จอมพล ป. และอาจารย์
ปรีดี และกึ่งเสนเคย คือมีข้อความที่ฝ่าฝืน
ลัทธิจะอยู่เป็นปกติ ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าทำ
ไม้อาจารย์เสรีวิธจึงเขียนเช่นนั้น พฤติ
กรรมอย่างเดียวกันในเวลาหนึ่งอาจารย์
เสรีวิธเขียนยกย่องว่าเป็นประชาธิปไตย
แต่พออีกเวลาหนึ่งอาจารย์เสรีวิธกลับ
เขียนโจมตีว่าเป็นเผด็จการ

เพื่อความเข้าใจของท่านผู้อ่านที่
ยังไม่ได้อ่านหลักไต่ฉบับที่ผมอ้างถึง ผม
จึงจำนป็นต้องทูลลอกข้อเขียนของ
อาจารย์เสรีวิธบางคน เพื่อมาชี้ให้ท่านผู้
อ่านเห็นว่าอาจารย์เสรีวิธเขียนฝ่าฝืนลัทธิจะ
อย่างไร ส่วนว่าอาจารย์เสรีวิธจะประ
นามอาจารย์ปรีดีว่าเป็นผู้นำที่หน้า
โง่ เป็นนักเผด็จการ ก็เป็นเรื่องของ
อาจารย์เสรีวิธ เป็นพระศนะของอาจารย์
เสรีวิธ ผมไม่เกี่ยว และไม่จำเป็นที่ผมจะ
เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เพราะพระท่านบอก
ไว้แล้วว่า ธมฺโม ห ว รกฺขติ ธมฺมาโร
คือ ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติ
ธรรม แต่ที่ผมเกี่ยวข้องก็คือ ข้อเท็จจริง
ทางประวัติศาสตร์ที่อาจารย์เสรีวิธเขียน
ฝ่าฝืนลัทธิจะเท่านั้น และที่ผมเกี่ยวข้องก็
เพียงเป็นการปฏิบัติหน้าที่มนุษย์ที่พึง
ปฏิบัติตามธรรมด ๆ ก็เท่านั้นเอง

1. อาจารย์เสรีวิธเขียนไว้ใน
หลักไต่ฉบับที่ผมอ้างถึงข้างต้นมีความ
ตอนหนึ่งว่าดังนี้

“อันที่จริงรัฐบาลคณะราษฎร
เป็นรัฐบาลประชาธิปไตยอยู่เพียง 6 เดือน
เท่านั้น คือตั้งแต่ยึดอำนาจเมื่อวันที่ 24
มิถุนายน 2475 จนถึงวันที่ 10 ธันวาคม
ซึ่งคณะราษฎรได้เปลี่ยนแปลงระบอบ
ประชาธิปไตยเป็นระบอบเผด็จการ การ
เปลี่ยนแปลงนี้คณะราษฎรเริ่มทำมาเป็น
ลำดับ ตั้งแต่หลัง 24 มิถุนายนใหม่ ๆ แต่
มาเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นทางการเมื่อประ
ภาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475
รัฐธรรมนูญฉบับนั้นเป็นรัฐธรรมนูญ
ของระบอบเผด็จการ เพราะสะท้อนระ
บอบเผด็จการ โดยเฉพาะคือเปลี่ยนหัวใจ
ของระบอบประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญฉบับแรกว่า “อำนาจ
สูงสุดของประเทศนั้น เป็นของ
ราษฎรทั้งหลาย” มาเป็นหัวใจของ
ระบอบเผด็จการ ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
สมัยที่สองว่า “อำนาจอธิปไตย
ย่อมมาจากปวงชนชาวไทย”

จากบทความของอาจารย์เสรีวิธ
ที่ยกมาข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า

(1) คณะราษฎรเป็นรัฐบาล
ประชาธิปไตยอยู่เพียง 6 เดือน
เท่านั้น คือตั้งแต่ยึดอำนาจเมื่อวันที่ 24
มิถุนายน 2475 จนถึงวันที่ 10 ธันวาคม
2475 แล้วคณะราษฎรก็ได้
เปลี่ยนแปลงระบอบประชาธิปไตย
เป็นระบอบเผด็จการ

(2) ที่ว่าคณะราษฎรเปลี่ยน
ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบเผด็จการ
นั้นก็โดยรัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม 2475
ที่ได้เปลี่ยนหัวใจของระบอบประชาธิปไตย
ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับแรกว่า
“อำนาจสูงสุดของประเทศนั้น
เป็นของราษฎรทั้งหลาย” มาเป็นหัวใจ

ใจของระบอบเผด็จการซึ่งบัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญฉบับที่สอง (10 ธ.ค. 75)
ว่า “อำนาจอธิปไตยย่อมมาจาก
ปวงชนชาวไทย”

คือหมายความว่า การเปลี่ยนถ้อย
คำที่บัญญัติไว้ในมาตราแห่งธรรม
นูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว
พุทธศักราช 2475 ที่บัญญัติไว้ว่า
“อำนาจสูงสุดของประเทศนั้น
เป็นของราษฎรทั้งหลาย” มาเป็น
ถ้อยคำในมาตรา 2 ของรัฐธรรมนูญ
ฉบับถาวร 10 ธันวาคม 2475 ว่า
“อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชน
ชาวไทย...”

เปลี่ยนเพียงถ้อยคำเช่นนี้
แหละที่อาจารย์เสรีวิธเห็นว่าเป็นการ
เปลี่ยนหัวใจของระบอบประชาธิปไตย
มาเป็นหัวใจของระบอบ
เผด็จการ

คณะราษฎรเป็นรัฐบาลประชาธิปไตย
อยู่เพียง 6 เดือนตามที่บทความ
ของอาจารย์เสรีวิธกล่าวหาเป็นความจริง
หรือไม่ ? และเพียงเปลี่ยนถ้อยคำใน
แผ่นกระดาษจะเป็นผลให้เปลี่ยนระบอบ
ประชาธิปไตยเป็นระบอบเผด็จการเป็น
ความจริงหรือไม่ ?

ต่อปัญหานี้ผมไม่จำเป็นจะ
ต้องตอบเอง เพราะว่าอาจารย์เสรีวิธ
ท่านได้ให้คำตอบไว้แล้วในบทความ
ของท่าน ที่เขียนลงในนิตยสาร
ตะวัน ใหม่ ซึ่งท่านได้กรุณาให้ผม
รวบรวมพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มสมุดเมื่อปี
พ.ศ. 2521 ภายได้ชื่อว่า “ลัทธิประชาธิปไตย”

ในหนังสือลัทธิประชาธิปไตย
ของอาจารย์เสรีวิธ หน้า 27 อาจารย์เสรีวิธ

ได้เขียนไว้ดังนี้

“ในสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 เราเห็นได้ชัดว่า ประเทศไทยมีการต่อต้านประชาธิปไตย แต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 แล้วไม่มีการต่อต้านประชาธิปไตยกระนั้นหรือ เพราะเห็นมีแต่การยกย่องประชาธิปไตยกันชมมกมเล?

อันที่จริง ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 มีการต่อต้านประชาธิปไตยไม่น้อยกว่าเมื่อก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475

ในระยะ 4-5 ปีแรกเท่านั้นที่ไม่มีการต่อต้านประชาธิปไตยหรือมีน้อย แต่หลังจากนั้น ก็มีการต่อต้านประชาธิปไตยกันตลอดมา

เหตุที่มีการต่อต้านประชาธิปไตย ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 นั้น ก็เพราะว่า ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 4-5 ปี ประเทศไทยก็กลับไปสู่ระบอบเก่าอีก คือกลับไปสู่ระบอบเผด็จการอีก เพียงแต่เปลี่ยนรูปเผด็จการเสียใหม่เท่านั้น คือระบอบเผด็จการก่อน 24 มิถุนายน 2475 อยู่ในรูประบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ระบอบเผด็จการภายหลัง 24 มิถุนายน 2475 สัก 4-5 ปี อยู่ในรูประบอบรัฐธรรมนูญ...”

จากบทความของอาจารย์เสรีบุตน์ที่ท่านยอมรับว่า ประเทศไทยอยู่ในระบอบประชาธิปไตย 4-5 ปีหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 ก็หมายความว่าประเทศไทยได้การปกครองของรัฐบาลคณะราษฎร ได้อยู่ในระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ 24 มิถุนายน 2475 ถึงปี 2480 หรือ 2481 จึงเปลี่ยน

เป็นระบอบเผด็จการอีก

บทความของอาจารย์เสรีบุตน์หนึ่งในนิตยสาร ตะวันใหม่ ที่ผมรวบรวมมาพิมพ์ไว้ในหนังสือ “ลัทธิประชาธิปไตย” หน้า 49-50 อาจารย์เสรีบุตน์ยอมรับอย่างตรงไปตรงมาในทำนองเดียวกับบทความหน้า 27 ดังนี้

“เมื่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม มีการเรียกร้องรัฐธรรมนูญกันใหญ่โต เพราะเข้าใจว่าที่ไม่เป็นประชาธิปไตยก็เพราะไม่มีรัฐธรรมนูญ แต่ความจริงแล้วถึงมีรัฐธรรมนูญก็ไม่ใช่ประชาธิปไตย เมืองไทยมีรัฐธรรมนูญมา 40 กว่าปี ที่ว่ารัฐธรรมนูญจริง ๆ มิใช่ทุกวัน พูดได้ว่ามีรัฐธรรมนูญมาโดยตลอด ไม่รัฐธรรมนูญถาวรก็รัฐธรรมนูญชั่วคราว (แต่รัฐธรรมนูญถาวรมักจะอายุสั้นกว่ารัฐธรรมนูญชั่วคราว) เวลานี้ก็มีรัฐธรรมนูญคือรัฐธรรมนูญชั่วคราวที่ชื่อว่า รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรราช 2520 ในช่วงเวลาที่มีรัฐธรรมนูญ 40 กว่าปีมานี้ ตอนไหนบ้างที่พอจะเรียกได้ว่าเป็นประชาธิปไตย ดูเหมือนจะตอน 4-5 ปีแรกหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 เท่านั้น นอกนั้นเป็นเผด็จการมาโดยตลอด...”

นี่คือบทความของอาจารย์เสรีบุตน์ลงในตะวันใหม่วาระหว่างปี 2520-2521 แต่บทความของอาจารย์เสรีบุตน์ลงในนิตยสารหลักไท ในปี 2526 ฉบับที่ผมอ้างถึงข้างต้นท่านกลับมาลดเวลาของคณะราษฎรที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตยลงเหลือเพียง 6 เดือน เท่านั้น ดังที่บทความของท่านกล่าวว่า

“อันที่จริงรัฐบาลคณะราษฎรเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยอยู่เพียง 6 เดือนเท่านั้น คือตั้งแต่ยึดอำนาจเมื่อวันที่ 24

มิถุนายน 2475 จนถึงวันที่ 10 ธันวาคม (2475) ซึ่งคณะราษฎรได้เปลี่ยนแปลงระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบเผด็จการ...”

ระยะเวลาห่างกันเพียงไม่กี่ปี อาจารย์เสรีบุตน์เขียนให้เพี้ยนไปได้ถึงเช่นนี้ แล้วกับประวัติศาสตร์ฉบับบอกเล่าของอาจารย์เสรีบุตน์จะเพี้ยนไปจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์สักแค่ไหนเพียงใดก็ขอให้ท่านผู้มีวิจารณ์ญาณพิจารณาเอาเองก็แล้วกัน

แต่อย่างไรก็ดีสำหรับความเห็นของผม ผมเห็นด้วยกับบทความของอาจารย์เสรีบุตน์ที่ลงพิมพ์ในนิตยสารตะวันใหม่ ซึ่งผมรวบรวมพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มสมุดว่าถูกต้องตรงต่อข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ถึงแม้ว่าจะเป็นข้อเท็จจริงที่ยังไม่สมบูรณ์ก็ตาม

ที่นี้ก็มาถึงประเด็นที่ 2 อาจารย์เสรีบุตน์เขียนไว้ว่า ที่คณะราษฎรเปลี่ยนประชาธิปไตยเป็นเผด็จการอย่างเป็นทางการนั้น ก็คือการเปลี่ยนถ้อยคำที่ว่า อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย มาเป็น “อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวไทย” ในรัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม 2475 ในหรรษะของอาจารย์เสรีบุตน์ที่เขียนไว้ในหลักไท ก็ว่าคณะราษฎรเป็นเผด็จการนับตั้งแต่บัดนั้น คือว่าเป็นเผด็จการเพราะเปลี่ยนถ้อยคำในรัฐธรรมนูญนั่นเอง ถ้าไม่เปลี่ยนถ้อยคำดังกล่าวประเทศไทยก็จะเป็นประชาธิปไตยสืบมาจนถึงทุกวันนี้ แต่ที่ปัจจุบันประเทศไทยยังอยู่ในระบอบเผด็จการนั้นก็เพราะคณะราษฎรได้เปลี่ยนถ้อยคำดังกล่าวในรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญต่อ ๆ มาทุกฉบับก็ลอกแบบถ้อยคำนั้น

สืบต่อ ๆ มา จึงทำให้สืบบอบเบตจักร มาจนถึงบัดนี้

ในประเด็นนี้ผมก็ไม่จำเป็นจะได้ แยังอาจารย์เสรี เพราะอาจารย์เสรีได้ ได้ยังอาจารย์เสรีเองไว้เรียบร้อยแล้ว ผมเพียงไปคัดลอกมาทำให้ปรากฏในที่นี้ เท่านั้น

ในหนังสือ **“ลัทธิประชาธิปไตย”** ฉบับที่ผมอ้างถึงดังกล่าวแล้ว อาจารย์เสรีได้เขียนไว้ในหน้า 95 มีข้อความว่าดังนี้

“ผู้อ่านท่านหนึ่งซึ่งมีความคุ้นเคย กับผู้เขียน ได้มาสนทนากับผู้เขียน เขา อ้างถึงข้อเขียนตอนหนึ่งในฉบับที่ 19 ที่กล่าวว่า “เมื่อพระยาพหลฯ เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านทำให้บ้านเมืองเป็นประชาธิปไตย บ้านเมืองก็เป็นประชาธิปไตย แต่พอหลวงพิบูลฯ ครองอำนาจ ท่านทำให้บ้านเมืองเป็นเผด็จการ บ้านเมืองก็เป็นเผด็จการ ทั้ง ๆ ที่รัฐธรรมนูญสมัยพระยาพหลฯและสมัยหลวงพิบูลฯ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกัน...” (รัฐธรรมนูญฉบับที่ 10 ธันวาคม 2475)

ครั้นแล้วอาจารย์เสรีก็ได้ให้คำตอบไว้ในหนังสือที่ผมอ้างถึงแล้วหน้า 117-120 ว่าทำไมในสมัยพระยาพหลฯ เป็นนายกจึงเป็นประชาธิปไตย ในสมัยหลวงพิบูลฯ เป็นนายกจึงเป็นเผด็จการ ทั้ง ๆ ที่ใช้รัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม 2475 ฉบับเดียวกัน อาจารย์เสรีได้ตอบไว้มีความโดยละเอียดดังนี้

“ระบอบการปกครองของประเทศไทย ได้เปลี่ยนจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นประชาธิปไตย เมื่อเช้าตรู่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 รัฐธรรมนูญฉบับแรก คือธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว ซึ่งประกาศใช้ในระบอบนั้นและ

สะท้อนลักษณะของระบอบนั้น จึงเป็น รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย และผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนั้นได้สะท้อนลักษณะของระบอบออกมาเป็นเนื้อหาของรัฐธรรมนูญได้ตรงค่อนข้างมาก ฉะนั้น แม้เพียงดูจากเนื้อหาของรัฐธรรมนูญก็ เห็นได้ว่าเป็นประชาธิปไตย เช่นมาตรา 1 ซึ่งบัญญัติว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” ซึ่ง ตรงกับข้อเท็จจริงค่อนข้างมากในขณะ นั้น

“แต่ต่อมาได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่บนพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่ลดระดับลงจากเดิมเล็กน้อย เพราะคณะราษฎรมิได้สร้างความมั่นคง ให้แก่ระบอบประชาธิปไตย อันเกี่ยวพันที่ควร อธิปไตยค่อย ๆ เปลี่ยนมือจากเป็นของปวงชนมาเป็นของคณะบุคคลที่ละเล็กละน้อย และประกอบกับความตั้งใจ (โดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว) ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ที่จะให้คณะราษฎรเป็น เจ้าของอธิปไตยเสียเอง จึงได้เลิกใช้คำว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” ที่เคยใช้ในรัฐธรรมนูญฉบับแรก มาใช้คำว่า “อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวสยาม” (ต่อมาเปลี่ยนสยามเป็นไทย) ในมาตรา 2 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แทน ซึ่งเมื่อเอารัฐธรรมนูญ 2 ฉบับนี้มาเทียบกัน จะเห็นได้ว่าเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ลดความเป็นประชาธิปไตยลงจากฉบับแรก โดยเฉพาะในการเปลี่ยนคำว่า “เป็นของ” มาเป็นคำว่า “มาจาก” แต่เนื่องจากลักษณะของระบอบในขณะ ที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนั้น โดยพื้นฐานยังคงเดิม ฉะนั้นแม้ว่าจะเปลี่ยน

เนื้อหารัฐธรรมนูญไปบ้าง แต่ลักษณะของรัฐธรรมนูญก็ยังคงเดิม คือเป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

“อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะเปลี่ยนเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ไปจากฉบับแรก ซึ่งทำให้เกิดความเคลือบคลุม ในปัญหาอำนาจอธิปไตย แต่เมื่อกล่าวโดยส่วนรวมแล้ว เนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ก็ยังมีความเป็นประชาธิปไตยพอสมควร ซึ่งในขณะที่ระบอบยังเป็นประชาธิปไตยอยู่ ก็ใช้รัฐธรรมนูญฉบับนั้นเพื่อคุ้มครองรักษาระบอบประชาธิปไตยได้ดี แต่ถ้าระบอบเปลี่ยนเป็นเผด็จการ ก็ใช้รัฐธรรมนูญนั้นเป็นเครื่องมือหลอกล่อประชาชนว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยได้ดีเช่นกัน

“นี่คือคำตอบที่ว่า ระบอบสมัยรัฐบาลพระยาพหลฯ เป็นระบอบประชาธิปไตย ระบอบสมัยหลวงพิบูลฯ เป็นระบอบเผด็จการ แต่ทำไมจึงใช้รัฐธรรมนูญเดียวกัน ซึ่งกล่าวอย่างหนึ่งได้ว่า ทั้ง 2 รัฐบาลคนละระบอบ ใช้รัฐธรรมนูญฉบับเดียวกัน (รัฐธรรมนูญ 10 ธ.ค. 2475) แต่รัฐบาลพระยาพหลฯ ใช้จริง ๆ รัฐบาลหลวงพิบูลฯ ใช้หลอก ๆ”

จากบทความของอาจารย์เสรีดังกล่าวนี้ซึ่งเขียนขึ้นระหว่างปี 2520-2521 อันเป็นยุคที่พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นการชี้ให้เห็นว่า

(1) รัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม 2475 ถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนคำว่า อำนาจสูงสุด (อำนาจอธิปไตย) เป็นของ “ราษฎรทั้งหลาย (จากธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวฉบับที่ 27 มิถุนายน 2475) มาเป็นคำว่า “มาจาก”

ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ก็ยังเป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

(2) ดังนั้นรัฐบาลพระยาพหลฯ ซึ่งอยู่ในระบอบประชาธิปไตย และปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้จริง ๆ จึงเป็นรัฐบาลประชาธิปไตย ส่วนรัฐบาลหลวงพิบูลฯอยู่ในระบอบเผด็จการและใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้หลอก ๆ (คือไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ) จึงเป็นรัฐบาลเผด็จการ ดังกล่าวนี จะเห็นได้ว่าบทความของอาจารย์เสรีในหลักไท ฉบับที่ผมอ้างอิงแล้วข้างต้น กับบทความของอาจารย์เสรีที่เคยนำลงในตะวันออกและที่ผมรวบรวมจัดพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มสมุดภายใต้ชื่อว่า “ลัทธิประชาธิปไตย” นั้น ผิดในเรื่องเดียวกันแท้ ๆ แต่โต้แย้งกันเองใน ข้อเท็จจริง

อาจารย์เสรีฉบับหลักไท บอกว่า

คณะราษฎรเป็นประชาธิปไตยอยู่ 6 เดือน (24 มิถุนายน 2475 ถึง 10 ธันวาคม 2475) แล้วเปลี่ยนเป็นเผด็จการ

แต่อาจารย์เสรีฉบับตะวันออกใหม่บอกว่า

คณะราษฎรเป็นประชาธิปไตย โดยอยู่ 4-5 ปี (ระหว่าง 24 มิถุนายน 2475 - 16 ธันวาคม 2481) อยู่ในสมัยรัฐบาลพระยาพหลฯ แล้วเปลี่ยนเป็นเผด็จการในสมัยรัฐบาลหลวงพิบูลฯ

อาจารย์เสรีฉบับหลักไท บอกว่า

การเปลี่ยนถ้อยคำของรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว ฉบับ 27 มิถุนายน 2475 ที่ว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศเป็นของราษฎรทั้งหลาย” อันเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตย มาเป็นคำว่า “อำนาจอธิปไตย

ย่อมมาจากปวงชนชาวไทย” อันเป็นหัวใจของระบอบเผด็จการในรัฐธรรมนูญ ฉบับ 10 ธันวาคม 2475 นั้น

จากเปลี่ยนคำว่า “เป็นของ” มาเป็น “มาจาก” จึงทำให้รัฐธรรมนูญ ฉบับนั้น (10 ธันวาคม 2475) เป็นรัฐธรรมนูญเผด็จการ

แต่อาจารย์เสรีฉบับตะวันออกใหม่บอกว่า

โดยเฉพาะในการเปลี่ยนคำว่า “เป็นของ” มาเป็นคำว่า “มาจาก” แต่เนื่องจากลักษณะของระบอบในขณะ ที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนั้น โดยพื้นฐานยังคงเดิม ฉะนั้นแม้ว่าจะเปลี่ยนเนื้อหารัฐธรรมนูญไปบ้าง แต่ลักษณะของรัฐธรรมนูญก็ยังคงเดิม คือเป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

2. บทความของอาจารย์เสรีบรรเลงต่อไปว่า

“คณะราษฎรทั้งคณะสนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับนี้ (ฉบับที่ 10 ธ.ค. 75) ฝ่ายจอมพล ป. กิตติขันธ์สนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ฝ่ายอาจารย์ปรีดีก็สนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญสะท้อนระบอบเผด็จการ ฉะนั้นคณะราษฎรทั้งคณะจึงเป็นพรรคเผด็จการ การสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นในช่วงเวลาสั้น ๆ เป็นเรื่องบังเอิญเท่านั้นเองกล่าวอย่างถึงที่สุดแล้ว คณะราษฎรมิได้มีนัยหมายถึงจะสถาปนาระบอบประชาธิปไตยหรือการปกครองประชาธิปไตยแต่อย่างใด คณะราษฎรเพียงแต่จะเปลี่ยนระบอบพระมหากษัตริย์เหนือกฎหมายเป็นระบอบพระมหากษัตริย์ใต้กฎหมายเท่านั้น...”

บทความของอาจารย์เสรีดังกล่าว

นี้มี 2 ประเด็นสำคัญคือ

“(1) คณะราษฎรทั้งคณะสนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับนี้ (ฉบับ 10 ธ.ค. 2475)...ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญสะท้อนระบอบเผด็จการ” แล้วอาจารย์เสรีก็หันเข้าหาความสัมพันธ์ทางเหตุผลสรุปว่า “ฉะนั้นคณะราษฎรทั้งคณะจึงเป็นพรรคเผด็จการ”

(2) การที่คณะราษฎรสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นในช่วงสั้น ๆ 4-5 เดือนนั้น “เป็นเรื่องบังเอิญเท่านั้นเอง”

ในประเด็นตามข้อ (1) ผมได้โต้แย้งอาจารย์เสรีไว้ในที่หลายแห่ง แล้วรวมทั้งในชำระประวัติศาสตร์ฉบับนี้ด้วย ผมจึงไม่ขอล่าซ้ำอีก ส่วนประเด็นในข้อ (2) ที่ว่าคณะราษฎรสถาปนาระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องบังเอิญ ผมก็เคยยกแถลงการณ์ของคณะราษฎร ฉบับที่ 1 ที่ชี้แจงเหตุผลว่าทำไมจึงต้องปฏิวัติหรือก่อกวนไว้ในที่หลายแห่งแล้วเช่นกัน เพราะอาจารย์เสรีเขียนไว้ในหลักไทฉบับวันที่ 19 พฤษภาคม 2526 ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงจากรบอบเผด็จการรูปแบบหนึ่ง มาสู่เผด็จการอีกรูปแบบหนึ่งเท่านั้นเอง คณะราษฎรไม่เคยพูดว่าจะเปลี่ยนเป็นประชาธิปไตยเลย ซึ่งผมก็ได้ยกข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์คือแถลงการณ์ฉบับที่ 1 ของคณะราษฎรมาได้แย้งอาจารย์เสรีว่า คณะราษฎรได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้นไว้อย่างชัดเจน ผมได้ยกตอนหนึ่งของแถลงการณ์ฉบับนั้นมาทำให้ปรากฏแล้ว มีความว่าดังนี้

“...เหตุฉะนั้น ราษฎร ข้าราชการ

การทหารและพลเรือนที่รู้เท่าถึงการกระทำอันชั่วร้ายของรัฐบาลดังกล่าวแล้ว จึงรวมกำลังกันตั้งเป็นคณะราษฎรขึ้น และได้ยึดอำนาจของกษัตริย์ไว้ได้แล้ว คณะราษฎรเห็นว่าการที่จะแก้ความชั่วร้ายนี้ได้ก็โดยที่จะต้องจัดการปกครองโดยมีสภา จะได้ช่วยกันปรึกษาหารือหลาย ๆ ความคิดดีกว่าความคิดเดียว ส่วนผู้เป็นประมุขของประเทศนั้น คณะราษฎรไม่ประสงค์ทำการแย่งชิงราชสมบัติ ฉะนั้นจึงได้ขออภัยเชิญให้กษัตริย์องค์นี้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์ต่อไป แต่จะต้องอยู่ใต้กฎหมายธรรมนูญการปกครองแผ่นดินจะทำอะไรโดยลำพังมิได้ นอกจากด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร คณะราษฎรได้แจ้งความประสงค์นี้ให้กษัตริย์ทราบแล้ว เวลายังอยู่ในความรับตอบ ถ้ากษัตริย์ตอบปฏิเสธหรือไม่ตอบภายในกำหนด โดยเห็นแก่ส่วนตนว่าจะถูกลดอำนาจลงมาก็จะได้ชื่อว่าทรยศต่อชาติ และก็เป็นการจำเป็นที่ประเทศจะต้องมีการปกครองอย่างแบบประชาธิปไตย...”

จากส่วนหนึ่งของแถลงการณ์คณะราษฎรดังกล่าวนี้ ได้ชี้ให้เห็นเจตนารมณ์ประชาธิปไตยของคณะราษฎรอย่างชัดแจ้งอยู่แล้ว แต่อาจารย์เสรีกลับมาเขียนบิดเบือนว่าคณะราษฎรเป็นคณะเผด็จการ ที่เป็นประชาธิปไตยอยู่ 4-5 เดือนนั้น ก็เป็นเรื่องบังเอิญเท่านั้นเอง

ในประเด็นคณะราษฎรมีเจตนารมณ์เผด็จการหรือประชาธิปไตย และเป็นเรื่องบังเอิญหรือเจตนา ในการสถาปนาระบอบประชาธิปไตย ผมจะไม่ขอโต้แย้งกับอาจารย์เสรีอีกในที่นี้

เพราะถึงอย่างไร อาจารย์เสรีก็คงจะอาศัยความรู้มากแสดงมายากลในทางภาษาศาสตร์ให้ผู้อ่านงวยได้ต่อไปอีกเป็นแน่

แต่ผมจะขอเชิญบทความของอาจารย์เสรีเองที่เคยลงในนิตยสารตะวันใหม่ และเคยออกอากาศทางสถานีวิทยุ “สองศูนย์” ของกองพลที่ 1 เมื่อหลายปีมาแล้ว มาโต้แย้งบทความอาจารย์เสรีในนิตยสารหลักไท ฉบับที่ผมกำลังชำระอยู่นี้

บทความของอาจารย์เสรีในยุคที่จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ออกอากาศทางสถานีวิทยุ “สองศูนย์” กองพลที่ 1 เมื่อ 8 ส.ค. 08 เวลา 19.30 น. และ 9 ส.ค. 08 เวลา 07.30 น. มีความตอนหนึ่งชี้ให้เห็นเจตนารมณ์ประชาธิปไตยของ “คณะราษฎร” และในขณะเดียวกันก็ยก “คณะปฏิวัติ 20 ตุลาคม 01” ขึ้นไว้ในฐานะ “ปฏิวัติประชาธิปไตย” ดังนี้

“การเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาที่เรียกว่า เป็นการปฏิวัติ ก็มีอยู่เพียง 2 ครั้ง คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 และการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 ทั้งนี้เพราะว่าการเปลี่ยนแปลงทั้ง 2 ครั้งนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงในหลักการสำคัญ การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อมิถุนายน 2475 นั้น เป็นการยุบเลิกระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช และสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นแทน ซึ่งนับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในหลักการสำคัญ...”

อีกบทความหนึ่งของอาจารย์เสรี ออกอากาศทางสถานีวิทยุ “สองศูนย์”

เมื่อ 10 ส.ค. 08 เวลา 19.30 น. และ 11 ส.ค. 08 เวลา 07.30 น. มีความบางตอนดังนี้

“เมื่อคราวที่แล้ว เราได้พูดถึงการสร้างประชาธิปไตยแบบไทยกันมาบ้างพอสมควรแล้วว่า การเปลี่ยนการปกครองในประเทศไทยที่เรียกได้ว่าเป็นการปฏิวัติจริง ๆ ตามความหมายสากลนั้นมีอยู่เพียง 2 ครั้งเท่านั้น คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 และการปฏิวัติเมื่อ 20 ตุลาคม 2501 เหตุผลก็เพราะว่า การเปลี่ยนแปลงทั้ง 2 ครั้งนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงในหลักการสำคัญคือ เมื่อ 24 มิถุนายน 2475 นั้น เป็นการยุบเลิกระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และสถาปนาระบอบประชาธิปไตยแบบยุโรปตะวันตกขึ้นแทน...การเปลี่ยนแปลงในหลักการสำคัญอีกครั้งหนึ่งก็คือ การปฏิวัติเมื่อ 20 ตุลาคม 2501 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบอบประชาธิปไตยแบบยุโรปตะวันตก มาเป็นประชาธิปไตยแบบไทย...”

อีกบทความหนึ่งของอาจารย์เสรี ออกอากาศทางสถานีวิทยุ “สองศูนย์” เมื่อ 15 ส.ค. 08 เวลา 19.30 น. และ 16 ส.ค. 08 เวลา 07.30 น. มีความบางตอนดังนี้

“...การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะผู้ก่อการฯ ซึ่งเรียกว่า “คณะราษฎร” (People's party) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยที่จุดมุ่งหมายของคณะราษฎรในอันที่จะให้ประเทศไทยได้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระ

มหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น ตรงกับพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงเป็นไปอย่างราบรื่น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 การเปลี่ยนแปลงเมื่อ พ.ศ. 2475 จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงทางประชาธิปไตยที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะปฏิบัติสืบต่อจากการเปลี่ยนแปลงในสมัยรัชกาลที่ 5

“คณะราษฎรมีความมุ่งหมายจะสร้างประชาธิปไตยให้เป็นผลสำเร็จ แต่ต้องประสบความล้มเหลวด้วยสาเหตุสำคัญอย่างน้อย 2 ประการคือ...”

อีกบทความหนึ่งของอาจารย์เสรีเขียนลงในนิตยสารตะวันใหม่ ซึ่งอาจารย์เสรีได้กรุณาให้ผมรวบรวมจัดพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มสมุดภายใต้ชื่อ “ลัทธิประชาธิปไตย” มีความตอนหนึ่งปรากฏอยู่ในหน้า 28 ดังนี้

“ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ต่อต้านประชาธิปไตยตรงไปตรงมาชื่อ ๆ ตรง ๆ เช่นคณะพรรค ร.ศ. 130 และคณะราษฎร ซึ่งมีความมุ่งหมายจะเปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตยนั้น ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็ต่อต้าน...”

ในหนังสือเล่มเดียวกันหน้า 65 บทความของอาจารย์เสรีว่าไว้ตอนหนึ่ง ดังนี้

“...อธิปไตยได้โอนจากพระมหากษัตริย์มาสู่คณะราษฎรโดยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นระบอบประชาธิปไตย

เพราะในขณะนั้นคณะราษฎรสมบูรณ์ด้วยลักษณะแห่งความเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย และเมื่อบังเกิดระบอบประชาธิปไตยได้ 3 วัน ก็ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก คือรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 ครั้นถึงวันที่ 10 ธันวาคม 2475 ก็ประกาศใช้รัฐธรรมนูญถาวรคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475...”

ในหนังสือเล่มเดียวกันหน้า 72 อาจารย์เสรีเขียนไว้ตอนหนึ่งว่า ดังนี้

“ประเทศไทยตั้งระบอบประชาธิปไตยขึ้นเมื่อเช้าตรู่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรทำรัฐประหารที่เป็นปฏิบัติโอนอธิปไตยจากพระมหากษัตริย์มาเป็นของคณะราษฎร ซึ่งในขณะนั้นเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย นี่คือการระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นแล้ว นี่คือการสถาปนาระบอบประชาธิปไตย...”

ยัง ยัง มีอีกหลายบทความของอาจารย์เสรี เขียนตรงตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ว่า คณะราษฎรมีเจตนารมณ์ที่จะสถาปนาระบอบประชาธิปไตย และเป็นประชาธิปไตยตลอดมา 4-5 ปี เพิ่งจะมาเปลี่ยนเป็นเผด็จการเมื่อหลวงพิบูลฯ (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2481

แต่บทความในหลักไทโดยอาจารย์เสรีคนเดียวกันกลับเขียนฝ่าฝืนลัทธิจะว่าคณะราษฎรอยู่ในระบอบประชาธิปไตยเพียง 6 เดือน และก็เป็นประชาธิปไตย

โดยโดยบังเอิญ เพราะมีเจตนาเป็นเผด็จการ ตั้งแต่วันเปลี่ยนแปลงปกครอง 24 มิถุนายน 2475 โน้นแล้ว

3. อาจารย์เสรีเขียนบทความออกอากาศทางสถานีวิทยุ “สองศูนย์” และที่เขียนลงในนิตยสารตะวันใหม่ ดังที่ผมยกมาข้างต้นนั้น เป็นการเขียนตรงต่อลัทธิหรือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ผมเห็นคุณค่าและเห็นด้วยบทความนั้น จึงรับความกรุณาจากอาจารย์เสรีเป็นผู้รวบรวมจัดพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มสมุด แต่แล้วเมื่ออาจารย์เสรีมาเขียนบทความลงในหลักไทในเรื่องเดียวกันกับที่เคยเขียนมาแล้ว ภายหลังที่อาจารย์ปริตผู้นำทางความคิดคนสำคัญคนหนึ่งของคณะราษฎร (ผู้นำที่แท้จริงอย่างเป็นทางการคือ พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา) ได้ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2526 อาจารย์เสรีก็กลับเขียนตรงกันข้ามกับที่เคยเขียน ๆ มา ซึ่งเป็นการเขียนที่ฝ่าฝืนลัทธิจะ ในหลักไทฉบับที่ผมอ้างถึงข้างต้น อาจารย์เสรีได้เขียนฝ่าฝืนลัทธิจะที่ตนเองเคยยอมรับมาแต่ก่อน ดังที่ผมยกมาทำให้ปรากฏข้างต้นแล้ว จึงเท่ากับเป็นการตบหน้าตัวเองอีกครั้งหนึ่ง บทความของอาจารย์เสรีได้กล่าวต่อไปอีกตอนหนึ่ง ดังนี้

“เมื่อพูดถึงรัฐบาลจอมพล ป. ว่าเป็นรัฐบาลเผด็จการ เราจะต้องเข้าใจว่ารัฐบาลคณะราษฎรเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยอยู่ประมาณ 6 เดือนเท่านั้น ต่อจากนั้นรัฐบาลคณะราษฎรทุกชุดเป็นรัฐบาลเผด็จการ ต่างกันเพียงชนิดระดับและวิธีการเท่านั้นเอง ตัวระบอบ REGIME เป็นระบอบเผด็จการอย่างเดียวกัน เพราะว่าคณะราษฎร

นั้นโดยธาตุแท้เป็นพรรคเผด็จการ ซึ่งสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นชั่วเวลาสั้น ๆ ด้วยการบังเอิญ...”

บท ความของอาจารย์เสรี ข้างบนนี้เป็นการยืนยันว่ารัฐบาลคณะราษฎรทุกรัฐบาลเป็นเผด็จการ (หลัง 6 เดือนจาก 24 มิถุนายน 2475) คือหมายความว่านับแต่ใช้รัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม 2475 รวมทั้งรัฐบาลพระยาพหลฯ ด้วย (21 มิถุนายน 2476-15 ธันวาคม 2481) เป็นเผด็จการทั้งนั้น เพราะ “ตัวระบอบ REGIME เป็นระบอบเผด็จการ อย่างเดียวกัน”

แต่อาจารย์เสรีได้เขียนไว้ในบทความที่ลงในนิตยสารตะวันใหม่ ที่ผมอ่านมาแล้วข้างต้นกลับคัดค้านความเห็นของอาจารย์เสรีในหลักโทโดยยกย่องรัฐบาลพระยาพหลฯ ว่าเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยเพราะ “ระบอบสมัยรัฐบาลพระยาพหลฯ เป็นระบอบประชาธิปไตย” แต่รัฐบาลหลวงพิบูลฯ เป็นรัฐบาลเผด็จการเพราะ “ระบอบสมัยหลวงพิบูลฯ เป็นระบอบเผด็จการ”

เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าทั้งรัฐบาลพระยาพหลฯ และรัฐบาลหลวงพิบูลฯ จะใช้รัฐธรรมนูญฉบับเดียวกัน คือฉบับถาวร 10 ธันวาคม 2475 แต่ใช้ “ระบอบ” REGIME ปกครองคนละระบอบ คือรัฐบาลพระยาพหลฯ ใช้ “ระบอบประชาธิปไตย” แต่รัฐบาลหลวงพิบูลฯ ใช้ “ระบอบเผด็จการ”

ก็ในเมื่ออาจารย์เสรีเขียนกลับไม่กลับมาอย่างนี้จะให้เข้าใจว่าอย่างไร? โดยที่อาจารย์เสรีเป็นที่เคารพนับถือและเชื่อถือของคนจำนวนหนึ่ง เมื่ออาจารย์เสรีมาพูดให้สับสนเช่นนี้ ผม

จึงถือว่าเป็นการประกอบอาชญากรรมทางปัญญา เพราะจะทำให้คนที่เชื่อถืออาจารย์เสรีพลอยมีความรู้ (ปัญญา) ที่เป็นโทษ (อาชญา) เพราะรู้ผิด ๆ ตามไปด้วย

อาจารย์เสรีได้เขียนยกย่องคณะราษฎรไว้ในนิตยสารตะวันใหม่ ว่า “มีความมุ่งหมายจะเปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย” นี่ก็เท่ากับยอมรับว่าคณะราษฎรมีอาชญาแท้เป็นพรรคประชาธิปไตย แล้วอาจารย์เสรีได้เขียนยืนยันความเป็นพรรคประชาธิปไตยของคณะราษฎร ไว้ในตะวันใหม่ที่ผมรวบรวมพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มสมุดดังกแล้วข้างต้น ในหน้า 167-168 อาจารย์เสรีได้เขียนไว้ดังนี้

“การเลือกตั้งในประเทศไทยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 ใหม่ ๆ เมื่อในชนบทยังไม่ใคร่มีถนนหนทาง บางจังหวัดมีรถยนต์เพียง 2-3 คัน ป่าไม้ยังเป็นดงดิบ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องเดินป่ากันเป็นวัน ๆ ผู้เลือกตั้งส่วนใหญ่ยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ เรื่องรัฐธรรมนูญนั้นชาวบ้านพูดกันว่าคือพระยาพหลฯขึ้นนั่งแท่น แต่การเลือกตั้ง 2-3 ครั้งในระบอบนี้ เป็นการเลือกตั้งที่ดึกที่สุด อำนาจและอิทธิพลทำอะไรไม่ได้ พวกเจ้าบุญทุ่มจะผูกคอตายกันเสียให้ได้ว่าชาวบ้านแม้ในป่าเขาเล่าเนาไพร ใช้ความคิดพิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างอิสระ และลงบัตรกันอย่างเสรี ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีความรู้ขึ้นประมกก็พอแล้ว และไม่ต้องสังกัดพรรคสังกัดกลุ่มอะไรทั้งนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้ถูกจำกัดเสรีภาพ เหมือนอย่างสมัยนี้ แต่ผลของการเลือกตั้งส่วนมากที่สุด ก็ได้คนดี

ที่สุดของบรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งก็รู้กันอยู่แล้วว่า ส.ส.สมัยนั้นและสภาผู้แทนราษฎรสมัยนั้น มีคุณค่าและเกียรติภูมิสูงส่งเพียงไร...”

การเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ถูกจำกัดเสรีภาพ และผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งใช้ความคิดพิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างอิสระและลงบัตรกันอย่างเสรี โดยปราศจากอำนาจและอิทธิพล เช่นที่อาจารย์เสรีพรรณนามานี้ จะมีได้ก็แค่การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น และการเลือกตั้งที่มีบรรยากาศเช่นนี้ อาจารย์เสรีบอกว่ามีภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 ใหม่ ๆ 2-3 ครั้ง

จากบันทึกหลักฐานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของกระทรวงมหาดไทยบันทึกไว้ว่า การเลือกตั้งครั้งแรกมีขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 ได้ผู้แทนราษฎร 78 คน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 4,278,231 คน มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 1,773,532 คน คิดเป็นร้อยละ 41.45 จังหวัดที่มีผู้มาใช้สิทธิมากที่สุดคือจังหวัดเพชรบุรี คิดหัวเฉลี่ยร้อยละ 78.82 จังหวัดที่มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยที่สุดคือจังหวัดแม่ฮ่องสอน คิดหัวเฉลี่ยร้อยละ 17.71 (การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้ง 2 ชั้น คือเลือกตั้งผู้แทนตำบลก่อนแล้วให้ผู้แทนตำบลเลือกผู้แทนราษฎรอีกทีหนึ่ง โดยถือจำนวนราษฎรสองแสนคนต่อผู้แทนราษฎรหนึ่งคน และเป็นการเลือกตั้งรวมเขตทั้งจังหวัด)

การเลือกตั้งครั้งที่สองมีขึ้นเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2480 ได้ผู้แทน 91 คน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 6,123,239 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 2,462,535 คน คิดเป็นร้อยละ 40.22 จังหวัดที่มีผู้มาใช้สิทธิ

มากที่สุดคือจังหวัดนครนายก คิดถัวเฉลี่ยร้อยละ 80.50 และจังหวัดที่มีผู้มาใช้สิทธิ์น้อยที่สุดคือจังหวัดแม่ฮ่องสอน คิดถัวเฉลี่ยร้อยละ 22.24 (การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งทางตรง คือราษฎรเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรโดยตรง และเลือกตั้งโดยวิธีแบ่งเขต แต่ละเขตเลือกผู้แทนได้หนึ่งคน คือจำนวนราษฎรสองแสนคนต่อผู้แทนราษฎรหนึ่งคน)

การเลือกตั้งทั้ง 2 ครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งในสมัยที่พระยาพหลฯ เป็นนายกรัฐมนตรีและเป็นการเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร 10 ธันวาคม 2475

อาจารย์เสรีเคยเขียนไว้ว่า “มีแต่การเลือกตั้งภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น การเลือกตั้งจึงจะเป็นประชาธิปไตย”

ก็แหละในเมื่ออาจารย์เสรียกย่องการเลือกตั้งภายหลัง 24 มิถุนายน 2475 ใหม่ ๆ 2-3 ครั้ง ก็คือการเลือกตั้งในปี 2476 กับ 2480 ว่าเป็นประชาธิปไตย ก็แสดงว่ารัฐบาลคณะราษฎรชุดพระยาพหลฯเป็นประชาธิปไตย

แต่บทความของอาจารย์เสรีในหลักไต่ฉบับที่ผมอ้างถึงข้างต้นกลับกล่าวว่า “รัฐบาลคณะราษฎรทุกชุดเป็นรัฐบาลเผด็จการ...เพราะว่าคณะราษฎรนั้นโดยธาตุแท้เป็นพรรคเผด็จการ”

ความที่อาจารย์เสรีมุ่งบดขยี้อาจารย์ปรีดีและคณะราษฎร โดยอาจารย์เสรีกล่าวหาว่าอาจารย์ปรีดีและคณะราษฎรเป็นอุปสรรคความสำเร็จของการปฏิวัติประชาธิปไตยในประเทศไทย จึงทำให้บทความของอาจารย์เสรีห่างเหินสังจะหรือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพราะอาจารย์เสรีสมมติฐานขึ้น

มาตามอำเภอใจแล้วสร้างความล้มพินิจทางเหตุผลมาสนับสนุนสมมติฐานนั้น จึงทำให้อาจารย์เสรีรู้ลึบสนและขัดแย้งในตัวเอง บางครั้งอาจารย์เสรีรู้ชัดชั้เผด็จการว่าเป็นประชาธิปไตย และในทางกลับกันบางครั้งอาจารย์เสรีกลับบดขยี้ฝ่ายประชาธิปไตยโดยกล่าวหาว่าเป็นเผด็จการ

อย่างเช่นในบทความของอาจารย์เสรีที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุ “สองศูนย์” ของกองพลที่ 1 เมื่อ 8 สิงหาคม 2508 เวลา 19.30 น. และ 9 สิงหาคม 2508 เวลา 07.30 น. มีความตอนหนึ่งเชิดชูการปฏิวัติ 20 ตุลาคม 01 ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดังนี้

“การปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501 เป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่เดิม (จอมพลสฤษดิ์ทำการปฏิวัติในสมัยที่จอมพลถนอมฯเป็นนายกรัฐมนตรี จึงหมายความว่ารัฐบาลถนอมก็เป็นประชาธิปไตยอยู่แล้ว เพราะอาจารย์เสรีใช้ประโยคว่า “เป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่เดิม” - ผู้เขียน) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอีกแบบหนึ่ง กล่าวคือเป็นการยกเลิกประชาธิปไตยแบบยุโรปตะวันตก และสถาปนาประชาธิปไตยแบบไทย ประชาธิปไตยของไทยขึ้นแทน ถึงแม้จะเป็นการเปลี่ยนภายในระบอบประชาธิปไตย และไม่ใช้เปลี่ยนจากระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบอื่นก็ตาม แต่การเปลี่ยนแปลงจากประชาธิปไตยแบบยุโรปตะวันตกมาเป็นประชาธิปไตยแบบไทยนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในหลักการสำคัญ การเปลี่ยนแปลงเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 จึงเป็นการปฏิวัติ”

“การปฏิวัติ 20 ตุลา มีลักษณะ

อย่างเดียวกับการยึดอำนาจของนายพลเคอไกลในฝรั่งเศส การยึดอำนาจของนายพลเนวินในพม่า และการเปลี่ยนแปลงในประเทศอื่น ๆ อีกหลายแห่ง จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในหลักการสำคัญ คือเป็นการเปลี่ยนแปลงจากประชาธิปไตยแบบหนึ่ง ไปเป็นประชาธิปไตยอีกแบบหนึ่ง...”

แต่อาจารย์เสรีพูดในเรื่องเดียวกันนี้ คือพูดเรื่องปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501 ของจอมพลสฤษดิ์ฯ ซึ่งท่านเขียนเป็นบทความลงในนิตยสารตะวันใหม่แล้วผมรวบรวมพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มสมุดชื่อ “ลัทธิประชาธิปไตย” ไปในทางตรงกันข้ามกับที่ท่านเขียนบทความออกอากาศที่ผมยกมาข้างต้น ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งในหน้า 99-100 ว่าดังนี้

“จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 เปลี่ยนระบอบเผด็จการรัฐสภาเป็นระบอบเผด็จการทหาร โดยตนเองยึดกุมอธิปไตยแต่ผู้เดียว จึงเรียกได้ว่าเป็นระบอบเผด็จการโดยคน ๆ เดียว (ที่แรกจอมพลสฤษดิ์ มีแผนจะทำการปฏิวัติ จึงตั้งชื่อว่า “คณะปฏิวัติ” แต่พอทำเข้าจริงไม่เป็นการปฏิวัติ)”

“เมื่อจอมพลสฤษดิ์ กุมอธิปไตยไว้ ในกำมือแล้วก็ จัดโครงสร้างและกลไกของระบอบเผด็จการใหม่ ๆ ขึ้นหลายอย่าง เพื่อทำให้ระบอบเผด็จการมีความเข้มแข็ง และเมื่อพิจารณาเห็นว่า ได้จัดโครงสร้างและกลไกต่าง ๆ เป็นที่พอใจ โดยใช้เวลา 3 เดือนกว่า แล้วก็ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2502 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ สะท้อนระบอบ

เผด็จการในขณะนั้นได้ดี จึงนับ
เป็น ตัวอย่างของรัฐธรรมนูญ
เผด็จการ...”

นี่คือบทความของอาจารย์เสรี
ที่เขียนบิดไปบิดมา หรือท่านจะแก้ว่าการ
เขียน เชิดชูปฏิวัติ 20 ตุลา 01 ครั้งแรก
เป็นการจ่ายยอมเข้ากับโจรเพราะโจรปล้น
บ้านไม่มีทางสู้ และการเขียนเหยียบ
ย่ำปฏิวัติ 20 ตุลา 01 ครั้งหลังเป็นการ
ฆ่าโจร เพราะได้โอกาส อันเป็นยุทธ
ศาสตร์ของท่าน ตามที่ท่านยกตัวอย่าง
นักยุทธศาสตร์ที่ท่านสร้างขึ้นมาเพื่อ
เหยียบย่ำ อาจารย์ปริติว่าเป็นผู้นำหน้าใจ
ในหลักโหดบ๊วที่ 93 ก็ตามใจท่าน

แต่อย่างไรก็ดีในเมื่อจอมพล
สฤษดิ์เฝ้าไปเพราะโกงชาติและถูกจอม
พลถนอมฯ ใช้อำตรา 17 สั่งยึดทรัพย์นั้น
อาจารย์เสรี ซึ่งสนับสนุนจอมพลถนอมฯ
ต่อมาได้เขียนบทความออกอากาศปกป้อง
คณะปฏิวัติ 20 ตุลา 01 ที่มีจอมพล
ถนอมฯ เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติสืบแทน
จอมพลสฤษดิ์ฯ บทความของอาจารย์
เสรีที่ว่านี้ออกอากาศเมื่อ 8 สิงหาคม
2508 เวลา 19.30 น. และ 9 สิงหาคม
2508 เวลา 07.30 น. มีความตอนหนึ่ง
ดังนี้

“เมื่อกล่าวถึงการปฏิวัติ 20 ตุลา
มีข้อที่ควรจะต้องกล่าวถึงอีกอย่างหนึ่งคือ
บางคนมีเจตนาร้ายมักจะยกเอาสาเหตุ
ตาม ม.17 แห่งธรรมนูญการปกครอง
ราชอาณาจักรขึ้นเป็นข้ออ้างเพื่อจะ
ทำลายการปฏิวัติ 20 ตุลา ทำลายร่าง
รัฐธรรมนูญของคณะปฏิวัติ และทำลาย
เกียรติภูมิของคณะปฏิวัติ ซึ่งนอกจาก
เขาเหล่านั้นจะไม่เข้าใจมาตรา 17 แล้ว
หาธิปไตยอีกด้วย การใช้

อำนาจตามมาตรา 17 นั้น ทั้งในอดีต
ก็ถึงในปัจจุบันก็ มิใช่จะเป็นการใช้ที่
ผิดหรือที่ถูกก็ดี ก็เป็นเรื่องของ ม.17
(ซึ่งถือเอาผลประโยชน์ของประเทศชาติ
เป็นสำคัญที่สุด)

“ถ้าจะให้เข้าใจง่ายขึ้น ก็ขอให้
ท่านแยกคนและหลักการออกจากกัน
แล้วจะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น หลักการนั้น
เป็นสิ่งที่มิได้ตายตามตัวคน หลักการ
ที่ดีเป็นอารยธรรม เป็นสิ่งที่ยั่งยืนถาวร
เพราะเป็นไปตามหลักเหตุผล ส่วนคนนั้น
ตายได้ ชั่วได้ดีได้ ไม่มีอะไรที่แน่นอน
ถ้าเรามีหลักการดีแล้ว คนจะดีหรือจะชั่ว
ก็ย่อมมีวันตาย แต่หลักการที่ดีย่อมไม่ตาย
ไปตามตัวคน หลักการที่ดีเปรียบเหมือน
มรดกตกทอดที่ทายาทใช้ได้ไม่รู้หมดสิ้น
คณะปฏิวัติ 20 ตุลา ก็เปรียบเหมือนตัว
หลักการที่ดี เป็นตัวเหตุผลที่จะยั่งยืน
ตลอดไป...แม้จอมพลสฤษดิ์ จะได้เคย
มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ แต่
จอมพลสฤษดิ์ก็หาใช่คณะปฏิวัติไม่
จอมพลสฤษดิ์เป็นแต่เพียงบุคคลหนึ่งใน
คณะปฏิวัติเท่านั้น ถ้าท่านผู้ฟังที่เคารพ
หยุดคิดด้วยความสุขุมและด้วยความเป็น
ธรรมเล็กน้อยก็จะเห็นได้ว่า แม้จอม
พลสฤษดิ์จะเป็นหัวหน้า ก็เป็นเพียงบุคคล
หนึ่งซึ่งมีหน้าที่อย่างหนึ่งในคณะปฏิวัติ
คณะปฏิวัติไม่ใช่จอมพลสฤษดิ์ และจอม
พลสฤษดิ์ก็ไม่ใช่คณะปฏิวัติ ความผิด
ของจอมพลสฤษดิ์จึงไม่ใช่ความผิดของ
คณะปฏิวัติ ความผิดของจอมพลสฤษดิ์
เป็นความผิดของจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งความ
เสียหายก็ตกเป็นของจอมพลสฤษดิ์เอง...”

จากบทความออกอากาศของ
อาจารย์เสรีดังกล่าว เป็นความพยายาม
ในการอ้างเหตุผลที่จะให้ผู้ฟังเห็นด้วยว่า
แม้จอมพลสฤษดิ์จะนำไปเพราะโกงชาติ

แต่ “คณะปฏิวัติ 20 ตุลาคม 01”
ที่จอมพลถนอมเป็นหัวหน้าสืบแทนต่อมา
ยังดีอยู่ เพราะคณะปฏิวัติไม่ใช่จอมพล
สฤษดิ์และจอมพลสฤษดิ์ไม่ใช่คณะปฏิวัติ
เป็นการแยกหลักการกับบุคคลหรือ
บุคคลกับคณะให้เห็นว่าไม่ใช่สิ่งเดียว
กัน นี่คือบทความของอาจารย์เสรีที่ออก
อากาศทางสถานีวิทยุสองสุนย์ เพื่อปก
ป้องจอมพลถนอมและคณะปฏิวัติ 20
ตุลาคม 01 เพราะว่าเป็นช่วงนั้นอาจารย์
เสรีให้ความสนับสนุนจอมพลถนอมอยู่
แต่พอถึงบทที่อาจารย์เสรีจะจับ
คณะปฏิวัติและจอมพลถนอม อาจารย์
เสรีก็เขียนบทความตีเข้าให้ว่า

“จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึด
อำนาจเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 01 เปลี่ยน
ระบอบเผด็จการรัฐสภาเป็นระบอบเผด็จ
การทหาร โดยตนเองยึดกุมอธิปไตยแต่
ผู้เดียว จึงเรียกได้ว่าเป็นระบอบเผด็จ
การโดยคนคนเดียว”

ในตอนที่ยึดรัฐสภานั้น อาจารย์เสรี
ยกย่องสฤษดิ์เสมอด้วยนายพลเดอโกล
ของฝรั่งเศส และว่า “คณะปฏิวัติ 20
ตุลาคม 01” เปลี่ยนแปลงจากระ
บอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่เดิม
มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอีก
แบบหนึ่ง แต่พอถึงบทที่จะขี้ อาจารย์
เสรีกลับเขียนว่า จอมพลสฤษดิ์ ยึด
อำนาจเมื่อ 20 ตุลาคม 01 เปลี่ยน
ระบอบเผด็จการรัฐสภามาเป็น
ระบอบเผด็จการทหาร”

ในบทความออกอากาศอาจารย์
เสรีบอกว่ารัฐบาลถนอมเป็นประชาธิปไตย
แบบตะวันตก

ในบทความลงตะวันใหม่อาจารย์
เสรีบอกว่ารัฐบาลถนอมเป็นเผด็จการ

ทางรัฐสภา

ในบทความออกอากาศอาจารย์เสรีรูปบอกว่า คณะปฏิวัติ 20 ตุลาคม 01 เปลี่ยนระบอบประชาธิปไตยแบบหนึ่งมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอีกแบบหนึ่ง

ในบทความลงตะวันใหม่อาจารย์เสรีรูปบอกว่า คณะปฏิวัติ 20 ตุลาคม 01 เปลี่ยนระบอบเผด็จการรัฐสภามาเป็นระบอบเผด็จการทหาร

แล้วอย่างนี้จะให้เข้าใจว่าอย่างไร เรื่องเดียวกันในสถานการณ์และเหตุการณ์เดียวกัน แต่อาจารย์เสรีรูปพูดให้เป็นประชาธิปไตยก็ได้ ให้เป็นเผด็จการก็ได้ ก็ดังที่อาจารย์เสรีรูปเคยพูดเคยเขียนว่ารัฐบาลคณะราษฎรอยู่ในระบอบประชาธิปไตย 4-5 ปี ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่มาวันนี้ในวันที่อาจารย์เสรีรูปบดขยี้อาจารย์ปรีดีและคณะราษฎร อาจารย์

เสรีรูปกลับเขียนว่ารัฐบาลคณะราษฎรเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยอยู่ประมาณ 6 เดือนเท่านั้น ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง อาจารย์เสรีรูปเคยเขียนบทความออกอากาศดังที่ผมยกมาแล้วว่า รัฐบาลพระยาพหลฯเป็นรัฐบาลประชาธิปไตย แต่มาวันนี้อาจารย์เสรีรูปกลับเขียนว่ารัฐบาลคณะราษฎรเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยอยู่ประมาณ 6 เดือน ต่อจากนั้นรัฐบาลคณะราษฎรทุกชุดเป็นรัฐบาลเผด็จการ (ซึ่งรวมทั้งรัฐบาลชุดพระยาพหลฯด้วย)

ดังนั้นจึงไม่แปลกที่อาจารย์เสรีรูปเคยเขียนบทความออกอากาศทางสถานีวิทยุสองศูนย์ของกองพลที่ 1 ยกย่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 ของคณะราษฎรว่าเป็นการปฏิวัติ เป็นการยุบเลิกระบอบสม-

บูรณาญาสิทธิราชย์และสถาปนาระบอบประชาธิปไตย แบบยุโรปตะวันตกขึ้นแทน อาจารย์เสรีรูปยังได้ชี้ให้เห็นจุดมุ่งหมายของคณะราษฎรไว้ในบทความของท่านว่า

“การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะผู้ก่อการฯ ซึ่งเรียกว่าคณะราษฎร People's Party เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยที่จุดมุ่งหมายของคณะราษฎรในอันที่จะให้ประเทศไทยได้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น...”

แต่มาวันนี้ในวันที่อาจารย์เสรีรูปต้องการบดขยี้อาจารย์ปรีดีและคณะราษฎร โดยที่ท่านอ้างว่าเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการปฏิวัติประชาธิปไตย

โดย อาจารย์เสรีก็กลับเขียนลบล้างบทความที่ออกอากาศดังกล่าวข้างต้นนั้นว่า

“คณะราษฎรนั้นโดยธาตุแท้เป็นพรรคเผด็จการ...”

วันหนึ่งอาจารย์เสรีบอกว่าคุณะราษฎรมีจุดมุ่งหมายสร้างระบอบประชาธิปไตย

แต่มาวันนี้อาจารย์เสรีบอกว่าคุณะราษฎรโดยธาตุแท้เป็นพรรคเผด็จการ

เมื่ออาจารย์เสรีไม่อยู่กับร่องกับรอยเช่นนี้ ความถูกต้องของอาจารย์เสรีอยู่ที่ไหนละครับ ก็ขอให้ท่านผู้อ่านซึ่งก็มีวิจารณ์ถาตรองตรวจสอบความผิดถูกได้ ได้พิจารณาเอาเองก็แล้วกัน

4. อาจารย์เสรีเขียนประนามอาจารย์ปรีดีว่าเป็นเผด็จการ โดยระบุว่า “เท่าที่ผมสัมผัสกับอาจารย์ปรีดี เห็นว่าอาจารย์ปรีดีเป็นนักเผด็จการ...”

ก็เป็นเรื่องที่อาจารย์เสรีพูดเอาเองตามอำเภอใจ ก็เช่นเดียวกับที่ท่านพูดให้สฤศฯ ถอนมา เป็นประชาธิปไตย ก็พูดได้ พูดให้เป็นเผด็จการท่านก็พูดได้ ดังนั้นจึงไม่แปลกประหลาดอะไรที่อาจารย์เสรีจะพูดว่าอาจารย์ปรีดี เป็นเผด็จการไม่ได้ ท่านพูดได้และจำเป็นจะต้องพูดเพราะตั้งใจจะบดขยี้อาจารย์ปรีดีให้เสื่อมจากความศรัทธาของประชาชน โดยเฉพาะปัญญาชนรุ่นใหม่ โดยที่ท่านอ้างว่าอาจารย์ปรีดีเป็นอุปสรรคต่อการปฏิวัติประชาธิปไตย เพราะแนวทางอาจารย์ปรีดีเป็นแนวทางรักษาระบอบประชาธิปไตย เป็นข้ออ้างของอาจารย์เสรี อาจารย์ปรีดี

แต่เพื่อความยุติธรรมแก่ท่านผู้ถูกกล่าวหาคืออาจารย์ปรีดีที่ไม่มีโอกาสจะลุกขึ้นมาโต้แย้งอาจารย์เสรีได้แล้ว และผมเองก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะลำแตงพรรคนี้ได้แย้งอาจารย์เสรีแทนอาจารย์ปรีดีได้ ผมจะทำได้อย่างมากก็เพียงนำพรรคของอาจารย์ปรีดีที่แสดงไว้เป็นหลักฐาน และผลงานของอาจารย์ปรีดีที่ปรากฏเป็นรูปธรรม มาเสนอให้ท่านผู้อ่านพิจารณาว่าเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ ประชาธิปไตย ดังนี้

✓ เป็นที่รู้กันว่า อาจารย์ปรีดีเป็นผู้เขียนแถลงการณ์ของคณะราษฎร ในวันยึดอำนาจ 24 มิถุนายน 2475 ตอนหนึ่งแถลงการณ์กล่าวว่า

“...ราษฎรทั้งหลายพึงรู้เถิดว่าประเทศเรานี้เป็นของราษฎร ไม่ใช่เป็นของกษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวงประหลุมของราษฎรเป็นผู้ช่วยกันกู้ให้ประเทศมีอธิปไตยพ้นมือจากข้าศึก พวกเจ้ามีแต่ขลุ่ยมือเปิบ และกวาดทรัพย์สมบัติเข้าไว้ดังหลายร้อยล้าน เงินเหล่านี้เอามาจากไหน ก็เอามาจากราษฎร เพราะวิธีทำนบนหลังคน...การเหล่านี้ย่อมชั่วร้าย...คณะราษฎรเห็นว่าการที่จะแก้ความชั่วร้ายนี้ได้ ก็โดยที่จะต้องจัดการปกครองโดยมีสภา จะได้ช่วยกันปรึกษาหารือหลาย ๆ ความคิดดีกว่าความคิดเดียว...คณะราษฎรได้แจ้งความประสงค์นี้ให้กษัตริย์ทราบแล้วเวลานี้ยังอยู่ในความรับตอบ ถ้ากษัตริย์ตอบปฏิเสธหรือไม่ตอบภายในกำหนดโดยเห็นแก่ส่วนตนว่าจะถูกลดอำนาจลงมาก็จะได้ชื่อว่าทรยศต่อชาติ และก็เป็นกรณจำเป็นที่ประเทศจะต้องมีการปกครองอย่างแบบประชาธิปไตย...ตามวิธีนี้ราษฎรพึงหวังเกิดว่า

ราษฎรจะได้รับความบำรุงอย่างดีที่สุด...ประเทศจะมีความเป็นเอกราชอย่างพร้อมบริบูรณ์ ราษฎรจะได้รับความปลอดภัย ทุกคนจะมีงานทำไม่ต้องอดตาย ทุกคนจะมีสิทธิ์เสมอภาคกัน และมีเสรีภาพพ้นจากการเป็นไพร่เป็นข้า เป็นทาสของพวกเจ้าสมัยที่เจ้าทำนาบนหลังราษฎร สิ่ง que ทุกคนปรารถนา คือความสุขความเจริญอย่างประเสริฐ ซึ่งเรียกกันเป็นศัพท์ว่า “ศรีอารย” นั้น ก็จะพึงบังเกิดแก่ราษฎรถ้วนหน้า”

นี่คือข้อความบางส่วนของแถลงการณ์ฉบับนั้น ซึ่งมีเนื้อหา สรุปได้ดังนี้

ก. ประเทศนี้เป็นของราษฎรทั้งหลาย

ข. จึงต้องปกครองโดยราษฎร (โดยที่จะต้องจัดการปกครองโดยมีสภา จะได้ช่วยกันปรึกษาหารือหลาย ๆ ความคิด)

ค. เพื่อความสุขความเจริญอย่างประเสริฐ (ศรีอารย) ของราษฎร

จากเนื้อหาแถลงการณ์ของคณะราษฎรดังกล่าวนี จะเห็นได้ว่าเป็นเนื้อหาเดียวกับ คำนิยามประชาธิปไตยของประธานาธิบดีลินคอล์นที่ว่า ประชาธิปไตย คือการปกครองของราษฎร โดยราษฎรและเพื่อราษฎร นั้นเอง หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง แถลงการณ์ของคณะราษฎรฉบับนี้ เป็นการขีดขูลหลักการของระบอบประชาธิปไตย คืออำนาจอธิปไตยของปวงชนและเสรีภาพของบุคคล ✓

ดังกล่าวนีคือจิตใจและเจตนาจริงของอาจารย์ปรีดีที่แสดงออกใน

นามของ “คณะราษฎร” จิตใจและเจตนารมณ์เช่นนี้แหละที่อาจารย์เสรีรัฐทว่า “เป็นนักเผด็จการ” คำกล่าวหาของอาจารย์เสรีรัฐจึงเป็นการฝ่าฝืนลัทธิโดยแท้

ในขณะที่อาจารย์ปรีดีเป็นอาจารย์สอนกฎหมายที่โรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม ตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 อาจารย์ปรีดีเป็นผู้สอนวิชากฎหมายปกครองโดยท่านเป็นผู้ริเริ่มสอนวิชานี้ขึ้น วิชากฎหมายปกครองของอาจารย์ปรีดีเนื้อหาก็คือวิชาการเมืองประชาธิปไตยนั่นเอง คือท่านสอนการเมืองประชาธิปไตยในขณะที่ระบอบปกครองยังเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และต่อมาส่วนหนึ่งของลูกศิษย์โรงเรียนกฎหมายนั่นเองที่ได้เข้าร่วมกับท่านในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 ดังที่ศาสตราจารย์ ดร.เดือน บุนนาคได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ท่านปรีดีรัฐบุรุษอาวุโสฯ” มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ในส่วนท่านเป็นครูบาอาจารย์นั้น ท่านปรีดีเป็นอาจารย์ผู้สอนที่โรงเรียนกฎหมาย เคยสอนหลายวิชา แต่วิชาหนึ่งซึ่งไม่ใช่วิชากฎหมายแท้ ได้สร้างชื่อเสียงให้กับท่านมาก คือวิชากฎหมายปกครอง”

ข้อความตอนต้นในคำอธิบายวิชานี้ ท่านปรีดีได้พูดถึงธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ซึ่งในเวลานี้เรียกว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญ ท่านได้อธิบายเรื่องเสรีภาพต่าง ๆ ที่เขียนและพูดในสมัยนี้ แต่ในครั้งนั้นท่านปรีดีเรียกว่า “ความเป็นอิสระ” ท่านได้อธิบายถึงเรื่องการปกครองของเมืองไทยสมัย เวียง วัง คลัง นา เปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ การแบ่งเขตปกครอง การจัดการปกครองเป็นกระ

ทรวงแล้วไปเติมเรื่องหน้าที่ของรัฐในทางเศรษฐกิจ ซึ่งท่านปรีดีเรียกในขณะนั้นว่า “การทำงานซึ่งฝ่ายปกครองกระทำเพื่อส่งเสริมบำรุงฐานะและความเป็นอยู่ ความสุขสมบูรณ์ของราษฎร” ท่านปรีดีแบ่งชนิดแห่งการงาน ซึ่งฝ่ายปกครองต้องกระทำนี้ออกเป็นสาขาใหญ่สองประเภท คือ

1. ในทางเศรษฐกิจ (Political) 2. ในทางสมาคมกิจ (Economic sociale) แล้วท่านปรีดีก็พูดเรื่องประดิษฐกรรม ปรีวรรตกรรม วิภาคกรรม โภคยกรรม เขียนความสั้นๆ เพียงไม่ถึง 5 หน้ากระดาษ ท่านปรีดีจับคำอธิบายกฎหมายปกครองด้วยการคลังของประเทศ เกี่ยวกับการประมาณรายได้รายจ่าย การกู้เงิน การชำระหนี้ของรัฐ

ดังนี้, คำอธิบายกฎหมายปกครองของท่านปรีดี จึงกว้างขวาง ครอบคลุมผู้อ่านทุกท่านให้ทันสมัยเอาใจใส่ในกิจการบ้านเมือง ราษฎรผู้ถูกปกครองใคร่ได้มีปากเสียงในการปกครองบ้าง ความรู้สึกอยากปกครองตนเองจึงเกิดมีมากขึ้น”

✓ และในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (UNIVERSITY OF MORAL AND POLITICAL SCIENCE) ซึ่งอาจารย์ปรีดีเป็นผู้ริเริ่ม ก็เป็นการชี้ชัดถึงความเป็นผู้มีจิตใจประชาธิปไตย จึงต้องการให้กุลบุตรชายหญิงได้เรียนรู้การเมืองประชาธิปไตยเพื่อเป็นกำลังในการรับใช้ชาติ ดังคำปราศรัยในรายงานการเปิดมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2477 ท่านปรีดีในฐานะผู้ประศาสน์การได้กล่าวรายงานตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ในปัจจุบันนี้ ประเทศสยามมีความประสงค์อันใหญ่ยิ่งที่จะปรับระดับการศึกษาของราษฎรให้เจริญถึงขนาดเหมาะสมแก่กาลสมัย ถ้าระดับการศึกษายังไม่เจริญถึงขนาดตราบใด การก้าวหน้าของประเทศก็ยังคงจะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นอีกนาน ยิ่งในสมัยที่ประเทศของเราดำเนินการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญเช่นนี้แล้ว เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมหาวิทยาลัยสำหรับประชาชน ความรู้ในวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแก่พลเมืองให้มากที่สุดที่จะเป็นไปได้ เปิดโอกาสแก่พลเมืองที่จะใช้เสรีภาพในการศึกษากว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติสืบไป”

ในคำปราศรัยเปิดมหาวิทยาลัยแห่งนี้ เสด็จในกรมพระนครสวรรค์วรพินิต ผู้เป็นองค์ประธานทรงกล่าวตอนหนึ่งดังนี้

“ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้เห็นมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองตั้งขึ้นเป็นปึกแผ่นแน่นหนา รัฐบาลนี้และสภาผู้แทนราษฎรมีความคิดเห็นอันถูกต้องในการที่จะจัดตั้งมหาวิทยาลัยนี้ขึ้น ข้าพเจ้าเห็นสอดคล้องต้องด้วยถ้อยคำที่ท่านกล่าวว่า ในสมัยที่ประเทศเราปกครองโดยรัฐธรรมนูญเช่นนี้ เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเผยแพร่วิชาธรรมศาสตร์และการเมืองให้แพร่หลายเพื่อประชาชนจะได้รับทราบความเป็นไปในบ้านเมือง ซึ่งทุกคนเป็นเจ้าของ...”

มหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นอนุสรณ์แห่งความมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตยของอาจารย์ปรีดีโดยแท้ ซึ่งต่อมาภายหลังรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน 2490 ที่นำโดยนักเผด็จการตัวสำคัญ ๆ ที่มีมหาชาติสืบเชื้อสายมาจนถึงทุกวันนี้ ได้เหยียบย่ำทำลายระบอบประชาธิปไตยที่เฝ้า รักษากันมา

ครั้งหนึ่ง รวมทั้งทำลายสถาบันที่เผยแพร่ความคิดประชาธิปไตยแห่งนี้ นับตั้งแต่เปลี่ยนชื่อของมหาวิทยาลัยแห่งนี้จาก “มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง” มาเป็น “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” โดยตัดคำว่า “วิชา” และ “และการเมือง” ออกทิ้งไปเสีย และยิ่งกว่านั้นยังได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่เปิดกว้างในเสรีภาพในการศึกษาตามระบอบประชาธิปไตยมาเป็นจำกัดเสรีภาพในการศึกษาตามแบบฉบับของระบอบเผด็จการ

แต่ถึงกระนั้นนักเผด็จการทั้งหลาย ก็ไม่สามารถที่จะทำลายวิญญาณประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ลงได้ พวกนักเผด็จการจะทำได้อย่างมากก็เพียง จำกัดเสรีภาพในการศึกษาและเปลี่ยนชื่อมหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่พวกเผด็จการไม่

สามารถและจะไม่สามารถเปลี่ยนวิญญาณประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ให้เป็นอื่นได้ กระทั่งบัดนี้ถึงแม้จะมีชื่อว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือ ม.ธ. แต่วิญญาณของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ คงเป็นมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองหรือม.ธ.ก. ดังเจตนารมณ์และวิญญาณประชาธิปไตยของผู้ประศาสน์การแห่งมหาวิทยาลัยนี้คือ อาจารย์ปรีดี พนมยงค์

มีหลักฐานอีกมากมายคริปที่แสดงให้เห็นว่าอาจารย์ปรีดีเป็นนักประชาธิปไตยไม่ใช่ นักเผด็จการดังที่อาจารย์เสรีกล่าวหา ถ้าผมจะนำหลักฐานดังกล่าวมาทำให้ปรากฏในที่นี้ ก็จะกลายเป็นประวัติของอาจารย์ปรีดีไปเท่านั้น และไม่พอกับหน้ากระดาษอันจำกัด จึงขอให้ท่านที่สนใจใคร่จะรู้ว่าอะไรเป็น

อะไรเกี่ยวกับอาจารย์ปรีดี โปรดคอยติดตามอ่านได้จากหนังสือของผม 2 เล่ม ที่มีชื่อว่า “อนุสรณ์ ปรีดี พนมยงค์” เล่มหนึ่งกับอีกเล่มหนึ่งคือ “ในหลวงอาฉันท์ฯ กับนายปรีดีฯ และกรณีสวรรคต”

5. อาจารย์เสรีฐเขียนว่า

“สำหรับจอมพล ป.นั้น ผมเห็นว่าท่านเตรียมเผด็จการมาตั้งแต่เริ่มคิดเปลี่ยนการปกครอง อย่างน้อยก็ตั้งแต่อยู่ในบ้านกรมปตอ...”

ถูกแล้ว, จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนักเผด็จการ แต่เราก็ควรจะให้ความเป็นธรรมแก่จอมพล ป. และควรจะเคารพในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์กันบ้าง ไม่ใช่เอาแต่บดขยี้ลูกเดียวด้วยโทษะจริตอันเป็นเหตุให้โมหะจริตติดตามา

อย่างที่อาจารย์เสรีเขียนว่า “ผมเห็นว่าท่านเตรียมเผด็จการมาตั้งแต่เริ่มคิดเปลี่ยนการปกครอง” อาจารย์เสรีเอาหลักฐานอะไรมาวินิจฉัยว่าจอมพล ป. เตรียมเผด็จการมาตั้งแต่ครั้งนั้น ท่านเตรียมอย่างไร ก็ไม่เห็นอาจารย์เสรีชี้ออกมาให้ปรากฏ

จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นคนหนึ่งในเจ็ดคนที่ร่วมคิดเปลี่ยนแปลงการปกครองกันมาที่ปารีส เหตุที่ต้องเปลี่ยนแปลงก็เป็นดังที่พลโท ประยูร ภมรมนตรี ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของอาจารย์เสรี และเป็น 1 ใน 7 คนที่ร่วมคิดเปลี่ยนแปลงการปกครองตั้งแต่อยู่ในปารีส ได้เขียนเล่าสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการปกครองตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ความมุ่งหมายของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยยึดหลักประชาธิปไตยซึ่งประชาชนจะต้องมีสิทธิในการปกครองตนเอง โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นรากฐานปกครองประเทศชาติเยี่ยงอารยประเทศ เป็นรากฐานที่จะสร้างความรุ่งเรืองและความมั่นคง กับทั้งหลักประกันเสรีภาพของประชาชนทั่วกัน ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจะต้องยึดหลักการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนคณะรัฐบาลกันไปตามวาระของการเลือกตั้ง (ไม่ใช่เป็นกันตลอดอายุราชการอย่างสมบูรณาญาสิทธิราชย์)

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งขณะนั้นมีศทหารเป็นร้อยโท ยังไม่ได้มีบรรดาศักดิ์เป็นหลวง ซึ่ง ร.ท.ม.แปลก ขีตตะสังคะ สำเร็จวิชาจากโรงเรียนเสนาธิการทหารบกสยาม แล้วไปศึกษาต่อที่โรงเรียนนายทหารปืนใหญ่ฝรั่งเศส ก็เห็นดีเห็นชอบกับหลักการประชาธิปไตย และเลื่อมใสศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย

เช่นเดียวกับเพื่อนผู้ร่วมคิดอีก 6 คน

ดังนั้นที่อาจารย์เสรีว่าจอมพล ป. ท่านเตรียมเผด็จการมาตั้งแต่เริ่มคิดเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น เป็นคำกล่าวที่ฝ่าฝืนลัจจะ เช่นเดียวกับลูกแกะที่ถูกกล่าวหาว่าทำน้ำให้ขุนตั้งแต่มันยังไม่เกิด

แล้วจอมพล ป. พิบูลสงครามมามีความคิดเป็นเผด็จการในตอนไหน ?

ในประเด็นนี้ก็เช่นเดียวกับประเด็นอื่น ๆ ที่เราจะนั่งฉานคิดเอาเองตามอำเภอใจหาได้ไม่ เพราะข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ได้บ่งบอกไว้แล้ว พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ผู้ได้รับสมญานามว่า “นายพลตงฉิน” และเป็นเพื่อนรักที่สนิทชิดชอบกับจอมพล ป. มากที่สุดคนหนึ่ง ได้ให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2488 ถึงความคิดเป็นเผด็จการของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังนี้

“ตั้งแต่จอมพล ป. เป็นนายกรัฐมนตรี ไม่เคยปรึกษาหารือถึงเรื่องโครงการหรือแผนการถาวรที่จะจรรโลงประเทศชาติ มีแต่เฉพาะเรื่องเฉพาะราย เช่น โครงการสร้างถนน การเดินนโยบาย จอมพล ป. นั้น หนักไปในทางที่จะรวบอำนาจเด็ดขาดมาอยู่ในกำมือ ทั้งนี้เนื่องจากได้สังเกตการณ์เคลื่อนไหวและพฤติการณ์ เช่นคนที่ร่วมในคณะรัฐมนตรีผู้ใดจะแสดงความคิดเห็นโต้แย้งข้อเสนอของจอมพล ป. แม้แต่ทำโดยมีเหตุผลและบริสุทธิ์ใจ จอมพล ป. ก็ไม่พอใจ บางคราวถึงกับบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งก็มี เป็นอันว่าความคิดความเห็นของจอมพล ป. นั้นใครจะคัดค้านหรือท้วงติงอะไรไม่ได้ เป็นไม่พอใจกันทั้งรวมทั้งตัวข้าพเจ้าก็โดนเข้าเช่นเดียวกัน แต่ที่คณะรัฐมนตรีทนกันอยู่ได้นั้น เพราะ

ไม่ต้องการให้เกิดความแตกแยกและเกิดศึกกลางเมือง เมื่อผู้ใดโดนจอมพล ป. โกรธก็ได้พยายามที่จะซ่อมความเข้าใจให้คืนดีกันและก็พอยู่กันไปได้ ส่วนมากมักตกหน้าที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ไกลเกลี่ย จนในที่สุดไม่มีรัฐมนตรีคนใดกล้าหักท้วงความคิดเห็นของจอมพล ป. จนถึงขั้นแตกหัก ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีนั้น ถ้ารัฐมนตรีคนใดคัดค้านก็ตี หรือนิ่งเสียก็ตี จอมพล ป. ก็โกรธ แต่ถ้าใครเห็นชอบด้วยหรือสนับสนุนความคิดเห็นของจอมพล ป. จอมพล ป. ก็พอใจ ตามความสังเกตของข้าพเจ้า เห็นว่าจอมพล ป. มีนิสัยขี้ฉ้อฉลขี้ฉ้อ และมึนสัสซี้ระแวงสงสัย ใครเด่นขึ้นมา แม้แต่จะได้ทำคุณงามความดี จอมพล ป. ก็ฉ้อฉลและหาทางกีดขวาง เช่นนายปรีดิฯ ทำชื่อเสียงดีในเรื่องทำสนธิสัญญากับต่างประเทศ ก็ตี ในเรื่องตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ฯ และดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปก็ตี จอมพล ป. ก็ฉ้อฉล พลโท มังกร พรหมโยธี ได้รับความยกย่องในเรื่องกองทัพบูรพา จอมพล ป. ก็ฉ้อฉล พ.อ.ชวง เชวงศักดิ์สงคราม เมื่อครั้งเป็น ร.ม.ต.ว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้รับความนิยมชมชอบจากบรรดาข้าราชการในกระทรวงมหาดไทยเป็นอันมาก จอมพล ป. ก็ฉ้อฉล นอกจากนั้นในระหว่างรัฐมนตรีด้วยกัน ผู้ใดไปมาหาสู่ติดต่อกันมาก จอมพล ป. ก็ระแวงสงสัยว่าจะคิดไม่ดีกับตัวจอมพล ป.

“ข้าพเจ้าทราบว่าหลวงวิจิตรวาทการ ได้เคยทำบันทึกเรื่องลัทธินาซีและฟาสซิสต์ว่าคืออะไร และพิมพ์เป็นโรเนียวไว้ให้จอมพล ป. อ่าน ที่ทราบนี้เพราะได้เห็นจากขุนอุทุม

สรวุทธ ผู้รักษาเอกสารของจอมพล ป. ในตอนต้น ๆ สังเกตว่าจอมพล ป. ยังไม่กระตือรือร้นที่จะดำเนินการตามลัทธิทั้งสองดังกล่าวนั้น แต่ภายหลังที่ได้รับยศเป็นจอมพลแล้ว สังเกตว่าจอมพล ป. จะมักเขม้นที่จะดำเนินการเผด็จการตามลัทธิทั้งสองนั้น แต่จอมพล ป. ไม่มีกำลังเข้มแข็งหรือแน่นแน้ มักลังการกลับไปกลับมาไม่มีใครอยู่กับร่องกับรอย บางทีเข้าลังการอย่างหนึ่ง ครั้นบ้ายก็ลังกลับไปเสียอีกอย่างหนึ่ง”

จากคำให้การของพล อ. อุดลฯ ชี้ให้เห็นว่าจอมพล ป. พิบูลสงครามมิได้มีความคิดเป็นเผด็จการมาก่อน ต่อเมื่อหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งเป็นคู่คิดของอาจารย์เสรีในการก่อตั้งคณะชาติ ได้เป็นผู้ชี้แนะให้จอมพล ป. เดินตามลัทธินาซีและฟาสซิสต์ นั้นแหละจอมพล ป. จึงจะมักเขม้นไปในทางเผด็จการ ประกอบกับการที่มียศทหารเป็นถึงจอมพล จึงทำให้ความคิดเผด็จการเจริญงอกงามยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ดีความคิดเผด็จการและความขี้นางสงสัยของจอมพล ป. นั้น พล อ. อุดลฯ บอกว่าอาจเป็นเพราะประสาทก็ได้ ซึ่งพล อ. อุดลฯ ได้ให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงครามถึงประเด็นนี้ เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2488 ว่าดังนี้

“ดังที่ข้าได้ให้การแต่ตอนต้นว่า จอมพล ป. เป็นคนที่อิจฉาและระแวงว่าคนอื่นจะดีกว่านั้น มีเหตุผลหลายประการ ดังที่ข้าจะได้ให้การต่อไป กล่าวคือ เมื่อจอมพล ป. ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีในเบื้องต้นนั้น ตามทางสังเกตและการสืบสวนของข้าฯ สังเกตได้ว่า

ในคณะผู้ก่อการฯ และคณะรัฐมนตรี ข้าราชการและประชาชนทั่วไป รู้สึกเลื่อมใสในนโยบายและการบริหารราชการ แต่ครั้นเมื่อมีกรณีพิพาทอินโดจีนแล้ว หลวงพิบูลสงครามได้รับยศให้เป็นจอมพล ตั้งแต่นั้นมาประมาณอีกสัก 6 เดือน ตามความสังเกตและความรู้สึกของข้าฯ สังเกตว่า จอมพล ป. ได้ทนงในความคิดความเห็นความรู้ของตัวเองเป็นที่ตั้ง ความคิดความเห็นของรัฐมนตรีที่ได้ให้ความคิดความเห็นด้วยบริสุทธิ์ใจก็ตี การตักเตือนของบรรดาเพื่อนฝูงที่เห็นว่าการกระทำนั้นไม่ชอบก็ตี จอมพล ป. มักจะไม่ใคร่เอาใจใส่ ถือแต่อารมณ์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง ทั้งนี้ก็ด้วยจอมพล ป. คิดทนงว่า ตัวนั้นเป็นผู้มีความรู้ความคิดดียิ่งกว่าผู้อื่น และนอกจากนี้แล้วอาจเป็นไปได้ด้วยเส้นประสาทของจอมพล ป. อาจพิการด้วยเหตุบางประการ เช่นจากการถูกยิง ถูกวางยาพิษหลายครั้ง จึงเกิดความระแวงสงสัยไม่เชื่อถือในบุคคลอื่น ๆ แม้แต่คนที่เคยอยู่ใกล้ชิดและไว้วางใจกันมา นอกจากเหตุนี้แล้ว ตามความสืบสวนและความสังเกตของข้าฯ ก็ยังปรากฏต่อไปว่า จอมพล ป. มักชอบคนประจบสอพลอ แต่ผู้ที่ไปประจบสอพลอนั้นมักเป็นผู้ที่โกงกว่าและมีชื่อเสียงไม่ดี ไม่เป็นที่เคารพของผู้อื่น บุคคลเหล่านี้ถือเอาจอมพล ป. เป็นที่พึ่ง เพราะถ้าปราศจากจอมพล ป. แล้ว ตัวก็จะต้องพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ไป แต่ถ้าบุคคลใดซึ่งเป็นคนหลักแหลมรู้เท่าถึงการณ์ของจอมพล ป. แล้ว จอมพล ป. ก็มักไม่ไว้วางใจ แม้ผู้นั้นจะมีความสามารถเป็นที่นิยมชมชอบของผู้อื่น ก็ต้องเป็นผู้ที่อยู่ในสายตาและความสังเกต

ของจอมพล ป. แล้วก็พยายามที่จะกระทำด้วยประการใด ๆ ให้ผู้นั้นขาดความนิยมเลื่อมใสลงไป ผู้ที่ประจบสอพลอและเป็นผู้ที่จอมพล ป. ไว้นั้นเชื่อใจนั้น เท่าที่ข้าได้สังเกตพบเห็นมี พล ท.พระวิชัยยุทธเดชาคนี พล ท.พระประจันตปัจนิกร หลวงวิจิตรวาทการ หลวงสารานุกรมประพันธ์ หลวงยุทธศาสตร์โกศล เป็นต้น นอกจากดังกล่าวแล้ว ความมักใหญ่ใฝ่สูงของจอมพล ป. ยังมีอีกหลายประการ เช่นเมื่อคราวที่จะพระราชทานยศจากพลตรีเป็นจอมพลนั้น ถ้าดูแต่เพียงผิวเผิน ๆ แล้ว จอมพล ป. ดูไม่ยุติในการที่จะรับยศถึงเพียงนี้ แต่ถ้าได้พิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปแล้ว จอมพล ป. ก็มีความพอใจที่จะได้รับยศจอมพลนี้ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าทางกระทรวงกลาโหมคงมิได้ขอยศให้จอมพล ป. เป็นจอมพลพระองค์เจ้าอาทิตยทิพอาภา ซึ่งในขณะนั้นทรงตำแหน่งเป็นประธานคณะผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ได้มีรับสั่งให้ข้าฯไปเฝ้า แล้วรับสั่งถามข้าฯว่า ถ้าจะให้ยศพลตรีหลวงพิบูลฯ เป็นจอมพลจะขัดข้องหรือไม่ ข้าฯได้ทูลชี้แจงว่า เรื่องนี้แล้วแต่จะทรงเห็นควร ทั้งนี้ก็เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าทางราชการมิได้ขอยศให้ถึงจอมพล แต่คงจะมีอะไรกระตุ้นเตือนทางผู้สำเร็จราชการให้จำเป็นต้องพระราชทานยศให้ถึงจอมพล นอกจากนั้นแล้ว จอมพล ป. อยากจะยกย่องตัวว่าสูงหรือเด่นกว่าผู้อื่น เช่นเมื่อคราวทางรัฐบาลอังกฤษจะให้ตราจอมพล ป. เท่ากับหลวงประดิษฐมนูธรรม แต่จอมพล ป. อยากจะได้ให้สูงกว่า จึงได้ให้นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ไปพูดกับเซอร์โยไซครอสบี อัครราชทูตอังกฤษว่า ให้รัฐบาลอังกฤษให้ตราให้สูงกว่า

หลวงประดิษฐมนูธรรมลักชั้นหนึ่ง แต่ก็
ไม่เป็นผลสำเร็จ นี่ประการหนึ่ง...”

เหตุผลที่สนับสนุนให้ออมพล ป.
พิบูลสงครามเป็นเผด็จการตามคำให้การ
ของ พล อ. อุดลฯ มีอีกมากครับ สรุปว่า
จอมพล ป. ไม่ได้เตรียมเป็นเผด็จการมา
ตั้งแต่คิดเปลี่ยนแปลงการปกครองตาม
คำกล่าวหาของอาจารย์เสรีรัฐ แต่ความคิด
เผด็จการพึงจะมาเจริญงอกงามขึ้นภาย
หลังเมื่อมีอำนาจวาสนาขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว

ดังกล่าวนี้นี้คือข้อเท็จจริง และ
ระหว่างพล อ. อุดลฯ หรือหลวงอุดลากับ
อาจารย์เสรีรัฐ ท่านผู้อ่านจะเชื่อถือใครก็
สุดแต่อัธยาศัยของท่าน เพราะท่านที่อ่าน
ชำระประวัติศาสตร์ฯ ย่อมมีวิจารณ์
ญาณด้วยกันทั้งนั้น

๖

ความจริงบทความของอาจารย์
เสรีรัฐในหลักไต่ฉบับที่ 91 ยังมีที่ฝ่าฝืน
ลัทธิอีกหลายประเด็น แต่ก็ประเด็น
ที่ซ้ำซากกับที่อาจารย์เสรีรัฐเขียนลงใน
หลักไต่ฉบับก่อน ๆ ซึ่งผมก็ได้นำหลักฐาน
ในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์มา
ทำให้ปรากฏแล้วว่าอาจารย์เสรีรัฐเขียนฝ่า
ฝืนลัทธิอย่างไร ถ้าผมจะได้แย้งอาจารย์
เสรีรัฐอีกในประเด็นเหล่านี้ ผมก็ต้องนำ
หลักฐานข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์
มาทำให้ปรากฏอีก เพราะผมพูดเอาเอง
ไม่ได้ แต่อาจารย์เสรีรัฐท่านพูดเอาเอง
ซึ่งท่านบอกไว้ในคำคอลัมน์แล้วว่าเป็น
ประสบการณ์และความคิดเห็น ท่าน
จึงสามารถที่จะเขียนกลับไปกลับมาใน
ประเด็นเดียวกันได้หลาย ๆ หน้าเพื่อตอก
ย้ำเจตนารมณ์ของท่านที่จะบดขยี้อาจารย์

ปรีดีและคณะราษฎรให้เป็นฝ่ายผิด ก็เชิญ
อาจารย์ตามสบายเถอะครับ ผมคิดว่าไม่
จำเป็นที่ผมจะเทียบตามเข็ดตามล้างล้าง
อันเป็นปฏิภูมที่อาจารย์เสรีรัฐได้สดไว้
เรี่ยราด เพราะหลักฐานข้อเท็จจริงทาง
ประวัติศาสตร์ที่พิสูจน์ได้พบได้นำมา
ทำให้ปรากฏต่อหน้าท่านผู้อ่านแล้ว เป็น
การเพียงพอที่จะชำระล้างอันเป็นปฏิภูม
เหล่านั้น

ดังนั้นผมจึงขอชำระประเด็นใหม่ ๆ
ในหลักไต่ฉบับที่ 92 ต่อไป แต่ก็เช่นเดียว
กับหลักไต่ฉบับก่อน ๆ นั้นแหละครับ
เพราะมีประเด็นเก่า ๆ ที่อาจารย์เสรีรัฐ
เขียนฝ่าฝืนลัทธิจะและนำมาตอกย้ำไว้ใน
ฉบับนี้อีก ซึ่งผมก็จะไม่ขอโต้แย้งซ้ำ ๆ
ซาก ๆ ในประเด็นเหล่านี้อีก แต่จะได้
แย้งเฉพาะประเด็นใหม่ ๆ ที่ผมพิสูจน์ได้
ว่าอาจารย์เสรีรัฐเขียนฝ่าฝืนลัทธิจะเท่านั้น

1. อาจารย์เสรีรัฐตั้งคำถามขึ้นเป็น
คำถามตามถนัดว่า “ทำไมคนไทยจึง
ถูกปลุกฝังให้รำลึกถึงบุญคุณของ
ลอร์ดหลุยส์ฯ กันนัก ทั้ง ๆ ที่ลอร์ด
หลุยส์เป็นผู้สร้างความย่อยยับให้
แก่ไทยเมื่อเสร็จสงครามโลกครั้งที่
2? ทำไมคนไทยช่วยตัวเองไม่ให้
ถูกยึดครองไม่ได้? ทำไมต้องให้
ลอร์ดหลุยส์ฯมาช่วย?”

แล้วอาจารย์เสรีรัฐก็ได้เขียนไปอีก
มากมายอาศัยความรู้มากทางอักษร
ศาสตร์และวรรณคดี ก็ได้ยกเอาคำกลอน
ตอนที่เหมาะ ๆ ขึ้นมาสาธกเป็นนาร่อง
เพื่อไปสู่เป้าหมายคือบดขยี้อาจารย์ปรีดี
ดังที่ท่านสรุปไว้ว่า

“ดังนั้นถ้าจะอาศัยบทพระราชนิพนธ์ในเรื่อง “พระร่วง” เป็นหลักในการตอบคำถามที่ว่า ทำไมคนไทยช่วยตัว

เองไม่ให้ถูกยึดครองไม่ได้? ทำไมต้อง
ให้ลอร์ดหลุยส์ฯมาช่วย? ก็จะได้คำตอบ
ว่าพระเจ้านั่นคนไทยมีผู้นำ
หน้าโง่...”

แน่นอน, “ผู้นำที่หน้าโง่” ที่
อาจารย์เสรีรัฐหมายถึงนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่
ระบุชื่อ ใคร ๆ ที่อ่านบทความของอาจารย์
เสรีรัฐและที่สนใจติดตามเหตุการณ์บ้าน
เมือง ก็ย่อมเข้าใจตามที่อาจารย์เสรีรัฐ
ต้องการให้เข้าใจว่าหมายถึงอาจารย์ปรีดี
ก็นับว่าเป็นความสำเร็จของอาจารย์
เสรีรัฐในการรู้จักสรรหาเรื่องราวและ
ข้อความในวรรณคดีมาเหยียดหยาม
อาจารย์ปรีดี

เปล่า, ผมไม่ได้หมายความว่า
อาจารย์ปรีดีอยู่ในวรรณคดีจนตาลที่ใคร
จะต้องไม่ได้คะแนนครับ อาจารย์ปรีดีอยู่ใน
วรรณคดีสามัญชน อาจารย์เสรีรัฐหรือใคร ๆ
ที่ล่วงละเมิดสิทธิอัตปะก็ย่อมจะต้องได้
และประณามได้เสมอ

แต่ที่นี้ผมอยากจะเรียนให้ท่านผู้
อ่านทั้งหลายได้รับทราบไว้ด้วยว่า ใน
ขณะที่อาจารย์ปรีดีเป็นผู้นำหน้าโง่ตาม
ที่อาจารย์เสรีรัฐพยายามเหยียดนั้น อาจารย์
ปรีดีดำรงฐานะเป็นผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ โดยการเสนอของรัฐบาลและ
ด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร

ดังนั้นเมื่ออาจารย์ปรีดีซึ่งมีฐานะ
เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หน้าโง่
รัฐบาลที่เสนอให้อาจารย์ปรีดีเป็นผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ก็หน้าโง่ เพราะ
เสนอคนหน้าโง่ขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ และสภาผู้แทนราษฎรที่มี
มติเห็นชอบให้อาจารย์ปรีดีเป็นผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ ก็หน้าโง่ เพราะเห็น
ชอบให้คนหน้าโง่ขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ และในที่สุดราษฎรที่เลือก

ผู้แทนเข้าสภาที่หน้าโง่ เพราะเลือกคนหน้าโง่เข้าไปเป็นผู้แทนราษฎร สรุปแล้วก็หน้าโง่กันทั้งประเทศ มีที่หน้าไม่โง่ก็แต่คนที่ชี้ว่าคนอื่นหน้าโง่เท่านั้น นี่พูดตามหลักความสัมพันธ์ทางเหตุผลหรือตรรกที่อาจารย์เสรีชอบใช้อยู่เป็นประจำ ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่ถูกต้อง ก็เช่นเดียวกับบทความของอาจารย์เสรีที่ฝ่า ผืนลัทธิจะโดยอาศัยความสัมพันธ์ทางเหตุผลหรือตรรกเช่นว่านี้แหละ

นี่ก็มาถึงประเด็นเรื่อง ลอร์ด-หลุยส์ ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดภาคเอเชียอาคเนย์ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 และซึ่งได้ยอมรับขบวนการเสรีไทยภายใต้การนำของอาจารย์ปรีดีเข้าอยู่ในเขตยุทธภูมิต่อต้านญี่ปุ่นร่วมกันตามความเห็นชอบของสัมพันธมิตร และตลอดระยะเวลาของสงครามขบวนการเสรีไทยได้ปฏิบัติการร่วมกันกับกองกำลังบริติชที่ 5 และกองกำลังที่ 136 รวมทั้งกองกำลังอเมริกัน ไอ.เอส.เอส.

ดังนั้น นอกจากผู้นำทางฝ่ายอเมริกันจะมีความสัมพันธ์ติดต่อกับอาจารย์ปรีดีในนามของ “รัฐ” อย่างใกล้ชิดตลอดมาแล้ว ผู้บัญชาการทหารสูงสุดสัมพันธมิตรภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ คือ ลอร์ดหลุยส์ เมาทแบตแตนท์ ก็ได้ติดต่อสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ “รัฐ” ตลอดมาเช่นกัน เพราะยุทธภูมิในประเทศไทยขึ้นกับยุทธภูมิโดยส่วนรวมของเอเชียอาคเนย์ที่มีลอร์ดหลุยส์ เป็นผู้รับผิดชอบสูงสุด

เนื่องจากยุทธภูมิในประเทศไทยถึงแม้ว่าในทางวิญญานของการต่อสู้จะอยู่ในความรับผิดชอบของประชาชนคนไทยและขบวนการเสรีไทยโดยตรง แต่ในหลักประกันแห่งชัยชนะอย่างเด็ดขาดและ

แน่นอนอยู่ในความรับผิดชอบของกองบัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ แผนยุทธศาสตร์ในการต่อสู้กวาดล้างญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยจึงขึ้นอยู่และร่วมกับแผนยุทธศาสตร์ของกองบัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ และขึ้นอยู่กับแผนยุทธศาสตร์ทั่วไปของฝ่ายสัมพันธมิตรในการปลดปล่อยเอเชียจากการยึดครองของลัทธิทหารญี่ปุ่น ซึ่งรวมทั้งประเทศญี่ปุ่นเองด้วย

เมื่อเสรีสงครามกองกำลังทหารอังกฤษส่วนหนึ่งจึงเข้ามาร่วมปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยโดยร่วมมือกับขบวนการเสรีไทยอย่างใกล้ชิด และเมื่อเสรีภารกิจแล้วก็ได้ถอนตัวออกจากประเทศไทยไป ซึ่งผมไม่ได้โต้แย้งอาจารย์เสรีไว้แล้วในชำระประวัติศาสตร์เล่มก่อน ๆ เพราะการเข้ามาของทหารอังกฤษครั้งนั้นไม่ใช่เข้ามายึดครอง ไม่เหมือนกับที่ทหารสัมพันธมิตรเข้าเยอรมันหรือทหารอเมริกันเข้าญี่ปุ่น ซึ่งได้แบ่งเยอรมันออกเป็นเยอรมันตะวันออกกับเยอรมันตะวันตก ส่วนญี่ปุ่นนั้นสัมพันธมิตรก็ได้จัดให้หมู่เกาะ “โอกินาวา” มีการปกครองตนเองแยกจากญี่ปุ่น

ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทย โดยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ประกาศสงครามกับอังกฤษ-อเมริกา แต่ด้วยคุณูปการของขบวนการเสรีไทยที่ร่วมมือกับสัมพันธมิตรในการต่อต้านญี่ปุ่นและการที่คนไทยโดยทั่วไปได้แสดงออกซึ่งความเป็นปฏิกิริยาต่อญี่ปุ่นและเห็นอกเห็นใจฝ่ายสัมพันธมิตร ดังจะเห็นได้จากการแสดงน้ำใจของคนไทยต่อคนชาติสัมพันธมิตรที่ตกเป็นเชลยศึกญี่ปุ่นอยู่ในเมืองไทย จึงทำให้อังกฤษยอมรับว่าการ

ประกาศสงครามของรัฐบาลจอมพล ป. ต่ออังกฤษนั้น เป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ของประชาชนชาวไทย และเป็นการละเมิดกฎหมายไทย เพราะผู้มีอำนาจในการลงนามประกาศสงครามตามกฎหมายไทยระบุไว้ว่าคือองค์พระมหากษัตริย์หรือคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงสามารถปฏิบัติพระราชภารกิจด้วยพระองค์เองได้ ในคำประกาศสงครามกับอังกฤษ-อเมริกาเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2485 นั้น คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ท่าน แต่ได้ลงนามในประกาศนั้นเพียง 2 ท่าน คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา กับเจ้าพระยาพิชัยนาทรโยธิน ส่วนอาจารย์ปรีดีซึ่งร่วมอยู่ในคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ด้วยท่านหนึ่งไม่ได้ลงนามร่วมด้วย เพราะในวันประกาศสงครามนั้นเป็นวันอาทิตย์ อาจารย์ปรีดีไม่ได้อยู่ในกรุงเทพฯ แต่ขึ้นไปเยี่ยมบ้านที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกิจวัตรที่ท่านปฏิบัติเป็นประจำทุก ๆ วันอาทิตย์

แต่ถึงกระนั้นเนื่องจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ยังความเสียหายต่อผลประโยชน์ของอังกฤษที่มีอยู่ในประเทศไทย และที่มีอยู่ในดินแดน 4 รัฐในมลายูที่ไทยรับมอบมาจากญี่ปุ่น คือ ไทรบุรี ปลิศ กลันตัน และตรังกานู อังกฤษจึงตั้งเงื่อนไขให้ไทยชดใช้ค่าเสียหายนั้น ๆ และถึงแม้ว่าจำนวนค่าเสียหายที่ไทยจะต้องชดใช้มากมายก็จริง แต่ก็ยังเบาว่าการอยู่ในฐานะประเทศผู้แพ้สงคราม ดังคำยืนยันของหนังสือทางราชการของสถานทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ ที่มีถึงอาจารย์ปรีดี เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ซึ่ง

ลงนามโดยนายเอช. อาร์. เบอร์ด อุปทูต
รักษาการ มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“...ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งจากรัฐบาล
ของข้าพเจ้าให้ยืนยันซ้ำมายังท่านว่า
เงื่อนไขที่เสนอโดยรัฐบาลอังกฤษที่เมือง
แคนตันนั้น ได้คำนึงถึงความอุปการะ
ช่วยเหลือจากขบวนการต่อต้านสยาม
(เสรีไทย) ก่อนที่ญี่ปุ่นจะพ่ายแพ้ และ
เป็นเงื่อนไขขั้นต่ำที่สุด...ถ้ารัฐบาลของ
สมเด็จพระราชาธิบดี (อังกฤษ) ต้อง
จะจบบัณฑิตสยามซึ่งนำโดยจอมพล
พิบูลฯไชรี เงื่อนไขจะต่างกันมากกับที่
เสนอ ณ เมืองแคนตัน คือตามความจริง
สยามจะต้องถูกปฏิบัติฐานเป็นประเทศ
ศัตรู พร้อมทั้งทุกสิ่งทุกอย่างที่จะติดตาม
มา คือ (สยาม) จะเหมือนกับเยอรมันนี
และญี่ปุ่น” (คือจะถูกปรับเป็นประเทศ
ผู้แพ้สงคราม)

เนื่องจากขบวนการเสรีไทยได้มี
อนุญาโตตุลาการต่ออังกฤษและสัมพันธมิตร
ในระหว่างสงคราม ดังนั้นเมื่ออาจารย์
ปรีดีได้รับเชิญให้ไปเยือนประเทศสัมพันธ
ทั้งหลายภายหลังสงครามในฐานะ “วีร
บุรุษสงคราม” คนหนึ่ง มุขบุรุษแห่ง
ประเทศนั้น ๆ ก็ได้ให้การต้อนรับอย่างดี
ยิ่ง

ในการเยือนประเทศอังกฤษตาม
เชิญของรัฐบาลนั้น ก่อนวันกำหนดไป
ถึงหนึ่งวัน ลอร์ดทูลย์สได้ไปกล่าวสุนทร
กถา ณ สโมสรชิติโลเวอร์รี่ เณโซออน
คอลเลจ สหคฤตกรรมของอาจารย์ปรีดี
ในระหว่างสงคราม มีความตอนหนึ่งดังนี้
“ข้าพเจ้าเข้าใจดีทีเดียวถึงความ
ยากลำบากที่เขาต้องควบคุมพลเหล่านั้น
ให้ตั้งสงบเรียบร้อยอยู่ได้ แต่ข้าพเจ้าก็ต้อง
ระลึกอยู่เสมอเช่นเดียวกันถึงภัยอันตราย
อันใหญ่หลวงแห่งการเคลื่อนไหวโดยที่

ยังไม่ได้ถึงเวลา ซึ่งจะเป็นผลให้ถูกญี่ปุ่น
ตอบโต้ทำลายและจะทำให้แผนยุทธ
ศาสตร์แห่งยุทธภูมิทั้งปวงของข้าพเจ้า
เกิดผลกระทบในป่วนวุ่นวาย ความ
เครียดที่บังคับให้ประติษฐ์ต้องแบกรับไว้
และภัยอันตรายที่เขาต้องเผชิญตลอดเวลา
3 ปี นับว่าเป็นสิ่งที่น่าพรั่นพรึงอย่าง
ยิ่ง แต่ก็อาศัยที่ความมีวินัยของเขาเอง
พร้อมกับที่เขาได้ชักจูงให้บรรดาผู้ซึ่ง
เชื่อถือเลื่อมใสเขาปฏิบัติตามที่เขาประ
สงค์นั้นเองที่ทำให้ได้ประสบชัยชนะ
ในที่สุด เขาไม่เคยทำให้เราผิดหวังเลย”

“ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามีบุคคลมากมาย
ที่เคยตกเป็นเชลยศึกในสยามได้มีความ
สำนึกอันถูกต้อง ในแง่ที่มีความกตัญญู
รู้คุณต่อความปรารถนาดีของประติษฐ์
ซึ่งมีต่อเรา ดังนั้น จึงขอให้เราให้เกียรติ
แก่บุคคลผู้ที่ได้ให้บริการอย่างสูงต่อ
อุดมการณ์ของสัมพันธมิตรและต่อประ
เทศของเขาเอง และโดยความรู้เห็นเป็น
ส่วนตัวของข้าพเจ้า เขาก็ได้เป็นบุคคล
ที่ได้ส่งเสริมมิตรภาพระหว่างอังกฤษกับ
สยามเป็นอย่างหนักแน่นมากด้วย สาย
ระยางแห่งการต่อต้านในท้องถิ่นต่อการ
กดขี่ของญี่ปุ่นในดินแดนเอเชียอาคเนย์
ภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่นนั้น ถึงจะมี
ช่องว่างอยู่บ้างก็มีอยู่อย่างเล็กน้อยเหลือ
เกิน และสายระยางที่เข้มแข็งที่สุดอันหนึ่ง
ก็ได้แก่สายระยางซึ่งได้บากบั่นสร้างสรรค์
ขึ้นโดยประติษฐ์ในสยามนี้เอง”

จากหนังสือทางราชการของสถาน
ทูตอังกฤษถึงอาจารย์ปรีดีและจากสุนทร
กถาสดุดอาจารย์ปรีดีของลอร์ดทูลย์ส
ดังกล่าวนี้ก็ชัดเจนอยู่แล้วว่าอังกฤษ
ยอมรับในคุณูปการของขบวนการเสรี
ไทยในสงครามครั้งนี้แล้ว อังกฤษและ
สัมพันธมิตรของเขาก็ให้ความยกย่องและ

สำนึกบุญคุณของอาจารย์ปรีดีที่มีต่อ
พวกเขา แต่อาจารย์เสรีรัฐมาสร้างตุ๊กตา
กลับกันเสียนี้ ว่าทำไมคนไทยจึงถูกปลุก
ฝังให้รำลึกถึงบุญคุณของลอร์ดทูลย์ส
กันนัก ทั้ง ๆ ที่ลอร์ดทูลย์สเป็นผู้สร้าง
ความย่อยยับให้แก่ไทยเมื่อเสร็จสงคราม
โลกครั้งที่ 2 ? ทำไมคนไทยช่วยตัวเอง
ไม่ให้ถูกยึดครองไม่ได้ ? ทำไมต้องให้
ลอร์ดทูลย์สมาช่วย ?

และครั้นแล้วอาจารย์เสรีรัฐก็สาธก
โวหารพอให้มันวอกวน แล้วก็สรุปตอบว่า
เพราะผู้นำหน้าโง่

เพราะฉะนั้นตุ๊กตาที่อาจารย์เสรี
รัฐสมมติให้ตั้งคำถามขึ้นนี้เพียงมีวัตถุประสงค์
สังคัลจะบดขยี้อาจารย์ปรีดีเท่านั้นเอง
เพื่อชักนำให้ผู้อ่านหลงเข้าใจผิดว่าอา
จารย์ปรีดีนอกจากจะทำลายอธิปไตยของ
ปวงชน ทำลายเสรีภาพของบุคคล (ตามที่
อาจารย์เสรีรัฐเขียนไว้ในหลักไถลลับ
ก่อน ๆ) แล้วอาจารย์ปรีดียังทำลายเอกราช
และอธิปไตยของชาติอีกด้วย โดย
ยอมให้อังกฤษเข้ามาปลดอาวุธทหาร
ญี่ปุ่น คำถามที่อาจารย์เสรีรัฐสมมติตุ๊กตา
ให้ถามนั้น จึงเป็นคำถามที่แฝงไว้ด้วยเล่ห์
และฝ่าฝืนสังคัลจะเพราะว่า

(1) อาจารย์ปรีดีหรือใครก็ตาม
ไม่เคยปลุกฝังให้คนไทยรำลึกถึงบุญคุณ
ของลอร์ดทูลย์ส แต่ตรงกันข้ามลอร์ด
ทูลย์สกับพวกนั้นเองที่รำลึกถึงบุญคุณของ
อาจารย์ปรีดีและขบวนการเสรีไทย จึง
ไม่ได้ปรับไทยให้เป็นฝ่ายแพ้สงคราม
ทั้ง ๆ ที่ฝ่ายเขามีสิทธิและมีอำนาจที่จะทำ
ได้ และแม้จะมีข้อดกลงตามสัญญาสม
บูรณ์แบบที่ได้ลงนามกันเมื่อวันที่ 1
มกราคม 2489 ซึ่งผูกมัดไทยไว้หลาย
ประการ แต่ด้วยความสำนึกในคุณูปการ

ของขบวนการเสรีไทยและความปรีชา
สามารถของรัฐบาลต่อมาคือรัฐบาลปรีดี
และรัฐบาลธำรงที่ได้เจรจากับอังกฤษ
ในปัญหาสัญญาสมบูรณแบบ ซึ่งผลที่สุด
ข้อผูกมัดต่าง ๆ เหล่านั้นก็ได้ถูกยกเลิก
ไปตามลำดับจนหมดสิ้น อย่างเช่นข้อ
สัญญาที่รัฐบาลเสนียเซ็นไว้โดยฝ่ายไทย
ให้ข้าวเปล่า ๆ แก่อังกฤษไม่คิดมูลค่า
เป็นจำนวนน้ำหนักถึง 1,500,000 ตัน
คิดเป็นเงินไทยขณะนั้นประมาณ 2,500
ล้านบาท แต่ต่อมาอาจารย์ปรีดี ในขณะที่
ที่เป็นรัฐบาล (24 มีนาคม 2489-8 มิถุนา
ยน 2489) ได้เจรจากับอังกฤษยกเลิก
สัญญาให้ข้าวเปล่า ๆ เป็นการซื้อขาย
(ตามราคาตลาดโลก) ซึ่งอังกฤษก็ให้
ความเห็นใจยอมยกเลิกตามที่รัฐบาล
ไทยขอร้อง ดังปรากฏในรายงานการ
ประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สามัญ) ครั้งที่
33 วันที่ 2 พฤษภาคม 2489 ซึ่งอาจารย์

ปรีดี ในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้รายงาน
ให้สภาผู้แทนราษฎรทราบดังนี้

“รัฐบาลมีเรื่องที่จะแจ้งให้สภา
ทราบ 2 เรื่อง คือเรื่องต้นเป็นเรื่องซึ่ง
เมื่อวานนี้ทางรัฐบาลได้ตกลงกับทาง
ฝ่ายอังกฤษ ในเรื่องการที่แก้ไขสัญญา
สมบูรณแบบอันว่าด้วยการที่เราจะต้อง
ส่งข้าวให้แก่ฝ่ายอังกฤษเปล่า ๆ นั้น บัดนี้
ได้ทำความตกลงกันว่า แทนที่ฝ่ายไทยจะ
ส่งข้าวให้แก่ฝ่ายอังกฤษเปล่า ๆ นั้น ต่อนี้
ต่อไปทางฝ่ายอังกฤษเป็นฝ่ายที่จะ
“ได้มาซื้อข้าวจากรัฐบาลไทย”

และจากคำปราศรัยของพระยา
มานาราชเสวี ประธานสภาผู้แทนราษฎร
ที่ได้กล่าวในวัน ปิดสมัยประชุมสภา
เมื่อ 7 พฤษภาคม 2489 ได้ยืนยันข้อเท็จ
จริงเรื่องนี้ดังนี้

“...ข้าพเจ้าขอเป็นพยานในที่นี้ว่า
ท่าน (ปรีดี) ได้ดำรงตัวของท่านมาอยู่ใน

ความสัตย์ความจริง ในความบริสุทธิ์
สมควรที่เราจะเคารพนับถือ และแม้ใน
คราวสุดท้ายที่ท่านนายกรัฐมนตรีไม่ได้
ข้าพเจ้าก็ได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่าง
ยิ่ง แต่เมื่อได้ไปหาท่าน (ปรีดี) ด้วยได้รับ
ความมอบหมายจากท่านผู้มีเกียรติทั้ง
หลายนี้ (ได้รับมอบหมายจากสภาฯ)
ท่าน (ปรีดี) ยินดีรับทำให้ข้าพเจ้าผู้มี
หน้าที่ในฐานะที่เป็นประธานสภาผู้แทน
ราษฎรหมดความห่วงใย และยังมีหวังว่า
ท่าน (ปรีดี) จะแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ
ของการกระทำที่ได้เป็นมาแล้วให้ตลอด
รอดฝั่ง และท่านก็ได้แก้ไขสัญญา
การให้ข้าวเปล่า ได้เป็นการซื้อขาย
...”

อนึ่งการที่สัญญาสมบูรณแบบระบุ
ลงไปว่าไทยจะต้องให้ข้าวฟรี ๆ แก่
อังกฤษถึง 1,500,000 ตันนั้น คุณทวี
บุญเกิด อดีตนายกรัฐมนตรี (เป็นนายก

รัฐมนตรีเมื่อ 1 ก.ย. 2488 อยู่ในตำแหน่งถึง 17 ก.ย. 2488 แล้วม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็ได้เข้าสืบทำแหน่งนายกแทน) ได้เปิดเผยเบื้องหลังไว้ในหนังสือแจกงานศพของท่านเอง ดังนี้

“...ก็พอดีวันหนึ่ง แต่จะเป็นวันที่เท่าใดข้าพเจ้าจำไม่ได้ แต่อยู่ในระหว่างวันที่ 1 ถึงวันที่ 17 กันยายน 2488 นายปรีดี พนมยงค์ ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้โทรศัพท์เชิญให้ข้าพเจ้าไปพำนักที่ท่าเรือท่าช้าง เมื่อข้าพเจ้าไปถึงก็ได้ส่งโทรเลขของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ให้ข้าพเจ้าอ่าน ซึ่งมีความเป็นทำนองหรือเรียกว่า หากประเทศไทยจะเสนอให้ข้าวกู้เงินล้านล้านบาท 1,200,000 ล้านบาท หรือ 1,500,000 ล้านบาท (จะเป็นจำนวนไหนข้าพเจ้าจำไม่ได้ แต่แน่ใจว่าเป็นจำนวนหนึ่งใน 2 จำนวนนี้) โดยไม่คิดมูลค่าจะได้หรือไม่ เพื่อแสดงอหยาบช้าในตรี เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านข้อความในโทรเลขดูตลอดแล้วก็วิตกมาก เพราะว่าการให้ข้าวกู้โดยไม่คิดมูลค่าเป็นจำนวนมากเท่ากับการขายข้าวส่งออกนอกประเทศของเราในยามปกติตลอดปี มันก็เท่ากับเป็นค่าปรับสงครามนั่นเอง เพราะเป็นเงินมหาศาลสำหรับประเทศไทย คือจะเป็นไม่น้อยกว่า 2 พันล้านบาท และนอกจากนั้นแล้วข้าวจำนวนนี้จะมีพอให้หรือไม่ก็ยังไม่ทราบ เพราะในระหว่างสงครามนั้น แม้เราจะไม่สามารถส่งข้าวไปขายยังตลาดต่างประเทศดังเช่นยามปกติก็ตาม แต่ทหารญี่ปุ่นก็ได้มากว่านซื้อเอาไปหมด ข้าพเจ้าจึงขอนำเรื่องไปหารือกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องก่อน นายปรีดี พนมยงค์จึงกล่าวว่า เรื่องนี้เราจะต้องรีบตอบ กว่าจะשובสวนอาจเสียเวลานาน

ฉะนั้นขอให้ข้าพเจ้าตกลงว่าไหน ๆ อังกฤษและอเมริกาก็ทราบเป็นอย่างดีอยู่แล้วว่า ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช จะกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยและไหน ๆ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็ได้เสนอให้เขาไปแล้ว ก็ควรตอบไปว่าเห็นควรรับได้ในหลักการ ส่วนเรื่องจำนวนที่จะให้มันจะได้พิจารณาตกลงในภายหลัง จะได้หรือไม่ข้าพเจ้าเห็นด้วย จึงยอมตกลงที่จะให้มีโทรเลขตอบไปเช่นนั้น”

ข้าวจำนวน 1,500,000 ตันที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เสนอให้อังกฤษฟรี ๆ ซึ่งได้ระบุไว้ในสัญญาสมบรูณ์แบบดังกล่าวนี้แหละ ที่ต่อมาอาจารย์ปรีดีได้เจรจากับอังกฤษ จนอังกฤษยินยอมยกเลิกเอาข้าวฟรีกลายเป็นสัญญาซื้อขายตามราคาตลาดโลก ดังที่ปรากฏในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ผมยกมากล่าวอย่างข้างต้น และคนที่เจรจาจนสามารถรักษามลประโยชน์ของชาติไว้ได้ถึง 2,000 กว่าล้านนี้แหละที่อาจารย์เสรีรูประนามว่า “ผู้นำหน้าโง่”

(2) ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 ประเทศไทยอยู่ในฐานะประเทศ “กึ่งเมืองขึ้น” เพราะถูกบีบบังคับจากต่างประเทศให้ทำสัญญาที่ไม่เสมอภาคทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ต่อเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วรัฐบาลคณะราษฎรได้เจรจายกเลิกสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้นจนหมดสิ้นทำให้ประเทศไทยได้รับเอกราชสมบรูณ์จนกระทั่ง 8 ธันวาคม 2484 ญี่ปุ่นยกพลขึ้นบุกประเทศไทยและถึงแม้ว่าญี่ปุ่นจะไม่เข้าควบคุมการปกครองประเทศโดยตรง แต่กองทัพของญี่ปุ่นที่ยึด

ครองประเทศไทยย่อมมีอำนาจและอิทธิพลอยู่เหนือรัฐบาลไทย จึงทำให้ประเทศไทยอยู่ในฐานะ “เมืองขึ้น” ของญี่ปุ่นโดยปริยาย แต่เมื่อภายหลัง 15 ธันวาคม 2488 ญี่ปุ่นยอมจำนนต่อสัมพันธมิตร จึงทำให้ประเทศไทยกลับคืนสู่ความเป็นเอกราชสมบรูณ์อีกครั้งหนึ่ง จนกระทั่งมาถูกผูกมัดทำให้เสียเอกราชสมบรูณ์อีกครั้งหนึ่งเมื่อรัฐบาลม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เสนอสัญญาความตกลงสมบรูณ์แบบกับอังกฤษเมื่อ 1 มกราคม 2489 แต่รัฐบาลไทยในเวลาต่อมา นับแต่รัฐบาลเสนีย์ รัฐบาลควง รัฐบาลปรีดี และรัฐบาลอึ้ง ได้พยายามเจรจาเพื่อผ่อนคลายเป็นยกเลิกสัญญาสมบรูณ์แบบ (ดังเช่นการผ่อนคลายเป็นปัญหาเรื่องข้าวในสมัยรัฐบาลปรีดีเป็นต้น) จนกระทั่งอังกฤษถึงแม้ว่าจะยังไม่ได้ยกเลิกสัญญาสมบรูณ์แบบอย่างเป็นทางการ แต่ก็ยอมรับรองประเทศไทยในฐานะประเทศเอกราชให้เข้าเป็นสมาชิกแห่งองค์การสหประชาชาติเมื่อเดือนธันวาคม 2489 ประเทศไทยจึงกลับคืนสู่ความเป็นประเทศเอกราชสมบรูณ์อีกครั้งหนึ่ง (สัญญาสมบรูณ์แบบยกเลิกอย่างเป็นทางการเมื่อ 14 มกราคม 2497) แต่หลังจากนั้นอีก 11 เดือน ได้เกิดรัฐประหาร 8 พ.ย. 2490 ที่นำโดยจอมพล ป. พิบูลสงครามและคณะ และนับแต่บัดนั้น “คณะรัฐประหาร” ได้นำประเทศไทยเข้าไปอยู่ภายใต้การฟังก้องขึ้นต่อและรับใช้อเมริกาทั้งด้านการเมือง การเศรษฐกิจและการทหาร จึงทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศเมืองขึ้นแบบใหม่ สืบต่อกันมานับแต่ยุคคณะรัฐประหารของจอมพล ป. พิบูลสงคราม คณะปฏิวัติของสฤษดิ์และจนกระทั่งบัดนี้

ดังกล่าวนี้นี้คือความเป็นมาของ

ฐานะประเทศไทยนับแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาจนถึงยุคราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในปัจจุบัน ซึ่งไม่ได้เกี่ยวกับลอร์ดหลุยส์ในทางส่วนตัวเลย แต่เกี่ยวกับรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ ถ้าจะเกี่ยวข้องกับลอร์ดหลุยส์ในทางส่วนตัวก็อยู่ที่ว่าท่านลอร์ดผู้นี้ให้ความเคารพนับถืออาจารย์ปรีดีอย่างสูง และท่านลอร์ดผู้นี้ได้ขอร้องเจ้านายชั้นสูงท่านหนึ่งแห่งราชจักรีวงศ์ว่า ขอให้ยุติการใส่ร้ายป้ายสีอาจารย์ปรีดีในกรณีสวรรคต เพื่อประสานสามัคคีระหว่างอาจารย์ปรีดีกับพระราชวงศ์ ซึ่งจะเป็นผลประโยชน์ของชาติโดยส่วนรวม ซึ่งเจ้านายชั้นสูงท่านนั้นก็ยอมรับ แต่ไม่ได้ปฏิบัติ

(3) ใคร,ใครบอกอาจารย์เสรีว่าลอร์ดหลุยส์มากรุงเทพฯ ? อาจารย์เสรีเองก็รู้ว่าไม่มีใครพูดเช่นนั้น แต่สร้างตุ๊กตาขึ้นมาเพื่อเหยียบอาจารย์ปรีดีเท่านั้นเอง บาปกรรมแท้ ๆ อาจารย์ปรีดีได้กล่าวไว้แล้วอย่างชัดแจ้งในสุนทรพจน์ต่อหน้ามวลสมาชิกผู้แทนของขบวนการเสรีไทย ที่มาประชุมสโมสร ณ มหา-

วิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2488 ความในสุนทรพจน์ตอนหนึ่งท่านว่าไว้ดังนี้

“ผู้ที่ได้ร่วมงานกับข้าพเจ้าคราวนี้ ถือว่าท่านเป็นผู้รับใช้ชาติ มิได้ถือเป็นผู้กู้ชาติ การกู้ชาติเป็นการกระทำของคนไทยทั้งปวง ซึ่งแม้ผู้ไม่ได้ร่วมในองค์การนี้โดยตรง ก็ยังมีอีกประมาณ 17 ล้านคนที่ได้กระทำโดยอิสระของตนในการต่อต้านด้วยวิถีทางที่เขาเหล่านั้นสามารถจะทำได้ หรือเอากำลังใจช่วยขับไล่ให้ญี่ปุ่นพ้นไปจากประเทศไทย... ข้าพเจ้าจึงกล่าวได้ในนามของสหายทั้งหลายว่า ราษฎรทั้งปวงประมาณ 17 ล้านคน ที่เป็นไทยทั้งโดยทางนิตินัยและพฤตินัยนั่นเอง เป็นผู้กู้ชาติไทย ฉะนั้น ผู้ซึ่งข้าพเจ้าจะต้องขอบคุณอย่างสูงยิ่งก่อนอื่น ก็คือคนไทยทั้งปวงนี้...”

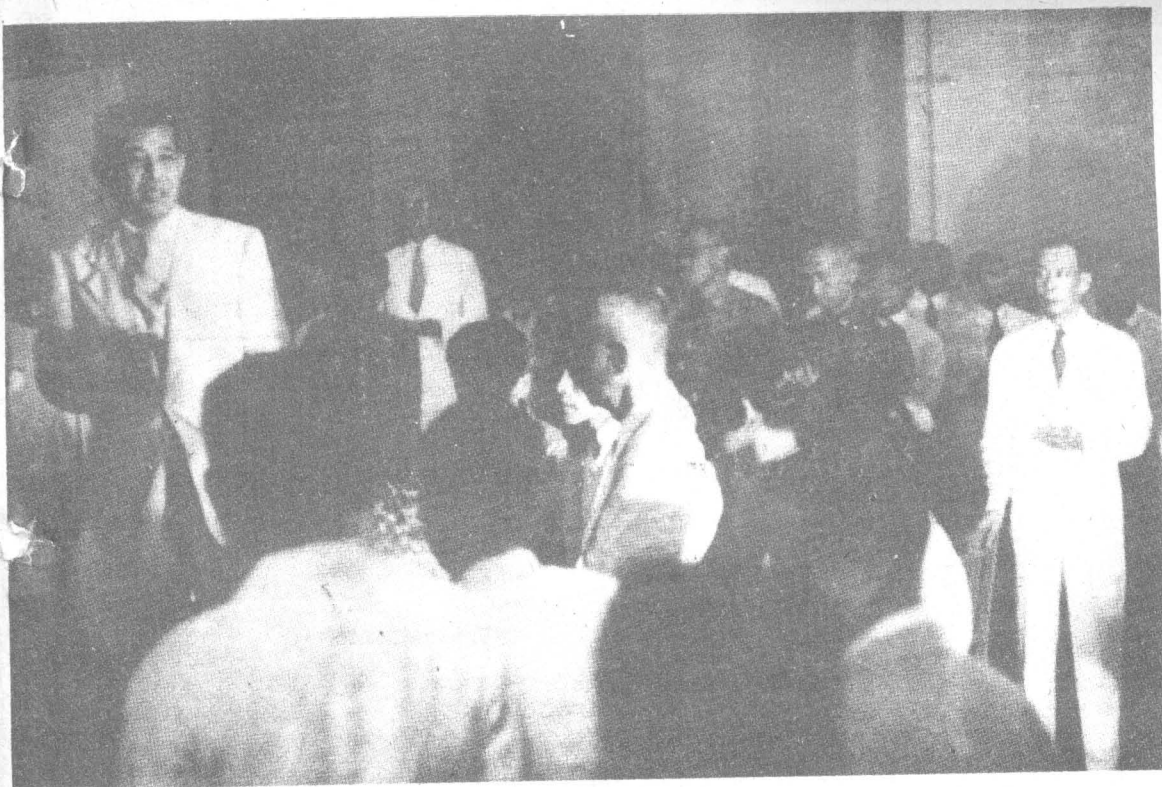
นี่คือผู้กู้ชาติหรือผู้ช่วยชาติให้ยืนยงเป็นเอกราชอยู่ได้ที่อาจารย์ปรีดีพูดถึงอาจารย์ปรีดีหรือใครก็ไม่เคยพูดว่าลอร์ดหลุยส์กู้ชาติไทยหรือช่วยชาติไทย ก็มีแต่

อาจารย์เสรีสมมติตุ๊กตาขึ้นมาว่า... มีคนตั้งปัญหาถามผมโดยตลอดมานานแล้ว... ครั้นแล้วก็สับอาจารย์ปรีดีเป็นผู้นำหน้าใจ

เปล่า, ผมไม่เดือดร้อนหรอกครับที่อาจารย์เสรีว่า อาจารย์ปรีดีหน้าใจ และบางทีอาจารย์เสรีอาจปฏิเสธว่าท่านไม่ได้ว่าอาจารย์ปรีดีหน้าใจ แต่ท่านว่าผู้นำหน้าใจต่างหาก ก็ตามใจท่านและท่านก็มีสิทธิ์ที่จะพูดกลับไปกลับมามีอย่างไรก็ได้ แต่ผมเชื่อในพุทธภาษิตที่ว่า “ความบริสุทธิ์ไม่บริสุทธิ์เฉพาะตัว ผู้อื่นจะพึงทำผู้อื่นให้บริสุทธิ์หาได้ไม่

โดยประการฉะนี้ ผมจึงไม่จำเป็นจะต้องเินยอาจารย์ปรีดีและไม่จำเป็นจะต้องปกป้องอาจารย์ปรีดี ผมเพียงแต่พิทักษ์ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เท่านั้นและก็เท่านั้นเอง

ยังมีข้าราชการประวัติศาสตร์ฉบับหลักไทเล่มที่ 4 ตามมาอีก ถ้าหากว่าท่านผู้อ่านยังให้การต้อนรับด้วยดีดังที่แล้ว ๆ มา

เพิ่มความสง่างามให้แก่ชีวิต ของ
ฯพณฯ รัฐบุรุษอาวุโส
ปรีดี พนมยงค์

อ่าน

แผนมาปรีดี พนมยงค์

โดยสุพจน์ ด่านตระกูล

นักเขียนสารคดีผู้พิศการเขียนให้กับ ความบริสุทธิ์
และข้อเท็จจริง ของนักการเมืองผู้ยิ่งใหญ่คนเดียว
ของประเทศไทย

ไม่ว่ากาลเวลาผ่านไปนานเท่าใด

ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ยิ่งใหญ่และสง่างามเสมอ

โครงการหนังสือประวัติศาสตร์การเมือง

สำนักพิมพ์จักรวรรณสรณ์

พื้นที่อุปสรรคสู่กับกระแสนิยม

เพื่อเสริมฐานอันยิ่งใหญ่ ชีวทัศน์บริสุทธิ

และสัจยข้อต่อประเทศชาติ ราชบัลลังก์ และ

มวลชนของ

ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์

คำให้การเสนอ ๑๑ สารคดียิ่งใหญ่

๑. ข้อโต้แย้งกรณีสวรรคต และความเห็นแย้ง
ของหลวงปริพนธ์พจน์พิสุทธ์ (ผู้พิพากษา
ศาลอุทธรณ์)
๒. คำให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม
ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์
ทิพอาภาและนายทวี บุญยเกตุ กรณีจอม
พล ป. พิบูลย์สงคราม ตกเป็นอาชญากรรม
สงคราม
๓. คำให้การเป็นพยานจำเลย ของ นายปรีดี
พนมยงค์ กรณีพระสารสาสน์พลขันธ์ ตก
เป็นจำเลยอาชญากรรมสงคราม และคำให้การ
พล. อ. อุดล อุดลเศขรวิสัย
๔. แผนการปลงพระชนม์ ร. ๘ ของนาย
ปรีดี พนมยงค์
๕. แผนการมหาปณิธิของ ดร. ปรีดี พนม
ยงค์
๖. พระปกเกล้าฯ ทรงได้เสรีชนกิจแบบปรีดี
พนมยงค์
๗. ข้อโต้แย้งบางประการ เกี่ยวกับรัฐบาล
โส
๘. ข้าราชการประวัติศาสตร์ฉบับหลักไท กรณีประ
เสริฐ ทรัพย์สุนทร วิจารณ์รัฐบาล
ปรีดี พนมยงค์
๙. แนวทาง ปรีดี พนมยงค์
๑๐. พระปกเกล้าฯ กับคณะราษฎร
๑๑. มรดก ปรีดี พนมยงค์

ทุกเล่มวางตลาดแล้ว

ฝากขวัญปีใหม่ จากใจ ถนนหนังสือ

ฝากใครคืนสู่ผู้อ่าน

ปรากฏการณ์ใหม่ รับศักราชใหม่ เพิ่มคุณภาพใหม่
ถนนหนังสือ ฉบับมกราคม ๒๕๒๗ แคม เพิ่ม เต็ม ต่อ จนตระการ

แคม ไดอารี่หนังสือ สดงาม ทันสมัย ใช้ประโยชน์หนักแน่นด้วยข้อมูลลง
หนังสือ ไม่เคยมีใครทำมาก่อน อภินันทนาการแก่ผู้อ่านทุกท่านพร้อม
ถนนหนังสือ ฉบับมกราคม

เพิ่ม เพิ่ม ๘ หน้า ตามคำเรียกร้อง อ่านกันให้จุใจ ขาย ๑๕ บาทเท่าเดิม

เต็ม กอดัมน์ ถนนกวี ๔ หน้าสาแก่ใจ เปิดกว้างไม่ลำเอียง พร้อมข่าวข้อคิดและ
วิจารณ์

ต่อ สิ่งี่ สนามหลวง จอมทะเล้นของ “แควนๆ” ย้ายวิกมาเปิดต่อ โปรตบออกต่อ
“พบเขาได้บนหลังคาถนนหนังสือ” (หนีน้าท่วม) ทุกฉบับ พร้อมกับนักเขียน
กิตติมศักดิ์ สุภา ศิริमानนท์ ยอมออกจากด้ามร่าทวน พบพลวลาเยยวน “คน
เต็ม” คนกั้งแห่งริมสวน ลตนา

ตระการ ปลุกหน้าวิจารณ์หนังสือด้วยนาฬิกาปลุกระหว่างบรรทัดของนักเขียนรับเชิญ
เจตนา นาควัชระ กอบกุล อิงคุทานนท์ วาณิช จรุงกิจอนันต์ อนุช
อาภาภิรม ฯลฯ

อ่าน ฉบับมกราคม สก๊ปปิพิเศษสุดสันต์เคล็ดฮาวาณิชและคาถาสังหไกรภพพร้อม
ทุกเรื่องไม่เปลืองเวลาอ่าน

โปรดสมัครเป็นสมาชิก รับสมนาคุณพ็อคเก็ตบุ๊กคุ้มค่า

บริษัทเกล็ดไทยรับประกันความมั่นใจ เราฝากใครเป็นคุณภาพหนังสือคืนสู่ผู้อ่าน

ถนนหนังสือ ปีใหม่ นับเดินหน้ากลาลองของ